

શ્રી ભવ્યજીવોને યોગ્ય હિતો પદેશ.

લેખ-

પ્રાતઃસ્મરણીય પરમપૂજ્ય શ્રીમાન ૧૦૦૮ મુક્ત-
વિજયજી (મૂલચંદજી) મણિવર્યના
શિષ્યવર્ય શ્રીમાન ૧૦૮ ગુલાબ
વિજયજી મહારાજના શિષ્ય
શ્રી મણિવિજયજી.

પ્રકાશક

શા. જ્ઞેસ ગભાઈ લાલભાઈ

મન્ટરી નીર સમાજ-અમદાવાદ

—૯૪૧૧૧—

આવૃત્તિ ૧ થી

પ્રત ૮૦૦

મત ૧૮૮૦

નીર સવત ૨૪૫૦

મતે ૧૯૨૪

અમૃત્ય

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાક ૧૧૮૪૫ વર્ગીક

પુસ્તકનુ નામ દિવો પૃ૨૧

વિષય પૃ૩૪.૪

શ્રી ભન્ય જીવોને યોગ્ય

હિતોપદેશ

લેખક.

પ્રાતઃસ્મરણીય પરમપૂજ્ય શ્રીમાન ૧૦૦૮ મુક્ત-
વિજયજી (મૂલચંદજી) ગણિવર્યના
શિષ્યવર્ય શ્રીમાન ૧૦૮ ગુલાબ
વિજયજી મહારાજના શિષ્ય શ્રી
મણિવિજયજી.

પ્રકાશક.

શા. જીસ ગભાઈ લાલભાઈ.

સેક્રેટરી વીરસમાજ-અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૮૦૦

૧૯૨૪

સવત ૧૯૮૦

વીર મવત્ ૨૪૫૦

સને ૧૯૨૪.

અમૂલ્ય

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ડેપોઝિટરી ૨-૧
૧૧૮૮૫

ધી “ વીર-શાસન ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં પરીખ વિકુલભાઈ
મોહનલાલે છાપ્યું. હાજમપટેલની યોગ-અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

પ્રિય વાચકવર્ગ ! આજથી સાત આઠ વર્ષ પહેલા મહાગ મનમાં કાંઈક અલગ વિચાર ઉત્પન્ન થવાથી માસીક્રીમા અને સાપ્તાહિક્રીમા હું લેખો પ્રગટ કરવા લખી મોકલાવતો હતો તે બંધ કરી અને લેખમાળા નામનું પુસ્તક બનાવી યુક્ત આકારે બહાર પાડવાનો મહારો મનસુખો થયો અને તેજ વખતે તે વાત અમલમાં મુકી આપણી જૈન પ્રજાને લાભ આપવા માટે મેં લેખો લખી સંગ્રહ કરવા માડ્યા, પરંતુ વચ્ચે અવાર નવાર જૈન પ્રજામાં અકસ્માત ઝગડા ટટા પડવા માડ્યા જાણી મુલતવી રાખ્યું વળી કાંઈક વખત આવ્યો અને યુકો બાહર પાડવા સમય આવ્યો તેવામાજ દેવદ્રવ્યની ચર્ચા ઉઠી તેથી તે વાત મુલતવી રાખી. પછી યુકો બાહર પાડવાના સંજોગ ઠરાવ ઉપર આવી રા રા કેશવલાલ દલસુખભાઈ કે જેઓ શ્રીવીરશાસન માસિકના તત્ત્રી હતા તેમને વિચાર દર્શાવી તેમણે વીરશાસનના ગ્રાહકોને ભેટ આપવાનું ઠરાવી પ્રથમ શ્રી સમવ્યસન નિષેધ નામનો ગ્રંથ પ્રગટ કરવા આપ્યો અને તેઓએ પણ પુણીથી પ્રગટ કરી વીરશાસનના ગ્રાહકોને ભેટ સવત ૧૯૭૮ માં આપ્યો. ત્યારબાદ બીજા ઘણા લેખો બાકી રહેવાથી વીરશાસન અઠવાડીકના ગ્રાહકોને ભેટ આપવા તૈયાર કરી શ્રી ભવ્યજીવેને ચોગ્યહિતોપદેશ એ નામ રાખી આ ગ્રંથ પ્રગટ કરાવ્યો છે તે એટલા માટે કે વાચકવર્ગ તેમનો છુટથી લાભ લઈ શકે કહેવું બોલવું લખવું અને જાણવું બહુજ દુર્લભ છે અને તેમાં પણ સમજવું બહુજ દુષ્કર છે અને તેમાં પણ પ્રતિપાલન કરવું તે તો

મહાન દુષ્કરમા દુષ્કર છે છતાં પણ વાચી જાણીને જે માણસો પુસ્તકો ફેંકી દે છે તેમ નહિ દરતા કાઠ અમલમા સુકી શકાય એવો તો જ્યારે વાચકવર્ગ પકડે ત્યારેજ તે વર્ગ સ્વઆત્માનુ કલ્યાણ કરી શકે કદાચ કોઈને પ્રશ્ન થશે કે ધણા પુસ્તકોના ભાષાતરો થઈ ગયા છે તેને અમો વાચીએ છીએ તો તેને ઉત્તર આપીશું કે તે તમારૂં કેહેવું સાચું છે પણ અમો તમોને પ્રશ્ન પુછીશું કે તેમા તો ધણા વિષયો છે તો તમોએ તેમાથી શું શું અગીકાર કર્યું ? ક્યા ક્યા ગુણો મેળવ્યા ? ક્યા ક્યા પનાર્યો ત્યાગ કરવા લાયક ત્યાગી દીધા ? ક્યા ક્યા દુર્ગુણો છોડ્યા ? અને પુસ્તક ક્યા ક્યા અસહવર્તનને છોડી ક્યા સહવર્તનમા આત્માને લાગુ પાડ્યો વિગેરે વિગેરે પુછીશું તો જુદા જુદા ઉત્તરો આપશે ને છેવટે જણાવશે કાંઈ નહિ બધું કોને યાદ ગહે ? એટલું બધું કેમ પળાય જ જાણી માણસનો મેઝ જેટલો માર્મિક ભાર ઉપાડવાનો આશરો શો ? ભારેકર્મીજીવોથી થાય શું ? પાપી જીવોથી પળાય શું ? મરીને દુર્ગતિમા જવું છે તેથી સુએ કેમ ? પુન્તકની ગહન વાર્તાના બેઢની અમારા જેવા અજ્ઞાની જીવોને ગતાગમ પડે શું ? વિગેરે અનેક ઉત્તરો મળશે અને મળે છે તે પણ પ્રત્યક્ષ છે આવા ઉત્તરોથી વીતરાગ મહાગજના સત્ય વચનો શાસ્ત્રકાર મહારાજને જે પ્રમાણે પ્રગટ કરેલ છે તે સર્વે લાભદાયક ને આદરવા લાયક છે છતાં પણ તે સમગ્રમાથી ખાસ બવ્યજીવોને કેટલાક આદરવાળ જોઈએ વિગેરે જાણી અમુક અમુક વિષયનો સંગ્રહ કરી આ ખુક ખાકેર પાડી છે તેને વાચી વિચારી મનન કરી સમજી બીજાને સમજાવવા પોતે પાળી બીજાને પળાવી જે જીવો તે તે કર્તવ્યોને આદરશે તો સ્વઆત્માનુ કલ્યાણ કરશે અને આ લેખકનો પરિશ્રમ

સફળ થશે વળી એટલું પણ અવશ્ય યાદ રાખવું કે મહાન સ્વયંભુ-
રમણ સમુદ્ર થકી પણ અનુમાને અધિક સિદ્ધાંત કે જોએ આપણાં
ધર્મશાસ્ત્રો છે અને તેમાથી આપણાથી સમગ્ર અર્ધ પા મળુ શેર
પાશેર રા. ભાર પણ લઈ પાળી શકાતું નથી પણ આ લેખો કે જે
એક એક બિંદુ સમાન છે તેને પણ જો બવ્યજીવો નહિ અગીકાર
કરે તો તેમના જેવો અણસમજી બાલક અને ખરેખર જીવો પડેલો
બીજો માણસ કોણ ? બસ કેઈજ નહિ. માટેજ આ લખેલ લેખોમા
લખેલ વાચન વાચી તેમાથી ખાસ ગ્રહણ કરી પોતાના આત્માને
અને લેખકને કૃતાર્થ કવવાની સુચના કરી અમે વિરામ પામીએ છીએ.

લેખક, મણિવિજય.

અનુક્રમણિકા.

વિષયાનુક્રમ.	પૃષ્ઠાંક.
તીર્થસ્વરૂપ	૧
તિથિસ્વરૂપ	૪૯
નમસ્કાર માહામત્ર સ્વરૂપ	૫૮
પૂજા સ્વરૂપ	૮૮
સ્નાન સ્વરૂપ	૯૬
પુષ્પ પૂજા સ્વરૂપ	૧૧૨
પૂજા કરનારા જનોના હિતાર્થે શિક્ષા	૧૧૮
રાત્રિભોજન સ્વરૂપ	૧૨૯
પાણિ સ્વરૂપ	૧૫૭
નિદ્રા સ્વરૂપ . .	૧૯૧

આ અંથ છપાવવા સાર મુનિમહારાજશ્રી મણિવિજયજીના ઉપ-
દેશથી ગામ લુણાવાડામાંથી નીચે મુજબ સહાય મળી છે તે બાબત
તેઓશ્રીનો તથા સહાયકોનો આભાર માનવામાં આવે છે.

૧૦૫) ચાન ખાતાના.

૪૫) બાઈ જમના તથા ડાહી

૨૫) બાઈ મહાકોર ગાંધી જીલા ઝવેરની દોડરી

૨૫) શા મગનલાલ વેલજી

૨૦) ઓશવાળ જગનલાલ જુરાભાઈ.

૧૫) ઓશવાળ જોદાલાલ જુરાભાઈ.

૧૦) બાઈ રાયકોર શા કુબેરદાસ કેવલજીની દિકરી

૫) શા જગનલાલ જુરાભાઈ

૫) બાઈ ધરીજ શા. હેમચંદ મજલાલની દિકરી.

ॐ अर्हम्

नम श्रीमन्मुक्तिविजयजी(मूलचंदजी)गणिगुरुभ्यः

श्रीलब्धश्रवाने योग्य हितोपदेश.

तीर्थस्वरूपम्.

હે લબ્ય બાધવ ! શાસ્ત્રકાર મહાગજબોધે બે પ્રકારના તીર્થો
કહેલા છે તેવા એક સ્થાવર તીર્થ અને બીજુ જગમ તીર્થ. સ્થા-
વર તીર્થને વિશે શુભ્ય ગિરનાર તાર ગા આપુ સમેતશીખર બોયણી
પાનસર શખેશ્વર શરાવણા ભીલડીયા ઉપરીયાલા કેસરીયાશ અતરીક્ષ
અવતીશ મક્ષીશ વિગેરે પ્રસસ્ત રીતે ગણુત્રી કરવામા આવેલા છે
અને જગમ તીર્થ મુનિ મહારાજઓ ગણાય છે. સ્થાવર તીર્થોને
વિષે મુખ્યતાથી શત્રુજ્યાદિ ઉપરોક્ત પચ તીર્થોને ગણેલા છે. આ
તીર્થોની મહાન્ લબ્ય શ્રવે યાત્રાઓ કરે છે તેમા કેટલાયેક તો
તીર્થની આશાતના ઉત્તમ રીતે ટાલે છે. કેટલાયેક મંયમ રીતે ટાલે
છે કેટલાયેક આશાતના નહિ ટાલતા આશાતના કરી જત્ર ને નામે
કેવલ પાપક્રમ બાંધી પોતાને ધરે જાય છે. તીર્થ તીર્થ તીર્થ દુનિ-
યાના શ્રવે પોકારે પાડી મરે છે, પરંતુ તીર્થ એટલે શુ, તીર્થ કોને
કહેવુ તીર્થ કેટલા પ્રકારના છે અને કેવા શુભો યુક્ત હોય ત્યારે
યથાર્થ તીર્થ કહેવાય તેની સમજણુ વિનાના માણસોને તીર્થનું
દિગ્દર્શન કાવવા નિમિત્તે કરણુના સમુદ્ર શ્રીમાન્ શાસ્ત્રકાર મહા-
રાજ પ્રથમ તીર્થની વ્યુત્પત્તિ કરી દેખાડી તેનું વિસ્તારથી વર્ણન કરે છે.

યદુક્તં વિશેષાવશ્યકસૂત્રે—

તીર્યંતે ભવોદધિરનેન અસ્માત્ અગ્નિન્નિતિ વા તીર્થં
વશ્યમાણસ્વરૂપમ્, તત્કરણશીલા. તીર્થકરા, અથવા
યદ્ યસ્માત્ તીર્યંતે દુસ્તરં વસ્તુ તેન તસ્મિન્નતો
વેત્યતસ્તીર્થમુચ્યતે

ભાવાર્થ—જેના વડે કરી ભવસમુદ્ર તગાય તથા જેના થકી
ભવસમુદ્ર તગાય તથા જેને વિષે ભવસમુદ્ર તગાય તે તીર્થ કહેવાય
છે આગવ ઉપર જેના સ્વરૂપને કથન કરવા છે તે તીર્થ કહેવાય
છે તે તીર્થ કરવાનો શીયલ અવભાવ જેનો હોય છે તે તીર્થકરો-તીર્થ-
કરો કહેવાય છે અર્થાત્ તીર્થકર મહાગર્ગ્ગઓ તીર્થોનું પ્રવર્તમાનપણ
પ્રવર્તાવ છે અથવા જેના વડે કરીને અથવા જેના થકી દુસ્તર વસ્તુને
તરી રાકાય છે, તેના વડે કરીને અથવા તેને વિષે અથવા તેથકી
દુસ્તરપણાનો પણ પાર પામી શકાય છે તે તીર્થ કહેવાય છે

નામ-સ્થાપના-દ્રવ્ય-ભાવ-તીર્થ ચતુર્વિધમ્

ભાવાર્થ—નામ સ્થાપના દ્રવ્ય અને ભાવ એ ચાર પ્રકારે તીર્થ
કહેલ છે, તેમાં નામતીર્થ અને સ્થાપનાતીર્થ પ્રાસદ છે અને
દ્રવ્યતીર્થ અપ્રગસ્ત નદી અને સમુદ્રાદિકને મનુષ્યો નાવ જહાજ
ઇત્યાદિક વડે કરી તરે છે, તે દ્રવ્યતીર્થ કહેવાય છે.

જે કારણ માટે દેહાદિક દ્રવ્ય માત્રને તારે છે, નદી સમુદ્રના
પારને પમાડે છે, પરંતુ જીવને સસારસમુદ્રનો પાર નહિ પમાડી
શકવાથી અર્થાત્ જીવને મુક્તિ નહિ પહોંચાડી શકવાથી અપ્રધાન
(શ્રેષ્ઠ નહિ) તે દ્રવ્યતીર્થ કહેવાય છે. વગી શરીર ઉપર રહેલ
પ્રસ્વેદ પરસેવો તથા મલ ઇત્યાદિક બાહ્ય પદાર્થને દુર કરે છે, પરંતુ

અંતરંગ પ્રાણુતિષ્ઠાતાદિ અદાર પાપસ્થાનજન્ય કર્મભવને દુઃ નહિ કરી શકવાથી દ્રવ્યતીર્થ કહેવાય છે

વળી નદી આદિ તીર્થો જે તે એકાતીક ફલને આપનાર નથી, પરંતુ અનેકાતીક ફલને આપનાર છે કારણ કે નદી આદિ તરનાર કદાચિત્ નદી આદિકને તરે છે ને કદાચિત્ નદી આદિકમા યુગે છે તે માટ નદી આદિક તીર્થ જે તે અનેકાતીક ફલયુક્ત કથન કરેલ છે.

વળી આત્મા જે તે નદી આદિક તીર્થને કેવળ દ્રવ્ય માત્રથી તરે છે તેથી દ્રવ્યતીર્થ અપ્રધાન કહેલું છે.

વળી કોનકે તીર્થેકોનું માનવું એકવું છે કે નદી આદિક દ્રવ્ય-તીર્થ આન કરવાથી, પાણિના પાન કરવાથી, તેને વિષે પ્રવેગ કરવાથી તથા સિધિ સહિત સેવન કરવાથી નિશ્ચય ભવને તારવાવાલું છે તથા સસારમુદ્રના પારને પ્રાપ્ત કરનાર છે હવે રાકારણુથી સસાર-સમુદ્રને તાગવાવાલું છે તે કહે છે કે તારણુદિ ફલવાલું છે એટલે શીર-ને તારે છે, શરીરના મેલને પ્રક્ષાલન કરે છે કે દુર કરે છે તથા તૃપાને ડેરી નાખે છે તથા શરીરને વિષે દાહાદિક ઉત્પન્ન થયા હોય તો તેને ઉપશાત કરે છે.

આ ઉપરોક્ત રીતે કોષ્ઠક તીર્થેકો કહે છે અને માને છે તે યોગ્ય નથી, કારણ કે સ્નાનાદિકના કરવાથી જીવોના ધાતના હેતુ-ભૂત થાય છે, જેમકે તરવાર ભાલુ બરજી ચક્ર ત્રિશૂળ શૂલી વિગેરે જીવોના ધાતના હેતુભૂત છે તેનાજ પેઠે

પરમાર્થ જેમ શસ્ત્રાદિક પદાર્થો જીવોના ઉપચાતના હેતુભૂત થઈ દુર્ગતિ ફલને આપવાવાળા થાય છે તેવીજ રીતે સ્નાનાદિક ભવને તારવાવાળા કેવી રીતે થઈ શકે, અર્થાત્ થાયજ નહિ

કારણ કે તેના અદર પણ અસંખ્યાતાઅનતા જીવોનો ધાત થાય છે, છતાં પણ તેઓ એમજ માને કે નદી આદિક તીર્થો ભવને તારવાવાળા છે તો ચડાલ મચ્છીમાર અને શ્લેષી ઇત્યાદિકોને પણ તીર્થ માનવા જોઈએ કારણકે તેપણ ભવને તારવાવાલા તીર્થજ ગણી શકાશે, કેમકે તેને વિષે પણ કેવલ જીવ-ધાતનો હેતુ રહેલો છે અને તે કારણ માટેજ નદી આદિક તીર્થ ભવને તારવાવાળું થતું નથી, કારણકે હિંસાનુજ એક મૂલ કારણ રહેલું છે. ધટ્ટી અને ખાડણી જેમ એકાત જીવધાતના હેતુભૂત છે, તેમજ રૂનાનાદિક પણ જીવધાતના રૂનાને પુન્યનુ કારણ માનતા હો તા-જૂલના ભક્ષણ કરનારા અને પુષ્પની સુગંધ તથા પુષ્પોની માલા ધારણ કરવાના ગ્રેમી અને ગંગીગદિકને ધૂપાદિક વડે કરી સુગંધયુક્ત કરનારા તથા શરીગદિકને તૈલાદિક વડે કરી અભ્યજન-મર્દન કરનારા ઇત્યાદિક વિદ્ પુરુષો-વ્યસની પુરુષોને પણ પુન્યાદિકના હેતુ-ભૂત ગણી શકાશે વલી ફક્ત દેહ માત્રને તારવાના ફલમાત્રને દેખાડનારા નદ્યાદિક તીર્થ ભવ તારનાર વિશિષ્ટ ફલની પ્રાપ્તિ કરવાને માટે શક્તિ ધારણ કરી શકવા સમર્થમાન નથી, કારણકે નિર્યામકનો અભાવ છે. તથા પ્રત્યક્ષ નજરો નજર જોઈ શકવામા આવતા જીવોનો ધાત તેમજ જીવોને પીડા થાય છે ઇત્યાદિક પ્રકારે ત્રિચાણુ કરી ચોતાની યુદ્ધિવડે કરી દોષોના સમુહની ઉદ્ભાવના દ્રવાથી સત્યાર્થ પ્રગટ થશે

યદિ પ્રેરક એમ માને કે ગંગા નદીના જલાદિક તીર્થજ છે. દાહને નાશ કરવાથી તૃપાને ઉપશાત કરવાથી તથા દેહને ઉપકાર કરવાથી આવી જો માન્યતા હોય તો મધુ મધ માસ અને વેરયાદિકો

પણુ તીર્થ ગણી શકાશે, કારણ કે તે સર્વે પણુ શરીરને ઉપકાર કરવાના હેતુભુત રહેલા છે તેજ કારણુ માટે તે સર્વે દ્રવ્યતીર્થ ગણી શકાય છે, કિ મહુના દ્રવ્યતીર્થજ કહેવાય છે.

ભાવતીર્થ સબધમા સિદ્ધાતને વિષે શ્રીસધને તીર્થ કહેલ છે શ્રીભગવતીસૂત્રને વિષે ચરમતીર્થકર મહાવીર મહારાજને પ્રશ્ન કરવાથી ગૌતમસ્વામિ પ્રત્યે મહારી મહારાજયે કહ્યું—

યદુક્તં મગધતીસૂત્રવૃત્તૌ—

તિત્થ મતે તિત્થં તિત્થયરે તિત્થં, ગોયમા ' અરહા તાવ નિયમા તિત્થંકરે તિત્થ પુણ ચાડવન્નો સમણસંઘો, ઇતિ—
તીર્થ મગધન્ તીર્થ તીર્થકરસ્તીર્થમ્ ગૌતમ' અર્હન્ત સ્તાવત્ત નિયમાન્ તીર્થકરાઃ તીર્થ પુનચ્ચાતુર્વર્ણઃ શ્રમણસંઘઃ.

ભાવાર્થ -તીર્થ ભગવન્ તીર્થ તીર્થકર કહેવાય-હોય છે ગૌતમ, અર્હન્ મહારાજ નિશ્ચય તીર્થકર કહેવાય છે અને ચાતુર્વર્ણ શ્રીસધ તીર્થ કહેવાય છે ઇહા તીર્થસિદ્ધિને વિષે તારકાદિકને નિશ્ચય ગણી શકાય છે તેમા પણુ આ સધ તીર્થને વિષે પણુ તેમના વિશેષભૂત તારક-તારવાવાલા સાધુ કથન કરી શકાય છે. જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તે તરણુ કહેવાય છે અને તરણીય ભવસમુદ્ર કહેવાય છે અર્થાત-ભવ્ય જીવેને વીતરાગમહારાજનેા અનેકાતિક અને એકાત હિતાવહ માર્ગનુ દિગ્દર્શન કરાવી જાણુપણુ કરાવી જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રશ્ષી જહાજ-વહાણુનુ ભવ્ય જીવેને આલબન કગવી તરવારૂપ ભવસમુદ્રના પારને પમાડે છે તેજ કારણુ માટે સાધુ કહેવાય છે. જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તરણુ કહેવાય છે અને ભવસમુદ્ર જે તે તરણીય કહેવાય છે.

ઇહા સમ્યગ્દર્શનાદિના પરિણામવ્યાપ્ત હોવાથી સઘ તીર્થ કહેવાય છે કેા જુકે તેને વિષે ઉતરેલા એટલે તીર્થને વિષે પ્રવર્તમાન થયેલા જીવો અવશ્ય ભવસમુદ્રને તરે છે તે સઘને વિષે વિશેષભૂત સાધુ જે તે મુખ્ય વૃત્તિથી તરેલા કહેવાય છે કારણકે સમ્યક જ્ઞાન દર્શન આરિત્રાદિક વડે કરી તેઓ સપન્ન હોય છે

હવે ઇહા કેાઇક પ્રશ્ન કરે કે સઘ જે તે ભાવતીર્થ શાકાગ્રણ્યો કહેવાય ? તેનો તેને ઉત્તર આપે છે જ્ઞાનદર્શનઆગ્રિનો વિપક્ષ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અવિગતિભાવ જીવના પરિણામવિશેષ ભાવ જ્ઞાનદર્શનઆગ્રિનો વિપક્ષ કહેવાય અને વિપક્ષ થકી જ્ઞાનદર્શનઆગ્રિ જ્ઞાનરૂપ હોવાથી અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ અવિરતિ થકી તારે છે વલી કેવલ અજ્ઞાનાદિકથી તારે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ ભવભાવથી પણ તારે છે ભવ-સંસાર તેને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા જીવોને જ્ઞાનાદિભાવાત્મક સઘ અજ્ઞાનભાવ થકી તેમજ સંસારસમુદ્ર થકી તારનારા હોવાથી સઘ જે તે ભાવ-તીર્થ કહેવાય છે.

લક્ષ્ણં ચ—રાગાદ્યમા પ્રમાદવ્યસનશતચલદ્વીર્ધક્લ્લોલમાલ ,
 ક્રોધેર્ણ્યાવાહવાગ્નિર્મૃતિજનનમહાનક્રચક્રૌઘરૌદ્ર ।
 તૃષ્ણાપાતાલકુંભોમવજલધિરય તીર્યતે યેન તૂર્ણ,
 તજ્જ્ઞાનાદિસ્વમાવં કથિતમિહ સુરેન્દ્રાર્ચિ તૈર્ભાવતીર્થમ ॥

ભાવાર્થ — ઇદ્રમહારાજ્યે પૂજેલ એહવુ અને સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાન-
 આરિત્રાદિ નિર્મલ સ્વભાવશીલ શ્રીમાન્ શાસ્ત્રકાર મહારાજ્યે ભાવ
 તીર્થને કથન કરેલ છે, કારણ કે જેના વડે કરી ભવસમુદ્ર સુખ-
 શાંતિથી તરી શકાય છે, તેનેજ ભાવતીર્થ કહેવાય છે. જેમ સમુદ્રને
 વિષે પાણિ હોય છે તેમજ લોલચચલકલ્લોલોના સમુદ્ધ હોય છે

તથા વડવાનય અગ્નિ હોય છે તથા જલજ તુઓના ભય કર સમુહ હોય છે તથા પાતાલકુબ પાતાલકલશ હોય છે તેનીજ રીતે આ ભવસમુદ્રને વિષે રાગાદિરૂપ પાણિ હોય છે તથા પ્રભાદ તથા સેકડો વ્યમનરૂપી લખા કયોલાનો સમુહ જેને વિષે હોય છે તથા કોવ અને ઇર્ષ્યારૂપી વડવાનય અગ્નિ જેને વિષે રહેલ છે તથા જન્મ-મરણરૂપી ભયકર જલજ ઓના સમુહ જેને વિષે ગહેલા છે તથા તૃષ્ણારૂપી પાતાલકલશ જેને વિષે રહેલા છે એહવો ભવમસુદ્ર જેના થકી તરી શકાય છે, તેને શાસ્ત્રકાર મહાગણ ભાવતીર્થ કથન કરે છે.

इह द्रव्यतीर्थे चत्वारो भंगास्तद्यथा—

ભાવત — આ દ્રવ્યતીર્થને વિષે ચાર ભાગા છે તે આ પ્રકારે છે

सुखावतारं-सुखोत्तारम्-સુખ વડે કરી પ્રવેશ કરીને સુખે કરી ઉતરી શકાય તે ॥ ૧ ॥

सुखावतार-दुःखोत्तारम्-સુખેથી પ્રવેશ કરી શકાય પરંતુ દુઃખે કરી પાર પામી શકાય તે ॥ ૨ ॥

दुःखावतारं-सुखोत्तारम्-દુઃખે કરી પ્રવેશ કરી શકાય પરંતુ સુખે કરીને પાર પામી શકાય તે ॥ ૩ ॥

दुःखावतार-दुःखोत्तारम्-દુઃખે કરી પ્રવેશ કરી શકાય અને દુઃખે કરી પાર પામી શકાય તે ॥ ૪ ॥

એવી રીતે ભાવતીર્થને વિષે પણ ચૌભંગી કથન કરેલ છે.

एतच्च सरजस्कानां शैवानां संबन्धि वेदितव्यं प्रथमम्

એ સરજસ્ક શૈવમાર્ગિ સંબંધિ જાણવું તે કહે છે

રાગ-દ્વેષ-ક્રોધ-મદ્ધિય પરીપક્ક ઉપસર્ગ મન વચન કાય જ્યા-

દિકે તથાવિધ દુષ્કર કષ્ટ-અનુષ્ઠાન કરણિને તે લોકોએ નહિ દેખ-
વાથી તેમજ યથા તથા સ્વમાર્ગિને વિષે કથન કરેલ વ્રતને સુખથી
પ્રતિપાલન કરી ચક્રાય તેવું હોવાથી તે લોકો શૈવીદીક્ષાને અગીકાર
કરે છે અને તેજ કારણ માટે શૈવમાર્ગ સખધિ તીર્થને વિષે સુખથી
શૈવમાર્ગિ લોકો પ્રવર્તમાન થાય છે. વધી તેઓના શાસ્ત્રને વિષે
એહવી કાઈ નિપુણ-દક્ષા સારી યુક્તિ નથી કે જે યુક્તિ વડે કરી
વાસિત થયેલો તેનો અતરાત્મા તેમની દીક્ષાને ત્યાગ કરે નહિ.

કિંચ—શૈવો દ્વાદશવર્ષાણિ, વ્રત કૃત્વા તતઃ પરમ ।

યદ્યશક્તસ્ત્યજેતાપિ, યાગં કૃત્વા વ્રતેશ્વરે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—શૈવમાર્ગિ ૭૫ વાર વર્ષ પૂર્વે વ્રતનું પ્રતિપાલન
કરી પછી વ્રત પાલન કરવામા અશક્ત હોય તો વ્રતેશ્વરને વિષે યાગ
કરી દીક્ષાનો ત્યાગ કરે.

ધત્યાદિ પ્રકારે દીક્ષાના ત્યાગ કરનાર માણસને તેઓએ નિર્દોષ-
પણ કથન કરવાથી શૈવીદીક્ષાને પ્રાણિયો ત્યાગ કરે છે. તે કારણ
માટે તે તીર્થને સુખે કરી ઉતરવાવાળું કથન કરેલ છે, ધતિ
પ્રથમ ભગ ॥ ૧ ॥

દ્વિતીયભંગવર્તિતીર્થ સુગતાનાં સંબંધિ મંત્રવ્યમ તથાદિ—

ભાવાર્થ—બીજા ભાગા સખધિ તીર્થ સૌગતલોકો સખધિ
માનવું જાણવું તે આ પ્રકારે છે.

મૃદ્ધી શય્યા પ્રાતરુત્થાય પેયં, મક્કં મધ્યે પાનકં ચાપરાદ્ધિ ।
દ્વાક્ષાલ્લંડ શર્કરા ચાર્ધરાત્રે, મોક્ષઞ્ચાંતે શાક્યપુત્રેણ હૃદ્ધ ॥

ભાવાર્થ.—કેમલ શય્યાને વિષે શયન કરવું તથા પ્રાત કાલે ઉઠીને
પેમા (દુધ કવાય ચોખાની કાજી પાન કરવા લાયક પદાર્થ વિગેરે)

નું પાન કરવું તથા મધ્યાન્હે ભોજન કરવું તથા અપરાહ્ને (દિવસના બાકી રહેલા ભાગને વિષે) પાનક (મધ તેમજ ખટાશ અને ગળપણવાણુ પાન કરવાનું જલ વિગેરે) તથા અર્ધરાત્રિને વિષે દ્રાક્ષ ખાડ અને સાકરનું બક્ષણ કરવું તેના અતિ શક્યપુત્ર સૌમત જે તેણે મોક્ષ દેખેલ છે.

તથા—મણુન્નં મોયણં મોચ્ચા, મણુન્નં સચણાસણં ।

મણુન્નસિ અગારંસિ, મણુન્નં જ્ઞાયય મુળી ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—મનોહર ભોજન કરીને તથા મનોહર શયન આસનનું સેવન કરીને તથા મનોહર વાસ-ધરને વિષે રહીને મુનિ મનોહર ધ્યાનને કરે

૧ ઇત્યાદિ પ્રકારના કથન કરવાથી વિષયસુખની સિદ્ધિ સિદ્ધ થવાથી તે સૌમત તીર્થવાસી જીવેને તે તીર્થને વિષે સુખે કરી પ્રવેશ થઈ શકે છે તથા કુશાસ્ત્રને વિષે કથન કરેલ નિપુણ યુક્તિયો વડે કરી તીવ્ર વાસનાના ઉત્પન્ન થવાથી વ્રતત્યાગ કરવા નિમિત્તે તે લોકોએ મહાન્ દડને પ્રતિપાદન કરવાથી તેમના પાસે ગૃહણ કરેલા વ્રતને દુઃખે કરીને પશુ ત્યાગ નાહ કરવાથી દુસ્તરતા તેના તીર્થને દુઃખે કુરી પાર પામવાનું કથન કરે છે ઇતિ દ્વિતીય ભગ ॥ ૨ ॥

કુસ્થાવતારં—સુસ્થોત્તારમિતિ તૃતીયં ચોટિકાનાં વિગંધરાણામ્ ।

૧ ભાવાર્થ—દુઃખ થઈ જેને વિષે પ્રવેશ કરી શકાય છે પરંતુ સુખે કરીને તરી શકાય છે તેવું ઔદિક-દિગ્બરોનું ત્રીજું તીર્થ કથન કરેલ છે. તત્ર નમ્પણુને અંગીકાર કરવાથી લન્ગનદિક હેતુથી દુઃખે કરી તે પ્રકારે વર્તન કરી શકાય છે, તેથી તે તીર્થને વિષે દુઃખે કરી પ્રવેશ કરી શકાય છે; કેમકે સર્વનો ત્યાગ થઈ શકે.

સુર્લભ છે પરંતુ લજ્જાને લાગ કરી નમ્મ રહેવું તે મહાન દુષ્કર છે તથા અકલ્પનીય આહારપિંડનું ભક્ષણ કરવાપણું તથા કષાયોનું બાહુલ્યપણું વિગેરે અસમન્સ દેખવાથી તે તીર્થને મુખે કરીને તરી શકાય છે ઇતિ તૃતીય ભગ ॥ ૩ ॥

દુઃસ્વાવતાર—દુઃસ્વાવતારમિતિ ચરમં ચતુર્થ મોક્ષફલમ્ ।

ભાવાર્થ — દુઃખે કરીને જેના અદર પ્રવેશ કરી શકાય છે અને દુઃખે કરીને જેનો પાર પામી શકાય છે એહવું મોક્ષફલને આપનાર છેહવું ભાવતીર્થ કથન કરેલ છે

જૈનમુનિમહારાજએને ગગ દ્વેષ કષાય ઈન્દ્રિય પરીપક્ક અને ઉપસર્ગાદિક જેને વિષે જીવવાપણું ગહેતું છે તથા પ્રમાદવર્જિત સમિતિ શુષ્પિ શિરોહુચનાદિ કષ્ટ અનુક્રાનના દેખાડવાથી તે તીર્થને વિષે પ્રવેશ કરવા દુષ્કર છે તથા શાસ્ત્રને વિષે ગાઠ મહાન ઉત્તમયુક્તિયોગ વડે કરી અત્યંત તીવ્ર વાસનાના ઉત્પન્ન થતી તથા વ્રતને ત્યગ કરવાથી અતિ મહાન અસાગ્રહિ આદિ દડના કથન કરવા થકી તે તીર્થને પાગ પામવો અત્યંત દુઃકર્યકર છે તે મા'જ જૈનતીર્થ તેજ ભાવતીર્થ કથન કરી નકાય છે ઇતિ ચતુર્થ ભગ ॥ ૪ ॥

એ ઉપરોક્ત પ્રમાણે નામ સ્થાપના દ્રવ્ય અને ભાવતીર્થની ચૌભગી શાસ્ત્રકાર મહારાજએ વર્ણવેલ છે. હવે તે ભાવતીર્થની પ્રાપ્તિ પણું શાસ્ત્રકાર મહારાજ દુઃકર કથન કરે છે તીર્થને જાણે છે જોજાણે છે, મમજે છે, તેવા જીવો કેટલાયેક હોય છે અને કેટલાયેક હોતા નથી સાપ્રતકાલને વિષે જ્ઞાત અને અજ્ઞાત જીવો સત્તુજ્યાદિ તીર્થોને વિષે જાણ છે અને ત્યાં પરમાત્માને વદન-નમન સ્તવનાદિ કરી પોતાના આત્માને કર્મથી રહિત કરે છે સર્વ તીર્થોના

અદર શત્રુજય તીર્થ મહાન છે અને તે તીર્થનું સ્વરૂપ જૈનશ્રેયોને વિષે સ્થલે સ્થલે જોવામા આવે છે. તો પણ શત્રુજય માહાત્મ્યને વિષે નીચે પ્રકારે મહાનુભાવોએ પ્રદર્શિત કરેલ છે કે અન્યતીર્થોને વિષે દર્શન નમન સ્તવન અને પુનઃદિક તથા તપસ્યાદિક જે કંવામા આવે છે તે કરતા આ તીર્થને કરવાથી કયા કયા પ્રકાશના વિશેષ ફલો અને ફાયદાઓ થાય '૭ તેનું થોડું ઘણું જ્યાન લખવાની આ સ્થલે આવશ્યકતા હોવાથી તેનું સ્પષ્ટીકરણ કરવામા આવે છે

યદુક્તં શ્રીશત્રુંજયમાહાત્મ્યે-

અન્યતીર્થેષુ યદ્યાત્રાસદૃશ્યૈ પુણ્યમાપ્યતે ।

તદેકયાત્રયા પુણ્યં, શત્રુજયગિરૌ ભવેત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—અન્ય તીર્થોને વિષે હજારવાર યાત્રા કરવાથી જે પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, તે પુણ્ય શત્રુજયગિરિને વિષે એકવાર યાત્રા કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

અજ્ઞાનાદ્યત્કૃતં પાપં, યૌવને વાર્દ્ધકેઽપિ વા ।

તત્સર્વં વિલયં યાતિ, સિદ્ધાદ્રેઃ સ્પર્શનાદપિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—અજ્ઞાનદશાથી યૌવન તથા વૃદ્ધ અવસ્થાને વિષે જે પાપ કરેલું હોય છે તે સર્વ પાપ સિદ્ધગિરિના સ્પર્શ કરવાથી દૂર થાય છે

નંદીશ્વરે તુ યત્પુન્યં, દ્વિગુણ કુહલે નગે ।

ત્રિગુણં રુચકે હસ્તિદન્તેષુ ચ ચતુર્ગુણમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—જે પુન્ય નંદીશ્વર દ્વીપને વિષે થાય છે, તેથી બમણું કુહલ પર્વતને વિષે થાય છે તથા ત્રણગણું રચક પર્વતને વિષે અને હસ્તિદંતને વિષે ચારગણું પુન્ય પ્રાપ્ત થાય છે

પતત્ત્વ દ્વિગુણિતં જંબૂચૈત્ય યાત્રા વિતમ્વતામ ।

બોદા તુ ધાતકીલંકે તચ્છાસ્તિજિનપૂજનાત્ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—તેનાથી અમણે લાભ જાંખ્યૈત્યને વિષે યાત્રા કરનારાઓને થાય છે અને ધાતકી ખડને વિષે રહેલા ધાતકીવૃક્ષને વિષે વિદ્યમાન જિનેશ્વરમહારાજનું પૂજન કરવાથી હજણે લાભ પ્રાપ્ત થાય છે.

પુષ્કરોદરચિંવાનાં, દ્વાર્ચિશદ્ ગુણસંમિતમ ।

મેઘચૂલાર્હદર્ચાયાં, પુણ્ય શતગુણં ભવેત્ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—પુષ્કરાવર્તના મધ્યભાગને વિષે રહેલા જિનેશ્વર મહારાજનું પૂજન કરવાથી બારીશગણ પુણ્ય ઉપાર્જન થાય છે. અને મેઘપર્વતના શિખર ઉપર રહેલા જિનેશ્વરમહારાજનું પૂજન કરવાથી મોગણું પુણ્ય ઉપાર્જન થાય છે. ૬

સહસ્રં તુ સમેતાદ્રૌ લક્ષસંખ્યાંજનાદ્રિતઃ ।

વશલક્ષમિતં શ્રીમદ્રૈવતેઽષ્ટાપદે ચ તત્ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—સમેતશિખરને વિષે સહસ્રગણું અને અજનગિરિને વિષે લક્ષગણુ તથા ગિરનાર અને અષ્ટાપદને પર્વતને વિષે લક્ષગણુ પુણ્ય થાય છે. ૭

શઙ્ગુજયે કોટિગુણં, સ્વભાવાત્ સ્પર્શતો મતમ્ ।

મનોવચનકાયાનાં, શુદ્ધયાઽનંતગુણં નૃણામ્ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—દક્ષ સ્વભાવથીજ સ્પર્શ કરવાથી શઙ્ગુજયને વિષે કોટિગણુ પુણ્ય મનાયેલું છે—માનેલું છે અને મન વચન કાયાના મોગની શુદ્ધિવાળા મનુષ્યોને ઈલા અનંતગણું પુણ્ય થાય છે. ૮

પૈકૈકાસ્મિન્ પદે વસે, શઙ્ગુજયગિરિ પ્રતિ ।

મવકોટિસહસ્રોમ્યઃ, પાતકેમ્ય પ્રમુચ્યતે ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજ્યગિરિ પ્રત્યે એક એક પગલુ ભરનાર પાણિ કોટી સહસ્ર ભવના પાપકર્મથી કી મુક્ત થાય છે ૯

ઋષિહત્યાદિભિઃ પાપૈર્મવકોટિકૃતૈરપિ ।

મુચ્યતે દર્શનાદસ્ય, સ્પશનાત્તુ કિમુચ્યતે ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—શ્રીશત્રુજ્યગિરિને સ્પર્શ કરવાનુ તો કહેવુંજ શું અર્થાત્ શત્રુજ્યગિરિને દેખવાથી ઉપરોક્ત પાપકર્મ જ્યારે નાશ થાય છે ત્યારે તેમને સ્પર્શ કરવાથી અનંતાભવેના પાપકર્મ વિનાશ પામે તેમા શુ કહેવાનુ હતું ? ૧૦

નમસ્કારસમો મંત્રઃ, શત્રુજયસમો ગિરિઃ ।

ગજેન્દ્રપદ્મજ નીરં, નિર્ઘ્નં મુવનત્રયે ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—નમસ્કારસમાન મંત્ર તથા શત્રુજયસમાન ગિરિ તથા ગજેન્દ્રપદ્મને વિષે રહેલુ પાણિ આ ત્રણના સમાન ત્રણજીવનને વિષે બીજુ એક પણ નથી. ૧૧

કૃત્વા પાપસહસ્રાણિ, હૃત્વા જંતુશતાનિ ચ ।

ઇદં તીર્થં સમાસાદ્ય, તિર્થંચોડપિ દિવં ગતાઃ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—હજારો પાપકર્મ કરીને તથા સેકડો જીવો હણીને, અર્થાત્ ઉપરોક્ત પાપકર્મ કરનારા તિર્થંગો પણ આ તીર્થને પામીને સ્વર્ગે ગયા છે. ૧૨

યો દૃષ્ટો કુરિત હન્તિ, પ્રણતો દુર્ગતિ દ્વયમ્ ।

સંઘેશાર્હત્યપદ્મકૃત્, સ જીયાદ્વિમલાચલ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ—જે શત્રુજ્ય દેખવા માત્રથીજ દુરિતને નાશ કરે છે

તથા નમસ્કાર કરવાથી બેગતિ (નાં તિર્થયગતિ) ને હણી નાખે છે તથા સધ કાઠી સધ રાતિ થનારને તીર્થકરપદ આપવાવાશે તે વિમલા-ચક્ર પર્વત જ્યવત વર્તો ૧૩

પલ્યોપમસહસ્રં તુ, ધ્યાનાલ્લક્ષમભિગ્રહાત્ ।

દુષ્કર્મ ક્ષીયતે માર્ગે, સાગરોપમસમિતમ્ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—જે શત્રુજ્ય પર્વતનુ ધ્યાન ધરવાથી હજાર પલ્યોપમનું તથા આબગૃહ કરવાથી લક્ષ પલ્યોપમનું અને દર્શન કરવા માટે માર્ગને વિષે ગમન કરવાથી સાગરોપમપ્રમાણુ પાપ દુષ્કર્મ ક્ષીણ થાય છે ૧૪

શશ્વજયે જિને દષ્ટે, દુર્ગતિદ્વિતયં જિપેત્ ।

સાગરાણાં સહસ્રં તુ પૂજાસ્નોત્રવિધાનત્ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજ્યપર્વતના ઉપર જિનેશ્વરમહાગજના દર્શન કરવાથી બે દુર્ગતિ (તિર્થય નર્ક) દૂર થાય છે તથા પૂજા અને સ્ના-ત્રના કરવાથી હજાર સાગરોપમના કરેલા પાપકર્મ નષ્ટ થાય છે ૧૫

પક્ષમુક્તો ભૂમિશાયી, વ્રહ્મચારી વશોદ્રિય ।

સમ્યગ્દર્શનસયુક્તઃ, ષડાવશ્યકકારકઃ ॥ ૧૬ ॥

ત્રિકાલ દેવપૂજાયા, રક્ત સત્યં પ્રિય વદન્ ।

કૂટકિયાં કષાયાંશ્ચ, વજયન્ શમશીતલ ॥ ૧૭ ॥

પતત્ તીર્થસ્ય યો યાત્રાં, કરોતી કૃતિપુંગવઃ ।

ત્રૈલોક્યગતતીર્થાનાં, સ પ્રાપ્નોતિ ન સંશયઃ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—એકવાર ભોજન કરનાર તથા ભૂમિને વિષે શયન કરનાર તથા બ્રહ્મચર્યનુ પ્રતિપાલન કરનાર તથા ઇન્દ્રિયોને વશ કરનાર સમ્યક્દર્શન સંયુક્ત તથા પ્રતિકમણ્ણાદિક ક્રિયાને કરનાર તથા

ત્રિકાલ દેવપૂજા કરવાને વિષે રક્ત તથા સત્ય તેમજ પ્રિય બોલ-
નાર તથા કપ/ક્રિયા અને કષાયોને ત્યાગ કરનાર તથા શમતાવડે
કરી શીતલતા સયુક્ત અને કૃતરા પુરુષોને વિષે શ્રેષ્ઠ એહને જે પુરુષ
એ તીર્થની યાત્રા કરે છે, તે પુરુષ ત્રૈલોક્યને વિષે રહેલા તીર્થોના
દર્શન યાત્રાના ફલને પામે છે તેમા બીજાકુલ સશય નથી. ૧૬, ૧૭, ૧૮.

अन्यत्र वर्षकोट्या यत्, तपोदानदयादिभिः ।

प्राणी बध्नाति सत्कर्म, मुहूर्त्तादिह तद्ब्रुवम् ॥ १९ ॥

ભાવાર્થ —અન્યત્ર સ્થલે કોટીરૂપું સુધીમા તપ દાન દયાદિક
વડે કરી જે સત્કર્મને પ્રાણિ બાધે છે તે સત્કર્મને નિશ્ચય એક
મુહુર્તમા ઇલા બાધે છે. ૧૯

राजादनीस्वरूपम्—

यद्य समवासावीर्देवो नाभिनरेन्द्रम्.

तेनेय चंदनीयैव, तीर्थात्तीर्थमिवोत्तमम् ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ —જે રાયણુના નિચે નાભિરાજના પુત્ર શ્રીમાન્ ઋષભ-
દેવસ્વામી સમવસર્ચા હતા તે કારણ માટે આ રાયણુ વદનીય છે.
જેમ તીર્થ થરી ઉત્તમ તીર્થજ જેમ, અર્થાત આદિનાથ મહારાજ
સાક્ષાત્ પોતેજ તીર્થરૂપ છે અને તેઓશ્રી જ્યારે રાયણુવૃક્ષના નીચે
સમવસર્ચા હતા ત્યારે રાયણુવૃક્ષ વિશેષે કરી વદનીય છે. ૧

पत्रे फले च शाखायां, प्रत्येकं देवतालयः ।

ततः प्रमादतोऽप्यस्या नो छेद्यं हि दलदिकम् ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:—આ રાયણુવૃક્ષના પત્રને વિષે તથા ફલને વિષે તથા
શાખાને વિષે પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે દેવતાઓના સ્થાન રહેલા છે, તે કારણ

આટે પ્રભાદયકી પશુ નિશ્ચય આ રાયણુવૃક્ષના પત્રાદિકને છેદન કરવાં નહિ. ૨

યસ્ય પ્રદક્ષિણાં કર્તુઃ, સંઘેશસ્ય શિરસ્યસૌ ।

ક્ષીર ક્ષરંતિ તસ્ય સ્યાદાયતિ સુખદાયિની ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ.—આ રાયણુવૃક્ષને પ્રદક્ષિણા કરનાર સઘપતિના મ-
સ્તકના ઉપર જો દુધ ઝરે-પડે તો તેને ઉત્તરકાલને વિષે વિશેષકરી
સુખ આપનારી આ રાજાદની થાય છે. ૩

સુવર્ણરૂપ્યમુક્તામિ પૂજ્યતે ચન્દનાદિમિ ।

તતોડસૌ ક્ષરતિ ક્ષીરે, સર્વવિઘ્નવિનાશકૃત ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ — આ રાજાદનીને સુવર્ણ રૂપ્ય અને મુક્તાવડે પૂજવાથી
સર્વ વિઘ્નને વિનાશ કરનાર આ રાયણુવૃક્ષ દુધને ઝરે છે ૪

શાકિનીભૂતવેતાલા દુષ્ટજ્વરવિપાદય ।

પતત્ પૂજાપ્રભાવેણ, પ્રયાન્તિ બિલય ક્ષણાત્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ — એ ગાયણુવૃક્ષની પૂજા કરવાથી ઉત્પન્ન થયેલા ફળના
પ્રભાવવડે કરી શાકિની ભૂત વેતાલો તથા દુષ્ટજ્વર અને વિપાદકો
જે તે ક્ષણમાત્રને વિષે વિનાશને પામે છે. ૫

સ્વયં નિપતિત શુષ્કમપ્યેતસ્ય દલાદિકમ્ ।

ગૃહીતં વિઘ્નહૃત્ સર્વસુખદં પૂજ્યતે યદિ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ — આ રાયણુવૃક્ષનું પોતાના સ્વભાવથીજ પડેલું શુષ્ક
એકનું પશુ જે પત્રાદિક હોય છે તેને ગૃહણુ કરીને પૂજવામા આવે
તો વિઘ્નને હરણુકરવાવાળું તથા સુખને આપનારું થાય છે.

યૌ ગૃણ્હતૌ મિથઃ સત્યમિમાં કૃત્વાડથ સાક્ષિણી ।

વિશ્વૈશ્વર્યસુખં તૌ તુ, પ્રાપ્ય સ્યાતાં પદે પરે ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ — આ રાજદનીને સાક્ષીભૂત રાખી અર્થાત્ રાયજી-
વૃક્ષના પામે અરસપરસ બેળથા મિત્રાઈને ગૃહજી કરે તો તેઓ બન્ને
જથા સમગ્ર પ્રદારના ઐશ્વર્ય-સુખને પામીને મુક્તિગતિના ભોક્તા
થાય છે. ૭

अस्या पश्चिमदिग्भागे, रसकूपी दुरासदा ।
अस्ति यद्रसयोगेन, जात्यस्वर्गे भवेद्यः ॥ ८ ॥

ભાવાર્થ — આ રાજદનીની પશ્ચિમદિશાના ભાગને વિષે દુઃખે
કરીને પામી શકાય તેહવી રસકૂપી રહેવી છે અને તેના રસના સયોગ
થવાથી લોખંડ જે તે જાતિવંત સુવર્ણ થઈ જાય છે ૮

कृताष्टमनसो देवपूजा प्रणतिभावभाक्
अस्याः प्रसादाल्लभते, रसं तमपि कश्चन ॥ ९ ॥

ભાવાર્થ — અષ્ટમતપની તપસ્થાને કરી દેવની પૂજા તથા દેવને
નમસ્કારભાવને બજનાર અર્થાત્ નમસ્કાર કરનાર કોઈ માણસ આ
રાજદનીના પ્રસાદ થઈ તે રસને પામે છે. ૯

एतत्तले युगादीशपादुका इन्द्रकारिताः ।
उपासिता जगज्जीवै स्वर्गमोक्षसुखप्रदाः ॥ १० ॥

ભાવાર્થ — આ રાજદનીવૃક્ષના નીચે ઈંદ્રમહારાજે કરાવેલી શ્રી
ઋષભદેવસ્વામીની પાદુકા છે અને તે પાદુકાની ઉપાસના કરનાર જગ-
તના જીવો સ્વર્ગ અને મુક્તિના સુખને પામે છે, અર્થાત્ આ રાયજી-
વૃક્ષના નીચે રહેલ આદિનાથમહારાજની પાદુકાની ઉપાસના કરનાર
જગતના જીવોને આ પાદુકા સ્વર્ગ અને મુક્તિના સુખને આપવા-
વાળી થાય છે. ૧૦

શ્રુષમે પુડરીકે ચ, રાજાદન્યાં ચ યે નરાઃ ।

પાદુકાર્યાં શાન્તિનાથે, સૂરિમંત્રાભિમન્ત્રિતૈઃ ॥ ૧૧ ॥

અષ્ટોત્તરશતમિતૈઃ કુંભૈ શુષાંબુસંમૃતૈઃ ।

ગધપુષ્પાદિભિઃ સ્નાત્રં, કુર્વન્તિ કૃતમંગલાઃ ॥ ૧૨ ॥

જયશ્રિય સર્વકામાનદં દોષનિગ્રહમ્

પ્રેત્ય ચ પ્રવરણ મોગાન, પ્રાપ્નુવન્તીહ તે સદા ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ—ઋષભદેવસ્વામીને તથા પુડરીકસ્વામીને તથા રાજ-
દનીને તથા પાદુકાને તથા શાન્તિનાથને સૂરિમંત્ર વડે કરી મંત્રેલા
એકસોને આઠ પ્રમાણ સમુક્તા શુદ્ધ પાણિથી ભરેલા કલશોવડે
કરીને કરેલ છે મગળ કર્તવ્યો તે જોણે એહવા જે ઉત્તમ જીવે
સ્નાત્રને કરે છે તથા ગધ પુષ્પાદિકવડે કરી સ્નાત્રાદિક પૂજને કરે
તે મનુષ્યો દોષના નિગ્રહને કરીને સર્વ કામોને સંપૂર્ણ કરનારા ઇહ-
લોકને વિષે શ્રેષ્ઠ ભોગોને પામીને તેમજ પરલોકને વિષે ઉત્તમ પ્રકારના
ભોગાદિક સુખોને પામીને જયશ્રી આપનર મુક્તિ સુખને પામે છે.

૧૧, ૧૨, ૧૩.

એહવી રીતે અને પ્રકારના લાભો શાસ્ત્રકાર મહારાજે શ્રીસિદ્ધ-
ગિરિના ઉપાસકોને ભવ્ય જીવેને બતાવેલ છે. વળી પણ અતિમુક્તક
મુનિ મહારાજે નારદના પાસે કહેલુ છે

उक्तं च श्रीअतिमुक्तकमुनिना नारदाऽग्रे—

जं लहइ अन्न तित्थे, उग्गेण तव्णेण बंभच्चेरेण ।

तं लहइ पयत्तेण, सित्तुंजगिरिमि निवसंतो ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે કોઇ પણ માણસ તથા બ્રહ્મચર્યનુ પ્રતિપાલન
કરીને અન્ય તીર્થને વિષે ઉપ તપસ્યા કરીને ફલને પામે છે તે ફલને

શત્રુજયગિરિને વિષે વસનાર માણસ પામી શકે છે-પામે છે.

તથા—કેવલાણુપ્પત્તો નિઁવાણં જત્ય આસિ સાહૂણં ।

પુંડરીયં વદિત્તા, સઘ્ધે તે વંદિયા તિત્થા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:—સાધુઓને જે સ્થલે કેવલગાન ઉત્પન્ન થયેલ હોય તથા જે સ્થલે નિર્વાણુ પ્રાપ્ત થએલ હોય તે કલ્યાણિકાને વદના કરવાથી જે લાભ ઉત્પન્ન થાય છે તે લાભ શ્રીપુડરીકગિરિને નમસ્કાર કરવાથી થાય છે. કિબકુના, જેઓ શ્રીપુડરીકગિરિને વદન શ્રુવન કરાવવાથી એક હજારગણુ પુણ્ય થાય છે અને શ્રીપુડરીકગિરિને વદન કરવાથી સર્વેતીર્થોને વંદન કર્યાનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે.

પુનરપિ—અઘ્ઘાવયસમ્મેષ, પાવા ચંપા ચ ઉજ્જિલનને ચ ।

વંદિત્તા પુન્નફલં, સયગુણિયં તં પિ પુંડરીય ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ —અષ્ટાષ્ટ સમ્મેતશિખર પાવા ચંપા તથા ગિરનાર પર્વત વિગેરે તીર્થોને વદન નમસ્કાર કરીને પ્રાણિ જે જ્ઞાને પામે છે તે થકી સોગણુ વિશેષ ફલ શ્રીપુડરીકગિરિને નમસ્કાર કરવાથી પામે છે.

અપિ ચ—પૂયાકરણે પુષ્પં, પગગુણં સયગુણં ચ પઢિમાય ।

જિણમવણેણ સહસ્સ, અણંતગુણં પાલણે હોઈ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજય ઉપર પૂજા કરવાથી એકગણુ પુન્ય થાય છે તથા જિનેશ્વર મહારાજનું કરે છે તેઓએ સમયતીર્થોનું વંદન કરેલ છે તેમ જાણુ કરણુ કે એક શ્રુવનનું પ્રાતપાલન કરવાથી અનંતગુણુ પુન્ય થાય છે.

ઈકિં ચ—તવિ તં સુવજ્રમૂમી, મૂસણદાણેણ અજ્ઞતિત્થેસુ ।

જ પાવદ પુષ્પફલં, પૂયા ન્હવણેણ સિતુંજે ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:—શત્રુજયગિરિ ઉપર પરમાત્માના સ્નાત્ર તથા પુનઃ કરવાથી જે પુણ્ય ફલની પ્રાપ્તિ અન્ય તીર્થને વિષે સુવર્ણની ભૂમીના દાનથી તથા વસ્ત્રાભૂષણના દાનથી થતી નથી.

તથા ચ—જં કિંચિ નામ તિત્થ, સમ્મે પાયાલિ તિરિયલોગંમિ ।

ત સબ્બમેવ દિદ્ધં, પુંડરિય વંદિય સતે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ —શ્રીપુડરીકગિરિને વદના નમસ્કાર કર્યે તે સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાલને વિષે જે કાષ્ઠ તીર્થ હોય તે સર્વેને દેખેલ છે તેમ જાણવું

આ શ્રી શત્રુજયગિરિના એકવીશ નામ શ્રી વિદ્યાપ્રાપ્તને વિષે નીચે પ્રકારે કહેલા છે

શ્રીવિદ્યાપ્રાપ્તે શ્રીશત્રુંજયસ્યૈકવિંશતિનામાન્યેષ્વમ્ ।

શત્રુંજયઃ ૧ પુંડરીકઃ ૨ સિદ્ધિક્ષેત્ર ૩ મહાચલ ૪ ।

સુરશૈલો ૫ વિમલાદ્રિઃ ૬ પુણ્યરાશિ ૭ શ્રિયઃપદમ ૮ । ૧॥

પર્વતેન્દ્રઃ ૯ સુભદ્રા ૧૦ દદશક્તિ ૧૧ રકર્મકઃ ૧૨ ।

મુક્તિગેહં ૧૩ મહાતીર્થં ૧૪ શાશ્વત સર્વકામદઃ ૧૫ ॥૨॥

પુષ્પદન્તો ૧૬ મહાપદ્મઃ ૧૭ પૃથ્વીપીઠં ૧૮ પ્રભાપદમ્ ૧૯

પાતાલમૂલઃ ૨૦ કૈલાશ ૨૧ ક્ષિતિમંડલમડનમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજય ૧ પુડરીક ૨ સિદ્ધિક્ષેત્ર ૪ મહાચલ ૪ સુર-
શૈલ ૫ વિમલાદ્રિ ૬ પુણ્યરાશિ ૭ લક્ષ્મીપદ ૮ પર્વતેન્દ્ર ૯ સુભદ્રા ૧૦
દદશક્તિ ૧૧ અકર્મક ૧૨ મુક્તિગૃહ ૧૩ મહાતીર્થ ૧૪ શાશ્વત-
સર્વકામદ ૧૫ પુષ્પદન્ત ૧૬ મહાપદ્મ ૧૭ પૃથ્વીપીઠ ૧૮ પ્રભાપદ
૧૯ પાતાલમૂલ ૨૦ કૈલાશ ૨૧ આ એકવીશનામ પૃથ્વીમંડલના
મંડનભૂત આભૂષણરૂપ છે. ૧, ૨, ૩.

સાપ્રતકાલને વિષે ધણા મહાનુભાવો ભવ્ય શ્રવે કે જેઓ

તીર્થયાત્રાના એકાત અભિલાષીયો હોય છે તથા મધ્યમ રાતે શ્રીકૃ-
તુજ્યાની સ્પૃહા કરનારા જીવો હોય છે તેઓને બોધ કરવા નિમિત્તે
સાત્ત્વિક મહારાજ વિશેષ પ્રકારે કહે છે.

યતઃ—શ્રીતીર્થપાન્થરજસા વિરજીમવન્તિ,

તીર્થેષુ ષઙ્ગમણતો ન મધે ઙ્ગમન્તિ ।

દ્રવ્યવ્યયાદિહ નરાઃ સ્થિરસંપદઃ સ્યુઃ,

પૂજ્યા ભવન્તિ જગદીશમથાર્ચયન્તિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે ભવ્ય જીવો તીર્થયાત્રા કરવા નિમિત્તે બ્યારે
પોતાના ઘરને છોડી શ્રીમાન્ તીર્થના તરફ ગમન કરે છે ત્યારે
તીર્થને વિષે યાત્રા કરવા આગમન કરનારા ઉત્તમ જીવોના પવિત્ર
ચરણક્રમણે વડે કરી પવિત્ર થયેલા માર્ગના રજકણોથી વિરજી પાપ-
રૂપી રજવડે કરી રહિત થાય છે તથા જે ભવ્ય જીવો નિરંતર
તીર્થયાત્રા કરવા નિમિત્તે તીર્થને વિષે ભ્રમણ કરે છે-ક્યાં કરે છે,
તેઓ તીર્થયાત્રાના ફલથી ભરોને વિષે પરિભ્રમણ કરતા નથી તથા
આ તીર્થને વિષે જગદીશ્વરને પૂજવાથી તે મહાતુભાવો પણ ત્રેલોક્યને
પૂજા કરવા લાયક થાય છે.

દરેક ઉત્તમ જીવોને આ તીર્થમા જઈ ઉત્તમ કર્નવ્યો કરવાનાં
છે કારણ કે આ તીર્થના સમાન બીજી એક પણ ઉત્તમ તીર્થ
નથી અને તેથી કરીને સાત્ત્વિક મહારાજે આ તીર્થને ઉત્તમ
ઉપમા આપેલી છે.

ચકુર્ક શત્રુંજયમાહાત્મ્યે-

ચિંતામણૌ પાણિગતે, કિં દારિદ્ર્યમયં મહેત ।

ઉદિતે ચ રઘૌ કિં સ્યાત્, તમિન્ન જનતાંબ્યકૃત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—ચિતામણિ રત્ન હરતકમલને વિષે પ્રાપ્ત થયે સતે દર્શિદ્રનો ભય શુ થાય છે અર્થાત્ થતોજ નથી તથા સૂર્યના ઉદય થવાથી લોકોના સમુહને અધ કરનાર-અધકાર શુ થાય છે અર્થાત્ થાયજ નહિ

ધારાધરે ફરન્નીરે, કિં દાવાગ્નિર્દહેઘ્નં ।

કિમગ્નૌ શીતભીતિઃ રચાત્, કિં મૃગારૌ મૃગાદ્ મયં ॥૨૥

ભાવાર્થ—મેઘરાજ મુશળધારાથી પાણિને વરસાતો હોય ત્યારે શુ દાવાનલ વનને બાળી શકે છે, નહિ, બાળી શકેજ નહિ તથા અગ્નિ વિદ્યમાન સતા શીતલતાની ભીતિ-ભય શુ હોઈ શકે ખરો કે, બસ નહિજ, તથા સિંહ સતા મૃગલાથી ભય શુ થઈ શકે ખરો કે અર્થાત્ સિંહને મૃગલાનો ભય હોયજ નહિ

વૈનતયા શ્રિતે પુંસિ, નાગાં કિં પ્રમવિષ્ણવઃ ।

કિમાતપમયં કલ્પવૃક્ષે પ્રાંગણસંગિનિ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—ગરુડનો આશ્રય કરનાર પુરુષને સર્પો શુ પરાભવ કરી શકે ખરો કે અર્થાત્ નહિજ તથા ધરઆગણાને વિષે કલ્પવૃક્ષ રહેલ છતાં પણ સૂર્યના આતાપનો ભય શુ હોઈ શકે ખરો કે બસ હોયજ નહિ.

શત્રંજયે તથા તીથનાથે સ્તનિધિવાર્ત્તિનિ ।

પાપમીતિ કથં ચિત્તે, ચિત્યતે નરકપ્રદા ॥૪॥ કલાપકમ્.

ભાવાર્થ—તેવીજ રીતે શ્રીશત્રુજય તીર્થનાથ સમીપ ભાગને વિષે રહે સતે નરકને આપનાર પાપનો ભય ચિત્તને વિષે ચિંતવી શકાયજ કેમ, અર્થાત્ સિદ્ધગિરિના સમીપમા રહી તેની ઉપાસના કર-

નાર જીવેને નરકગતિને આપનાર પાપકર્મના ભય રહેતોજ નથી.
इति उपमा

હવે શાસ્ત્રકાર મહારાજ આ તીર્થનું વિશિષ્ટફલ ઉત્તમ જીવેને
દેખાડે છે.

यत्.—वरमेकदिनं सिद्धक्षेत्रे सर्वव्रसेवन ।

न पुनस्तીर्थलक्षेषु, भ्रमणं क्लेशभाजनं ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—શ્રીસિદ્ધક્ષેત્રને વિષે શ્રીસર્વજ્ઞ મહારાજનું ફક્ત એકજ
દિવસ સેવન કરવું સારૂ છે પરંતુ ક્ષેત્રના ભાજનભૂત એહવા લાખો
તીર્થને વિષે કરવું સારૂ નથી.

पदे पदे विलीयते, भवकोटिभवान्यपि ।

पापानि पुंडरीकाद्वेद्यान्नां प्रति यियासितां ॥ २ ॥

‘ભાવાર્થ—શ્રીમાન્ પુડરીકગીરીની યાત્રા કરવાને માટે ગમન
કરનારા મહાનુભાવોના કોટીભવોના પણ પાપકર્મો પગલે પગલે
વિનાશ પામે છે.

एककस्मिन् पदे दत्ते, पुंडरीकगिरिं प्रति ।

भवकोटीकृतम्योऽपि, पातकेभ्य. स मुच्यते ॥ ३ ॥

ભાવાર્થ—શ્રીમાન્ પુડરીકગિરિની યાત્રા કરવા માટે શ્રીપુડરીક
ગિરિ પ્રત્યે એક એક પગલું ભરનાર જે ભવ્ય પ્રાણી છે તે માણસ
કોટીભવોને વિષે કરેલા પાપકર્મ થઈ મુક્ત થાય છે.

न रोगो न च संतापो, न दुःखं न वियोगिता ।

न दुर्गतिर्न शोकश्च, पुंसां शत्रुंजयस्पृशां ॥ ४ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજયગિરિને સ્પર્શ કરનારા પુરુષોને રોગો થતા

નથી તથા સંતાપ થતો નથી તથા દુઃખ થતું નથી તથા શોક થતો નથી તેમ દુર્ગતિ પણ થતી નથી.

હિંચતે નાસ્ય પાષાણાઃ, સ્થન્યતે ન મહીતલ !

સક્રન્મૂત્રાદિ નો કાર્યે, સુધિયાત્ર મુમુક્ષુણા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજયગિરિના પાપણ્યાદિકને છેદવા નાહ. તથા પૃથ્વીતલને ખોદવું પણ નહિ તથા મલમૂત્રવિષ્ટાદિક પણ કરવું નહિ. આ ઉપરોક્ત પ્રકારની આશ્વાતના ઉત્તમ યુદ્ધિના નિધાન અને મુક્તિની ક્ષુધા કરવાવાળા જીવોએ કરવી નહિ અર્થાત્ ઉપરોક્ત આશ્વાતના આ શત્રુજયગિરિને વિષે બન્ય મહાનુભાવોએ જરૂરજરૂર ત્યાગ કરવી જોઈએ.

તથા ગમે તે પ્રકારના કત્યાદિક મહાપાપને કરનાગ જીવો જે તે આ શત્રુજયના આરાધનને કરવાથી તમામ પાપકર્મથી મુક્ત થાય છે.

યતઃ—રહિતો રાગદોષેણ, ધ્યાયન્નર્હેન્મહોઽત્રચ ।

અદ્યોપવાસૈર્મુચ્યેત, નરઃ સ્ત્રીયધ્વપાતકાત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—રાગદોષને ત્યાગ કરી શ્રીઅરિહતમહારાજનું આ શત્રુજયને વિષે ધ્યાન કરનાર માણસ આઠ ઉપવાસને કરવાથી સ્ત્રી-હત્યાના કરેલા પાપકર્મથી મુક્ત થાય છે.

તથા—ઋણહત્યા કુતસ્તેષાં, યે પાશ્વિકતપઃપરાં ।

માસં સસપસા બ્રહ્મચારિહત્યાત્ર નશ્યતિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજયગિરિને વિષે પાશ્વિક તપસ્યાને અર્થાત્ પંદર ઉપવાસ કરનારા માણસોને બાલકહત્યા રહેજ ક્યાથી ? અર્થાત્ પંદર ઉપવાસને કરનારા જીવોની કરેલી જે બાલકહત્યા અને તેથી કૃપ્ત થયેલ જે પાપકર્મ તે સર્વ વિનાશીભાવને પામે છે. તથા

માસખમણની તપસ્યા કરવાથી પ્રહ્લાદનારની કરેલી હત્યા આ શત્રુ-
જનને વિષે નાથ પામે છે. इति हत्यानाशस्वरूपम्

તથા આ શત્રુજયગિરિને વિષે મુનિમહારાજઓને દાન મળે
આપી પૂજવાથી અદર ને લાભ ભવ્યજીવોને પ્રાપ્ત થાય છે, તેનું
ફલ શાસ્ત્રકાર મહારાજ બતાવે છે

उक्तं च—त्रिशुद्ध्या तीर्थराजेऽत्र, चारित्रिप्रतिलाभवान् ।

प्राप्येत कार्तिकमासस्य, तपस फलमुत्तमं ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થરાજને વિષે મન વચન અને કામથી
ત્રિશુદ્ધિ વડે કરી ને માણસ ચારિત્રધારીને પ્રતિલાભે છે, દાન આપે
છે, તે માણસ કાર્તિક માસના તપના ઉત્તમ ફલને પામે છે.

अस्मिन् शत्रुजये तीर्थे, यतश्च पूजिता न यैः ।

तेषां जन्म च विस्त च, जीवितं च निरर्थकं ॥ ૨ ॥

બાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને વિષે ને માનુષ્યોએ મુનિમહારાજને
પૂજેલા નથી તે મનુષ્યોના જન્મ લક્ષ્મી અને જીવિતવ્ય
નિરર્થક છે.

जिनतीर्थेषु यात्रायां, जिनपर्वसु ये जनाः ।

पूजयति यतीन् ते स्युस्त्रिलोकैश्वर्यमाजनं ॥ ૩ ॥

બાવાર્થ—જિનેશ્વરમહારાજના તીર્થને વિષે તથા જિનેશ્વર-
મહારાજની યાત્રાને વિષે તથા જિનેશ્વરમહારાજના પર્વોને વિષે
અર્થાત્ કસ્માણિકોને વિષે ને મનુષ્યો મુનિમહારાજની પૂજા કરે
છે, તે મનુષ્યો ત્રૈલોક્યના ઐશ્વર્યના ભાજનભૂત-સ્થાનભૂત થાય છે.

यतिः पूज्यो यतिः सेव्यो, यतिर्मान्यो मनीषिभिः ।

यत्તેराधनाद्यान्ना, सफला निष्फलान्यथा ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને વિષે મુનિ પૂજનીય છે તથા મુનિ સેવનીય છે તથા મુનિ માનનીય છે, અર્થાત્ ઉત્તમ શુદ્ધિના નિધાન એહવા ઉત્તમ જીવેએ આ તીર્થને વિષે મુનિને પૂજવા મુનિને સેવવા મુનિને માનવા થોઅ છે કારણ કે મુનિના આરાધનથી યાત્રા કરનારાઓની યાત્રા સફલ થાય છે અન્યથા મુનિના આરાધન નહિ કરવાથી યાત્રા નિષ્ફળ થાય છે.

અન્નેઃ પાનૈશ્ચ વસ્ત્રૈશ્ચાલ્યૈશ્ચાસનપાત્રકૈઃ ।

ये यतीन् पूजयतीह, ते जयति श्रिया सूहान् ॥ ५ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને ।વષે જે મનુષ્યેા અન્ન પાન વડે કરી તથા વસ્ત્ર વડે કરી તથા આલ્ય-સ્થાન-વસતિના આપવા વડે કરી તથા આસનના આપવા વડે કરી તેમજ પાત્રાદિકના આપવા વડે કરી મુનિમહારાજની પૂજ-લક્ષિતને કરે છે તે પોતાની લક્ષ્મી વડે કરી દેવતાઓને જીતનારા થાય છે, અર્થાત્ ઉપરોક્ત પ્રમાણે વર્તવાથી દેવતાઓના સ્વામી થઈ તેઓને પૂજનીય થાય છે

अन्नवस्त्रादिभिः सौख्यसपन्नो गुरुमर्चयन् ।

भवे तृतीये शुद्धात्मा, मुक्तिमाप्नोति तत्त्वत ॥ ६ ॥

ભાવાર્થ—ઉત્તમ પ્રકારના સુખ વડે કરી વ્યાપ્ત થયેલ જે માણસ અન્ન પાન વસ્ત્રાદિક વડે કરી શુભહારાજને પૂજે છે, તે શુદ્ધ આત્માનો ધણી તત્વથી યથાર્થ રીતે નિશ્ચય ત્રિજા બવને વિષે મુક્તિ પામે છે.

ऋद्ध्यं तदैव वित्त स्या तत् तत्त्वं सा च पुण्यधीः, ।

चारित्रिणो जगत्पूज्याः, पूज्यते यत् सुभक्तितः ॥ ७ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુન્ય તીર્થને વિષે જમતપૂજનીય ચારિત્રધાર મુનિમહારાજએને શ્રેષ્ઠ ભક્તિ થઈ પૂજનાર માથુસ પૂજને કરે છે અને મુનિમહારાજની ભક્તિને વિષે જેટલું દ્રવ્ય ખર્ચાય છે, તેટલુંજ દ્રવ્ય પ્રશસનીય છે, તેટલુંજ તત્ત્વ પ્રશસનીય છે. અને તેજ તત્ત્વ કહેવાય છે તથા પુણ્યયુક્ત યુદ્ધિ પણ તેજ કહેવાય છે.

સહજલક્ષસંખ્યાતૈર્વિશુદ્ધે શ્રાવકૈરિહ ।

યદ્ મોજિતૈર્મંવેત્ પુન્યં, મુનિદાનાસતોઽધિકં ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુન્ય તીર્થને વિષે હજાર અને લક્ષ સંખ્યા-યુક્ત વિશુદ્ધ શ્રાવકોને ભોજન કરાવવાથી જે પુન્ય થાય છે તે શ્રી અધિક પુન્ય મુનિને દાન આપવાથી ઇક્ષા થાય છે.

ચાદશસ્તાદશો ઘાઽપિ, લિંગી લિંગેન ભૂષિત ।

શ્રીગૌતમ દ્વારાધ્યો, બુદ્ધૈર્બોધિસમન્વિતૈઃ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુન્ય તીર્થને વિષે યાદશતાદશ જેવો તેવો પણ લિંગી વેષધારી સાધુવેષ વડે કરી યુક્ત હોય તો બોધિસંયુક્ત પડિત પુરુષોએ ગૌતમસ્વામીના પેઠે તેનું આરાધન કરવું, અથવા ગમે તેવો વેષધારી હોય તોપણ તેમનું બહુમાન કરી ભક્તિપૂર્વક આરાધન કરવું.

નિ શ્રીકોઽપિ મન કલેશકરોઽપિ વિરસો મુક્તે ।

સેવ્યઃ સદૌષધમિવ, કર્મરુક્ષ્મીડિતૈર્શુરઃ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુન્ય તીર્થને વિષે શોભા વડે કરી રાહત હોય તથા મનને ક્લેશ ઉત્પન્ન કરવાવાળો હોય તથા મુખને વિષે વિસ્સ કઠોર ભાષણ કરનાર હોય, એહવો શુર હોય તોપણ કર્મરોગથી થીડા પામેલા બધા જીવોએ સારા શ્રેષ્ઠ ઔષધના પેઠે તેનું સેવન કરવું.

વર્તમાનોઽપિ લેષેણ, યાદશસ્તાદશોઽપિ સન્ ।

યતિઃ સમ્યક્ત્વકલિતૈઃ, પૂજ્ય શ્રેણિકષત્ સદા ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ-આ શત્રુજય તીર્થને વિષે જેવો તેવો હોય પરંતુ સાધુવેષ વડે કરી યુક્ત હોય તો પશુ તે યતિ સમ્યક્ત્વધારિ જીવેયે શ્રેણિક મહારાજની પેઠે નિરતર પૂજવા લાયક છે.

ગુરોરાધનાત્ સ્વર્ગો, નરકશ્ચ વિરાધનાત્ ।

દ્વે ગતી ગુરુતો લમ્યે, ગૃહ્ણીતૈર્કાં નિજેચ્છયા ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ-આ શત્રુજય તીર્થને વિષે ગુરુતુ આગધન કરવાથી સ્વર્ગપ્રાપ્તિ થાય છે અને ગુરુની વિરાધના કરવાથી નર્કની પ્રાપ્તિ થાય છે. ગુરુથી બેગતિ પ્રાપ્ત થાય છે તે માટે હે મહાનુભાવો તમારી ઇચ્છા વડે કરી બેમાથી એકને ગૃહણ કરો.

વારિત્રિણો મહાસત્ત્વા, વ્રતિનઃ સન્તુ દૂરતઃ ।

નિષ્ક્રિયોઽપ્યગુણજ્ઞોઽપિ, ન વિરાખ્યો મુનિઃ ક્વચિત્ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ-વારિત્રને ધારણ કરનારા મહાસાત્વિક મુનિમહારાજજ્ઞો તો દુર રહો, પરંતુ નિષ્ક્રિય અને ગુણરહિત એકવા મુનિની પશુ કદાપિકાલે આ તીર્થને વિષે વિરાધના કરવી નહિ.

યાદયં તાદશ વાહપિ, દૃષ્ટ્વ લેષધરં મુનિં ।

ગૃહી ગૌતમવદ્ મન્-યા, પૂજયેત્ પુન્યકામ્યયા ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ-યાદશતાદશ જેવો તેવો પશુ સાધુવપને ધારણ કરનારા હોય તેવા મુનિને દેખીને ગૃહસ્થ બન્ધુજીવ પુન્યની ઇચ્છાથી તેને ગાતમસ્વામીના પેઠે ભક્તિથી પૂજે.

ચંદનીયો મુનિર્વેષો, ન શરીરં હિ કસ્યચિત્ ।

મતિલેષ તતો દૃષ્ટ્વા, પૂજયેત્ સુકૃતી જનઃ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ-મુનિના વેષને વદન કરાય છે, પરંતુ કોઈના શરીરને વદન કરાવું નથી, અર્થાત્ સાધુનો વેષ જ છે તેજ ઉત્તમ જીવેને વંદનીય છે તે કારણ માટે સાધુના વેષને દેખીને સુકૃતિ જીવ તેની પૂજના કરે.

પૂજિતો નિષ્ક્રિયોઽપિ સ્યાલ્લજ્જયા વ્રતધારકઃ ।

અવજ્ઞાતઃ સત્ક્રિયોઽપિ, તે સ્યાત્ શિથિલાદરઃ ॥૧૬॥

ભાવાર્થ-કૃપારહિત મુનિને પૂજવાથી પણ લગ્ન વડે કરી વ્રતને ધારણ કરવાવાળો થાય છે, અને બ્રેષ્ટ ક્રિયાને કરનાર મુનિને તિરસ્કાર કરવાથી વ્રતને વિષે શિથિલ આદરવાલો થાય છે.

આરાધનીયાસ્તદમી, ત્રિશુદ્ધ્યા જૈનલિંગિનઃ ।

ન કાર્યા સર્વથા લેષાં, નિદાસ્વાર્થવિધાતકા ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ તે કારણ માટે ઉત્તમ મહાનુભાવ જીવેએ મન વચન કાયાની ત્રિકરણ શુદ્ધિ વડે કરી આ મુનિ મહારાજઓનું આરાધન કરવું તથા પોતાના સ્વાર્થને વિધાત કરનારી-અગાડનારી ઝેરી તેઓની નિદા કદાપિ કાલે કરવી નહિ.

કોપનીયો મુનિર્નૈવ, ગિરાઽપિ ગતદૂષણૈઃ ।

પ્રાયેણ પરનિદા સ્યાત્, મહાદુઃસૌઘદાયિની ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ-દુષણોને ત્યાગ કરનારા મહાનુભાવોએ વાણી વડે કશેને પણ આ તીર્થને વિષે મુનિને ક્રોધાતુર કરવા નહિ કારણકે પ્રાયે કરીને પરની નિદા જે તે મહાન્ દુઃખના સમુદાયને આપનારી થાય છે.

મુનિર્લિંગી સદા વંધો, નાલોક્યં તત્ ક્રિયાદિકં ।

યાદશસ્તાદશોઽપ્યસ્માદેવાકારો દિ વંધતે ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ-વેષધારક મુનિને નિરંતર ઇહા વદના કરવી, પરંતુ ક્રિયાદિકને જોવા નહિ કારણકે જેવો તેવો પણ નિશ્ચય આકાર-સાધુ-વેષ તેજ વદનીય છે.

આરાધ્યો ન વિરાધ્યો હિ, કથચિદ્યતિરુત્તમૈઃ ।

સ ચેત્ ક્ષમાવાંસ્તદપિ, પાપં પૃષ્ઠાનુગં મથેત્ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ-આ તીર્થને વિષે ઉત્તમ જીવેએ મુનિનું આરાધન કરવું, પરંતુ તેની વિરોધના કરવી નહિ. તે મુનિ કદાચ ક્ષમાવત હોય અને કાર્ધ પણ યોગે નહિ તોપણ તેની નિંદા કરનાર માણસને પાપકર્મ લાગે છે.

સન્માનિતો મુનિર્દત્તે, સ્વર્ગાદિગતિમુત્તમાં ।

અસન્માત્રાત્ તુ મૂલાગ્નિરિવાનંત કુલં દદેત્ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ-મુનિનું સન્માન કરવાથી સ્વર્ગાદિક ઉત્તમ ગતિને આપે છે અને તિરસ્કાર કરવાથી મૂળને વિષે અગ્નિજ જેમ તેમ અનંત કુલને આળીને બરબીભૂત કરે છે, ઇતિ ગુરુઆરાધનાસ્ત્રરૂપમ્

તથા આ શત્રુજય તીર્થને વિષે તપકર્મના કરવાથી અનેક પાપકર્મ નાશને પામે છે.

યતઃ—ષષ્ટાષ્ટમાદિતપસા, પ્રાપ્યતે ફલમુત્તમં ।

તતોઽગ્ર કાર્યં તચ્ચૈવ, વિશેષાત્ સર્વકામદ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—તથા આ શત્રુજય તીર્થને વિષે છઠ્ઠ તથા અઠ્ઠમાદિકની તપસ્યા કરવાથી ઉત્તમ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે માટે ઉપરોક્ત તપ કર્મ ઇહા કરવા કારણકે તે સર્વ કામને આપનાર થાય છે માટે વિશેષ થકી ઉપરોક્ત તપસ્યા ઇહા કરવી.

અઘાન્હિકાયાસ્તપસો, બલાદપિ વિક્રમભિઃ ।

સ્વર્ગાપવર્ગયો. સૌખ્ય, લભ્યતેઽન્નાંગિભિઃ ક્ષણાત્ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને વિષે અઘાન્હી તપસ્યાના બળથી
કર્મરહિત પ્રાણિયો થઇને ક્ષણમાત્રમા સ્વર્ગ અને મુક્તિના મુખને પામે છે.

હિરણ્યહરકોઽપ્યત્ર, કૈત્રરાકોપવાસતઃ ।

શુદ્ધત્યંશુકહત્ તદ્વત્, સપ્તાચામ્લૈઃ સુવાસનઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને વિષે હિરણ્ય (સુવર્ણ) ને
હરણ કરનાર માણસ ચૈત્ર શુદ્ધિ પૂર્ણિમાના ઉપવાસ કરવાથી શુદ્ધ
થાય છે તથા તેનાજ પેડે શ્રેષ્ઠ વાસનાવાળો. જીવ, વસ્ત્રને હરણ કર-
નાર જે તે સાત આયંબીલ કરવા વડે કરી શુદ્ધ થાય છે.

રત્નસ્તેયી દદ્વાનમમાનોઘત્સુવાસન. ।

અત્ર કાર્ત્તિકસપ્તાહ તપસા શુદ્ધયતિ સ્ફુટં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજયતીર્થને વિષે રત્નની ચોરી કરનાર મા-
ણસ માનવર્જિત દાનને આપતો તથા શ્રેષ્ઠ વાસનાને વિષે ઉન્નમાલ
થતો કાર્તિક સુદિમા સાત ઉપવાસની તપસ્યા કરવા વડે કરી સ્ફુટરીતિ
શુદ્ધ થાય છે.

રૂપ્યકાંસ્યકતામ્રાયઃપિત્તલાદાનપાપ્મનઃ ।

સપ્તાહપરમાર્થાલ્પ્યતપસા મુચ્યતે પૃથક્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને વિષે-રૂપ-કાસુ-તામ્ર-લોખંડ-પિ-
ત્તલાદિકની ચોરી કરવાથી ઉત્પન્ન થયેલા પાપકર્મવાળો માણસ
સાત દિવસના પરમાર્થ નામના તપ કર્મ કરવા વડે કરી પૃથક્ પૃથક્
પાપકર્મથી મુક્ત થાય છે,

મુક્તાવિદુમહર્તા યસ્ત્રિસંઘ્યં જિનપૂજકઃ ।

આચાર્મ્લાંતરનિસ્નેહમોજ્યાન્મુચ્યતે પક્ષતઃ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—મુક્તાદિલ તથા પ્રવાલ વિગેરેની ચોરી કરનાર જે માણસ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે ત્રિસંઘ્ય જિનેશ્વરમહારાજની પૂજા કરતો સતો ૫૬૨ દિવસ સુધી આયબીલના અદર વચ્ચે સ્નિગ્ધ પદાર્થવર્જિત ભોજન કરવાથી પાપકર્મથી મુક્ત થાય છે.

ધાન્યહર્તા જલસ્તેયી પાત્રદાનેન શુદ્ધયતિ ।

યથાર્થિતમહાદાનાન્મુચ્યતે રસહારકઃ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—તથા આ શત્રુજય તીર્થને વિષે સુપાત્રને દાન આપવાથી ધાન્ય અને પાણિને હરણ કરનાર શુદ્ધ થાય છે તથા યથાર્થિત મહાદાનના આપવાથી રસને ચોરનાર માણસ શુદ્ધ થાય છે.

વસ્ત્રાભરણહર્તા યઃ, કર્તાઽન્ન જિનપૂજન ।

મવાત્ સ સ્વકમુદ્ધર્તા, ગર્તા દિવસુવાસનઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—વસ્ત્ર અને આભરણોની ચોરી કરનાર માણસ શ્રેષ્ઠ વાસના યુક્ત થઈ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે જિનપૂજન કરે છે તે માણસ આડાથીજ જેમ તેમ ભવ થકી પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરે છે.

ગુરુદેવાર્થચૌરોઽન્ન, વ્યર્થયત્યર્ચયન્ જિનં ।

વૃજિનં સ્વસ્ય સદ્ધ્યાનપાત્રદાનપરાયણઃ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—દેવગુરુના અર્થને પૈસાને ચોરનાર માણસ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે જિનેશ્વરમહારાજની પૂજાને કરતો તેમજ સદ્ધ્યાન અને સુપાત્રને દાન આપવામાં તત્પર થયેલો તે પોતાના પાપકર્મને નાશ કરે છે.

કુમારિકાં પ્રવ્રજિતાં, પતિતાં સઘવાઽધવે ।

શુરુણામપિ યો દ્વારા ન ગમ્યાં ચાપિ ગચ્છતિ ॥ ૧૦ ॥

સ તત્વાપં જિનધ્યાનાદન્ન સંરુદ્ધમાનસઃ ।

ષળમાસતપસ્યા તીર્થે, તદ્વજાર્યપિ મુંચતિ ॥ ૧૧ ॥ યુગ્મં

ભાવાર્થ—કુમારીને તથા સાધવીને તથા પતિત થયેલીને તથા સ્વામીવાળીને તથા વિધવાને તેમજ શુરની સ્ત્રીને તથા નહિગમન કરવા લાયક સ્ત્રીને સેવન કરનાર માણસ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે પોતાના માનસીક યોગને કૃધવાથી તથા શ્રેષ્ઠ પ્રકારે જિનેશ્વરમહારાજનું ધ્યાન કરવાથી છ માસની તપસ્યા કરી ઉપરોક્ત કરેલા પાપકર્મથી મુક્ત થાય છે અને તેવી રીતે સ્ત્રીયો પણ પાપકર્મથી મુક્ત થાય છે.

ગોમહિષ્યશ્વમાતંગમહીમંદિરહારકઃ ।

તંત્રતમત્ર દદદ્ મક્ત, જિનધ્યાનાઞ્ચ શુદ્ધચતિઃ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—ગાય-ભેસ-ધોડા-હસ્તિ-પૃથ્વી-મંદિર વિગેરેની ચોરી કરનાર માણસ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે જિનેશ્વરમહારાજનું ભક્તિથી ધ્યાન કરવાથી અને પોતે ચોરી કરેલા ઉપરોક્ત પદાર્થનું દાન આપવાથી શુદ્ધ થાય છે,

અન્યચૈત્યગૃહારામપુસ્તકપ્રતિમાવિષુ ।

ક્ષિપ્ત્વા સ્વં નામ યો વક્તિ, મમેદમિતિ દુષ્ટધી ॥ ૧૩ ॥

સામાયિકપવિત્રોઞ્ચ, પુણ્યસત્ત્વઃ શુભાશયઃ ।

ષળમાસતપસા શુદ્ધચત્યઘૌઘવિગમાદસૌ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—અન્ય મહાનુભાવે કરાવેલ-ભરાવેલ-બનાવેલ-લખાવેલ જૈનમંદિરને વિષે તથા બાગને વિષે તથા ગૃહને વિષે તથા આરામને વિષે તથા પુસ્તકને વિષે તથા પ્રાતભાદિકને વિષે પોતાના નામને

સ્થાપન કરી જે દુષ્ટ યુદ્ધિવાળો માણસ એમ બોલે છે-કહે છે કે આ મારા છે, અથવા આ મહાર છે તે માણસ પુણ્યસત્વયુક્ત અને શ્રેષ્ઠ આશયવાળો થઈ તથા પવિત્ર થઈ તેમજ નિરતર સામાયકને કરતો આ શત્રુજય તીર્થને વિષે છ માસની તપસ્યા કરવાવડે કરીને પાપના સમુદ્ધ નાશ થવાની શુદ્ધ થાય છે હતિ કરેલ અનેક દુષ્કર્મવિનાશરૂપમ્

આ શત્રુજય તીર્થને વિષે અનતા સિદ્ધ થયા છે ને અનતા મિદ્ધ થશે. આધુનિક સમયના કેટલાક મહાત્મા મહાનુભાવો હલવાકર્મી જીવો કર્મનો અત કરવા માટે શ્રીસિદ્ધિક્ષેત્રમા યાત્રા કરવા જાય છે, કેટલાક ચોમાસુ કરવા જાય છે, કેટલાક લક્ષ્મી વાપરવા જાય છે, કેટલાક તપસ્યા કરવા જાય છે, કેટલાક દાન દેવા જાય છે, કેટલાક નવાણું યાત્રા કરવા જાય છે અને કેટલાક જોવા તો કેટલાક મોજમજ કરવા જાય છે, પરંતુ સેકડે પોણિસો ટકા અનેક પ્રકારના મહારા તહાગ ટટા દિસાદ નિદા વિકથા ક્લેશ પ્રપચ્છલ વિશ્વાસઘાત અને બાહુલ્યતાથી સસારી વાર્તા, સસારી ઝંઘડા, કેવળ પરની નદા અને પરને કલક ચડાવનાર બાહુલ્યતાથી ઘણા જીવો જોવામા આવે છે. વિશેષ શુ લખીયે, કેટલાક જીવો તો તીર્થયાત્રાને નામે કેવલ ચોરી જારી કરવા નિમિત્તેજ આવલા નજરે પડે છે, આવા અજ્ઞાનિ મતિમદ ભારેકર્મી જીવોને શોચ પણ થતો નથી કે અરેરે આ પરમ પવિત્ર તીર્થધિરાજમા કરેલા અમારા દુષ્કર્મ કયા કાળે અને કેવી રીતે વિનાશ પામશે? અમો કેવા પ્રકારના અને કેટલા ભવોને વિષે રજીળી મરીશુ તથા અમારુ શુ થશે? આવા વિચારરહિત જીવા બિચારા અનત નિકાચિત કર્મ બાધી અનત સંસારમા રજીળે છે. અન્યરચણોને વિષે કરેલા કર્મ નાશ

કગ્વાનુ સ્થળ આ પરમ પવિત્ર શત્રુજય તિર્થાધિરાજ છે ત્યારે તે દુષ્કર્મ છોડવા તો દુર રહ્યા પરંતુ મિયાણા ભારેકર્મા જીવે ઈલા મલીન ચીકણા નિકાચિન કર્મને આધ સસારચક્રવાચને વિષે રખડે છે અને કોઈ પણ ભવેભા પાપકર્મનો પાર પામના નથી કારણ કે તીર્થની ભૂમિને વિષે કરેલા પાપકર્મ વજ્રવેષ સમાન થાય છે.

ચતુર્થ શત્રુજયમાહાત્મ્યે—

અન્યસ્થાનકૃતં પાપમિહોતિ સુજ્ઞવાસનઃ ।

इह यद्विहितं कर्म, वज्रलेप तु तद् भवेत् ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—અન્ય સ્થાનકને વિષે કરેલા કર્મને ત્રેષ્ટવાસનાવાળે જીવ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે ક્ષીણ કરે છે, પરંતુ આ તીર્થને વિષે આધેય પાપકર્મને વજ્રવેષ સમાન થાય છે.

શ્રીતીર્થેऽસ્મિન્નાન્યનિંદા, ન પરદ્રોહચિંતનં ।

न परस्त्रीषु लौल्यत्व, न परद्रविणेषु धी ॥ २ ॥

ભાવાર્થ —આ શત્રુજય તીર્થને વિષે અન્યની નિંદા કરતી નહિ તથા પરના દ્રોહનું ચિંતન કરવું નહિ તથા પરસ્ત્રીને વિષે લોલુપ્યપણુ ધારણ કરવું નહિ તથા પરના દ્રવ્યને ગૃહણ કરવાની બુદ્ધિ રાખતી નહિ.

મિથ્યાત્વિષુ ન સંસર્ગસ્નદુક્તેષુ નવાદર ।

निंदाऽपि तेषां नो कार्या, नाद्रियंत तद्वागमं ॥ ३ ॥

ભાવાર્થ—મિથ્યાત્વીયેને વિષે ગમનાગમનનો સંસર્ગ-પરીક્ષ્ય રાખવો નહિ તથા તેના કહેલા વચનોને વિષે આદર કરવો નહિ તથા તેઓની નિંદા પણ કરતી નહિ આ સર્વ આ શત્રુજય તીર્થને વિષે મહાનુભાવેથી સાગ કરવું.

વૈરિણ્યપિ ચ નો વૈરં, નો જિઘાંસા ત્રસાદિષુ ।

હૃતાદિષુ ન આસક્તિર્ન કુલેશ્યાવિચિંતનં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—આ શત્રુજય તીર્થને વિષે પણ વૈરની ચિંતાવના સરખી પણ કગવી નહિ તથા ત્રસાદિકની હિંસા કરવાની ખુદ્દિ પણ ધારણ કરવી નહિ તથા જુગારાદિકને વિષે આસક્તિ ધારણ કરી જુગારાદિકને રમવું નહિ તેમજ માન, ખરાબ લેશ્યાનું ચિંતાવન સરખું પણ કરવું નહિ આ સર્વે આ શત્રુજય તીર્થને વિષે જીવેએ ત્યાગ કરવા લાયક છે.

સુઘ વિચારશીલ વાચક ! તને મહારે સાપ્રતકાળના કેટલાક યાત્રા કરનારા જીવોની કેટલીક કરણિયોનું બ્યાન પ્રત્યક્ષ દેખાડવા માટે કેટલુંક વિવેચન કરવાની મહારે આવશ્યકતા અવશ્યની છે. તો આ લેખકના વિવેચન ઉપર વિચાર કર્યા શિવાય કોઈ કરીશ નહિ, ખોટું લગાડીશ નહિ, અશ્રદ્ધા ધારણ કરીશ નહિ અને અસત્ય દીકા કરીશ નહિ. દરેક માણસનો ધર્મ છે કે વાચવું દેખવું લખવું અને જોવું તેમાં પરીક્ષા કરવી તે વાસ્તવીકજ છે. તો નીચેનું વિવેચન વાચી શ્રદ્ધા ધારણ કરજે, શ્રદ્ધા ન થાય તો તહારા જાતિઅનુભવથી ખુશીથી પરીક્ષા કરજે પરંતુ પરીક્ષા કર્યા શિવાય આ લેખકને નિદિશ નહિ લાડીશ નહિ તિરસ્કાર કરીશ નહિ, કિબહુના, જો દીર્ઘદર્શી હોઈશ, જો તું ન્યાયનિષ્પન્ન હોઈશ, જો તું નિષ્પક્ષપાતિ હોઈશ, જો તું સત્યાપ્રય અને સત્યશ્રાહી હોઈશ તેમજ પરદોષ અને પરમામાના બચસ યુક્ત હોઈશ તો યસ આપોઆપ જાણી લઈશ, તે સખધમ્મ મહારે હવે તને વિશેષ લખવાની જરૂર નથી. સ્વયમેવતત્ત્વા તત્ત્વશી-
ધિ લેજે.

ભવ્ય જીવેના એકાત તરણુતારણુ નિષ્કારણુ પરમ બધવ સન્માન શાસ્ત્રકાર મહારાજાઓ પોકાર પાડી વારવાગ ભવ્ય જીવેને સન્મળવે છે કે-આ શત્રુજય તીર્થને વિષે ગમે તે પ્રકારના મલીન પ્રકારના મલીન પાપકર્મો પણ યાત્રા કરનારાના વિનાશભાવને પામે છે અને અન્યસ્થળોને વિષે કરેલા કર્મ આ તીર્થને વિષે બળીને ભરમી-ભૂત થાય છે, આમ કહ્યા અને સમજવતા છતાં પણ ધણા યાત્રાગુ જીવે તે નહિ સમજી અને આ ભૂમીને વિષે કર્મ કરી વજ્રપેપના સમાન પોતાના આત્માને ભારે કરે છે.

૧ પ્રથમ અમેજ એટલે અમારા કેટલોક સાધુ મહારાજાઓ રૂપીએ દસઆની બાગ કેવન પરની નિદા કરતા પરના છોદા જેતા અને પરને કતક ચડાવનારા નજરો નજર પ્રત્યક્ષ જેવામા આવે છે તેમજ રૂા સોલે સોલ આના સાધવીઓ પણ પોતાનું ઉત્કૃષ્ટપણ જનસમુદાયમા પ્રગટ કરી કેવલ નિદા વિકથા પ્રપચ અને સાધુઓના ઉપર એકાત રીતે કલક ચડાવનારિયોજ માણુમ પડે છે, યરપિ સર્વ સાધુઓ અને સર્વ સાધવીયો ખરાબ છે, ખોટા છે, મલીન છે, તેમ હું કહેતો નથી, તેમ હું લખતો નથી, તેમ હું બોલતો નથી પરંતુ એટલું તો સત્યજ છે કે પરની નિદા વિકથા મિથ્યા આળ ચડાવવાનું તો ઉપરોક્તમા બાહુલ્યતાથી રહેલું છે. શત્રુજય ઉપર તો નિંદા રસ્તામા તો નિદા તલાટી ઉપર તો નિદા કિ બહુતા નિદા નિદા ને નિદા, ઇર્ષ્યા ઇર્ષ્યો ને ઇર્ષ્યા બીજી વાતજ નથી. વાયકના મનમા એમ આવશે કે બધા નિદામોર તે આ લેખક શુ નિદા વિકથા ઇર્ષ્યારહિત હશે. નહિ નાહ જે જે ભરમાઈશ નહિ, બોલવાઈશ નહિ, દસાઈશ નહિ, વિશ્વાસ કરીશ નહિ, આ લેખક તો નિંદા વિકથા ઇર્ષ્યા કરનારાઓના]

અંદર અગ્રેસર એક અદ્વિતીય નિદા પ્રેક્ષિતર છે, તે તું સત્ય માનજે. પરંતુ એટલું વિશેષ છે કે આ લેખક શ્રીસિદ્ધગિરિ ઉપર કે રસ્તા-મા કે તલાટી ઉપર કોઈપણ જીવની નિદા કરતો નથી પરંતુ જે સ્થળે ધર્મશાલામાં રહેતો હોય છે ત્યાં આવીને તો જરૂરાજરૂર નિદા વિક્રયા ઈર્ષ્યા કરે છે તે ચોકસ છે તો પણ સર્વે જીવો સરિખા હોતા નથી, કોઈ વિશેષ અને કોઈ સ્વરૂપ વિગેરે તારતમ્યતા હોય છે, અસ્તુ.

કદાપિ કોઈની માન્યતાએ એવી હોય કે ત્યાગીયેને વળી નિદા-વિક્રયા શાની? શ્રાવકના ખાવા, શ્રાવકના પીવા, શ્રાવકના પહેરવા એ-ટવા અને શ્રાવકે આપેલા સ્થળોમાં વાસ કરવા, તેમને કયા ગામ-ગ-રાસ, કે માલ મીલકત વેહેચવી હતી? આવા પ્રકારનો પ્રશ્ન ઉડે તો તે સત્ય છે જેને માલમીલકત વેહેચવી હોય તો તેને ચાર માસે બોલી ચાલી લાઠી વઢીને વેહેચી લઈ ફારગત થાય છે, પરંતુ અમારા ત્યા-ગીની વેહેચણુ મરણુ પર્યંત વેહેચાય તેમ નથી સાધુ કહેશે કે હું સારો જ્ઞાનિ હું તપસ્વી હું ક્રિયા કરનારો, ફલાણો ખોટો છે, તે અજ્ઞા-નિ છે ફલાણો તપ કરતો નથી ફલાણોને ક્રિયા ઉપર રૂચી-શ્રદ્ધા નથી. ફલાણા ને સાધવીયો ને સ્ત્રિયોનો પરીચય છે મહારે નથી ફલાણો કોત્રિ છે હું શાત છું ફલાણો શાસ્ત્રચક્રી વિરુદ્ધ ચાલે છે ને હું તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલુ છું ખોટો છું. ને ફલાણો અને વદના નમસ્કાર કરતો નથી વિગેરે. તથા સાધવીયો હું સારી છું ફલાણી ખોટી છે તેની ગુ-રણી સાથે લડે છે. ફલાણીના સાથે વાતોજ ફલાણી કર્યા કરે છે ફ-લાણો સાંતુ તો ખરાબ છે આખો દિવસ સાધવીયો સાથેજ વાતચિત કર્યા કરે છે ફલાણો સાધુ તો ખૈરાનો પન્થિય રાખે છે, તે શુ સાધુપ-ણાના લક્ષણો કહેવાય? જો બા ફલાણો સાધુ ને ફલાણી સાધવી દાદાના

દેહેરાસરજીમાં સાથે પેઠા ફલાણી સાધુના સાથે શ્રાવકા લમતીમાંજ ફરતી હતી અલી ફલાણીશ્રી તું કાઈ જાણે છે ફલાણો ને ફલાણી સાથે ઉતરતા હતા ને ઘેટીને પગલે ગયા તો પણ સાથેજ ગયા અરે ફલાણો ને ફલાણી તલાટીમાં સાથે બેસી વાત કરતા હતા. ફલાણો તો ધર્મશાલામાં ફલાણીના સાથે ધ ધોજ માડીને બેઠો છે. વિગેરે વિગેરે બોલી સાધુ સાધવીયો ઘણા ખરા પરની નિ દાનેજ આ તીર્થને વિષે કરે છે.

કોઠને કોઠની સાથે સખધ નહિ છતા અને સિદ્ધગિર્મિના ધો-રી રસ્તો છતા જૈનમંદિરમાં પ્રવેશ કાકતાલીય ન્યાયથી ભોગજેજે સા-થે થઈ જવાથી તેમજ રસ્તાને વિષે જતા આવતા કોઠની ધીમી ચાલ હોવાથી ઉતાવલા માણુમના સાથે થઈ જવાથી અને વિના બોધ્યાથી પોતાની મજેજ ચાલ્યા કરવાથી પણ તેમના ઉપર આજ કલક ચડવે છે નિંદા વિકરા તેમની કરે છે તો અમારે લખવાતું પણ એહીજ છે કે જો કોઈ સાધુ સિદ્ધ થઈ અભિમાન કરતો હોય તેને રસ્તામાં સ્ત્રીયો તથા સાવનીયા ચાલતી હોય ત્યા ચાલવું જોઈએ નહિ દેહેરાસરમાં સ્ત્રીયો હોય તો પ્રવેશ કરવો જોઈએ નહિ ધર્મશાલામાં સ્ત્રીયો રહેતી હોય ત્યા રહેવું પણ જોઈએ નહિ રસ્તામાં સ્ત્રીયો જતી આવતી હોય ત્યા ચાલવું પણ જોઈએ નહિ કિબહુના, સ્ત્રીઓ પાસે આહારાદિક લેવા જાય છે તે લેવા જવું નહિ બસ પુરૂષની વસ્તિમાં રહેવું ચાલવું અને પુરૂષનું રાધેલું દીધું લીધું ખાવું પીવું તોજ સાધુપણની મરદામી કહેવાય તથા સાધવીયેને પણ જો રસ્તામાં પુરૂષો ચાલતા હેય ત્યા ચાલવું નહિ પુરૂષો હોય તે દેહેરાસરજીમાં જવું નહિ પુરૂષો હોય તે ધર્મશાલામાં રહેવું નહિ પુરૂષો

પાસે વિહારમા ભાર ઉપડાવવો નહિ પુરૂષો પાસે કાગલપત્ર લખાવવા નહિ પુરૂષો જોડે ઉભા રહેવું નાહ પુરૂષો જોડે વાતચિત કરવી નહિ અને સાધુઓના પાસે તો સ્ત્રીઓ દિવસે પરીચયવાળી હોય છે પરંતુ સાધવીઓના ઉપાશ્રયને તથા ધમ શાલાને વિષે તો તેમના રાગી પુરૂષો દિવસ ને રાત્રીએ પણ જાય છે આ સવ બધ કરીને પક્ષી એક બીજા અન્યોઅન્ય ખોદણી કરતા હોય તો સાડ પરંતુ પોતાના દુર્ગુણોને કાઢ પણ માણસ દેખી શકતા નથી પરના અવગુણોને છતા અછતા દેખે છે. નિદા વિકથા કરી અભિમાનમા રક્ત થએલા સાધુ સાધવીઓ જો ડકાણુ કરે તો તે અસત્ય છે, કારણ કે યથાર્થ ચારિત્ર યથાર્થ ક્રિયા યથાર્થ જ્ઞાન મહાત્મા શ્રીમાન્ સીમધરસ્વામિના સાધુ સાધવીઓમા શ્રીમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે રહેલ છે ધંહા તો નથી નથી ને નથીજ હા એટલુ વિશેષ છે કે વીરશાસનને વિષે પણ સાપ્રતકાલના મહાનુભાવોને વિષે દ્રવ્યક્ષેત્રકાલભાવ પ્રમાણે આ ભારતભૂમિના અદર પણ ત્યાગીપણુ છે છે ને છેજ તથા વીરશાસન એકરીશ હજાર વર્ષ સુધી ચાલશે ત્યા સુધી ત્યાગીપણુ રહેશે રહેશે ને રહેશેજ પરંતુ પરના છિદ્રો જોઈ પરના દોષોનુ ઉદ્ધાટન કરી પરની નિદા વિકથા કરી પરના ઉપર આલ ઝલક ચડાવી હાલમા જે પોતાની ઉત્કૃષ્ટતા બતાવનાર સાધુ સાધવી ત્યાગીવર્ગ નજરે પડે છે તે તો બિચારા આ આ તીર્થને વિષે આવી કેવલ બારેકર્મી થઈ મહાન્ પાપને પોતાના મસ્તક ઉપર ચડાવે છે, છતા કર્મને પણ નાહ ગણી ઉત્કૃષ્ટતાઈ બતાવવી હોય તો વગડામા જઈ સયમ સાધી ઉત્કૃષ્ટતા બતાવવામા આવે તો તેને દેખી બીજા મહાનુભાવો પણ બોધ પામે શિવાય પોતાના આત્માને એકાંત રીતે મલીન કરવાનુજ છે.

તથા ધણુ આવક આવીકા પણ ઉપરોક્ત પ્રકારે સાધુ સાધ-
વીયોની નિંદામા રક્ત રહેલા જોવામા આવે છે અને તેઓ પણ સાધુ
સાધવીયો અને આવક આવીકાઓની ખોદણી કરતા માણુમ પડે
છે. આજ ચડાવતા કલંક ચડાવતા નિંદા વિકથા કરતા પોતાના
પાપકર્મ ઢાકતા અને પરને ગધેડે ચડાવનારા ધણુજ આવક આવી-
કાઓ આ તીર્થને વિષે આવ જા કરે છે ને કાયમ ખાતે વાસ
કરનારા પણ છે સાધુ સાધવી આવક આવીકાઓ પરના મર્મ પાછ-
ળથી કાતરી નાખે છે તેમને વિચાર કરવો જોઈએ કે આપણા કર્મ
કેવા છે આપણી કરણિ કેવી છે આપણે શુ કરીયે છીએ એમ જો વિચાર
કરે તો તો પરના સન્મુખ દષ્ટિ નાખેજ નહિ, પરંતુ જ્યાં હડહડતી ઈર્ષ્યા-
ને ઉત્કૃષ્ટતાઈ સ્વાભિમાનથી રેમેરેમ પ્રસરી રહેલી હોય ત્યાં પોતાના
પગની જાળ જોવાયજ નહિ પરંતુ પરનીજ જોવાય ધારો કે એમ કરવામા
તેઓ સર્વે ઠીક થાય તો અમે પુછીશુ કે તેમા તેઓના હાથમા આવ્યુ
શુ? તેઓને લાભ શુ મળ્યો જો કોઈને અરસપરસ સુધારો થયો હોય
તો તો નિંદા વિકથાદિકે કર્યા કામના પણ ખરા, પરંતુ સુધારો કર-
વાની પોતાની સત્તા નથી, મોઢે કહેતા પણ લાજ અને શરમ આવે
છે. ત્યારે અરેરે મશ્તના શાને માટે નિંદા વિકથાનો ધધો લઈને
ખેઠા હશે. હા હા બરાબર છે સમજ્યો સમજ્યો જો આ શત્રુજય
તીર્થને વિષે સાધુ સાધવી આવક આવીકા દુષણોને ત્યજી દઈ સિંધી
સપાટી ઉપર ચાલે તો વહેલા કર્મનો અંત આવે પરંતુ આ હડહડતા
કલિકાલમા સર્વે તરી જાય તે થોડું નહિ લાગવાથી તમામ જીવોને
પતિત કરવા માટે સસારમા રજળાવવામાટે ક્રોધ માન માયા લોભ
શુભ અને દ્વેષ તથા નિંદા વિકથા ઈર્ષ્યા અને સ્વેતકૃષ્ટતા આ સદ્

પોતાના પુત્ર પુત્રીયોને મોહરાજ્યે શ્રી સિદ્ધગિરિમા મોકલવાથી બિચારા
જીવેને ઉપરોક્ત દશે જાણ્યા હાલ એહાલ કરી વજના સમાન ગાંઠ
કર્મેને બધારી ભવસમુદ્રમા ડુબાડે છે તે શોચનીય છે

સર્વે જીવો કર્માધિન છે તેમા આપણે શુ? એહવે વિચાર નહિ
કરતા ત્યાગીયો ને સસારીયો પગની નિદા વિકથાદિક કરીને પોતાના
પુન્યને શુભારી દર્શ મહાન્ કર્મનો બોળે પોતાના મન્ત્રકના ઉપર લે
છે ને સસારની વૃદ્ધિ કરે છે, તેના કરતા તો સિદ્ધગિરિ ન જવુ તે
સારૂ કે કર્મબંધન તેમજ ભવવૃદ્ધિ થવા તો ન પામે અને જવુ
તો અક્ષુ કાન જીભ વ્રણેને વરા કરીને જવુ કે જેથી કરાને આ આત્મા
પાપકર્મથી મુક્ત થઈ સ્વરૂપ કાલને વિષ છુટવા પામે

કેટલાક જીવો આ તીર્થના અદ્વ રાત્રિભોજનને કરે છે કેટ-
લાક હોટલના અદ્વ જઈ ચાહ બ્રીકુટ રીંગણા બટાકાના શાકને
ભક્ષણુ કરે છે કેટલાક રાત્રિના ચાગ પાચ વાગે છ વાગે તથા સૂર્ય
ઉદય થયા પહેલા ચાહ તથા ખાવાપીવાનુ ભાતુ વિગેરે માત્ર મિષ્ટાન્ન
ઉડાવી સિદ્ધગિરિ ઉપર ચડે છે કેટલાક પાનના ખીડ મોપારી તમાકુ
ખાઈ પી ટુકીને ચડે છે કેટલાક ઝગાખાતુ તથા ગજાની
રમતો રમે છે કેટલાક લડાઇ ટટા ઝગડાને કરે છે કેટલાક ચોરિ કરે
છે કેટલાક પરસ્ત્રિએવન કરે એ પછી ન ગણે કાર્તિકી કે ચત્રી, ન ગણે
ફાગણ કે વૈશાક, ન ગણે મોટીનિથિ કે છોટીનિથિ કોમ કાષ્ઠક તો કોઈ
કાષ્ઠક પથ્ય અપભક્ષણો ઝળકાવ્યા વિના આ ગિરિરાજમા રહેવાના
નહિ. પુરુષો પુરુષોના સાથે તેમજ પુરુષો સ્ત્રિયોના સાથે સ્ત્રિયો પુ-
રુષોના સાથે તેમજ સ્ત્રિયો સ્ત્રિયોના સાથે તેમજ શ્રીસિદ્ધગિરિ ચ-
લતા ઉતરતા ધરની આરની દુકાનની પૈસાની વ્યાપારની લેવડનીદેવડની
ખાવાની પિવાની નિદાની વિકથાની વિગેરેની કેવલ વિકથા ભરરસ્તા-

મા કરતા કરતા જાય અને આવે પૂજા કરવામા પણ ઉપરા ઉપર પડે પણ જરાયે મર્યાદા સાચવે નહિ અરેરે આ મિત્રારા અશાંતિ જીવે જાત્રાને નામે મહાન્ પાપકર્મ આવી જાય છે હાય મહાન્ અફસોસની વાર્તા છે કે ધરખાર ધધો વિગેરે છોડી કર્મને ક્ષીણ કરવા માટે આ શત્રુજયગિરિને વિષે આવી કર્મજન્ય કરી જવું તેના કરતા નહિ આવવું તે સાર છે

પ્રિય વાચક! આ લેખકના ઉપર રોષ કરીશ નહિ તહારે પરીક્ષા કરવી હોય તો બે ચાર માસ ત્યા રહી સર્વેની ચેષ્ટા જોજે, એટલે આ લેખકના વચને વચન તને રોમેરોમ સત્ય ભાસશે જૈનશ્રયોની વાર્તા દુર રહી પરંતુ પૂરાણાદિકને વિષે પણ આ શત્રુજય તીર્થને મહાન્ ગણેલું છે અને જુદા જુદા વચનોનેજ તીર્થ કહેલ છે તો આ તીર્થરાજના અદર બીજા અકર્તવ્યો કેમ કરી શકાય તેના વિચાર કરવાનો છે.

યદુર્ક મહાભારતે—

સ્પૃક્ષ્વા શત્રુજયં તીર્થં, તત્વા રૈવતકાચલં ।

સ્માત્વા ગજપદે કુંડે, પુનર્જન્મ ન વિચિતે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—શ્રી શત્રુજય તીર્થને સ્પર્શ કરીને તથા રૈવતકાચલ-ગિરનારને નમસ્કાર કરીને તથા ગજપદ કુંડને વિષે સ્નાન કરીને અર્થાત્ ઉપરોક્ત ત્રણને અગીકાર કરનારનો જન્મ શ્રોથી થતો નથી—સુક્તિને પામે છે

તથા—અષ્ટપષ્ટિષુ તીર્થેષુ, યાત્રયા યત્ ફલં ભવેત્ ।

આદિનાથસ્ય દેવસ્ય, દર્શનેનાપિ તત્ફલ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—અડસઠ તીર્થોની યાત્રા કરવાથી જે ફલની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે ફલ આદિનાથદેવના દર્શન કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

તથા સ્કંધપુરાણેઽપિ—

સત્ય તીર્થે ક્ષમા તીર્થે, તીર્થ મિદ્રિયનિગ્રહઃ ।

સર્વભૂતદયા તીર્થે, તીર્થમાર્જવમેવ ચ ॥ ૧ ॥

દાન તીર્થે દમં તીર્થે, સંતોષં તીર્થમુચ્યતે ।

બ્રહ્મચર્યં વરં તીર્થે, તીર્થ ચ પ્રિયવાદિનં ॥ ૨ ॥

જ્ઞાનં તીર્થ ધૃતી તીર્થ, પુણ્ય તીર્થમુદાહૃતં ।

તીર્થાનામપિ યત્ તીર્થ, વિશુદ્ધિમનસઃ પુરા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—સત્ય તેજ તીર્થ છે તથા ઇન્દ્રિયોનુ દમન કરવું તેજ તીર્થ છે તથા સર્વ પ્રાણિયોના ઉપર દયા રાખવી તેજ તીર્થ છે તથા સરલ-પણુ ધારણુ કરવું તેજ તીર્થ છે દાન તેજ તીર્થ છે તથા ઇન્દ્રિયોને કબજે રાખવી તેજ તીર્થ છે તથા સંતોષ તેજ તીર્થ કહેવાય છે તથા બ્રહ્મચર્ય તેજ શ્રેષ્ઠ તીર્થ કહેવાય છે તથા પ્રિય બોલવું તેજ તીર્થ છે જ્ઞાન તેજ તીર્થ છે તથા ધૈર્ય તેજ તીર્થ છે તથા પુણ્ય તેજ તીર્થ કહેલ છે તેમજ તીર્થોને વિષે પણુ મનની શુદ્ધિ રાખવી તેજ શ્રેષ્ઠ તીર્થ છે. પ્રિય મહાનુભાવ અડસડ તીર્થોની યાત્રાનું ફલ એકજ આદિનાથ મહારાજના દર્શનથી પ્રાપ્ત થાય છે તથા ઉપરોક્ત ત્રણુ શ્લોકમા કહેલા શબ્દોજ ન્યારે તીર્થ કહેવાય છે તેમ અન્ય-દર્શનીયો પણુ માને છે તેા વિચાર કરો વિચાર કરો આ પરમ પવિત્ર શ્રી શત્રુજય તીર્થાધિરાજની છાયામા જઈ ઉપરોક્ત કહેલા ત્રણુ શ્લોકોના અર્થ પ્રમાણે વર્તવાથી-પાળવાથી કેટલો લાભ થાય છે અને આ ભૂમીના અદર આવી જેની ચમુઓ કાન અને જીભ વશચર્તિ ન રહે તે તેના હનમાગ્યની નીચાની, તે શિવાય બીજું સમજવું નહિ

તીર્થયાત્રા કરનારાઓને હિતશિક્ષા.

તીર્થને વિષે મન વચન કાયાની શુદ્ધિ રાખવી જીવહિસા કરવી નહિ તથા અસત્ય પણ કદાપિ કાલે બોલવું નહિ પ્રાણાતે પણ ચોરી કરવી નહિ તથા સ્વદેશવર્થનું પ્રતિપાલન કરવું. પરસ્ત્રિયાદિકને સર્વથા ત્યાગ કરી સ્ત્રિનું પણ કદાપિકાલે તીર્થને વિષે સેવન કરવું નહિ તથા અણુગળેલ નીર પીવું નહિ વાપરવું નહિ અણુગળેલ પા-
ણથી હાથ પગ ધોવા નહિ તેમજ તે પાણિથી ન્હાવું તેમજ ધોવું પણ નહિ. વનસ્પતિ ઉપર નીલ કુલ ઉપર બેસવું નહિ તથા ચાલવું નહિ તેમજ તેના ઉપર ઉભા પણ રહેવું નહિ તથા રાત્રિયે ભોજન કરવું નહિ તેમજ હોટલમાં જઈ ચાહ વિગેરે પીવા નહિ અમદ્ય અ-
નતકાયાદિક રીંગણા બટાકાદિક વાપરવા નહિ. વાશી ખાવું નહિ. સૂર્ય ઉદય થયા વિના ચાહ પીવે નાહ દુધ પીવું નહિ તેમજ ખાવાનું પણ ખાવું નહિ તથા તમાકુ વિગેરે ખાતા ખાતા ચડવું નહિ તીર્થ ઉપર થુકવું નહિ નાસીકામાથી લેટ વિગેરે કાઢવા નહિ અને ભળ મૂત્રને પણ કરવા નહિ તથા મલીન વસ્ત્રો પહેરી ચડવું નહિ. મોટી તીર્થને વિષે ગડદોમાં સ્ત્રિઓના ટોલામાં જઈને ભળવું નહિ શાતિથી ધીમે ધીમે જવું પૂજા શાતિથી કરવી. સ્ત્રિયો પૂજા કરી રહ્યા બાદ ગડદી મટયા પછી પૂજા કરવી કોષમાનાદિક કરવા નહિ રાગ દ્રેષાદિક કરવા નહિ નિદા વિકથા ઇર્ષ્યાદિક કરવા નહિ. સર્વે જીવ કર્મોધિન છે એમ જાણી પરના છીદ્રો જોવા નહિ છલ-પ્રપચ-વિશ્વાસઘાતાદિક કરવા નહિ. મન-વચન-કાયા-ચક્ષુ-કાન અને જીભને વશ રાખી એ-
કજ સિદ્ધિગિરિ દાદાનું ધ્યાન ધરી શક્તિ અને અનુસાર બે પૈસા

અર્થવા. સુપાત્રને દાન દેવું સ્વામિભાઈઓની ભક્તિ કરવી અને સ્વ-
શક્તિ અનુસાર દિનદુસ્થિત પ્રાણિનો ઉદ્ધાર કરવો ધર્મશાલામાથી
નીકળીએ ત્યારથી કોઈનો સગાત કરવો નહિ અને કદાચ કરવો તો સં-
સારી વાર્તા વ્યાપાર લક્ષિમ ધરબારની વાર્તા તેમજ નિદા વિકથાદિક
કરતા સામળતા ચડવું ઉતરવું તેમજ જવું આવવું નહિ તથા
મનથી પણ કોઈનું ખરાબ ચિતવવું નહિ, ધર્મચર્યાનીજ વાર્તા ક-
રવી. તથા પરમાત્માના ગુણુચામ કરવા તથા નૌકારવાલી ગણુવી છે-
વટે મૌનપણુ અગીકાર કરી જવું આવવું શ્રેયસ્કર છે. જત્રા કરીને
આઆ પછી ખેતાના મુકામમા પણ પરમાત્માનાજ ગુણુચામ કરવા
પરંતુ સોગકામાજ કે ગજો રમવું નહિ. કથાચાદિકને ત્યાગ કરવા
તેમજ સર્વથા પ્રકારે અસત્યને વર્જવું કિબહુના કેવલ ધર્મધ્યાન
કરવું તથા વ્રત પ્રત્યાખ્યાન કરવા શાંતિ રાખી સરલતા ધારણુ કરી
ધણુ કર્મ લીણુ થાય તેરી કરણિ કરી તીર્થયાત્રાનો યથાર્થ લાભ
લઈ પોતાના ઘર પ્રત્યે ગમન કરવું તેજ યાત્રાળુ મહાનુભાવોને મ-
હાનુ લાભ છે. છતાં પણ ઉપરોક્ત પ્રકારે નહિ વર્તતા વિપરીત રીતે વ-
ર્તવાથી ગાડીમાડા વિગેરે પેસાનો અર્થ થાય છે તથા યાત્રાનો લાભ
વ્યર્થ જાય છે ને કમ છુટવા તો દુર રહ્યા પરંતુ મહામલીન ઓ-
છણા અને વજ્રલેપના સમાન ગાઢ કર્મ બધાય છે માટે તેથી કરી
અનત સસાર રજળવું પડે છે વાસ્તે હિતમ યાત્રાળુ જીવેએ પરની
નિદા વિકથા છિદ્રા વિગેરેને નિવારણુ કરી સ્વકાર્યમા રક્ત રહી આ
ગિરિરાજની સેવા ભક્તિ યથાર્થ કરી યથાર્થ લાભ લઈ ઘર પ્રત્યે
ગમન કરવું શ્રેયસ્કર છે

વળી પણ આ શુભ તીર્થને વિષે જેટલા જેટલા શુભ કર્તવ્યો

નહિ કરવામાં આવે તેટલું તેટલું તેઓતુ પુણ્ય ઓછું સમજવું, કાગ-
થુકે લક્ષ્મી જન્મ આયુષ્યનો સાર માત્ર એ છે કે તે તીર્થાધિરાજની
પૂજા ભક્તિ કરી જે મારે કશું છે કે—

उक्तं च सिद्धाते

एव जन्मस्स फलं, सारं विहवस्स इत्तिर्य चेव ।

जं अच्चिज्जह गंतुं, सित्तुंजे रिसहत्तिथयरो ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—આ માનવ જન્મ પામ્યાનું ફલ એ છે તથા વૈભવ
પામ્યાનો સાર પણ એ છે કે શ્રીશત્રુ જય તીર્થને વિષે જાહેને શ્રી-
માન ઋષભદેવસ્વામીની પૂજા ભક્તિ કરવી આ શિવાય જન્મ અને
વૈભવ પામ્યાનો સાર બીજો કાઠપણ નથી

तथा—छट्टेणं मत्तेण अपाणणं च सत्त जत्ताओ ।

जो कुणइ सित्तुंजे, सो तईए भवे लहइ सिद्धि ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—તથા આ શત્રુજયતીર્થને વિષે ચોવિહાર છઠ કરીને
સાત યાત્રા જે માણસ કરે છે તે ત્રીજા ભવને વિષે સિદ્ધિ પામે છે-
મુક્તિને વિષે ગમન કરે છે

अपि च—न वि तं सुवन्नभूमीभूषणदाणेण अन्न तित्थेसु ।

जं पावइ पुन्नफल, पुआन्हवणेण सित्तुंजे ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—શત્રુજયતીર્થને વિષે આદિનાથ મહારાજની પૂજા
અને નહવણ કરવાથી જે લાભ ફલની પ્રાપ્તિ થાય છે તે ફલ અન્ન-
તીર્થને વિષે સુવર્ણદાન-ભૂમિદાન-ભૂપણ વિગેરેના આપવાથી પણ
થતું નથી

किं बहुना—नमस्कारसमो मंत्रः शत्रुंजयसमो गिरिः ।

गजेन्द्रपदजं नीरं, निर्विद्वं भुवनत्रये ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—નમસ્કારમંત્રના સમાન મંત્ર તથા શત્રુજય સમાન પર્વત તથા ગજેન્દ્રપદના સમાન પાણિ આ ત્રણે પદાર્થ ત્રણ ભુવનને વિષે અદ્વિતીય છે, કિંબહુના એ ત્રણના સમાન દુનિયામાં એક-પણ પદાર્થ નથી.

હે મહાતુભાવ ! આ તીર્થના ગુણગણ તથા ભક્તિસેવાના ફલનો કોઈ કહેવા લખવાને માટે પાર પામેલ નથી ને પામનાર પણ નથી, પરંતુ જે તહારે માનવજન્મ સરલ કરવો હોય જે તહારે જીવિત-વ્યતો લાભ મેળવવો હોય જે તહારે કર્મશત્રુનો સહાર કરવો હોય જે તહારે ભવભ્રમણનો ફેરો ટાળવો હોય જે તહારે ચાર ગતિનો રાધ કરવો હોય જે તહારે જન્મ જરા ને મરણના દુખો થકી મુક્ત થવું હોય અને જે તહારે સ્વદેષકાલને વિષે શિવરમણીને વરવી હોય તો સર્વ પ્રપચ ઉપાધિને છોડી નિદા વિકથાદિક નિવારી કષાયને ત્યાગી મનવચનકાયાના ત્રિકરણ યોગને શુદ્ધ કરી કરી સ્વર્ગ અને અપવર્ગ દેવદેવેન્દ્ર ચક્રવર્તિ તેમજ અરિહતપદને આપનાર આ શુ-જયતીર્થનું એકજ ધ્યાનથી તાન લગાવવા સમર્થમાન થા તે તીર્થાધિરાજના ધ્યાન તાનથી અનતાકર્મથી અનતાજીવો પાર પામી મુક્તિને વરેલા છે ને તું પણ તેમ કરવાથી સ્વદેષકાલને વિષે મુક્તિ વરીશ.

વિશેષ—રવિ વિના યથા વસ્ત્રો, વિના પુત્ર યથા કુલં ।
 વિના જીવં યથા વેદં, વિના દીપં યથા ગૃહં ॥ ૧ ॥
 વિના વિદ્યાં યથા મર્ત્યો, વિના ચ્છ્રુર્યથા મુખં ।
 વિના છાયાં યથા વૃક્ષો, યથા ધર્મો દયાં વિના ॥ ૨ ॥
 વિના ધર્મં યથા જીવો, વિના ચારિ યથા જગત્ ।
 વિના તીર્થમિદં તથા, મૂતસૃષ્ટિર્હિ નિષ્ફળા, ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ--જેમ સૂર્ય વિનાનો ન્વિસ નિષ્ફલ છે તથા પુત્ર વિનાનું કુલ નિષ્ફલ છે તથા જીવ વિનાનો દેહ નિષ્ફલ છે તથા દીપક વિનાનું ઘર નિષ્ફલ છે તથા વિદ્યા વિનાનો માણુમ નિષ્ફલ છે તથા ચક્ષુ વિનાનું સુખ નિષ્ફલ છે તથા છાયા વિનાનું વૃક્ષ નિષ્ફલ છે તથા દયા વિનાનો ધર્મ નિષ્ફલ છે તથા ધર્મ વિનાનો જીવનિષ્ફલ છે તથા પ્રાણિ વિનાનું જગત જેમ નિષ્ફલ છે તેમજ તીર્થ વિના આ ભૂતસૃષ્ટિ નિષ્ફલ છે. ૧ ૨ ૩. ઉત્તમ મહાનુભાવ જીવેને આ તીર્થનું જ શરણુ સ્મરણુ ધ્યાન રાખી ભવસમુદ્ર તરવા માટે તત્પર થઈ ગેહુ તે એકાંત રીતે લાયક છે ઇતિ અલ વિસ્તરેણુ.

તિથિસ્વરૂપમ.

હે ભવ્ય બાધવ ! આ આલતા વર્તમાનકાલને વિષે શ્રીમાન્ મહાવીર મહારાજનું આ ઉત્તમોત્તમ શાસન આવી રહેલું છે જૈન કુલને વિષે જન્મ પામેલા ભારીક ભવ્યજીવે મહાવીર મહારાજની આગા પ્રમાણે વર્તિ ધાર્મિક ક્રિયાનું સાધન કરી સ્વઆત્માનું કલ્યાણ કરે છે દરેક દિવસે જૈન બાધવેને સમાન રીતે ધાર્મિક ક્રિયા કરવાને માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજ ફરમાન કરે છે છતાં પણ સંસારની આળ પાપાળ બાલબ્યવહાર મોહજાલને વિષે મુજાઈ જઈ દરેક દિવસે સદશ રીતે નિરંતર ધાર્મિક ક્રિયા નહિ કરી શકનારા પ્રાણિયેને સદ્ગતિને વિષે સ્થાપન કરવા માટે શુભતિથિયેને શાસ્ત્રકાર મહારાજ સારી રીતે વિશેષે કરી વર્ણન કરી ભવ્યજીવેને ઉપકાર કરવા સમર્થમાન થયેલા છે.

યદુક્તં આગમે-

બીયાપઞ્ચમિઅદ્વિમ્મિષ્ણાદસીચ્ચડસી પળ તિહીસુ ।

પયાડ સુઅતિહીઓ, ગોઅમગળહારિણા મણિઆ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—એક માસના શુક્લ અને કૃષ્ણ આરા બે પત્રો કહેલા છે અને દરેક પક્ષ (પખવાડીયા) ની પદર તિથિયો કહેલી છે તે પદર તિથિયોને ૧૫૫૫ શ્રીમાન્ ગણધર એવા ગૌતમસ્ત્રામિ મહારાજે દ્વિતીયા તથા પચ્ચમી તથા અષ્ટમી તથા એકાદશી તથા ચતુર્દશી આ પાચ શુભ તિથિયો કહેલી છે અને આ શુભ તિથિયોને વિષે વિશેષ પ્રકારે ધાર્મિક ક્રિયા કરવાથી શુભ કર્મનો બધ પડે છે તેથી ભવ્ય જીવે શુભગતિના ભોક્તા થાય છે તથા આશુભ તિથિયોનુ ઉત્તમ રીતે આરાધન કરનાર પ્રાણિ ઇહલોકે પરલોકને વિષે નિવિધ પ્રકારના લાભોને મેળવે છે.

ઉક્તં ચ—બીયા દુવિહે ધમ્મે, પઞ્ચમિ નાળે અ અદ્દમી કમ્મે ।

પગારસી અંગાળં, ચ્ચડસી ચૌદ પુઠ્ઠવાળં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—દ્વિતીયાતિથિ દ્વિવિધ પ્રકારના ધર્મની (સાધુધર્મ તથા શ્રાવકધર્મની) પ્રાપ્તિ કરાવે છે તથા પચ્ચમીતિથિ પાચ પ્રકારના જ્ઞાનને આપે છે તથા અષ્ટમીતિથિ અષ્ટકર્મના અતને કરે છે તથા એકાદશીતિથિ અગ્યાર અંગના જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરાવે છે તેમજ ચતુર્દશી એક પૂર્વના જ્ઞાનને આપે છે.

વિવેચન—દ્વિતીયાતિથિનુ આરાધન કરનાર ભવ્યજીવો સાધુધર્મ તથા શ્રાવક ધર્મ આ બે પ્રકારના ધર્મને પામી શકે છે. કાળચક્રના પ્રબલ પ્રભાવને વિષે કર્મજન્ય વ્યાધિયોથી પીડા પામનારા અને અનાદિકાલથી જન્મ મરણને કરનારા ઘણા જીવો માનવભવને પામે

છે પરંતુ તે સર્વને વિષે જૈનકુલને વિષે જન્મ પામનારા જીવો થોડા જ હોય છે અને તેમા પણ ચથાર્થ રીતે આવકર્મનુ પ્રતિપાલન કરનારા બહુજ થોડા જોવામા આવે છે. વળી પણ વિશેષ પ્રકારે આવકર્મને ઓળખવા માટે મુખ્ય કારણભૂત બીજ તિથિનુ આરાધન કહેલું છે અર્થાત્ બીજતિથિનુ આરાધન કરવાથી પ્રથમ આવકર્મ એટલે આવકોના બારવતની પ્રાપ્તિ થાય છે અને તેથીજ અહોરાત્રિની ક્રિયા તથા તિથિની ક્રિયા તથા પાક્ષિકની ક્રિયા તથા ચતુર્માસની ક્રિયા તથા વાર્ષિક વિગેરેનુ જાણવા-પણુ તથા પાળવાપણુ સારી રીતે થઈ શકે છે. આવી રીતે આવકર્મની આરાધના કરવાથી ભવન્થિતિનુ પરિપક્વપણું થાય છે અને તેથી કરી સાધુકર્મની પણ પ્રાપ્તિ થાય છે આવી રીતે બીજતિથિનુ આગધન કરવાથી ભવ્યજીવો આવકર્મ તથા સાધુકર્મને પામી સદ્-ગતિના ભોક્તા થાય છે તં। પરમીતિથિનુ આરાધન કરનારા ભવ્યજીવો મતિજ્ઞાન તથા શ્રુતજ્ઞાન તથા અવાધજ્ઞાન તથા મન-પર્યવજ્ઞાન તથા કેવલજ્ઞાન આ પાંચ પ્રકારના અપૂર્વ જ્ઞાનને પામી અનાદિકાલથી સસાર ચક્રવાલને વિષે પરિબ્રમણ કરવાથી દિપ્તજ્ઞ થયેલા પરિતાપને શાંત કરી એકાંત શાશ્વતસુખ છે જેને વિષે એવા નિર્વાણસુખને-મુક્તિપદને પામે છે.

તથા અષ્ટમીતિથિનુ આરાધન કરનારા જીવોના આત્માની સાથે અનાદિકાલથી ચોટલા મહામલીન અને ચીકણા કર્મ સહેલાઈથી નાશ પામે છે એટલુંજ નાહ પણ તેઓને જન્મ જન્મ અને મૃત્યુના મહાભારત દુષ્ટ દુખો થઈ મુક્ત થઈ મુક્તિપુરીમા પહોંચતા લેશ-માત્ર વિલંબપણું પ્રાપ્ત થતું નથી.

તથા એકાદશીતિથિનુ આરાધન કરનારા ઉત્તમ જીવોના જ્ઞાના-વરણીય કર્મબંધનનો ગાઢ બંધ શીઘ્રતાથી તુટી જાય છે અને અગ્નિ અગ્નિ નિર્મલ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે તેમજ આ જ્ઞાનના પ્રાપ્ત થવાથી આત્માની વૈરાગ્યદશા વિશેષે કરી જગૃત થાય છે અને તેમ થવાથી આત્માની શુદ્ધિ થઈ શુદ્ધ ભાવનાનો પ્રબળ હૃદય થાય છે અને તેથી કરી લાખા કાલથી સચિત કરેલા દીર્ઘ કર્મ પણ પાતળા થઈ ખરી પડે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ ધણીજ અદ્યપકાલને વિષે પરમપદના ભોક્તા થાય છે.

ચતુર્દશીતિથિને વિધિ સહિત શ્રદ્ધાપૂર્વક આરાધન કરનારા ભદ્રિક પરિણામી જીવો પોતાના આત્માને ચૌદપૂર્વના મહાજ્ઞાનની અપૂર્વ શક્તિ ધારણ કરવાની પૂર્ણ સત્તા ધાણ કરવા સમર્થમાન થાય છે તેમજ ચૌદપૂર્વને વિષે રહેલી મહાવિદ્યાઓ તથા મહાકલાઓ તથા મહાલબ્ધિઓને પ્રાપ્ત કરી શકે છે તેમજ સપૂર્ણ ચૌદપૂર્વધર શ્રુત-કેવલી કહેવાય છે અને તેથી કરીને તીર્થંડર મહારાજની સમાને વિષે થયેલા શ્રુતધરો (ચૌદ પુર્વાયો) શ્રુતકેવલીયો કહેવાય છે અને એકેવલીનામપિ કેવલીસદૃશાનામ કેવલી નહિ પરંતુ કેવલીના સદૃશ કહેવાય છે, અર્થાત્ ચતુર્દશીતિથિના આરાધન કરવાથી ભવ્ય જીવો ચૌદપૂર્વ થઈ તેમજ શ્રુતજ્ઞાની તથા શ્રુતકેવલી થઈ શીઘ્રતાથી નિર્વાણરૂપ પામવાને માટે શક્તિવત્ થાય છે.

તાત્પર્ય એ છે કે દ્વિતીયા, પચમી તથા અષ્ટમી તથા એકાદશી તથા ચતુર્દશી વિગેરે તિથિઓને જ્ઞાની મહારાજને ઉત્તમ કહેલી છે અને તે તિથિને દિવસે ભવ્ય જીવોએ કર્મ નાશ કરવા માટે તથા ભવાતરમા સદ્ગતિ મેળવવા માટે આદરસાહિત તપ જપ વ્રત પૌષઠ

ત્રત્યાખ્યાન જ્ઞાન ધ્યાન ક્રિયાકાંડ અનુકાનાદિ કર્તવ્યોને શુભ અધ્યવ-
સાયોથી કરવા જોઈએ તેમજ તે તિથિયોને વિષે ક્રોધ માન માયા
ક્ષોભ રાગ દેવ અહતા મમતા છળ પ્રપચ ભેદભાવ વૈર વિરોધ
ચક્રી દુર રહેવું એટલુંજ નહિ પરંતુ અદારે પાપસ્થાનને વોસ-
રાની દર્ધ મન વચન કાળના યોગોને એકત્ર કરી શુદ્ધ ભાવના ધારણ
કરી ઉપરોક્ત તિથિના દિવસોને વિષે ધર્મધ્યાન દેવગુરૂના સ્મરણથી
વ્યતીત કરી માનવભવને સદ્ગત કરી મુક્તિ મેળવવા ઉજમાલ થવું
જોઈએ એવી રીતે ઉપરોક્ત તિથિયોને વિધિસહિત શાત ચિતથી
આરાધન કરનારા ભવ્ય જીવોના આત્મા અખડ અમેય અમદ
અનત અવિચલ અત્યાધાધિમુખના અસ્થ કાલને વિષે ભોક્તા થાય
છે. વળી પણ શાસ્ત્રકાર મહારાજયે કહેલું છે કે-

પુનરપિ—અષ્ટમી અષ્ટકર્માન્તા, સિદ્ધિલામા ચતુર્દશી ।

પંચમી કેવલજ્ઞાનં, તસ્માન્નિતયમાચરેત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-અષ્ટમી અષ્ટકર્મના અતને કરે છે તથા ચતુર્દશી
સિદ્ધિમુખના (મુક્તિમુખના) લાભને આપે છે તથા પચમી કેવલ-
જ્ઞાન ઉત્પત્ત કરાવે છે તે કારણ માટે ઉત્તમ જીવોએ ત્રણે નિયિનું ભવ્ય
રીતી વડે કરી આરાધન કરવું.

વિવેચન-શ્રીમાન્ વીતરાગ મહાગજયે જૈનશાસનના મુકુટ સમાન
સિદ્ધાંતોને વિષે આરે તિથિયો મહાન્ કહેલી છે છતાં પણ પ્રમાદી
જીવો પ્રમાદના પ્રબલપણથી કદાચ સમગ્ર તિથિનું આરાધન કરી ન
શકે તોપણ આ ત્રણે તિથિનું આરાધન કરવા જરૂરજરૂર ઉદ્યમ કરી
સ્વમાનવજન્મને સાદૃશ્ય કરી સ સારના અર્થ કરવા માટે શીઘ્રતાથી
પ્રયત્ન કરે તેજ તેમના માનવભવ તેમજ જૈનધર્મ પામ્યાનું સાર્થક છે.

અષ્ટમીતિથિનુ આરાધન કરનારા ભવ્ય જીવો અષ્ટકર્મના અતને કરી સિદ્ધિગતિમા જઈ સિદ્ધ સ્થાનને વિષે ખીરાજમાન થયેલા સિદ્ધના જીવો સાથે મળી જઈ સિદ્ધના અષ્ટ મહાગુણ ચિન્હિત (અકીત) થઈ અનતસુખના ભોક્તા થાય છે.

તથા ચતુર્દશી તિથિનુ આરાધન કરનારા ઉપરોક્ત પ્રમાણે જ્ઞાન મેળવી અવ્યાબાધ અનતસુખમા મગ્ન થાય છે.

તેમજ પચમીતિથિના આરાધન કરનારા ભવ્ય જીવો લોકાલોકને પ્રકાશ કરનાર કેવલજ્ઞાન પામી સસારચક્રવાલને વિષે આવાગમનને બંધ કરી પગ્મપદને પામે છે

વિશેષતઃ પરમ કૃપાળુ શ્રીમાન્ તીર્થંકર મહારાજ પોતાની અમોઘ વાણીને તિથિયોના આરાધન કરવા નિમિત્તે વરસાવી ગયેલ છે અને પરમ ઉપકાર કરી ગયેલ છે છતાં પણ વીતરાગ મહારાજના વચનામૃતથી પરાડુમુખ બહુલ સસારીજીવો તેમના ઉપર લેશધ્યાન આપતા હોય તેવુ બાહુલ્યતાથી દેખવામા આવી શકતું નથી

ચાલતા વર્તમાનકાલને વિષે જૈનોના મિષ્ટ ધરાવનારા ડોળધાલુ જૈનો કેવલ તિથિયોના દિવસોને વિષેજ આગભસાગભના અનેક કર્તવ્યોને કગતા દરેક ગામે તથા નગરે બાહુલ્યતાથી જોવામા આવે છે અને તેઓ પોતાના જૈનપણના ભાનને પાતાલને વિષે પ્રવેશ કરાવી આ તિથિયોના દિવસોને વિષે પ્રચડ પાપકર્મના કર્તવ્યો કરવામા લેશમાત્ર પાપનો તથા ભવભવનો તેમજ પરમાત્માનો ડર રાખના નથી. ઉત્તમ તિથિયોને વિષે પ્રાણિયોના પરભવનો બંધ પડે છે, એવુ જાણી જ્ઞાની મહારાજો ભવ્ય જીવોને એકાત રીતે ઉપકારબુદ્ધિથી તારવાને માટે મહા તિથિયોને વિષે ધર્મધ્યાન કરવાને માટે

ફગ્મ્માન કરેલ છે તે એવાજ હેતુથી કે ઉત્તમ રીતે ઉત્તમ તિથિનું આરાધન કરનાગ ઉત્તમ જીવે પ્રાય ઉત્તમ બધે પાડી ઉત્તમ ભવને ભવાતરને વિષે સહેલાઈથી મેળવી ઉત્તમ ગતિ પામે તેજ કારણથી પરમ ઉપકારી ભવ્ય જીવેના નિષ્કાંચ બાંધવ સમાન પરમાત્માયે મહાતિથિયોનું આરાધન મહા ફલદાયક છે એમ સુચવેલ છે

ત્યારે આ ચાલતા વર્તમાનકાલને વિષે પ્રાદુર્ભાવને પામેલા નામધારી સેંકડે નવાણું ટકા જૈનો આ મહાન તિથિયોને વિષેજ સંસારના કેવલ પાપ ઉપાર્જન કરાવનારા કર્તવ્યોને આનંદ મગળથી તેમજ રાચી માચીને કરાવવા ચુકતા નથી જેમકે તિથિયોને વિષેજ ધરનાગ ચણાવવા દુકાનો સાફ કરાવવી વાસ્તુ કરતુ લભાદિકનુ તેમજ શ્રીમતાદિકના કર્તવ્યો તેમજ મનુષ્યના મરણ પછાડીના કર્તવ્યો પણ તિથિયોને વિષેજ કરનારા ધણાજ જોવામા આવે છે વગી ક્ષેત્ર ખેડાવવા તથા વનસ્પતિ છેદવી છુટાવવી તથા કાપવી કપાવવી અથવાદિક કરવા કરાવવા તે પણ જૈનો તિથિયોને વિષેજ કરે છે તથા દળાવણુ ભરડવતુ ખાડતું ખડાવતુ તથા લુગડા ધોવા ધોવરાવવા તથા વાસણો માંજવા મળવવા તથા કેરીમાથી દાણા કાઢવા કઢાવવા તથા ખાટલા ગોદડા તડકે નાખવ નખાવવા તથા પાણિયારા ચણવા ચણાવવા તથા વાવ ફવા તલાવ સરોવર ખોદવા ખોદાવવા તથા ચૂનાઓ સગાવવા તથા પકવાનો કરાવવા તથા પોકા પડાવવા તેમજ અગમણુ પાણિ ઢોળવા ઢોળાવવા સ્નાન સૂતકાદિકને કાઢવા કઢાવવા વિગેરે અનેક પ્રકારના મહાપાપના આરંભ જૈનો તિથિયોને વિષેજ કરતા જોવામા આવે છે વગી પણ ધણાખરા એટલે જ પદર આની સુધારાની પરમ પરિતના બિરુદધારી સુધરેલા જૈનો કે જોઓ બાપણુ કરનારા છે તથા

સમાઓ તેમજ મંડળોમા ભાગ લેનારા છે તથા પત્રો માસિકો અકો સમાચારો અને વર્તમાનો નિરતર વાચનારા છે અને પ્રેક્ષકવર્ગને બહારથી કેવલ જૈનપણાનો ડોળ દેખાડનારા છે તથા નિરતર મહા-તિથિયોને વિષે રાત્રિભોજન કરનારા તથા અભક્ષ અનતકાય કદ-મૂલનુ ભક્ષણ કરનારા રીંગણાનો ઘાણુ કાઢનારા તથા ચહા બીડુટ બગાડના શામા હોટલોમા જઈ ઉડાવનારા તથા પાન બીડા ચાવનારા તથા હોકા બીડા સુડી નેચો તમાકુ ભાગ કોડીન વિગેરે વ્યસની પદાર્થોથી ચમન કરનારા ઘણાજ જૈનો જોવામા આવે છે.

પ્રિયવાચક ! સુધાગનુ મંડળ ખુલ્લે મુખે પોકાગ પાડી અમે સુધરેલા છીએ આવી રીતે દુનિયાના જીવોને ઉપરથી ડોળ દેખાડી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જ્યારે તિથિયોને વિષે અકાર્ય અને આજ કરે ત્યારે મિત્રાગ અસાનિ પામર મૂઢ જીવો કે જેઓ દેવ ગુરુ ધર્મ પુન્ય પાપ શુ પદાર્થ છે એ જાણી શકતા નથી અને માણુમ છતા પણુ કેવલ પશુની ગણત્રીમાજ ગણાઈ શકે છે તથા જૈન છતા પણુ જન (રાક્ષસની) પકિતમા ગણાઈ શકે છે આવા જીવો તિથિયોને વિષે આજ કરે તેમા શુ આશ્ચર્ય હતું ? અર્થાત કાર્મજ નહિ

વધી કેટલાક જનો તિથિયોને વિષે સામાયક પૌપધ તપજ-પવ્રત પ્રત્યાખ્યાન વિગેરે નિયમોને કરે છે પરતુ તે દિવસને મહા-તિથિના ધર્મધ્યનમા નહિ ગણતા નિદા વિદ્યા છલ પ્રપચ વિદ્યાસરાત રાગ દ્વેષ મોહ કપાય મહાકા તહારા વિગેરે કર્મધ્યાનના અર્થાત કર્મબધનના કેવલ પોટલા બધી સુભગતિનો બધ પાડવાને બદલે કુગતિનો બધ પાડી દુખની પરપરાને આનદથી મેળવનારા ગામે ગામ અને શહેરે શહેર જૈનોના જુડ ને જુડ જોવામ

આવે છે આપણુ તેઓની મોટી ભૂલ છે કે ધર્મની જગ્યાએ આવી ધર્મને બદલે કર્મ કરવા તેના સમાન બીજું એક પણ પાપકર્મ નથી દારણુકે દુનિયાના જીવેને જો કર્મબંધન કરવાનો કેવલ વિચારજ હોય તો ધર્મસ્થાન શિવાય બીજા સ્થળો ક્યા ઓછા હતા અર્થાત્ ધણાજ છે મોટેજ ડાહ્યા માણસોએ ધર્મના સ્થળે ધર્મ- કર્મણુ ટંગી ઉપરના પાપકર્ત્તવ્યોને મન વચન કાયાના ત્રિકરણુ યોગથી જલાજલિ આપવી તેજ સારજૂત છે.

હે અગ્નિની મૂઠ ડોળધાલુ જૈનો ! તમે તમારા માનવભવ સન્મુખ નજર કરો તથા તમારા કુળપર પરામા ચાલતો આવેલ જે નિર્મળ જૈનધર્મ તેને તમે ઓળખો પિઠાણો તથા વીતરાગ મહારાજે કથન કરેલ તિથિયોના ઉપર લક્ષ્યબિંદુ ધારણુ કરી તેને વિષે ધર્મધ્યાનમા રક્ત રહો તથા મહાતિથિના દિવસે વિશેષથી સામાયિક પૌષધ ઉપવાસાદિક તપસ્થાને શ્રદ્ધા સહિત કરો તથા ગંગદ્રેષ તેમજ ઝેરવેરને છોડી દો તથા રાત્રીભોજન કદમૂળ અમલ પદાર્થના ખાનપાનાદિકને લાગ કરો તથા વનસ્પતિના છેદન ભેદન ભક્ષણુ વિગેરેને છોડો તથા કલેશ કકાસ ઝગડા ટટા ક્રિસાદાદિ રગડાથી દુર રહો ત્રુકબહુના અઠારે પાપસ્થાન વર્જે નીતિમા વત્તો ક્ષમા રાખો તથા સતોષ પકડો તેમજ વિવિધ પ્રકારના પાપારભથી મુક્ત થાઓ શ્રદ્ધા રાખો શુભ લાગના ભાવો તથા આત્મા તેમજ ધ્વજિયોનું દમન કરો અને ઉત્તમ વાસના વાસિત થઈ વીતરાગ મહારાજની આગાના આરાધક થઈ ઉત્તમ તિથિયે ઉત્તમ ધાર્મિક કરણુ કરી તમારા ઉત્તમ અવતારને ઉત્તમ કરી ઉત્તમ અવતારને સદ્ગુણ કરી ઉત્તમ ગતિ વરી ઉત્તમ સુખના ભોક્તા થાઓ એજ લેખકની શુભાશિષ છે, અલ વિસ્તરેણુ

નમસ્કારમહામંત્રસ્વરૂપમ.

હે ભવ્ય બાધવ ! પ્રાય. કરીને તે તો સર્વ કોષના જગ્યામાજ હરી કે મત્રના સમાન બીજો એક પણ પદાર્થ આ દુનિયામા ઉત્કૃષ્ટ નથી અને આ હઠકડતા દુષ્મ કાલને વિષે સાગી દુનિયા મત્ર તત્ર અને જંત્રની જપમાલાને રાત્ર દિવસ જપ્યાજ કરે છે, ફેરવ્યાજ કરે છે, તે પણ વાયકવર્ગની માહિતી બહાર બાહુલ્યનાથી હરીજ નહિ તેનું મૂલ, અને મુખ્ય કારણ એ છે કે મત્રાદિકમા કોઈ અસૌક્ય એવી તો શક્તિ રહેલી હોય છે કે એકાત સુખીયા દેવ-લોકને વિષે વસનારા દેવો પણ મત્રના બળથી આકર્ષણભાવને પામી દેવમુખને ત્યાગ કરી મત્રસાધકના પ્રમળ પુન્યપ્રતાપના પ્રબળપણાથી મત્રસાધક પાસે આવી તેમના ઉપર તુષ્ટમાન થઈ વિવિધ પ્રકારે સહાયમૂત થઈ પ્રત્યક્ષ દર્શન દષ્ સંગન્ય સર્વ પ્રકારના સુખોથી સંયુક્ત કરે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ દાસ થઈ દાસવ-પણું અગીકાર કરી જીવિતપર્યંત સારવાર અને સુખ શાંતિ આપી સુખી કરે છે, આ ઉપરોક્ત પ્રકારના સ્ફુટ વર્ણુક્ષરોને ધણા જન-ગ્રથોમા અભારે સાક્ષરતાથી જોવામા આવે છે, દેખવામા આવે છે, સાંભળવામા આવે છે તે સર્વથા પ્રકારે એકાત રીતે સચળ છે.

હે ઉત્તમ ! ત્યારે હવે તે પણ સિદ્ધ થઈ ચૂક્યું કે મન વચન કાયાના ચેતને એકત્ર કરી અડગ વૃત્તિ ધારણ કરી મત્ર સાધન કરવા એટલે મહાનુભાવ મત્રસાધકને આબાધારપિત દેવ પ્રસન્ન થાય છે વશવર્તિ થાય છે અને તેથી કરી આવતા વર્તમાનકાલને વિષે દેવમહાયક ઉત્તમ જીવને જીવિત પર્યંત આ દુનિયામા કોઈ દુષ્ તેમજ તિરસ્કાર પણ ઉત્પન્ન કરવા માટે શક્તિમાન થઈ નથી

તેજ કારણથી દેવસાનિધ્ય ભવ્ય જીવ સુખ શાંતિ અને સ્થિરતાથી ધર્મક્રિયા કરી માનવજન્મનો લાભ લઈ માનવભવને સંપૂર્ણ કરી ઇહલોક અને પરલોકને વિષે સ્વઆત્માને ધણીજ શાંતિમાં અત્યંત અપૂર્વ અને પ્રથમ સ્થિતિમાં લાવી મુકવાનો જે અધિકારી બને છે તે નિર્વિવાદ ચોક્કસજ છે.

ઉપરનો ફકરો વાંચીને એટલે કે મંત્રસ્થાપિત દેવતા મંત્ર ને આધિન દેવતા હોય છે એવું વાચવાથી જાણવાથી સાબળવાથી ડાહ્યા અને સમજી મથુસના અતઃકમ્બુમાં એવો વિચાર ઉત્પન્ન થશે કે આ દુષ્કાળને વિષે સાપ્રત સમયે દેવોનું આવાગમન પ્રાપ્ત થવું આ ભૂમિ ઉપર બહુજ મુશ્કેલ છે એમ સમજી ધણાખરા જીવો મંત્રસાધન ઉપર ખીલકુલ લક્ષ આપે નહિ અને ઉપેક્ષા કરે તે વાસ્તવીકજ છે.

વળી કોઈક જીવોને એમ પણ થાય કે ક્યાંતો પુત્રક ક્યાંતો લખાણ ક્યાંતો મંત્ર ક્યાંતો સાધનવિધિ અને ક્યાંતો સાધકનું સાધ્વ્યપણું તેમજ ક્યાંતો હલકી પુન્યાઈ આવા આવા પાણિના કલ્લોલો સમાન હજારો વિચારોની વિવિધજાળમાં મંત્ર સાધન કરવાની કાંઈ સમજણજ પડે નાહ તે પણ સ્વાભાવિક છે

વળી કેટલાયેક અજ્ઞાનિ જીવોને મંત્ર એ શું છે, મંત્ર કોને કહેવો, મંત્રનો અર્થ કયા પ્રકારનો છે, મંત્રનું સ્વરૂપ અને રહસ્ય કોણ જાણે કેવા પ્રકારના ગાભીર્ય શુભોથી પરિપૂર્ણ ભરેલું છે અને કયા પ્રકારના વિધિવિધાન અનુષ્ઠાનથી આરાધન કરવાથી આરાધકને કયા પ્રકારની સિદ્ધિ ઉત્પન્ન કરી શકે છે તે જાણી શકવું પણ મહાદુષ્કરકારક છે.

તથાપિ સાપ્રતકાલને વિષે ધણાખરા માણસો સ્વઘૃષિસિદ્ધિની પ્રાપ્તિ કરવા નિમિત્તે મત્ર તત્ર અને જત્રના નામની મોટા મોટા મણ્ડકાની મોટી મોટી માળાઓને જપતા ફેરવતા અને ગણુતા કેટલાયેક ગામ નગર શહેર પુર પાટણના અદર દેખવામા આવે છે, છતાં પણ તેઓ વિચારાને દેવદર્શન દેવઆગમન દેવતુષ્ટિપણુ દેવવશવર્તિપણુ પ્રાપ્ત થવું તો દુર રહ્યું, પરંતુ સ્વપ્નને વિષે પણ દેવનું નામ સ્મરણમા આવે ત્યાં હાથારૂપે દેખવામા આવે તે પણ દુર્લભ થઈ પડેલ છે.

દીર્ઘદષ્ટિથી તપાસ કરતાં માણુમ પડશે કે મત્રને આધિન વેદો હોય છે તે સત્ય છે પરંતુ કેવા મત્રને આધિન દેવો હોય છે તેની વિચારણા કયાં શિવાય જે મત્ર સાધન કરવા ઉજમાલ થઈ મત્ર સાધે છે ગણે છે છતાં પણ દેવોનું આગમન થતું નથી તેજ તેમના પુન્યની ભાગ્યની લાભની ખામી સુચવે છે. કારણકે અસત્ય મત્ર સાધન કરી અસત્ય દેવની યાચના કરવાથી મત્રસિદ્ધિ તેમજ લાભની પ્રાપ્તિનો ગંધ માત્ર પણ ઉત્પન્ન થતો નથી.

છતાં પણ સાપ્રતકાલે અત્તાનિ મૂઠ ધણાખરા જીવો વિવિધ પ્રકારના દેવલા દેવીઓના મત્રને સાધે છે તેમા કોઈક અદ્યનો મત્ર સાધે છે તો કોઈક વિષ્ણુનો મત્ર સાધે છે કોઈક મહાદેવનો મત્ર સાધે છે તો કોઈક ગણેશનો મત્ર સાધે છે કોઈક યક્ષનો મત્ર સાધે છે તો કોઈ જક્ષનો મત્ર સાધે છે કોઈક ભૂતનો મત્ર સાધે છે તો કોઈક પિશાચનો મત્ર સાધે છે કોઈક વ્યતગ્નો મત્ર સાધે છે તો કોઈક ક્ષેત્રપાલનો મત્ર સાધે છે કોઈક ભૈરવનો મત્ર સાધે છે તો કોઈક હનુમાનનો મત્ર સાધે છે કોઈક પીરનો મત્ર સાધે છે તો કોઈક

પેગબર કબરનો મંત્ર સાધે છે કોઈક ચોગણીનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક જોગણીનો મંત્ર સાધે છે કોઈક ડાકણીનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક શાકણીનો મંત્ર સાધે છે કોઈક જવાનીનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક અબાજનો મંત્ર સાધે છે કોઈક કાલિકાનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક ખોડીયારનો મંત્ર સાધે છે કોઈક મેલડીનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક મીઠડીનો મંત્ર સાધે છે કોઈક લક્ષ્મીનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક વાઘેશ્વરીનો મંત્ર સાધે છે કોઈક વશીકરણનો મંત્ર સાધે છે તો
 કોઈક ઉચ્ચાટનનો મંત્ર સાધે છે કોઈક મારણ મોહન સ્થાનનો મંત્ર
 સાધે છે તો કોઈક હેદન બેદન તાડન તર્જનનો મંત્ર સાધે છે કોઈક
 ચિત્રો કોઈક પુત્રો કોઈક ધનનો કોઈક સુખનો કોઈક આરોગ્ય
 તુષ્ટિ પુષ્ટિ શાંતિ વિજેરો એમ અનેક પ્રકારે મંત્રસાધન કરનારા
 વર્તમાનકાલને વિષે ધણા જીવો પ્રત્યક્ષ જોવામાં આવે છે, પરંતુ
 કોઈ માણસને મંત્રસાધના સિદ્ધિ અર્થ તેવું પ્રાપ્ત દેખવામાં જાણવામાં
 કે સાબળવામાં આવેલ નથી તેનું કારણ મિથ્યાત્વક્રમ રચિ અને
 અદ્વા તેમજ સમ્યક્ત્વક્રમ અરચિ અને અનાસ્થા, આ શિવાય
 ખીન્ન કોઈ પણ સમજવું નહિ. શ્રીમાન્ વીતરાગ મહારાજાએ અનેક
 ભવ્ય જીવોના સંસારજન્ય કર્મભરોના ઉચ્છેદન કરવા નિમિત્તે
 જૈનશાસનને વિષે એકાંત તત્ત્વમય મંત્રાધિરાજ શ્રીનમસ્કારમહા-
 મંત્રને કથન કરેલ છે તે મંત્રને પૂર્ણ અદ્વાથી રમરણ કરનાર જપ-
 નાર ગણનાર પરાવર્તન કરનાર ભવ્ય જીવ નિશ્ચય પોતાની મન-
 કામના અનાયાસે સિદ્ધ કરવા ભાગ્યશાળી બની શકે છે અને તેજ
 કારણ માટે શ્રીમાન્ શાસ્ત્રદાર મહારાજાઓએ નમસ્કારમહામંત્રને
 અપૂર્વ ચિંતામણિ રત્ન અપૂર્વ કામધટ અપૂર્વ કામધેનુ અને અપૂર્વ

કલ્પવૃક્ષની ઉપમા આપેલી છે એટલુંજ નહિ પરંતુ જૈનશાસનને વિષે સંપૂર્ણ ચૈદ્યપૂર્વના એકાત સારરૂપે પ્રરૂપણા કરેલી છે.

ચતુક્કં આગમે-

જિણસાસણસ્સ સારો, ચઙ્ગદસ પુવ્વાણ જો સમુદ્ધારો ।

જસ્સ મણે નવકારો, સંસારો તસ્સ કિં કુણ્ણ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—શ્રીમાન્ જ્યવત એવા જૈનશાસનના સારભૂત તથા ચૈદ્ય પૂર્વથી ઉદ્ધાર કરેલ અર્થાત્ ચૈદ્ય પૂર્વના સારભૂત એવા નમસ્કાર મહામત્ર જે ભવ્ય જીવોના મનને વિષે વર્તિ રહેલો છે તેને સસાર શુ કરી શકનાર હોય, બસ કાઈજ નહિ અર્થાત્ નમસ્કાર-મહામત્રના સ્મરણના પ્રભાવથી ભવ્ય જૈનજીવોનો સસાર સર્વથા સ્વદ્ય થઈ જવાથી પરિભ્રમણનો ભય લવલેશ માત્ર ગ્રહેતો નથી.

પુનરપિ-હરદ્દ દુહં કુણ્ણ સુહં, જણદ્દ જસ સોસણ મવસમુદ્ધં ।

દ્દહલોપ પરલોપ, સુહાણ મૂલં નવકારો ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—સ્મરણ કરવાના એકાત રસીક ભવ્ય જીવોએ સ્મરણ કરેલ નમસ્કાર મહામત્ર દુષ્ટને હણી નાખે છે તથા નાના પ્રકારના સુષ્ટને આપે છે તથા વિવિધ પ્રકારના યશકર્મને ઉત્પન્ન કરે છે તથા ભવસમુદ્રને શોષી નાખે છે એટલુંજ નહિ કિંતુ ઇહલોક તથા પરલોકને વિષે સુષ્ટના મૂળ કારણભૂત નમસ્કારમહામત્ર એકાત સુષ્ટ આપનારો થાય છે અને તેથીજ નમસ્કારમહામત્રને જૈન-સિદ્ધાંતને વિષે એક અદ્વિતીય કથન કરેલ છે.

વિવેચન—ઉપર પ્રમાણે અનેક રીતે નમસ્કારમહામત્ર લાભ ઉત્પન્ન કરે છે તે જાણતા સામળતા અને વાચતા છતાં પણ કેટલાયેક

જીવેને નમસ્કારમહામંત્રના સ્મરણ કરવા ઉપર અતરથી રૂચિ થતી નથી તેનું મૂળ કારણ તપાસી જોઈશું તો સહજ રીતે જાણવામાં આવી શકશે કે તેઓના પ્રબળ પ્રયત્ન કર્મની પ્રાપ્ત્યતા શિવાય બીજી કાંઈ પણ દેખવામાં આવી શકશે નહિ.

કેટલાયેક દુષ્ટી માણસો કદાચ નમસ્કારમહામંત્રનું સ્મરણ કરના હશે, પરંતુ તેઓને પણ ઉદરપૂર્ણાદિક અનેક સતાપ અત-કરણને વિષે રાત્રિવસ વ્યાપ્ત હોવાથી વ્યાપ્તિ પાતે કદાપિકાલે લાભ મેળવી શકે, તે ભજનાજ સમજવી.

કેટલાયેક સ્ત્રિ બાળબચ્ચા કુટુંબ પરિવાર ધનધાન્ય રિક્તિસિદ્ધિ યથા માનવડે કરી ભરપૂર છતાં પણ કેવલ પ્રમાદદશાને આધિન હોવાથી સ્વપ્નને વિષે પણ નમસ્કારમહામંત્રનું સ્મરણ કરવાની તેમની ઇચ્છા થતી નથી કારણકે જે મનુષ્યને સંસારની અંદર સર્વ પ્રકારનું સુખ હોય છે, તેને ધર્મસાધન કરવાને માટે પણ બેદરકારી હોય છે, તો નમસ્કારમંત્રનું સ્મરણ કરવાને મન શાનું હોય ? અર્થાત્ હોયજ નહિ છતાં પણ ધારો કે કોઈ કોઈ જીવોનું ધ્યાન નમસ્કારમહામંત્રના ગણવા તરફ હોય તો તે સ્વસ્થજ નીકળી શકે અને તેને વિષે પણ યથાર્થ રીતે સ્મરણ કરનારા તો કોઈક વિર-લાજ નીકળે છે. કહેવાનું એ છે કે વિધિસહિત એકાગ્ર મન કરી જે નમસ્કાર મંત્રનું સ્મરણ કરે ત્યારેજ તે વાંછિત સુખનો ભોક્તા થાય છે તેમાં આતશયોક્તિ નથી.

યદુક્તં આગમે પૂર્વાચાર્યપ્રચરે:-

પસો મંગલ નિલયો, મઘધિલબો સયલ સતિ જગબો અ ।
નલકાર પરમ મંત્રો, ચિતિજ મિત્રો સુહં વેદ ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—આ નમસ્કારમહામત્ર સમગ્ર મંગલના સ્થાનભૂત છે, અર્થાત્ આ નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ કરનાર ભવ્ય જીવેના ધરને વિષે વિવિધ પ્રકારના મંગલો ઉત્પન્ન થાય છે, તેમજ નમસ્કાર-મહામત્ર ભવને નાશ કરનારો છે તથા સમગ્ર પ્રકારે શાંતિ કરનારો છે એટલુંજ નહિ પરંતુ આ નમસ્કારમહામત્રનું ચિતવન કરવાથીજ સુખને આપનારો છે

વિવેચન—એક બાળુથી તારક બુદ્ધિવાળા મહા પુરૂષો પોકાર પાડી પાડીને જૈન ભવ્ય બાધવના એકાંત હિતાર્થે સમજાવે છે કથન કરે છે પોકાર પાડે છે અને સમજાવે છે કે હે મહાનુભાવો ! જો તમારે સ્વર્ગ અને અપવર્ગ (સુક્તિ) ના સુખની ઇચ્છા મ્પૂર્યા લાલસા હોય તો મન વચન કાયાના રોગને એકત્ર કરી વિધિ રૂચી અને શ્રદ્ધાપૂર્વક નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ કરી ધ્યાન કરી આરાધન કરી શીઘ્રતાથી અનતસુખને પ્રાપ્ત કરો શાંતિ વરો અને ભવસમુદ્રને શીઘ્રતાથી તરો.

ત્યારે બીજી બાળુથી આ દુષ્ક્રમકાળના અસાનિ અને ડોળ-ધાતુ જૈનનામધારી કુધારાની અધારિ અટપટી અવળી જળમા ગુચાઈ મયેલા ફસાઈ રહેલા કેટલાયેક જીવો શ્રદ્ધા રૂચી આસ્થા ભાવના વિગેરેને તિરસ્કાર કરી બોલે છે કે યદપિ જ્ઞાનિ મહારાજાએ કથન કરેલ અને પૂર્વાચાર્ય મહારાજાએ પુસ્તકને વિષે વિવિધ વિવેચન તથા દષ્ટાંતોથી ભરપૂર ભરેલ તેમજ મહાપુરૂષોએ વ્યાખ્યાનને વિષે ચર્ચેલ નમસ્કારમહામત્ર કદાપિ ફલ સંયુક્ત હશે પરંતુ સાપ્રતકાલને વિષે તો તે કાઈ દેખવામા આવી શકતું નથી તે તો ભૂતકાલને વિષેજ મયું અને જો અત્યારેજ લાભપ્રદ હોય તો શા

માટે કોઇને પ્રત્યક્ષ નીતે ફલીભૂત થયેલ જોવામા આવી શકતુ નથી, કાગળકે નમસ્કારમત્રના સ્મરણ કરનાગ તો વર્તમાનકાલને વિષે આહુત્યનાથી પ્રત્યક્ષ નજરેનજર જોવામા આવે છે

જુઓ સામાયિકને વિષે પ્રતિક્રમણને વિષે જૈનમંદિરને વિષે ચૈત્યવદન કર્યા બાદ કાઉત્સગને વિે વારવાર નમસ્કારમહામત્રને ગણીમે છીએ છતાં પણ કાંઈ તત્ત્વ દેખવામા આન્યુ નહિ, નમસ્કારમહામત્રને ગણનારા રોગી જીવેના રોગોની શાંતિ થઈ નહિ ચિંતા કરનાઓની ચિંતા દુર થઈ નહિ આશા તૃષ્ણા ધારણાઓ એકે પાર પાર પડી નહિ અને આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ વિગેરે દુષ્ટોનો અત આઓ નહિ આવા પ્રકારના અનેક પ્રકારે વચ્ચેના આલાપસલાપને કરતા અને નમસ્કારમહામત્રના પરમ પ્રભાવને નહિ ગણત્રીમા ગણતા ઇચ્છામુજબ કાર્ય કરતા ઘણા જીવે જોવામા આવે છે, પરંતુ તેઓને યુદ્ધિમગની માદતતા હોવાથી જાણવામા આવી શકતુ નથી કે એકામતા અતરરચી શુદ્ધભાવના અને દૃઢ શ્રદ્ધા નિવાય કોઈપણ કાર્ય ફલીભૂત થતુ નથી તો આ મહામત્ર વિના-રચીએ ક્યાથીજ ફલીભૂત થઈ શકે? તેજ વિચાર કરવાલાયક છે. શ્રદ્ધારહિત જીવે કદાપિ કાંસે આત્મહિત કરી શકતા નથી પરંતુ શ્રદ્ધાળુ મહાનુભાવોજ આત્મક્રમણ કરવાને માટે સમર્થમાન થાય છે.

યતઃ—યાતા પ્રયાન્તિ યાસ્યન્તિ, પારં સંસારવારિધેઃ ।

પરમેષ્ઠિનમસ્કારં, સ્મારં સ્મારં ઘના જનાઃ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-પરમેષ્ઠિ મહારાજના ઉત્તમોક્તિમ વર્ણીક્ષરો જેને વિષે જયવત વર્તિ રહેલા છે તેવા નમસ્કારમહામત્રના સ્મરણને વારવાર કરીને ઘણા ભવ્ય જીવે ભૂતકાલને વિષે સંસારસમુદ્રના પારને

પામેલા છે, વર્તમાન કાલને વિષે પાર પામે છે અને ભવિષ્ય કાલને વિષે પણ પાર પામશે.

વિવેચન-—સ સાગ્ની અવળી અટપટી અને રિચિત્ર આગમ્મળમા ચોતરફથી ઘુ થાયેલા ઘેરાયેલા ફસાયેલા અને મુઝાઈ ગયેલા અને આશ્રયદારની વૃદ્ધિ દરનારી સસારજન્ય ક્રિયાને વિષે પ્રમાદદશ્યાથી રક્તભાવને પામેલા જીવો કદાચિત વીતરાગ મહારાજના કથન દરેલા સર્વ ધર્મકર્મને સાધી શકે નહિ તે નિર્વિવાદ છે, છતાં પણ સપૂર્ણ શ્રદ્ધાસહિત નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ કરવાથી નમઃકામ્મહામત્રનો પ્રબળ પ્રતાપ ભવ્ય જીવોના કમજન્ય પ્રબળ સતાપને ક્ષણ માત્રમા દુર કરે છે અને તેજ કારણ માટે ભવ્ય જીવોના નિષ્કારણ પરમ આધિપતિ સમાન શાસ્ત્રધાર મહારાજશ્રીએ ઉત્તમ જીવોને નમઃકાર મહામત્રનું સ્મરણ ક્ષણે ક્ષણે કરવાને માટે સૂચના કરેલ છે.

યદુક્ત આગમે—

મોઝળે સમય સયળે, વિશોહળે પવેસળે મય વસળે ।

પંચ નમુકારં ચલુ, સમરિજ્જા સવ્વ કાલંપિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-ભોજન સમયે તથા શયન નિદ્રા કરવાના અવસરે તથા નાગૃતસમયે તથા કોઠપણ સ્થળે પ્રવેશ કરવાના સમયે તથા બનને વિષે તેમજ દુ ખના સમયે તેમજ સર્વકાલને વિષે પચપરમેષ્ઠી મહાનાજને નમસ્કાર કરવો તેજ નિશ્ચય ઉત્તમ જીવોને શ્રેયસ્કર છે.

વિવેચન-ભોજન કરવાના સમયે ન સ્કાર મહામત્રનું સ્મરણ કરવું તે અત્યંત લાભકારી છે કાગ્નિકે કોઠપણ દુસ્મને મારવા નિમિત્તે અનાદિકને વિષે ઝેર નાખેલું હોય અથવા અનાદિકના

ભાજનો વિગેરે પ્રમાદથી ખુદલા રહી ગયેલા હોય તેમા સર્પાદિકે ઝેરી જીવેની ગરલ પડેલી હોય તો તે સર્વે ઉપદ્રવો નમસ્કાર-મહામંત્રના સ્મરણ કરવાથી નષ્ટપ્રાય થઈ જાય છે ઉપરોક્ત દષ્ટાંતો યથાર્થ રીતે સત્પત્ર છે અને તે જૈનગ્રંથોને વિષે ધણા ગ્રંથોમા દેખવામા આવે છે અને તેજ કારણ માટે ભોજન કરતી વેલાયે ભવ્ય જીવેને નમસ્કાર મહામંત્રનું સ્મરણ કરવાને શાસ્ત્રમા મહારાજને વારવાર ફરમાન કરેલ છે.

શયન કરતી વેલાયે પણ આત્મા જ્યામુધી નિદ્રાદેવીને આધિન થાય નહિ ત્યામુધી નમસ્કારમહામંત્રનું સ્મરણ કરવું લાભપ્રદ છે પંચ પરમેષ્ઠિ મહારાજના ધ્યાનને રિપેજ નિદ્રા પ્રાપ્ત થઈ હોય તો આત્મા નિર્મલ ધ્યાનમાજ રહે છે અને તેવા સમયે સર્પાદિકે ઝેરી-જીવો કર્મના સયોગે આવી ચડે તો કાષ્ઠપણ હરકત કરી ગન્તા નથી છતાં પણ તે જીવો સાથે પર્વભર સંબધિ કાઢ વેરભાવ હોય અને ઉપદ્રવ કરે અથવા ડસે તો પણ નમસ્કારમંત્રનું સ્મરણ કરી શયન કરનારને કાઈ બાધા થતી નથી અને ઉપદ્રવ શાંત થાય છે છતાં પણ આયુષ્ય સ્વસ્થ કદાચિત હોય તો પંચ પરમેષ્ઠિ મહારાજના સ્મરણપૂર્વક નિદ્રાધિન થવાથી અને કાળધર્મ કદાપિકાળે દુર્ગતિ તો થતીજ નથી પરંતુ ઉત્તમ મતિજ થાય છે તેના દષ્ટાંતો પણ જૈન-શાસ્ત્રમા અનેક છે.

વળી પ્રાતઃકાલે પણ શય્યાને વિરો જાગૃદ થતા તતકાલ નમસ્કારમહામંત્રનું સ્મરણ કરવાથી આત્મગુદ્ધિ થાય છે તથા વ્યવહારાદિક કર્તવ્યો કરવાને વિરો આપ્તો વિદ્યો સત્તા રહિત થઈ કાષ્ઠપણ પ્રકારે પરાભવ કરી શકતા નથી તથા સસારવ્યવહાર-કર્તવ્યોને વિષે પણ લાભ થાય છે તથા સમય દિવસ આનંદમા

જય છે તેજ કારણ માટે પ્રાત કાલે નિદ્રા ત્યાગ કરતી વેળાએ નમસ્કાર-મહામત્રનું સ્મરણ કરવું તે એકાંત હિતાવહ છે

તથા કોઈપણ કાર્યના પ્રાગભને વિષે તેમજ ગ્રામ નગર શહેર પ્રાંત પ્રવેશ કરતો હોય ત્યારે તેમજ ગિરિચુરા અટલી જંગલ વિગેરે ઘોર ભયકર સ્થળોને વિષે પણ કર્મની વિચિત્રતાથી પ્રવેશ કરવો પડે ત્યારે પચપરમેષ્ઠિ મહાગજનું સ્મરણ કરવાથી વિદ્વા અને ભયકર દુ.ખો સ્વયમેવ ઉપશાંત ભાવને પામી જાય છે તથા રોગ શોક મારી દુર્ભિક્ષા કમરોદિ તેમજ દુષ્કાલ રાજ ચોર અગ્નિ હિસક દુષ્ટ પ્રાણિ તથા દારિદ્રાદિ તમામ ભયો તમમ વિદ્વા તમામ આપત્તિઓ વિનાશભાવને પામે છે

તેમ જ ભવાતરને વિષે મધ્વીન માનસીક વાચિક અને કાયિક યોગોના દુષ્પ્રણિધાથી સચ્ચ કરેલા વિષમ કમદાવાનલથી ભવે ભવને વિષે બલી ગયેલા અને અને જળી ગયેલા તપી ગયેલા અકળાઈ ગયેલા અને અનહદ દુઃખદાયક ભોજનથી વ્યાપ્ત થઈ ગયેલા જીવોને આ નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ ક્ષણમાત્રમા મહાન્ સુખ શાંતિ ઉત્પન્ન કરે છે.

તેજ કારણ માટે ભોજન સમયે નિદ્રાના આદિ અને અત સમયે તથા ગ્રામ નગર શહેર દેશ અટલી આદિ ભયંકર પ્રદેશો પ્રવેશ-સમયે અને અનેક પ્રકારના દુઃખ સમયે ભય સમયે વિદ્વા સમયે આત્મહિતાર્થે આ નમસ્કારમત્રનું ક્ષણ ક્ષણે સ્મરણ કરવું તે એકાંત લાભકારી છે.

એમ અનેક પ્રકારે નમસ્કારમહામત્રની સમ્પૂર્ણસત્તા હોવા છતાં પણ જે જીવો તેમના સ્મરણને કરતા નથી તે જીવો પગલે પગલે

કલેશ અને દારૂણ દુખના ભોક્તા થાય છે અને મહાન્ માનવ-
જન્મને નમસ્કારમહામત્રના સ્મરણ વિના હારી જાય છે માનવ-
ભવ શિવાય કોઈ પણ જીવ પૂર્વે સચ્ચ કરેલા પાપકર્મને હણી
શકતો નથી નિગોદ નરક તિર્યચ અને ખરામ કનિષ્ઠ અને બિચ્છિષ્ઠ
કુલ્લજની સુક્ત માનવભવ તેમજ દેવાદિગની ગતિને વિષે યદ્યપિ અ-
કામનિર્જરા વડે કળી આ આત્મા કર્મનો વિનાશ કરે છે ખરો
તથાપિ ઉત્તમ માનવભવ વિના ઉત્તમ કંચિ વિના અને ઉત્તમ
મહામત્રના સ્મરણ વિના મહીન ચોકળા ધણુજ કર્મનો અંત
આવવો બહુજ દુષ્કરકારક છે વળી માનવજન્મ વિના કર્મનો અંત
કોઈપણ ગતિમા નથી તેમજ સવ કર્મ રહિતપણુ પણ માનવજન્મથીજ
જીવ પ્રાપ્ત કરી નિર્વાણપદનીનો ભોક્તા પણ માનવજન્મથીજ થાય છે.

વીતગગ મહારાજની ડ્યન કરેલ તમામ ધાર્મિક ક્રિયાઓ ભવ્ય
પ્રાણિયોના પાપકર્મને નાશ કરે છે અને તે અક્ષરશ સસ છે પરંતુ
આ નમસ્કારમહામત્રનું સંપૂર્ણ સ્મરણ તો દુર ગ્રંથુ પરંતુ એક અક્ષર
પણુ ભવ્ય જીવોના અનાદિ કાલના અનંતા પાપકર્મને તોડી નાખે છે
તેજ મહા આશ્ચર્ય છે.

ચતુર્થ આગમે-

નવકારાદિકવક્ત્ર પાંચ ફેડેઈ સત્ત અચરાણ ।

પન્નાસ ચ પર્ણ, સાગર પળસય સમગ્ગેળં ॥ ૧ ॥

ભ.વાર્થ- નમસ્કારમહામત્રના ક્રૂંત એકજ અક્ષરનું સ્મરણ કરવાથી
સાત સાગરોપમના પાપકર્મને નાશ કરે છે તથા નમસ્કારમહામત્રનું
એકજ પઃ ૩.જીવ.થી તેમજ સ્મરણ કરવાથી પચાસ સગરોપમના
પાપકર્મને નાશ કરે છે તેમજ સંપૂર્ણ નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ
કરવાથી પચાસો સાગરોપમના પાપકર્મનો નાશ કરે છે.

વિવેચન—અહાહાહા! શુ આશ્ચર્ય? શુ દૈતુક? દુષ્ટ ગતિમા
પાપકર્મ છેદન ભેદન તાડન તર્જન મારણ અ કન ક્ષુધા નૃપા આપત્તિ
વિપાતયોથી ભગ્પૂઁ મહા દુ ખે કરી લાગ્યા કાળે આ આત્મા દુર
કરી શકે છે, તેજ કર્મ કક્ત નમસ્કારમહામત્રના એકજ અક્ષરથી
એકજ પદથી તેમજ એકજ સંપૂર્ણ નમસ્કારથી સહેલાઈથી આ જીવ
દુર કરી સ્વરૂપ સસારો થઈ લલુકર્મી થઈ સ્વરૂપકાલને વિષેજ કર્મને
અત કગ્વા સમર્થમાન થાય છે તા આવા નમસ્કારમત્રના મ્મરણને
કોણ ઉત્તમ દક્ષ પ્રાણિ નહિ કરે? અર્થાત્ નિકટભરી જીવો હશે
તે સંવે કરશેજ, પરંતુ ભારેકર્મી દીર્ઘસ સારી ભવામિનદી પુ-ગલાનદી
જીવો કદાપિકાલે આ મહામત્રનું મ્મરણ કરશેજ નહિ તે નિર્વિવાદ છે

વળી જે મહાનુભાવોને નમસ્કારમહામત્રના મ્મરણનું રટન
ગતદિવસ સ્વનન વચન કાયાને વિષે ગાઢપણે વ્યાપી ગ્રહેલું છે, તેજ
મનુષ્યોને અત સમયે પણ નમસ્કારમહામત્ર યાદ આવે છે અને
તેમ થવાથી તે જીવો ઉત્તમ ગતિના ભોક્તા થયા વિના રહેતા નથી

ચતુર્થ આગમે—

પવ નમુકારસમ અંતે વચ્ચતિ જસ્સ દસ પાળા ।

સો જહ ન જાયદ મુક્ત અવસ્સ વેમાણિઓ હોદ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—પવ પરમેષ્ઠિ મહાગજના મ્મરણ અહિત જે પ્રાણિયોના
દશે પ્રાણ પશ્વોકને વિષે ગમન કરે છે, તે અવશ્ય મુક્તિસુખને
પામે છે અને કદાચ શુભ કર્મના પુન્ય પગ્માણું દલો બાકી રહેલા
હોય તો તેમના આસ્વાદન કરવા નિમિત્તે વૈમાનિકદેવની ગતિને
જરૂરજરૂર પામી સાતાવેદનીય કર્મના ઉદયથી અત્યંત શાંતિથી ભોગવે

છે, તેમજ આ સિદ્ધાંતોક્ત ગાથાથી એ પણ સિદ્ધ થાય છે કે પ્રાતે નમસ્કારમહામત્રના સ્મરણ કરનારા ભવ્ય જીવોને મુક્તિ અને દેશાનિક દેવગતિવર્જિત બીજી એકપણ ગતિ નથી.

વિવેચન—અનાદિકાલથી અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તનો કરી અનંતી ઉત્સર્પિણી તેમજ અનંતી અવસર્પિણી કાલ સુધી અનંતીવાગ અનંત જન્મ મગ્ણો કરી અનંતી વાર આ આત્મા ત્યાગ ગતિરૂપ સસાર ચક્રવાલને વિષે રજાઓ ભટક્યો ર્થો અને તેમ કગ્તા કરતા નદી અયોગોલ ન્યાય દષ્ટાંતથી તથા ધુણાક્ષર ન્યાય દર્શાવતી અકામનિર્જંગ કરી ચિંતામણિ રનની પેઠે દુષપ્રાપ્ય માનવમત્ત આર્યક્ષેત્ર સત્કુલ જૈનધર્મ અને દેવગુરુધર્મની પ્રાપ્તિને પામ્યો, છતાં પણ નમસ્કારમહામત્રના આરાધના ઉપર રૂચી ઇચ્છા સ્પૃહા ભાવના થઈ નહિ તે યોગુ શોચનીય નથી

સાપ્રતકાલને વિષે ધણા જીવોને સસારચક્રવાલને વિષે પરિભ્રમણ કરવું તથા અનંત દુષ્ખોનું સહન કરવું તે સારૂ લાગે છે, પરંતુ આ વિના પેમાનો વિના ખર્ચનો વિના દુષ્ખનો નમસ્કારમહામત્રનો જાપ કરી સસારસમુદ્ર તગવો સારો લાગતો નથી. અરે આવા મહામત્રને યથાર્થ રીતે સ્મરણ કરી સદ્ગતિ મેળવનારા વિરલા જીવોજ દેખવામા આવે છે જેની આત્મસત્તાને વિષે સ્વસ્થ કાળમાજ સસારનો ફેરો શાંત થવાનો હોય તેજ મહાપુરૂષને નમસ્કારમહામત્રના સ્મરણ કરવા ઉપર રૂચી અને પ્રેમ થાય છે કારણ કે તે મહાત્માઓએ ગુરુમહારાજના મુખકમલથી વીતરાગ મહારાજના વચનામૃતનું પાન ધુટડે ધુટડે કરેલું હોય છે, નેથીજ તેઓ નમસ્કારમત્રના પ્રભાવને સારી રીતે જાણી શકીનેજ આરાધન

કરવા ઉજમાલ થઇ દેવલોકને વિષે નાના પ્રકારની રિદ્ધિસિદ્ધિના ભોક્તા થઈ પરલોકની અદર દેવદેવદ્ર ચક્રવર્તિ વિગેરેની પદનીના ભોક્તા થાય છે કિંબહુના, તીર્થંકર નામકર્મ નિકાચી તીર્થંકર મહારાજની પદની ભોગી અજરામરપણુ પામે છે.

યતઃ—યો લક્ષ જિતવદ્ધલક્ષ્યસુમના સુવ્યક્તવર્ણક્રમં

શ્રદ્ધાવાન્ વિજિનેન્દ્રિયો ભવહરં મંત્ર જપેચ્છાવક ।

પુષ્પે. શ્વેતસુગધિમિશ્ર વિધિના લક્ષ્યપ્રમાણોર્જનં

ય. સપુજયતે સ વિશ્વમહિત શ્રીતીર્થરાજો ભવેત્ ॥૧॥

ભાવાથ—શ્રીમાન્ જિનેશ્વર મહારાજના મનહર બિંબ ઉપર લક્ષ્યબિંદુને સ્થાપન કરી, અર્થાત્ જિનબિંબને વિષે દૃષ્ટિને બેડી તથા શ્રદ્ધાનુ આલબન કરી તેમ નિર્મલ મન કરી ઇન્દ્રિયોનુ દમન કરી સારા મનોહર વર્ણનો અક્ષરોનો ક્રમ જેને વિષે વિચાર્યાયેલ છે એક જે બન્ધ આવક અને લવને હરણુ કરવાવાળા નમસ્કારમહામંત્રનો લક્ષ જપ કરે છે, અર્થાત્ લાખ નવકાર ગણે છે તથા શ્વેત સુગધિ એક લક્ષ પુષ્પો વડે કરી પરમાત્માને પૂજે છે તે આવક ત્રેલોક્યને પણ પૂજનીક એહવા તીર્થંકરપદને પામવાને માટે સમર્થ-માન થાય છે. અર્થાત્ તીર્થંકર નામકર્મને નિકાચી સાક્ષાત્ તીર્થંકર-પદ પામી ત્રેલોક્યપૂજનીક થઈ અખડ આનંદમય મુકિતસુખનો ભોક્તા થાય છે.

।વેચન શ્રીમાન્ શાનિ મહારાજયે નમસ્કારમહામંત્રનો મહા અઔદિક પ્રભાવ અને અઔદિક પદ પ્રાપ્ત કરનાર તેના સ્મરણને કથન કર્યા છતાં કયો માણસ તેમ કરવા ઇચ્છા નહિ કરે ? જે મૂઢ માણસ હશે તેજ કયો માણસ તેમ કરવા ઉજમાલ નહિ થાય ? જે મૂર્ખ

માણસ હશે તેજ. કયો માણસ શીઘ્રનાથી તેમ કરવા એસી નહિ જાય ? જે નિષ્પ્રાણ બારેકર્મી હશે તેજ પરતુ ખીજો એક પણ નહિ.

દેવગતિને વિષે દેવપણુ પામવું અને માનવગતિને વિષે માનવ-પણુ પામવું, તેમા પણ ધણા પ્રકારની તારતમ્યતા રહેલી છે, જેમકે ભૂવનપતિ વ્યતર જ્યોતીષી અને વૈમાનિક આ ચાર નિકાયના દેવોને વિષે દેવપણુ તો ડઠાય પામી શકાય છે પરતુ ધર્મપદ પામવું મહાન્ ફલ્લભ છે, કારણકે મહાન્ પુન્યાર્થ શિવાય સ્વસ્થ પુન્યાર્થથી ધર્મપણુ પ્રાપ્ત થતું નથી તથા માનવજન્મને વિષે માનવપણુ તો કદાચ પામી શકાય છે, પરતુ ચક્રવર્તિપણુ પામવું મહા ફલ્લભ છે, કારણકે તે પદ પણ મહાન્ પુન્યાર્થ શિવાય સ્વસ્થ પુન્યકર્મથી પ્રાપ્ત થતું નથી અને તેને વિષે પણ તીર્થંકરપદને પામવું મહાફલ્લભ છે

દૃષ્ટાત તરીકે-આ હુડાવસર્પિણી કાલને વિષે યુગલાધર્મના નિવાગક પ્રથમ રાજા તથા પ્રથમ તીર્થંકર મહાત્મા શ્રીમાન્ ઋષભદેવ-સ્વામી એકદા પ્રસ્તાવે સમવસરજીને વિષે એસી ભવ્ય જીવોને તારવા નિમિત્તે અમૃતમય દેશનાનો વરસાદ વરસાવી રહેલા હતા તે સમયે ભરત ચક્રવર્તિ પણ પ્રભુજીની દેશનાનું પાન કરવા આગ્યા હતા ધર્મ-દેશનાના અતે શ્રીમાન્ ભરત મહારાજાએ પ્રભુજીને પ્રદક્ષિણા દર્શ વદના નમસ્કાર કરી પુછ્યું કે હે સ્વામિન્ આ પર્ષદાને વિષે આ ચોવિશીમા તીર્થંકર થનાર કોઈ જીવ છે ? ત્યારે પ્રભુજીએ કહ્યું કે હે ભરત ! આ પર્ષદાને વિષે તો કોઈપણ જીવ તીર્થંકરનો નથી, પરતુ પર્ષદા બહાર રહેલ ત્રિદડીનો વેષધારક તહારો પુત્ર મરિચી આચો વિશ્વંતે વિષે વીર નામના છેલ્લા તીર્થંકર યશે ? એવા પ્રભુજીના વચન શ્રવણ કરી ભરત મહારાજા જ્યાં મરિચી હતો ત્યાં જઈ ત્રણ

પ્રદક્ષિણા દઈ ભાવ સહિત કહેવા લાગ્યા કે હે મગ્ધિ ! હું તહારા પત્નિજનના વેષને વદન કરતો નથી પરંતુ તું વીર નામનો છેલ્લો તીર્થંકર આ ચોવિંશીમા યત્રશિ તેથી તે તહાગ આત્માને નમસ્કાર કરે છું, એમ કહી ભાવ સહિત વદના નમસ્કાર કરી ભરત મહારાજના પોતાના સ્થાન પ્રત્યે ગયા.

હે વિચારશીલ કુતમ માનવ ! તું જરા ચક્રુ ઉઘાડી તપાસ કર ! તું જરા દીર્ઘદષ્ટિથી વિચાર કર ! વિચાર કર ! કે તીર્થંકર મહારાજની ખાર પર્વદાને ત્રિષે કોટાકોટી દેવ દેવાગનાઓ સાધુ સાધવી તેમજ માનવ માનવ વિદ્યાધરો અને શ્રાવક શ્રાવિકાનો મહાન્ બહોળો સમુદાય જતા પણ કોઈપણ જીવ તીર્થંકર નામકર્મવાળો નીકળ્યો નહિ, ત્યારે તને હવે ખાત્રી થઈ હશે કે અદ્ય પુન્યાઈથી કાંઈ તીર્થંકર નામકર્મ બાધી શકાતુ નથી પરંતુ અનતી અનતી પુન્ય ભી રાશી એકત્ર થાય છે, ત્યારેજ તીર્થંકરપદ પ્રાપ્ત થાય છે

ત્યારે હવે વિચારો મનન કરો જુઓ અને તપાસ કરો કે મહાન્ તપકર્મથી મહાન્ કષ્ટના વેદવાથી મહાન્ પુન્યની ગણીથી પ્રાપ્ત થનાર તીર્થંકરપદ ફક્ત ભાવ સહિત લક્ષ નમસ્કાર મત્ર ગણુ-વાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે અને તે પદ પ્રાપ્ત કરવા નિમિત્તે તને સ્વપ્નને ત્રિષે પણ ધન્યા થતી નથી, તો તહાગ સમાન દુનિયાને ત્રિષે બીજો કોણ મુર્ખશિરૌમણી હતો ? મસ, કોઈજ નહિ

મુકિતના અભિલાષી અનેક જીવો મુકિત મેળવના નિમિત્તે તપ જપ વ્રત પ્રત્યાખ્યાન અનુશાન વિગેરે અનેક પ્રકારના કષ્ટને સહન કરે છે તથાપિ મુકિત તો કાળેજ મળે છે અને નમસ્કારમહામત્રના

અમણ્ય કગવાને ૧૫થે કોઈ પ્રકારનું કષ્ટ નથી અને સામગ્રી મુલબ્ધ
છતા શ્રદ્ધા સાંહિત આરાધન નહિ કરતા કાષ્ઠપણ્ય સાધન કરી શકતા
નથી તો તેથી સ્પષ્ટ રીતે જાણવામા આવે છે કે નમસ્કારમંત્રના
રમરણ ઉપર આસ્તા રહિત જીવોને હજી સસારપન્થિમણ્ય બાહુલ્ય-
તાથી છે તે ચોક્કસ છે.

વળ છતી શક્તિયે તેમજ છતી લક્ષ્મિયે પણ શ્વેત લક્ષ પુષ્પોનો
હાર પગમાત્માને જે જીવ ચડાવી શકતો નથી, તે નમસ્કારને કયા
પ્રકારે ગણી શકનાર હશે ? સસારવ્યવહાર કર્મ અને વ્યાપાર-
દિકને વિષે તેમજ પાણિગ્રહણ દુશન ધરખાર ગાડી ઘોડા
સ્ત્રિ બાલ બદ્ધા કુટુંબ પરિવાર વસ્ત્ર પાત્ર અને ખાનપાન તેમજ
મોજશોખ અને એશારામની અદર સેકડો હજારો લક્ષો બદ્ધે
કરોડો રૂા ના ધૂમાડા કરે છે અને પરમાત્માને લક્ષ પુલ ચડાવવા
પૈસા અને શ્રદ્ધા મળે નહિ તો શ્રદ્ધાનું નાસ્તિપણ્ય જ કહેવામા શુ
બાદ હશે ? અર્થાત્ કામજ નહિ

હે ભવ્ય બધવ ! સસારની અદર અપડપટ્ટી બધ કરી મુક્તિ
મેળવવાની તને કેવળ સ્પૃહા હોય તો વિધિ સંહિત લક્ષ નમસ્કાર-
મંત્રનો જાપ કરી લક્ષ પુષ્પો પરમાત્માને ચડાવી પૂજી તીર્થંકર નામ-
કર્મ બાવી તહાગ ઉત્તમ આત્માને તેમજ તહાગ ઉત્તમ માનવજનને
સંસલ કર.

યદુક્તં સિદ્ધાન્તે-

જો ગુણર્ લરક્ષ્મમેગં, પુદ્ધવિહીય જિણ નમુકાર ।

તિત્થયર નામગોય, સો પાવર્ઈ સાસયં ઠાણં ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—જે માણસ એક લક્ષ નવકારને ગણે તથા વિધિ વડે

કરી જિનેશ્વર મહાજ્ઞાની પૂજાને કરે તે માણસ તીર્થંકર નામકર્મને
આધી તીર્થંકરની લક્ષ્મીને પામી અને શાશ્વત મુક્તિમુખને પામે છે
વરે છે

પુનરપિ-અદ્વેવ અદ્વ મયા, અદ્વ સહસ્ત્ર ચ અદ્વ કોડીઓ ।
જો ગુણર્ નમુક્કારં, સો તર્કયમવે લહર્ મુરક્ષ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસ આઠ કોડ આઠ લાખ આઠ હજાર આઠ-
સોને આઠ નવકાર ગણે છે, તે ત્રિજા ભવને વિષે મુક્તિમુખને પામે છે.

તથા ચ-

જ છમ્મામિય વરસીય. તવ્વેણ તિવ્વેણ મિઅણ પાવ ।
નવકારઆણુપુન્ઘ્વીગુણણેણ તણરક્ષણદ્દેર્ણ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—૭ માસી તથા બાગ માસીના ત્રીન તપને તપસા વડે
કરી જે પાપકર્મ નષ્ટપણને પામે છે તે પાપકર્મ નમસ્કારની આનુપુર્વી
ગણવાથી ક્ષણાર્ધમા નાશ થાય છે

વિવેચન—વર્તમાનકાલને વિષે નમસ્કાર મહામત્રથી પરાક્રમુખ-
ભાવને પામેલા વણા જીવો જોવામા જ્યારે આવે છે ત્યારે આનુ-
પુર્વી ગણુતા ઉપર તો સ્વપ્નને વિષે પણ શ્રદ્ધા કયાથીજ હોય ? જૈન-
શાસનના મુલતાન મહાત્મા શ્રીમાન્ તીર્થંકર મહારાજનયે ભવ્ય જીવેને
કર્મબંધન થકી મુક્ત થવાના અનેક રસા એહવા તો સહેલા
ખતાવ્યા છે કે જેના અંદર એક પૈમાનો પણ વ્યય થાય નહિ
જાઓ વખત પણ જાય નહિ અને કાયકષ્ટ પણ પડે નહિ છતાં પણ
મદ જીવે તેને સાધી શકતા નથી તે કેરી જીનમતી અને શરમતી
વાર્તા છે કયા તો ? છ માસ અને બાગ માસની ત્રીવ તપસ્યા અને

ક્યાતો આનુપૂર્વી પાપ મનિટમા ગણવાનો સમય ? તીવ્ર તપકર્મનું આયગ્ન કરતા શરીર શોપાય છે ઈદ્રિયોની હાનિ થાય છે માસ ઇધિગદિક ઘટે છે અને શરીરમા શક્તિ રહેતી નથી એહવા મહાન તપકર્મના કગવાથી જો પાપ વિનાશપણુને પામે છે તે પાપકર્મ ફક્ત પાપ મિનિટ નવકારની આનુ પૂર્વી ગણવાથી ક્ષણાર્ધમા નાશ પામે છે અહાહાહા પરમાત્માની ભવ્ય જીવો ઉપર પૂર્ણ કૃપા છતાં પણ જૈનનામધારી જીવોને તે ગણવાની અભિલાષ થતી નથી તો ખસ ચોકસ સસાગરિશ્રમણુ તેઆને આન દકારીજ લાગે છે

નમસ્કારમહામત્રના સ્મરણુનુ ફલ પરલોકને વિષે તો અઘૌકિક પ્રાપ્ત થાય છે તેમા આશ્ચર્ય નથી પરંતુ ઈહલોકને વિષે પણ મહાન લાભ ઉપત્ત કરી અનેક પ્રકારના શોક સતાપ તમજ નાના પ્રકારના વિવિધ ઉપદ્રવોને ક્ષણ માત્રમા વિધ્વ સદ્ધાને પહોચાડે છે

યદુક્તં-

વાહિજલજલણતક્કરહરિકરિસંગામવિસહરમયાઈ ।

નાસંતિ તત્ત્વજ્ઞેણં જિજ્ઞાસવકારપમાવેણ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જિનેશ્વર મહારાજે કથન કરેલ નમસ્કાર મહામત્રના સ્મરણુના પ્રભાવથી વ્યાધિ જલ અગ્નિ ચૌર સિંહ હરિત રણસત્રામ સપર્પ વિગેરેના ભય કર બચાદિકો ક્ષણમાત્રમા નાશ પામે છે.

અપિ ચ-અપુલ્વો કપ્પતરુચિંતામણિકામકુંભકામગવી ।

જો જાયઈ સયલ કાલં, સો પાવઈ સિવસુહં વિડલં ॥૨॥

ભાવાર્થ—અપૂર્વ કષ્પ વૃક્ષ સમાન તથા ચિંતામણિ રત્ન સમાન તથા કામકુંભ સમાન તથા કામધેનુ સમાન નમસ્કાર

મહામત્રનું જે માણસ સદાકાર ધ્યાન કરે છે તે માણસ મહાન્ શિવસુખનો ભોક્તા થાય છે,

વિવેચન—કલ્પવૃક્ષ ચિંતામણિ રત્ન કામકુભ અને કામધેનુ વિગેરે જે કોઇ પણ પુન્યચાલી જીવને પ્રાપ્ત થાય છે તેમને ખાનપાન વસ્ત્ર પાત્ર રિક્ષિ સિક્ષિ તથા વાસુદેવ બલદેવ ચક્રવર્તિ તેમજ દેવ દાનવના સમાન ઉત્તમ સુખો પણ કદાચ મળી શકે ખરા પરંતુ મુક્તિના સુખને આપવાની તેઓની શક્તિ નથી અને આ નમસ્કારમહામત્રનું આરાધન તો સાક્ષાત્ વાસુદેવ બલદેવ ચક્રવર્તિ દેવ દેવેન્દ્રની પદવી આપે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ તીર્થંકરપદ આપીને શીઘ્રતાથી મુક્તિને વિષે પડોચાડે છે તેથી કરીનેજ શ્રીમાન્ શાસ્ત્રજ્ઞ મહારાજએ આ નમસ્કારમહામત્રને અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ ત્રયતામણિરત્ન કામકુભ અને કામગરીની ઉપમા આપેલી છે

સ સારીજાળમા ફસાયેલા હોવાથી જુદા જુદા પ્રકારના ધર્મ-સાધનો કરવા જીવને પ્રાયઃદુષ્કર થઈ પડે અને કાષ્ઠપણુ ધાર્મિક ક્રિયાના સમારાધન વિના તેઓ કુગતિના ભોક્તા થાય તેથી તેમની કુગતિ ટાળવા નિમિત્તે મહાપુરૂષેયે આધુનીક સમયને વિષે નમસ્કાર મહામત્રનું સ્વાયં યથાર્થ રીતે પ્રગટ કરેલું છે અને તેના અદર કોઇપણ પ્રકારની દોષાપત્તિ રહિત આરાધન કરવાનું એવું તો સુગમ-પણુ મુકેલું છે કે કોઇપણ જીવને આરાધન કરતા કલ્પપણુ બાધા ઉત્પન્ન થાય નહિ કિબલ્લુના એક પથ અને દો કાજ, જેના પ્રભાવથી નાના પ્રકારના સુખો અને શાંતિ પ્રગટ થાય છે અને આત્મકલ્યાણ પણ થાય છે, છતાં તેમના ઉપર શ્રદ્ધા નહિ હોવાથી જેમ કોઇ અસાની માલક મને મુશીન હોડીને તગડોડીને મીઠોડીને બીલાડીને સ્તન્ય-

પાન કરવા જાય છે તેમજ અચાની મદ ગમાર શ્રવે માતાના
 દુધના સમાન નમસ્કારમહામત્રને છોડી ખીલાડીના સમાન કુદેવના
 કુચુરના કુવર્મના કુમત્રો ઉપર પ્રીતિ ડરી કુચુદિના નિધાનો
 કુમત્રને સેવે છે જપે છે ગણે છે અને હડહડતા મિથ્યાતીપણાની
 છાપને મેળવી સસારની વૃદ્ધિ કરે છે, તેઓ ા ધારણા તો એક પણ
 સિદ્ધ થતી નથી શાંતિ થતી નથી ઇચ્છીત વસ્તુની પ્રાપ્તિ થતી નથી
 પરંતુ કાયકલેશ પાપની વૃદ્ધિ અને પૈસાનું પાણિ તેમજ પાઠગથી
 પશ્ચાતાપ થાય છે અને ઘણા બવો સુધી રખાવું પડે છે તેટલું
 વિશેષમા જાણવું

સાપ્રતઙાળે કોઈપણ સંસારીપદાર્થના નૃહાવાળા અને સસારી-
 સુખના લાલચુ અનેક કુચુરઓના ખતાવેલા મત્ર તત્રને ગણી
 જાપીને હારે છે થાકે છે ત્યારે સાધુઓ પાસે જાય છે અને તેમના
 ગુણગ્રામ ગાંધ તેમના પછાડી પડી રાખ ધૂળ મત્રો લઈ ધૂપ
 ધૂમાડાના ઝોટા ઉડાડે છે પણ જ્યારે કાંઈ લાભ થાય નહિ ત્યારે
 મત્ર આપનારને ગદીડે ચડાવી તેમની નિદા કરવા બેસી જાય છે પણ
 તે મૂર્ખાને દોને ખમર નથી કે સાધુઓ પાસે તે વળી શુ તત્રો
 હતા ને કદય તેઓ પામે હોય તો તેઓ કેમ ગણીને સિદ્ધ કરતા
 નથી અરે જેને પોતાનેજ કાંઈપણ પ્રાપ્તિ નથી તે પરંતુ શુ કલ્યાણ
 કરી શકવાના હતા ? અત્યારે તો સાપ ગયા ને લીસોટા રહ્યા તેજ
 વાક્ય શીલકમા રહેલું છે છતાં પણ કોઈને અભિમાન થાય અથવા
 હોય અને કહે બોલે કે અમારા પાસ મત્રો છે તો તેને પુણ્ય કે
 કેમ અજમાયશ કરતા નથી ? સસારી માણસને તો સિદ્ધ ન થાય
 પરંતુ સાધુને તો જરૂર સિદ્ધ થાય કારણકે સસારીને સાધુની કરણિયા
 મેર સરમનનો ફેર છે. કદાચ તેઓ બોલે કે અમારો ધર્મ તેમ કરે

વાના નથી તો એક રીતે તે અથ સસ છે પરંતુ ખીજ બાજુથી વિરૂદ્ધતા જણાય છે. જૈનશાસન અને તીર્થ તેમજ સધના રક્ષણ માટે સાધુઓને પણ સત્તા અજમાયશ કરવાને માટે ગાંધિ મહારાજને ફરમાન કરેલ છે અને છતાં પણ અજમાયશ ન કરે તો તેઓને અનતસસારી કહેલા છે હવે જો તેમનામાં સત્તા પરાક્રમપૂર્ણ હોય તો તે પુરુષાતન પ્રગટ કરવું જોઈએ કારણકે આ સમય પરાક્રમ-ને સ્ફુરણાયમાન કરવાનો છે. વીરનું શાસન ચાલણીના પેડે ચલાય છે લુટાય છે મરાય છે કુટાય છે દડાય છે ભડાય છે કિબહુના બહુજ વગોવાય છે તો છતી શક્તિયે જ્યારે જૈનશાસનનું રક્ષણ નહિ કરે તો ક્યારે કરશે પરંતુ શક્તિજ નથી ત્યાં કહેવું જ નુ ?

વળી પણ વસ્તુની સિદ્ધિ સ્વાયત્ત હોવા છતાં પણ જેમને ખબર પડતી નથી કે તે જીવો કેવલ અસાનિજ કહેવાય છે જેમકે કસ્તૂરીય મૃગની નાભિને વિષે કસ્તૂરી રહેલી છે અને તેની સુગંધ આવવાથી સુગંધિ પદાર્થની સૃષ્ટિ કરી જંગલમાં ચારે તરફ દોડી મરે છે પરંતુ તે મેળવી શકતોજ નથી તેમજ નમસ્કારમહામત્રરૂપી ઉત્ત-મોત્તમ કસ્તૂરી પોતાનાજ પાસે વિદ્યમાન છતાં તેમને નહિ જાણી અને બીજા મત્ર તત્ત્વાદિક મેળવવાને માટે જો જીવ દ્રાક્ષા મારે છે તે કેવલ ભવાટવીમાં ભટક્યાજ કરે છે, વળી હતિ પોતાનું પરાક્રમ અત્યંત છતાં નહિ પીછાણી શકવાથી સિંહના ગર્જન સંદર્ભથીજ દરી જઈ મરણુદશાને જેમ પામે છે તેમજ નમસ્કારમહામત્રના પ્રબલ પરાક્રમે જો જીવ જાણતા નથી તે જીવ ભવોભવ મરણુ-દશાનેજ પામતા રહે છે પરંતુ સંસારના અતને કદાપિકાસે કરી શકતા નથી.

ત્યાગીયોને પણ એ વાત ખાસ લક્ષ્યમાં રાખવાની છે કે કોઈ જીવો મત્ર તત્ત્વ ટિંક પુઠવા માટે આવે ત્યારે રાખ ધૂળ બતાવવાથી તે જીવોને નમસ્કારમહામત્ર ઉપરથી વિશેષ શ્રદ્ધા ઉઠી જાય છે અને તેથી કરી તેઓજ તેના પ્રાયશ્ચિત્તના ભાગીદાર થાય છે પરંતુ નમસ્કાર-મહામત્રનું સ્મરણ કરવા માટે જો તેઓને સૂચના કરવામાં આવે અગર હન્કોઈ તીર્થકર મહારાજનું નામ જપવાનો જાપ દેખાડવામાં આવે તો જાપ જપનાર અને દેખાડનાર બન્નેને ઇશ્વરોડ પગલોકમાં આત્મકથાશુની પ્રાપ્તિ થાય છે. કિંબહુના, તમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ તેજ કેવલ સારભૂત છે.

**યત — મત્રં સંસારસારં ત્રિજગદનુપમં સર્વપાપારિ મત્રં
સંસારોચ્છેદમત્ર વિષમવિષહર કર્મનિર્મૂલમંત્રમ્ ।
મત્રં સિદ્ધિપ્રધાનં શિવસુખજનનં કેવલજ્ઞાનમંત્રં
મંત્રં શ્રીજૈનમંત્ર જપ જપ જપિતં જન્મનિર્વાણમત્રમ્ ॥૧॥**

બાવાર્થ —હે મહાનુભાવ ! નમસ્કારમહામત્ર સ સારને વિષે રહેલા જીવોને એકાતસારભૂત છે તથા સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાલને વિષે જેની બીજા કોઈને ઉપમા આવી શકાય નહિ તેવી રીતે મહા મનહર છે તથા સર્વ પાપ રૂપી શત્રુને નાશ કરનાર છે તથા સંસારના ઉચ્છેદનને કરનાર છે તથા ગમે તેવા ગાદ અને તીવ્ર વિષને પણ હરણ કરનાર છે તથા અનાદિકાલથી આત્મસત્તાને વિષે લાગી રહેલા કર્મોને સમૂલકાથ નિમૂલ કરનાર છે તથા સિદ્ધિમુખને પ્રાપ્ત કરવા નિમિત્તે સર્વોપરી સત્તા ધારણ કરનાર છે તથા મુક્તિમુખને ઉત્પન્ન કરનાર છે તથા કેવલજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરનાર છે તે માટે હે ભવ્ય બાધવ ! પંચ પરમેષ્ઠિ મહારાજના નામમયુક્ત સ યુક્ત જૈન-

નમસ્કાર મહામત્રનો તું જાપ કર જાપ કર કામળ કે જેન નમસ્કાર મહામત્રનો જાપ વારવાર કરવાથી તે તહારા જન્મ મળ્યને શાત કરવાને માટે સમર્થમ ન થશે અર્થાત્ તને મુક્તિસુખની પ્રાપ્તિ થશે

વહાલા વાચક વૃદ્ધ' જે તારે આપત્તિ વિપત્તિયો દુર કરવી હોય તથા રાગદ્વેષાદિકને દુર કરવા હોય તથા પાપસમુહને વિનાશ કરવાની અભિલાષા હોય તથા દેવતાના મનહર સુખેને ભોગવવા હોય તથા સસારને ક્ષીણ કરવાની સ્પૃહા હોય જન્મ જરા અને મરણના દારણ દુખેને નિવારણ કરવા હોય મોહ મહીપતિને માર મારી આત્મસત્તા પ્રગટ કરવી હોય તથા કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા હોય અને અનત અખડ અમદ અવ્યય અવ્યાયાધ અગ્રાધ મુક્તિસુખને શીઘ્રતાથી મેળવવાની ભાવના હોય તો બીજા સર્વ કુસ્તિત મત્રોને ત્યાગ કરી મહામત્રાધિરાજ નમસ્કારમહામત્રનું ગત્રિ દિવમ ધ્યાન કરવા સ્મરણ કરવા સમર્થમાન થા

દૃષ્ટાન્તો યથા—

ઘાવડ ગામને વિષે હુમ શ્રેણી વાસ કરતો હતો તેને એક દિવસે મત્રનો ભણનાર એહવો લાખણસી નામનો યોગી મળ્યો શ્રેષ્ઠિયે તે યોગીને પોતાના ઘરે બોલાવ્યો અને ક્ષીરવડે કરી યોગીનું પાત્ર પૂર્ણ ભરી આપ્યું. તેથી તુષ્ટમાન થઈ યોગીયે કહ્યું કે તહારે કામપણુ કામ હોય તો તું મારા પાસે કથન કર, એટલે મત્રની શક્તિથી તે કાર્ય હુ સાધી આપુ. યોગીના આવા વચનો અવણુ કરી શ્રેષ્ઠિયે કહ્યું કે અષ્ટાષ્ટ પર્વત ઉપર બીરાજમાન શ્રીચોવિશે તીર્થકર મહારાજને વંદન કરવાના પરિપૂર્ણ ભાવ છે, તે મહારો મનોરથ પૂર્ણ

કરો ત્યારબાદ યોગીએ પ્રાત કાળને વિષે એક પટને ચદન આદિક ઉત્તમ દ્રવ્યોથી પૂજી અને પોતાના સફલ મત્ર વડે કરી તે પટને મત્રી તેના ઉપર શ્રેષ્ઠિને બેસાર્યો અને મત્ર વડે કરી પવિત્ર કરેલા અક્ષત ચોખાવડે કરી તે પટને છાટ્યો. એટલે તુરત તે પટ આકાશ-માર્ગે ઉપડ્યો. અને શીઘ્રતાથી આકાશને ઉલ્લંઘન કરતો ચાલ્યો અને મધ્યાહ્ન કાલે અષ્ટાપદ પર્વત નજીક તે પટ ગયો. તે સમયે બહુજી ઉઝી ભૂમિ હોવાથી સૂર્યના તીક્ષ્ણ એવા કિરણોથી સંતાપ પામેલો શ્રેષ્ઠિ અત્યંત આકૂળ વ્યાકુળ થયો, પરંતુ પટ કોઈપણ પ્રકારે પાછો ફર્યો નહિ પટને ભાર દેવા માડ્યો તોપણ પાછો ફર્યો નહિ તેથી પોતાના મરણના ભય પામેલ શ્રેષ્ઠિએ નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ કર્યું, તેથી નમસ્કારમત્રના પ્રબળ પ્રભાવથી ધ્યાન અને મૌનપણ્યને ધારણ કરનાર યોગીના પાસે અકસ્માત્ તે પટ આવી પડ્યો. હવે અકસ્માત્ પટ સહિત શ્રેષ્ઠિને પાછો આવેલો દેખી યોગી ક્ષોભ પામ્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે મેં કાઈપણ મત્રમા ગણ્યતા મણ્યતા બૂલ કરી હશે. વળી તેણે શ્રેષ્ઠિને પણ પુછ્યું કે તમે કાઈ સ્મરણ કર્યું હતું કે? એટલે તેણે કહ્યું કે સૂર્યના તાપની પીડા સહન નહિ થઈ શકવાથી નવકારમહામત્રનું સ્મરણ કર્યું હતું. યોગીએ આવા વચનો વચનો શ્રવણ કરી. પોતાના અમોઘ સફલ મત્ર કરતા પણ નમસ્કારમહામત્રને અધીક જાણી શ્રેષ્ઠિના ચરણકમળમા પડી યોગીએ નમસ્કાર મહામત્રને શ્રેષ્ઠિ પાસેથી ગૃહણ કર્યો. તેથી તે મહામત્ર યોગીને સર્વ પ્રકારની સિદ્ધિ કરવાવાળો થયો.

હવે જાણુવા લાયક એજ છે કે પોતાના મનની એકાગ્રતા અને સાચા ધ્યાન વિના કદાપિ કાળે કેમકે મત્ર ફલીશ્યત થતો નથી.

સાધુસાધવી અને શ્રાવકશ્રાવિકા સદાયે નમસ્કાર મહામત્રને ગણે છે, પણ તેમા વળે શુ ? જ્યાં સુધી અતરના કિલ્લ પરીણામ હોય ત્યાં સુધી કોઈપણ પ્રકારે સિદ્ધિ થતી નથી આત્માના નિર્મલ પ્રણામથીજ સિદ્ધિ થાય છે. શ્રદ્ધા એ એક અપૂર્વ સિદ્ધિ છે એટલુંજ નહિ પરંતુ સ્વકાર્યને સિદ્ધ કરવા માટે અમોઘ મત્ર છે જૈનસમુદાયમા શ્રદ્ધા કમી હોવાથી નમસ્કારમત્રને ગણુતા મનન કરતા પણ લાભ મેળવી શકાતો નથી. તેજ મહામત્ર શ્રદ્ધાપૂર્વક ગણુવાથી આ શ્રેષ્ઠિયે પોતાની પ્રબળ મત્ર શક્તિ વડે કરી મત્રી પટ ઉપર યોગીયે બેસારી ગગનમાં વિભાય કર્યા છતાં અને અષ્ટાપદ પવત નજીક ગયા છતાં શ્રેષ્ઠિને તાપની પીડા સહન નહિ થવાથી શ્રદ્ધાપૂર્વક ગણુવાથી યોગીની અમોઘ મત્રશક્તિને હણી યોગીના પાસે શ્રેષ્ઠિને પાછો મુક્યો અને યોગી નમસ્કારમહામત્રને શીખી અનેક પ્રકારની સિદ્ધિયો મેળવવાવાળો થયો. બલીહારી છે યોગીની શ્રદ્ધાની, એહવાજ પ્રકારે સર્વથા આસ્તા અને સંપૂર્ણ પ્રેમ રાખી કોઈપણ જૈન-બચ્ચો નમસ્કાર માહામત્રને ગણુ મનન કરે યાદ કરે તો આ હડહડતા કલિકાલને વિષે પણ કદાપિ કાલે દુઃખ પામેજ નહિ પરંતુ હાલમા ધણા જૈનીયો દુઃખી છે, તે નમસ્કારમહામત્રને શ્રદ્ધાથી નહિ ગણુવાનુંજ કારણ છે અને તેજ કારણ માટે ઉત્તમ જીવોને વીતરાગ મહારાજે કથન કરેલ પરમ પવિત્ર શ્રીપત્ર પરમેષ્ઠિ માહારાજના સ્મરણને શ્રદ્ધાપૂર્વક ગણી ઇહલોક પરલોકને વિષે સુખને મેળવવું તેજ શ્રેયસ્કર છે.

દૃષ્ટાન્ત બીજું.

કોઈ એક ચડપિગલ નામનો ચોર નિરંતર ચોરી કરી એક

વેશ્યાના ધરને વિષે વાસ કરતો હતો. રાજાને ધરે ચોરી કરવાનું તેને એક દિવસ મન થવાથી ગામને ત્યાં જઈ મહામૂલ્યવાળા મોતીના હાર ત્યાંથી ચોરી લઈને વેશ્યાના ધરને વિષે ગુપ્ત રીતે ચત્રપૂર્વક રાખ્યો. હવે કોઈક ઉત્સવને વિષે વેશ્યા તે હારને પહેરી નગરમાં ફરવા ગઈ તેથી રાણીની દાસીએ તેની કોટમાં હાર જોઈ ગણીને વાત કરી ગણીએ રાજાને કહી વેશ્યાને પકડાવી શિક્ષા કરતા ચોર જણાવે તેથી તેના વરને વિષે રહેલ ચોરને પકડી રાજાએ રાણીની શિક્ષા કરી રાજા પર ચડાવ્યો, તે જોઈ વેશ્યાને બહુ પશ્ચાત્તાપ થયો. અને જાણી પાસે જઈ નમસ્કારમંત્ર સંભળાવ્યો તેના પ્રતાપથી શુભ ધ્યાનથી મરીને તેજ રાજાનો પુત્ર થયો અને નમસ્કારમહામંત્રના પ્રભાવથી અનુક્રમે ગજ્યસદ્ધિ પામી દીક્ષા લઈ બહુસુખનો ભોક્તા થયો.

દૃષ્ટાન્ત ત્રીજું.

એકદા પ્રસ્તાવે કોઈક રાજાને કોઈક પુરુષે એક બીજો મેટ કર્યું, તેથી ગામને અતિ પ્રસન્ન થઈ સારું ધનમાં આપ્યું અને તે બીજો કયા ઉત્પન્ન થાય છે તેના મેળવ્યો તો જાણવામાં આવ્યું કે એ બીજોરાનું વન છે ને તે વનનો અધિષ્ઠાયક દેવ છે, હવે જે માણસ બીજો વૃક્ષ ચક્રી લે તે તુરત મરણ પામે તેવો ક્રમ ચાલુ છે. છતાં પણ બીજોરાના ફળના લોભથી રાજાને નગરના લોકોના વાગ આવ્યા કે દરેક દિવસે એક એક માણસ વારાફરતી લેવા જાય. આવી રીતે ડરવાથી ધણી માણસોના પ્રાણ ગયા. એક દિવસ એક શ્રાવકનો વારો આવ્યો. તેણે દેવગુરુધર્મના આરાધન સહિત પ્રમત્ર ચિત્તથી નમસ્કારમહામંત્રનું સ્મરણ કરી નિસ્સિદ્ધિ-

પૂર્વક વિનય વિવેક મર્યાદાપૂર્વક તે વનને વિષે પ્રવેશ કર્યો તેના સમ્યક્તા ભરેલા વિનય વિવેકથી દેવતા પ્રસન્ન થઈ પ્રગટપણે કહેવા લાગ્યો કે તારા ઉપર હું બહુજ તુષ્ટમાન થયો છું, તું મારા પાસે વર માગ તેથી શ્રાવકે કોઈ પણ જીવને તારે માગ્યો નાહ આની રીતે વર માગવાથી દેવે તેમ કબુલ કરી રાજીને ધરે બેઠા નિગત બોલેરાનું કળ આપવા માડયું પ્રિય વાચક! આ સર્વ પ્રતાપ નમસ્કારમહામત્રનોજ જાણુજો

દૃષ્ટાન્ત ચોથું.

શ્રીમતી નામતી શુદ્ધ શ્રાવિકાના અત્યંત ધર્મિષ્ઠપણાના પુન્ય-શાળી આચરણોને દેખી નામ્નિક એહવે તેનો પતિ શ્રીમતીને મારવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો, પરંતુ કોઈપણ પ્રકારે નહિ મરવાથી વગડામાંથી સર્પને પકડાવી ઘડામાં નાખી ધરને વિષે અધાગમી છુટી નામ્નિકે શ્રીમતીને કહ્યું કે વડામાં ઝૂલતી માળ છે તે મને આપ, તેમ કહેવાથી સતી શ્રીમતીએ નમસ્કારમહામત્રના સ્મરણપત્ર કે 'ડામ' હાથ નાખવાથી શાસનદેવતાએ પુષ્પની માળ કરી દીધી અને શ્રીમતીએ હાથમાં સર્પને લેવાથી માળા થઈ ગઈ આની રીતે શ્રીમતીના હાથમાં જય સારે માળા થાય અને નાસ્તિક તેના પતિના હાથમાં જય તો સર્પ થઈ જાય આ આશ્ચર્ય દેખી તેમજ ધર્મનો ને નમસ્કારમહામત્રનો દૃઢ પ્રભાવ દેખી શ્રીમતીનો પતિ પણ શ્રીમતીના કથન પ્રમાણે બોધ પામી જૈનધર્મનો દૃઢ રાગી થયો અને પોતાના અપગ્રાહની શ્રીમતીના પામે માગી માગી સદ્ગતિગામી ગયો.

દૃષ્ટાન્ત પાંચમું.

એક ચોર નિરતર ચોરી કરી મથુરા નગરીમાં વાસ કરતો

હતો તેમ કગ્વાથી એક દિવસ કોટવાળે તેને પકડયો ને રાજ પાસે લઈ ગયો. રાજ્યે શળીની શિક્ષા કરી તેથી તેને શળી ઉપર ચડાવ્યો. તે સમયે તે ચોરને ઘણી તૃષા લાગવાથી શળી નીચે થઈ માર્ગમા ગમન કરનાર જિનદત્તનામના આવકને ચોરે ક્ષુ કે તમે બહુજ દયા છો માટે મને પાણી આપો આવકે કહ્યું કે હું પાણી લઈને આવું તેટલા સમયમા તું ભુમો અરિહ તાણુ ભુમો સિદ્ધાણુ વિગેરે મહામત્રનું સ્મરણ કર એમ કહી નમસ્કાર મત્રનું સ્મરણ કરવાનું કહી પાણિ લેવા ગયો. ચોરને નમસ્કારમહામત્ર યાદ નાહ રહેવાથી આણુ તાણુ કાઈ ન જાણુ શેઠ વચન પ્રમાણુ આવી રોતે ધ્યાન રહેવાથી કાળ ધર્મ પામી હુડક નામનો યજ થયો. હવે જોટલામા પાણિ લઈને આવે છે તેટલામા મગણુ પામેલ ચોરને દેખી જિનદત્તને ખેદ થયો. ચોરને સહાય કરનાર જાણી રાજના માણસો રાજ પામે લઈ જવાથી ગળ્યે જિનદત્તને શળી દેવાનો હુકમ કર્યો તેથી તેને શળી ઉપર ચડાવ્યો તેજ વખતે દેવતાયે અવધિજ્ઞાનથી પોતાના ધર્મશુરની વિડબના દેખી નગરને ચૂર્ણ કરવા ગિલ્લા વિકુર્વો ને શયીને સિદ્ધાસન બનાવી દીધુ આવા નનાવથી રાજ વિગેરે ભયભ્રાત થઈ હાથમા ધુપના કડઝા લઈ કહ્યું કે અમારા ઉપર કૃપા કરી જે કોઈ દેવ દાનવ યક્ષ હોય તે પ્રગટ થઈ અમારા અપરાધને ક્ષમા કરી અમેને જીવિતદાન આપો. તે વખતે હુડક યક્ષ પ્રગટ થઈ કહેવા લાગ્યો કે 'રે રે દુષ્ટે' મહારા ધર્મશુરની વિના વાકે કદર્થના કરો છો તેથી સમકાલે સર્વના પ્રાણને હનણુ કરીશ રાજ વિગેરે ભયભ્રાત થઈ બે હાથ જોડી પોતાના અપરાધની માફી માગી સિદ્ધાસન ઉપર બેઠેલા જિનદત્ત આવકને આશ્ચર્યચુકત થઈ પગે લાગી તેમના પાસે માફી માગી

હસ્તિની ઉપર બેસારી વિદાય કર્યો અને મહે પશુ ભજનદત્તની બહુજ રાત્રિ કરી. આવી રીતે નમસ્કારમહામત્રનો પ્રભાવ પ્રત્યક્ષ દેખી ધણા હજવા કર્મી જીવે નમસ્કારમહામત્રનું સ્મરણ કરી સુખી થયા.

એવીજ રીતે નારિતક એહવા શ્રેષ્ઠિના પુત્ર શિવકુમારને તેના પિતાએ કહ્યું પડે ત્યારે નમસ્કાર સ્મરણ કરવાનું કેહેવાથી વગડામાં કાઠક યોગીએ અગ્નિમા હોમી સુવર્ણપુરુષ કરવા માટે તેના પાસે ઉત્તરસાધક થવાની માગણી કરવાથી ને પછી યોગીની દેહાત કગવાની રચનાથી ડરી જઈ નમસ્કાર મહામત્રનું સ્મરણ કર્યું તેથી પોતાને બદલે યોગીનેજ અગ્નિમા હોમવાથી સુવર્ણ પુરુષ થઈ ગયો નમસ્કાર-મહામત્રનું પ્રત્યક્ષ ફળ દેખી શિવકુમાર પોતાની નારિતકતાને તિગ-સ્કાર કરી દેવશુરધર્મનો દરારાગી થઈ સદ્ગતિનો ભોક્તા થયો.

એહવી રીતે શ્રેષ્ઠી બીમાક તથા બીલ બીલડી વિગેરેના અનેક દક્ષાતો જૈનશ્રેયોના અદર દીવા જેવા છે એવું સમજી અનેક ઉત્તમ જીવેથી નવનિધિને અષ્ટમહાસિદ્ધિ થકી પશુ અધિક ફળ અને સ્વર્ગ મોક્ષને શીઘ્રતાથી આપનાર નમસ્કારમહામત્રનું લાણે ક્ષણે સ્મરણ કરવા લવલેશ માત્ર પ્રમાદ કરવો નહિ.

પૂજાસ્વરૂપમ્

હે ભવ્ય બાધવ ! આ આત્મા અનાદિકાલથી અનંતા લવભ્રમણુ-ને કરતો માનવજન્મને પામે છે તેમા પશુ જૈનકુલને વિષે દુરુપમ થયેલા ભવ્ય જીવે ઇહભવ પરભવ તેમજ ભવોભવ નાના પ્રકારના સુખોને મેલવી સુક્રિતને પ્રાપ્ત કરે છે તે કેવલ શ્રાવણિનેશ્વર મહારાજની પૂજનોજ પ્રસાદ છે આની રીતે શ્રીમાન્ શાસ્ત્રકાર મહારાજ

ફરમાન કરે છે માટે મુક્તિસુખને આપનાર વીતરાગ મહારાજની પૂજા કરવી તેજ જેનોના માનવમવ પામ્યાનુ પરમ ભૂપણુ છે.

યદુક્ત—

નોરેષા મવવારિઘૌ શિવપદપ્રાસાદનિ શ્રેણિકા
માર્ગઃ સ્વર્ગપુરસ્યદુર્ગતિ પુરદ્વારપ્રવશાગલા ।
કર્મપ્રથિશિલોચ્ચ યસ્ય દલને દંભોલિધારાસમા
કલ્યાણૈકનિકેતનં નિગદિતા પુજા જિનાનાં વરા ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—શ્રીમાન્ શાસ્ત્રકાર મહારાજને જિનેશ્વર મહારાજની કરેલી એક પૂજાને ભવસમુદ્રને વિષે નાવ સમાન કહેલી છે તથા મુક્તિપદ રૂપી મહેલને વિષે ચડવા માટે નિસરણી સમાન છે તથા સ્વર્ગરૂપી નગરના માર્ગભૂત છે તથા દુર્ગતિ રૂપી નગરના દ્વારને વિષે પ્રવેશ કરવામા અર્ગલા (ભોગળ) સમાન છે તથા કર્મની ગાઠ રૂપી પર્વતને ભેદવામા વજ્રની ધારા સમાન છે તેમજ પરમાત્માની પૂજા જે તે કલ્યાણના એક અદ્વિતીય સ્થાનભૂત છે

વિવેચન-શ્રીમાન્ જિનેશ્વર મહારાજની પૂજાનુ મહાત્મ્ય કોઈ મહા અલૌકિક પ્રકારનુ છે. જે ભવ્ય જીવો મન વચન કાયાના યોગેને એકત્ર કરી શ્રદ્ધાસહિત તેમજ ભક્તિ સહિત તેમજ વિધિ સહિત શ્રીવીતરાગ મહારાજની પૂજાને કરે છે તે દેવ મનુષ્યને વિષે વિવિધ પ્રકારના સુખને પામી મુક્તિના શાશ્વત સુખને સહેલાઈથી અલ્પકાળમા પામે છે જેમ સમુદ્રના પાર પામવાની ઇચ્છાવાળા પ્રાણીઓ નાવમા (વહાણમા) બેસી સમુદ્રને તરી સામે પાર પહોંચે છે તેમજ પરમાત્માની પૂજા રૂપી નાવમા બેસી ભવ્ય જીવો શાંતિથી ભવસમુદ્રના પારને પામે છે તથા ગમે તેવા વિશાલ અને મહાન્ પ્રાસાદ (મહેલ)

વિષે નિસરણી ઉપર થઇને મહેલને વિષે પ્રવેશ કરવાની ઇચ્છા કરનાર મનુષ્ય સુખ વડે કરી મહેલમાં પ્રવેશ કરી શકે છે તેમજ મુક્તિરૂપી પ્રાસાદને વિષે ચડીને પ્રવેશ કરવા પરમાત્માની પૂજા સાક્ષાત્ નિસરણી સમાન છે તે પરમાત્માની પૂજા રૂપી નિસરણી ઉપર ચડી ભવ્ય જીવે મુક્તિ રૂપી મહેલમાં પહોંચી અખંડ અમદ સુખના ભોક્તા થાય છે, તેમજ વીતરાગ મહારાજની પૂજા સ્વર્ગ રૂપી નગરના માર્ગ સમાન છે જેમ કેઈ નગરને વિષે પ્રવેશ કરવાની ઇચ્છા વાલો માણસ સગસ સરલ અને સિદ્ધિ સંક્રમાગે થઈ ગામમાં જઈ સુખી થાય છે તેમજ પૂજા રૂપી માર્ગમાં પ્રવેશ કરી ભવ્યપ્રાણિ સ્વર્ગ રૂપી નગરમાં જઈ સુખ શાંતિ મેલવી સુખી થાય છે વળી જેમ કેઈ માણસે દ્વાર બંધ કરી આડી ભોગળ દીધેલી હોય તેથી અદર પ્રવેશ થઈ શકતો નથી તેમજ દુર્ગતિ રૂપી દ્વારના આગળ પૂજા રૂપી ભોગળ આડી બંધ કરવાથી પૂજા કરનાર પ્રાણિ નર્કોદિકે દુર્ગતિમાં ગમન કરી શકતો નથી તથા જેમ પર્વતને ભેદવાને માટે વજ્ર વિના બીજી એક પણ શસ્ત્ર સમર્થ માન નથી અર્થાત્ વજ્ર જેમ પર્વતને ભેદી નાખે છે તેમજ કર્મ રૂપી કડીણ પર્વતને ભેદવામાં વીતરાગ મહારાજની પૂજા વજ્ર સમાન છે એ વીતરાગ મહારાજની પૂજા રૂપી વજ્રધારા ભવ્ય જીવેના કર્મ રૂપી પર્વતના ચૂરેચૂર કરી નાખે છે તથા વીતરાગ મહારાજની શ્રેષ્ઠ પૂજાને નાના પ્રકારના કંયાણાના સ્થાન સમાન શાસ્ત્રકાર મહારાજાએ કહેલી છે આવી કદનાણુકારી પૂજાને કરનારા ઉત્તમ જીવે સદ્ગતિના ભોક્તા થયા છે ને થશે વળી પણ કંચુ છે કે-

પુનરપિ—જો પુપ્પ્તિ તિસંઘં જિણંદરાય તહા વિગયરાયં ।

મો તર્હય મવે સિજ્ઞાઈ અહવા સત્તદ્ધમં જમ્મે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે ભવ્ય જીવ ત્રિકાલ વિધિ વડે કરી રાગ દ્વેષરહિત
જિનેશ્વર મહારાજની પૂજાને કરે છે તે ત્રિજા ભવને વિષે સિદ્ધિને
પામે છે, કદાચ કાંઈ વિશિષ્ટ કર્મ આપી હોય તો સાત આઠ ભવે
મોક્ષને પામે છે વળી પણ કહ્યું છે કે—

અપિચ—જિણપુત્રણ તિમંદ્રં, કુળમાણો સોહણ સમ્મત્તં ।

તિથ્યરનામગુત્તં, પાવદ્ સેળીયતરિં દ્વવ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—શ્રી જિનેશ્વર મહારાજની ત્રિકાલ પૂજાને કરનાર ભવ્ય
જીવ પોતાના સમ્યક્ત્વને શોભાની અર્થાત્ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વધારી થઈ
ત્રેલોક રાજની પેઠે તીર્થંકર નામગોત્રને આપે છે. વળી પણ કહ્યું છે—

કિં ચ—પ્રાતઃ પ્રપૂજયેદ્વાસૈ મધ્યાન્હે કુસુમૈર્જિનમ્ ।

સંધ્યાયાં ધૂપૈર્નર્દીપૈસ્ત્રિધા દેવં પ્રપૂજયેત્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—સસારસમુદ્રના પાર પામવાની અભિલાષાવાળો
ભવ્ય જીવ પ્રાતઃકાલને વિષે ઉત્તમ પ્રકારના સુગંધી વાસ ક્ષેપ વડે
કરી પરમાત્માની પૂજા કરે તથા મધ્યાનકાલે વિવિધ પ્રકારના સુગંધી
પ્રકૃતિત પુષ્પો વડે કરી જિનેશ્વર મહારાજની પૂજા કરે તથા સંધ્યા
કાલે ધૂપ દીપવડે કરી પરમાત્માની પૂજા કરે આવી રીતે ત્રિકાલ
વિધિ વડે કરી વીતરાગ મહારાજની પૂજા કરનાર ઉત્તમ જીવ બે
ત્રણ ભવે અથવા સાત આઠ ભવે મુક્તિને પામે છે એટલુંજ નહિ
પરંતુ તીર્થંકર નામકર્મ આપી નિર્થક મહારાજની લક્ષ્મિને સ્વાયત્તી
કરી અખંડ શાશ્વત સુખનો ભોક્તા થાય છે.

પરમાત્માની પુજા કરવામાં મન્ય જીવોની ભાવનાશુદ્ધિ

હે મહાનુભાવ, વીતરાગ મહારાજની પૂજા કરનાર ઉત્તમ જીવે
એવી ભવના ધારણ કરે કે હે આત્મનુ શાસ્ત્રકાર મહારાજ કથન

કરે છે કે શ્રીમાન્ જિનેશ્વર મહારાજની તિથિ વડે કરી પરીત્ર પૂજા કરનારા ધણા ઉત્તમ જીવો મુક્તિને પામેલા છે અને આગળ ઉપર પણ મુક્તિ ધણા જીવો પામશે એટલુંજ નહિ પણ મુક્તિ પામ્યા પહેલાં પણ દેવ અને માનવ બંનેને વિષે દેવ દેવેદ્ર કરેદ્ર ચક્રવર્તિની પદવી પામી નાના પ્રકારના સુખને ભોગવે છે અને છેવટે પણ પોને પગ્માત્મક દશા પામી પરમાત્મા મય થઈ ભવ્ય જીવેથી પૂજવા માટે સમર્થ માન થાય છે માટે હે ચેતન તું જો સંપૂર્ણ શ્રદ્ધાથી જિનેશ્વર મહારાજનું પૂજન કરીશ તો તું પણ અનંતરામર શાશ્વત સુખનો ભોક્તા થઈશ આવો વિચાર કરી અનાદિકાલથી મય્ય જરૂર કરીશુ કર્મને નાશ કરવા માટે મન વચન કાયાના ચેગોને શુભ અધ્યનસાયથી એક ત્ર કરી શુદ્ધ શ્રદ્ધા ધૃઢ ભાવના સચુકત થઈ ગત દિવસ પરમાત્માની પૂજા કરવાની લાલ સાવાત્રો જીવ ત્રિકાલ વિધિ સહિત વીનરાગ મહારાજની પૂજા કરે તેજ જીવ પરમાત્માની પૂજા કરવાને વિષે ભાવનાશુદ્ધિવાળો ગણી શકાય છે.

પરમાત્માની પુજા કરવા ગમન કરનાર ભવ્ય જીવોને મન - શુદ્ધિ હઠ કરવાની આવશ્યકતા

હે ઉત્તમ ! જે જે ભવ્ય જીવો જ્યારે પરમાત્માની પૂજા કરવા માટે તત્પર થાય ત્યારે પ્રથમ તે તે જીવોએ પોતાના આત્માના સાથે મનનો મેલાપને મુકાબલો કરવો જોઈએ એટલુંજ નહિ પરંતુ અતિશય ચપળ ચચળ અને દશે દિશાઓને વિષે ભટકતા મનનો રોધ સારી રીતે કરવો જોઈએ અને મનના રોધને કરી સસાગમાર્ગ તેમજ વ્યવહારમાર્ગ થકી આત્માને તેમજ મનને નિવૃત્ત કરી જે ભવ્ય જીવો પગ્માત્માની પૂજા કરવા ગમન કરે છે, તે મહાત્માઓની ભાવના શુદ્ધિ, આહા ! તેઓની પૂજા કરતી વેળાએ પ્રશ્નતિની જે લહેજત

ઉત્પન્ન થાય છે તેનું વર્ણન કરવું શક્ય છે. ૬૬ મન શુદ્ધિ વડે કરી પરમાત્માની પૂજા કરવાથી ધણેજ લાભ છે એવું જાણી લાવિક જીવેએ વ્યાક્ષિપ્ત ચિત્ત દુઃ કરી એકાગ્ર ચિત્તથી પરમાત્માનું પૂજન કરવું સાગ્રહ્ય છે. આલતા વર્તમાનકાલને વિષે પરમાત્માની પૂજા કરવામા પ્રેમી માણસો બહુજ થોડા માણુમ પડે છે અને તે થોડાઓમા પણ ચિત્તશુદ્ધિ સ્વાયત્ત કરી યથાર્થ રીતે પૂજન કરનારા સ્વલ્પ માણુમ પડે છે જેઓ પૂજા કરનારાઓ છે તેઓમા પણ વ્યાક્ષિપ્ત ચિત્તવાલા વણુજ જોવામા આવે છે. ઘર અને દુકાનથી પૂજા કરવા નિમિત્તે નીકળેલા માણુમેને રસ્તામા કોઈ ચીજ વસ્તુ ખરીદનાર સન્મુખ મળે તો તુરત પૂજાને ષડતી મૂકી વર અને દુકાન તરફ પાછા ફરે છે અને વ્યાપાર કરતા લેવડદેવડને વિષે કદાચ ટાઈમ વિશેષ થઈ ગયો હોય તો વિચાર કરવા બેસે છે કે હવે તો ટાઈમ થઈ ગયો છે માટે કોણ પૂજા કરવા જાય ? કાલે કરીશુ, પરમાત્મા ક્યા આઠ્યા જવાના હતા. આત્રા માણુમે પણ આધુનીક સમયને વિષે ધણુજ જોવામા આવે છે છતાં પણ વ્યાપાર કર્તવ્યોને કરીને ગયા હોય તોપણ થોડામા થોડો સમય પણ પૂજા કરવામા મનની સ્થિરતા નહિ રાખવાથી પ્રતિનિ મનની શીથિલતા વૃદ્ધિ પામી જવાથી પરિણામે અતિ પણ પૂજા કરવામા પરાડ્ મુખવાલા થાય છે અને કેટલાયેક કદાચ કરે છે તોપણ પાંચ દશ મીનીટ ચિત્તની સ્થિરતાને નહિ કરતા સસારની હાય લાપમા ભ્રમિત મનને વિશેષે કરી ભમાવતા અમે પરમેશ્વરની પૂજા કરી છે એમ સ્વઆત્માને સમજવતા અને પ્રેક્ષકવર્ગને દેખાડતા મસ્તક ઉપરથી એક વેદ ઉતાર્યા જેવું કરનારા પણ ધણુજ દેખવામા આવે છે. તો હે મહાતુભાવો ! સંસારકર્તવ્યો તો અનાદિ કાલથી અનંતા બનેાને વિષે છે છે ને છેજ, તેમજ આ ભવમાને

લવોભવમા પણ છેજ, પરતુ પરમાત્માની પૂજા પ્રાપ્ત થી મહાદુર્લભ છે. આરી રીતે વિચાર કરી ઉત્તમ જીવોએ સ્વસ્થ કાળ પણ શુદ્ધ ચિત્તથી પરમાત્માની પૂજા કરવાની ટેવ પાડી દૃઢ મનથી પગમેશ્વરની પૂજા રૂડી રીતે કરી માનવભવ સફલ કરી થોડા કાગમા સસારનો અત આવે તે પ્રકારે વર્તવા જૈનોને ઉજમાલ થવું તેજ પૂજા કરવાનું અપર્વ ફળ છે

પરમાત્માની પુજા કરવાના સમયે અજ્ઞાનદશા દુર કરી વિવેક રાખવાની જરૂર

હે બાધવ! પરમાત્માની પૂજા કરવાના દૃઢ પરિણામ કદાચ હોય તો! પણ પ્રથમ અજ્ઞાન દશા દુર કરવી અને વિવેકને ધારણ કરવો તે સન્નનોનું ઉત્તમ કર્તવ્ય છે જેમ અપર્વ રસવતી હોય પરતુ તેને વિષે ફક્ત છુલ્લુ (મીઠું) ન હોય તો રસવતી સ્વાદ રહિત ભાસે છે તેમજ પરમાત્માની પૂજા કરનારાઓ અનેક પ્રકારે પરમાત્માની પૂજાને કદાપિ કરે પરતુ જો વિવેક ન હોય તો તે પૂજા જોધ્યે તેવી લાભ-પ્રદ થતી નથી માટેજ મહાનુભાવોએ પ્રથમ અજ્ઞાનદશા દુર કરી વિવેકમુદ્ધિ ધારણ કરી ચાલતા જમાનામા પૂજના અગે જો દોડધામ અને ધમપછાડ કરવામા આવે છે તેને દુઃ કરવી જોધ્યે, સસારની વિકથા જાળ પ્રપચને વીસરાવી દેવા જોધ્યે અને નિરસિહિત્રિકના અર્થને યથાર્થ રીતે જાણી અજ્ઞાનતા દુર કરી વિવેક ધારણ કરી માનસિક વાચિક અને કાયિક યોગોના રોધને કરી જો પરમાત્માની પૂજા કરવામા આવે તો નિશ્ચય પૂજા કરનાર અલ્પકાળને વિષે શિવ સુખનો ભોક્તા થાય તે નિર્વિવાદ છે. માટે પૂજા કરનારા હે બાધવો! વિવેક રાખી પરમાત્માની પૂજા કરતા શીખો, કે તમો શીઘ્રતાથી સદ્ગતિના ભોક્તા થાઓ.

પરમાત્માની પુજા કરનારાઓ પૃથક્ દેહશુદ્ધિ કરવાની ફરજ.

પરમાત્માની પૂજા કરવા તત્પર થયેલા બન્ધુ જીવોએ પ્રથમ દેહ-શુદ્ધિ કરવી જોઈએ કારણ કે દેહશુદ્ધિ કર્યા શિવાય અર્થાત્ પ્રાસુક કેદનીય શુદ્ધ પાણિ વડે કરી દેહનું પ્રક્ષાલન કર્યા શિવાય વીતરામ મહારાજને સ્પર્શ સરિખો પણ થઈ શકે નહિ બાલ્ય થઈ પાણિથી સ્નાન કરી પૂજા કરનારા ધણીજ જોવામાં આવે છે પરંતુ તેને વિષે પણ મુખ્ય વૃત્તિથી વિવેકની ધણીજ ખામી જોવામાં આવે છે માટે વિવેક સહિત સ્નાન કરવું તેજ શ્રેયસ્કર છે

સ્નાનસ્વરૂપમ્

યદુક્તં શ્રાદ્ધદિનકૃત્યે—

તસાદ્ગીર્વરહિષ ભુમિભાગે વિસુદ્ધય ।

ફાસુપ્પણ તુ નીરેણં, હયરેણં ગલિપ્પણમો ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—તસાદિક જીવ રહિત શુદ્ધ ભૂમિ ભાગને વિષે ખેસી ગળેલ અને પ્રાસુક પાણિવડે કરી બન્ધુ આવક વિધિ સહિત સ્નાન કરે.

તથા ચ—કાઝણં વિહિણા પહાણ સેયવત્થનિયંસણો ।

મુહકોસં તુ કાઝણ ગિહવિંબાણિ પમ્મજ્જય ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—વિધિ સહિત સ્નાન કર્યા પછી સ્વેત વસ્ત્રને ધારણ કરી મુખકોણ ખાધી આવક ગૃહખિઓના પ્રમાર્જનને કરે.

અપિ ચ—વન્નગંધોવમેહિં ચ પુન્નેહિં પવરેહિ ય ।

નાનાપયારવંધેહિં કુજ્જાપૂયં બિયક્કણો, ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—ત્યારબાદ કેસર ખરાસ વિગેરે સુગંધિ દ્રવ્યો વડે કરી તથા સા । વર્ણવાળા તથા સારા સુગંધવાળા રાજ્યપાદિક સુગંધિ

પ્રવર પુષ્પો વડે કરી તથા વિવિધ પ્રકારની ગુચ્છીથી ગુચ્છેલા પુષ્પના સમુહ વડે કરી વિચક્ષણ માણસ જિનેશ્વર મહારાજની પૂજા કરે.

વિવેચન—પરમાત્માની પૂજા કરનારા ભવ્ય જીવોને શ્રીમાન્ શાસ્ત્રકાર મહારાજ ઇન્માન કરે છે કે દેહગુહિને માટે પ્રામુક પાણિ વડે કરી પ્રથમ સ્નાન કરવું જોઈએ અને સ્નાન કરવા એસવાની ભૂમિ પણ મળ મૂત્રાદિક અપવિત્ર પદાર્થ રહિત હોવી જોઈએ એટલું જ નહિ પરંતુ જીવજતુ નીલ દુલ વિગેરેથી વર્જિત અને સર્વથા શુદ્ધ હોવી જોઈએ આવી શુદ્ધ ભૂમિને વિષે સ્નાન કરવા એસનાર માણસોએ એટલું તોજ જરૂર યાદ રાખવું જોઈએ કે સ્નાન કરવાનું ધોતીયુ સર્વથા અલગ જુદું જ રાખવું કારણકે શાસ્ત્રને વિષે શાસ્ત્રકાર મહારાજને ભવ્ય જીવોના ઉપકારના અનુગ્રહ માટે ભવ્ય જીવોને જુદા જુદા સમયે પહેરવાના જુદા જુદા સાત ધોતીયા કહેલા છે તે સાતમા સ્નાન કરવાનું ધોતીયુ પણ સર્વથા જુદું જ કહેલું છે જતા પણ ચાલતા જમાનામા વિવેકરહિત જીવો વડીનીતિ તેમજ લઘુનીતિ (મલ મૂત્ર) ત્યાગ જે ધોતીયાએ કરેલ હોય છે તે ધોતીયુ પહેરી સ્નાન કરીને પછી પૂજા કરવા જાય છે આ કેવલ ભૂડી રીતિ અગ્નાનિ જૈનોને પાપકર્મના ભોક્તા બનાવે છે માટે ડાહ્યા અને વિવેકી જૈનોએ પૂજા કરવા સ્નાન કરવા માટે જુદું ધોતીયુ ગામી અને નિરતર સ્નાન શિવાય બીજા કોઇપણ કાર્યમા નહિ વાપરતા વીતરાગ મહારાજની આજ્ઞાનું પ્રતિપાલન કરવા તથા શાસ્ત્રકાર મહારાજનું બહુ માન કરવા તેમજ અજ્ઞાનતા દુર કરવા તથા પાતિક હજીવા અને ભવસમુદ્ર તરવા માટે પૂજા કરવા સ્નાન નિમિત્તનું ધોતીયુ જુદું જ રાખવું શ્રેયસ્કર છે.

હવે બીજા કારણ અચાનકતાનું એ જણાવવાનું છે કે જે ધોતીયુ પહેરીને જૈનો સ્નાન કરે છે તે ધોતીયુ વડીનીતિ લઘુનિતિનું હોય અથવા તો સ્નાન કરતી વેળાએ પહેરીને સ્નાન કરવા માટે જુદું જ હોય તે ધોતીયુ પહેરી સ્નાન કરી પહેરેલા ધોતીયાનો આગળનો અર્ધ છેડો કાઢીને બે હાથે નીચેની નેજ ધોતિયા વડે કરો પોતાના હાથ પગ મુખ અને શરીરને સાફ કરનાગ તેમજ લુછનારાઓ પણ ચાલુ જમાન મા ગણાજ જૈનો જોવામાં આવે છે અને આ પણ જૈનોની કેવલ અચાન દશાજ છે કારણકે સ્નાન કરેલા ધોતીયાથી પોતાના શરીરને સાફ કરી પરમાત્માની પૂજા કરવા જવું તે લાયક નથી, માટે વિવેકી માણુઓએ શરીરને સાફ કરવા માટે કેવલ અલગ જુદોજ રમાલ રાખવો લાભકારી છે

હવે સ્નાન કરી શરીર સાફ કર્યા બાદ શુદ્ધ કાબલી પહેરી જેમ કોઈ માણુમ સ્નાન કરીને ધૂળમાં લોટવાનો ધધો કરે તેમજ જૈનો પણ કામલી પહેરી સ્નાન કરેલા ધોતિયાને કાઢી નાખી પાણિ લઈ તે ધોતિયા ઉપર રેડીને બે હાથે ધબધબાવા મડી જાય છે તે એવી રીતે કે જાણે ધોતી લુગડા ધોવા બેઠા અથવા તો નદી તલાવે જઈને જાણે ધોવા બેઠા એવી ક્રિયા કરવા માટે છે અને આવી રીતે કરતા સ્નાન કરેલા શુદ્ધ શરીરના ઉપર તે લોતિયુ ધોતીયાના અશુદ્ધ છાટા ચોફર પડે છે અને આવા અશુદ્ધ શરીરે પૂજા કરતા નિર્વિવેકી જૈનો પુન્યને બદલે પાપકર્મ બાધે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ શુદ્ધ કામલીના ઉપર અશુદ્ધ ધોતિયુ ધોયેલા છાટા નાખી કામલીને પણ અશુદ્ધ કરે છે અને આવીગતની અસભ્ય ક્રિયાથી લાભને બદલે તોટા થાય છે અને સ્નાન કરી દેહશુદ્ધિ કરવાની આવશ્યકતા

પણ સર્વથા િષ્ણુપ્રાય થાય છે ને સ્નાન કરવાનું પ્રયોજન પણ સર્વથા નકામું બની જાય છે માટે સુદ જૈનોએ સ્નાન કરેલું ધોતિયું ધબધબાવવું છોડી દઇ એક બાળુ અલગ મુકી દેવું પરંતુ શરીરના ઉપર તેમજ કામલીના ઉપર એક પણ પાણિના િંદુને પણ પડવા દેવું નહિ, કદાચ પૂજા કરતા વિલબ થતો હોય તો એવા ધીમા પ્રચારથી ધોતિયામાથી પાણિને દુર કરવું કે એક છાટો માત્ર શરીર તેમજ કામલી ઉપર લાગે નહિ માટે પૂજા કરનારા તમામ ભવ્ય જીવેએ ઉપરોક્ત બીના બરાબર લક્ષમા રાખી તે પ્રમાણે વર્તવા ઉજમાળ થવું તેજ ભવ્ય જનોનું બૂધણ છે.

પૂજા કરનારાઓને ચાંદલા કરવામા કેશર વાપરવાની ઉદારતા.

સ્નાન કરી કામલી પહેરી પૂજા કરનારા જૈનો જ્યાં પૂજા કરવાના વસ્ત્રો રહેલા હોય છે ત્યાં આવે છે અને પૂજાના વસ્ત્રોને ધારણ કરી ચાદલા કરવા માટે કેશરની વાટકીયો અને આગિસો હોય છે ત્યાં આવે અને હાથમા આરિસો લઈ મુખને નિહાલતા જૈનો કેશરની વાટકીમા આગલી બોળી કેશરનું ટીકું કપાળમા કરવા માટે ઉદમ શરૂ કરે છે કપાળમા ટીકું કરી આરિસામા મુખને જોતો જો ટીકું સાફ થયું હોય નહિ તો હાથ વતી લુછીને સાફ કરે છે આવી રીતે બે ચાર છ દશ વાર કરતા કેશરનો ઘણું સારી રીતે જૈનો વાળે છે ડાહ્યા ડમરા જૈનો સાધારણ ખાતાના કેશર વાપરવામા આવી મહાન્ ઉદારતા બતાવે છે, જો ઘરના કેશરના ચાદલા કરવામા આવતા હોય તો તો અલગત ચક્ષુ ખુલી જાય પરંતુ પરભાર્યું પોણાબાર પચાસવાર ચાદલા કરી લુંછી નાખે તો પણ તેમને શું બગડવાનું હતું? વળી વિશે-

।મા તો એ કે જો બરાબર લાલ કેશઃ હોય નહિ તથા ખાણિ જેવું હોય તો દેહેરાસરજીના પુબરાના ઉપર તિસ્કારના વચનોનો મારો શરૂ કરે અને કોઈક સમજી માણસ નાહક કેશર બગાડવું નહિ આવે। ઉપદેશ આપે તો ગાળોના વરસાદથી બિચારાને ત્યાજ પુરેપુરો કરી દેવામા ચુકે નહિ, લાગ પડે તો દેહેરાસરજી ખાતાના મુનિમને પણ પ્રસાદિ ચખાડયા શિવાય રહે નહિ. આવા વિવેકહીન લોકો પણ રથજે રથજે વારવાર અત્યારે બાહ્યતાથી જોવામા આવે છે તો આવી અજ્ઞાનદશાને દુર કરી વિવેકી જૈનોને સાધારણ ખાતાના કેશરનો આદલો નિમિત્તે થતો બગાડો સર્વથા દુર કરવો જોઈએ છતાં શોખ હોય અને ટેવ પડી હોય તો પોતાના ધરતુ કેશર કાઢી ગમે તે પ્રકારે વર્તવામા પોતાને હઠ્ઠત આવશે નહિ પરંતુ સાધારણ ખાતાના કેશરનો બગાડો થતો દુર કરી જૈનોએ સાવચેતીથી વર્તવું જોઈએ.

પૂજા કરનારાઓમાં ભ્રષ્ટતા

હવે સ્નાન કર્યા બાદ દેહેસરજીના ગભારામા પૂજના વસ્ત્ર પહેરી આદલો કરી જોવા પ્રવેશ કરે છે કે તુગ્ત દર્શન કરવા આવેલા લોકોના ટોળામા ધુસી જઈ મૂળ ગભારામા પ્રવેશ કરી પરમાત્માની પૂજા કરવા મડી જાય છે વાચકવર્ગ! પૂજા કરનારા જૈનોની મૂર્ખતાની હદ આવી રહી તેનો તું ખ્યાલ કરજો. જ્યારે સ્નાન કરી શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી હસ્તકમલમા કેશર તથા પુષ્પાદિક લઈ સ્નાન નાહ કરવાથી અપવિત્ર રહેલા લોકોનો સ્પર્શ કરી પૂજા કરનારાઓ પૂજા કરે તો તેમને સ્નાન કરવાનું તથા શુદ્ધ વસ્ત્રો પહેરવાનું પ્રયોગન શું હતું? બસ કાંઈજ નહિ. માટે હે મૂર્ખ જૈનો! સમજો અને વિચારો તથા સ્નાન કરી શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી બીજા કોઈપણ માણસનો સ્પર્શ

કરવોજ નહિ આવો નિયમ ગૃહણ કરી ભક્ષતા દુર કરવા સમર્થ-
માન થાઓ.

મહાનુભાવો, પરમાત્માના મૃગ ગભારામા જઈ વિવેક રાખવાની
ખાસ આવશ્યકતા છે ધણાખરા જૈનો ગભારામા પ્રવેશ કરી ખુલ્લે
મુખે બરાડા પાડવા માટે છે અને તેમ કરતા ચુકના છાટા તથા
શ્વાસોશ્વાસની દુર્ગંધ પરમાત્માને લાગે છે તેથી અજ્ઞાનિ માણસો ધણાજ
ચીકણા કર્મ બાધે છે માટે દરેક પૂજા કરનારા ઉત્તમ જીવેચે મુખ
અને નાસિકાના વચ્ચે ને શ્વાસોશ્વાસ રોકવા માટે મુખ અને નાસિકા
ઉપર સારી રીતે ઉતરાસ ગનો છેડો આડો રાખી ધીમા અને ગભીર
સ્વરથી બોલવું તેજ શ્રેયસ્કર છે.

ત્યારમાદ વીતરાગ મહારાજની ધૂપ વડે કરી પૂજા કરવા માટે
જૈનો મોટામા મોટી આગલીના પર્વ (વેઠા) જેવડી અગરખતીના
ટુકડાને લઈને મુખને વિષે વચ્ચેનો છેડો આડો રાખ્યા શિવાય ખુબો
મારવા માટે છે કે—

અમે ધૂપની પૂજા કરીયેરે હો મન માન્યા મોહનજી,
દુર્ગંધ અનાદિની હરીયેરે હો મન માન્યા મોહનજી.

પ્રિય વાચક! મહા અકસોસની વાર્તા છે કે આગલી પર્વના સમાન
સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મનાનો અગરખતીનો ટુકડો લેવાથી તેના અદરથી ધૂમાડો
સરખો પણ નીકળતો દેખાતો નથી તો પરમાત્માને ધૂપ તો ચાખજ
શનો? તથા પોતાની તેજ દિવસની દુગંધિ દુર થતી નથી તો અનાદિ
કાલની દુર્ગંધતા દુઃ ચાખજ શાની? અલખત નજ ચાય, કારણકે મનહર
ધૂપધાણુને વિષે અગર ખરાસ કપૂર અને દશાગ ધૂપને સારી રીતે
નાખવાથી સમગ્ર જૈનમંદિર મહામહાયમાન થઈ જાય ત્યારેજ ધૂપ-

પૂજા સત્યતાથી કરેલી માનવી અને પોતાની અનાદિકાલની દુર્ગંધતા પણુ સારેજ દુર થયેલી જાણવી, પરંતુ તે પ્રકારે તો અત્યારે ક્વચિત્ ક્વચિત્ રચણે જોવામા આવે છે. વળી વિશેષ યુષ્મી તો એ દેખવાની છે કે લગાર માત્ર ધૂપના કકડાને લઇ ડેઠ પરમાત્માની મૂર્તિ સુધીમા નજીક લઈ જઈ તે કકડો. બગવાથી થયેલી રક્ષા પરમાત્માના ઉપર નાખી કેવલ આશાતના કરતા અત્યારે ધણુખરા જૈનો જોવામા આવે છે માટે હે બધવો! ચેતો, મૂળ ગભારામા ખુલ્લે મુખે યુગ ભારવી બંધ કરો તથા મુખ તેમજ નાસિકાના આસોઆસને વસ્ત્રના છેડા વડે કરી રોકો તથા ધૂપ પણુ સારો મુગધીદાગ વિશેષ રાખી પરમાત્માની નજદીકનો લાગ છોડી દઈ દુર ઉભા રહી ધૂપને ઉમેરો કે તેમ કરવાથી ત્રણો કર્મેને ક્ષણુવારમા નાશ કરવા શક્તિવત થાઓ. મુગધિ ધૂપ તેજ ધ્વજ્જ્વલ પરલોકમા ઉત્તમ પ્રકારની સામગ્રીને સૂચવનાર છે તેમ શાસ્ત્રકાર મહારાજ કથન કરે છે.

યદુકં સિદ્ધાંતે—

મયળામિચંદળાગુરુ,કપુરસુઅંધગંધ ધૂવેર્હિ।

પૂઅદ્ જો જિળચંદં પુદ્જ્જદ્ સો સુર્રિ વેર્હિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—કરતુરી તથા ચદન તથા અમર તથા કપૂર તેમજ વિશેષ પ્રકારના મુગધિદાર ગંધ ધૂપ વડે કરી જે બલ્ય પ્રાણિ જિનેશ્વર મહારાજની પૂજને કરે છે તે મુરેદ્રના સમુહ વડે કરી પૂજવાને સમર્થમાન થાય છે.

કહેવાનુ તાત્પર્ય એ છે કે મહામહાયમાન મુગધ પદાર્થવાળા મુગાધ દ્રવ્યોવડે કરી વીતગગ મહારાજની પૂજ કરવાથી પૂજનાર પોતે પણ રૂ-૧ કાગને રિપે મુરેદ્રના સમુહોથી પૂજાય છે અર્થાત્

સમય કર્મને ક્ષીણ કરી સ્વર્ગ મૃત્યુ ને પાતાળના જીવેથી પોતે પણ પૂજ્ય છે. તે હે ઉત્તમ જીવો, તમે જરા ખ્યાલ કરો આવા ઉપરોક્ત ઉત્તમ પ્રકારના સુગંધિ દ્રવ્યોથીજ પરમાત્માની પૂજા કરવાથી સસાર-ચક્રવાલને વિષે પરિભ્રમ કરવું પ્રસાદભાવને પામે છે માટે ઉત્તમ પ્રકારના ધૂપને ગાંધી વિવેક સહિત ધૂપ પૂજા કરી સ્વ આત્માને તાગવા ઉજમાલ થાઓ.

વીતરાગ મહારાજને પ્રજ્ઞાલન કરતાં રાસવા લાયક શાન્તતા

ત્યારબાદ જૈનો પરમાત્માને સ્નાત્ર કરાવવા ઉજમાલ થાય છે તે સમયે શાંતિ રાખવી જોઈએ તેના બદલામાં ઘણાખગ લોકો ઉતાવળ કરતા હાલમાં માલુમ પડે છે પરમાત્માના આશૂપણો ઝપાઝપ ઉતારવા મંડી જાય છે અને તેમ કગ્તા પોતાના હાથનો અને આશૂપણોનો ઇપકો પરમાત્માની મૂર્તિને લાગવાથી આશાતના થાય છે તેનું પણ જ્ઞાન ભાગ્યેજ જોવામાં આવે તથા આશૂપણ ઉતાર્યા પછી પણ મોરપિંડી શીઘ્રતા વડે ડરી અવિવેકથી પરમાત્માના ઉપર ફેરવવામાં આવે છે અને તેથી પરમાત્માની આશાતના થાય છે તેનું પણ જ્ઞાન જૈનોને દેખવામાં આવતું નથી ત્યારબાદ વાળાકુચીયો લઈ ધડાધડ ને તડાતડ પરમાત્માના ઉપર વસવા માડે છે, આહા ? શું અજ્ઞાનતા ? એટલું પણ લક્ષ હોતું નથી કે ઇંદા કુસ વડે કરી વસ્ત્રો સાં જગવાના નથી પરંતુ પરમાત્માના ઉપર ચડેલ કેશર વિગેરે સાં જરવાનું છે, માટે ધીમે અને પોચે હાથે વાળાકુચી એવી રીતે ફેરવવી જોઈએ કે તેનો શબ્દમાત્ર પણ પામે ઉભેલો માણસ સાબળી શકે નહિ પરંતુ આની ગીતે નહિ વર્તવાથી જૈનો અવિવેકથી પુન્યને બદલે પાપ બાધે છે તથા સ્નાત્ર સમયે ઉતાવળ કરવાથી દુધ અને ખણિ ભરેલા કળ-શોનો તેમજ તેમના નાળવાનો પરમાત્માની મૂર્તિને ઇપકો લાગતા

વાર થતી નથી માટે આશાતના ટાળવા માટે અને સુકૃત કર્મ ઉપા-
ર્જન કરવા માટે ધણીજ કાળજી અને શાતતાપૂર્વક પરમાત્માના
આભૂષણો ઉતાવળ મોરપિછી ફેરવવી તથા વાળાકુચી કરવી સ્નાન
કરાવવું એટલુંજ નહિ પરંતુ અગલુચ્છા કરતી વેલાયે પણ કોમળ
હસ્તથી અગલુચ્છા કરી જૈનોએ શાંતિ રાખી શાતતાથી ઉપરોક્ત
કર્તવ્યો કરવા જોઈએ અને તેમ કરવાથીજ જૈનો પ્રજ્ઞ પુન્યના
ભાગીદાર બને છે.

પુજા કરવામાં ધમાધમ.

ત્યારમાઢ કેસરની વાટકી ભની ઉતાવળથી પૂજા કરવા ઉજમાળ
થાય છે જેમ ભુખ્યા માણુમને ખાવાને માટે ભોજન આપેલું હોય છે
તે ટપોટપ ભોજનના કોલીયા ગળે ઉતારવા મડી જાય છે અને મટો-
ગટ ગળી જાય છે તેમ ઉતાવળીયા માણુમે પણ એક આગળી,
વાટકીમા અને બીજી પરમાત્માના અગ ઉપર આવી રીતે સટાસટ
લોચા વાળવા મડી જાય છે પરંતુ પરમાત્માને આગલીયે ના થોદા
પોતે મારે છે તથા પોતાના નખનો સ્પર્શ થાય છે અને આશાનનાનો
પાર રહેતો નથી તેની કાષ્ઠપણુ સુઝ જૈનોને પડતી નથી માટે વિશેષ-
તાથી શાંતિ રાખી મર્યાદા અને વિવેક સહિત પરમાત્માની પૂજા
કરવી તેજ મહાનુભાવોનો મહાન્ ધર્મ છે.

વગી કેટલાક મનુષ્યો મુખકોષ પણ ઝરામર બાધતા નથી તેમજ
કેટલાયેક તો ઉતરાસ ગથી મુખકોષ બાધી પૂજા કરે છે તેમ કરવા-
થી પણ શામોશ્વાસાદિકનો રોધ ઝરામર થતો નથી વગી કેટલાયેક
તો બોકાલા બોધે છે તેમા કેવલ દારીનો બધ થાય છે અને નાસિકા
તથા મુખ તો સર્વથા ખુલા રાખે છે ને એવીજ રીતે પૂજા કરી

દામને બદલે મહા મલીન કર્મ બાધે છે માટે દરેક ધર્મિષ્ઠ ભાઇચોપે મુખ કોશ અને નાસિકાનો અગ્રભાગ અષ્ટપડવાળા રૂમાલ વડે કરી બાધી વિધિ મહિત પરમાત્માની પૂજા કરવી જોઇએ કારણકે શાસ્ત્ર-કાર મહારાજે અષ્ટપડ વડે કરી મુખકોશાદિક બાધી પૂજા કરવાને માટે ભવ્ય જીવોને રૂગ્માન કરેલ છે.

કિં બહુના, શાસ્ત્રકાર મહારાજે ભવ્ય જીવોને પૂજા કરવાના સમયે સાત પ્રકારની શુદ્ધિ રાખવાને માટે ખાસ આગ્રહપૂર્વક સૂચના કરેલ છે. ટહુ છે કે.

યદુક્ત—મનોવાક્કાયવસ્ત્રોર્ધી પૂજોપકરણસ્થિતૌ ।

શુદ્ધિઃ સપ્તત્રિધા કાર્યા, શ્રીજિનેન્દ્રાચનક્ષણે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—શ્રીમાન્ જિનેશ્વર મહારાજની પૂજા સમયને વિષે •મુક્તિઅભિલાષી જીવોએ મન શુદ્ધિ ૧ વચન શુદ્ધિ ૨ દાય શુદ્ધિ ૩ વસ્ત્ર શુદ્ધિ ૪ પૃથ્વી શુદ્ધિ ૫ પૂજના ઉપકરણની શુદ્ધિ ૬ તથા સ્થિતિ શુદ્ધિ ૭ આ સાત પ્રકારની શુદ્ધિ રાખવાને માટે રૂગ્માન કરેલ છે માટે ભાગ્યવાન જીવોએ ઉપરોક્ત સાત પ્રકારની શુદ્ધિ જિનેશ્વર મહારાજની પૂજા સમયે જરૂરાજરૂર કરવી જોઇએ.

યથા મનઃશુદ્ધિઃ

પરમાત્માની પૂજા કરનારા જીવોએ મનશુદ્ધિ કરવી આ મન શુદ્ધિ ધગ્યાર દુકાન વ્યાપાર, લક્ષ્મિ લેવડ દેવડ સ્ત્રિ કુટુંબના પરિહાર વડે કરી થાય છે, પૂજા કરવા ગયેલ માણસનું પુદ્ગલ કેવલ જિનેશ્વર મહારાજ ચેત્યને વિષે જાય છે અને ચેતન તો સસારની આળ પપાળ જળના અદર ક્યાં કરે છે તેવી રીતે પૂજા કરવાથી લેશ માત્ર શાયદો થતો નથી પરંતુ પૂજા કરવામાં ચિત્ત નહિ હોવાથી પૂજા

કર્તાનું ફલ તથા સસાર સંબંધિ લાભના ફલ પણ નહીં થાય છે કિંબલુના બન્ને થકી બ્રહ્મ થાય છે માટે હે ભવ્ય જીવો પૂજા કરતી સમયે ચાલાયમાન ચિત્તનો રોધ કરી ઉત્તમ પ્રકારે પૂજાના પ્રયત્ન ફલને મેળવી પ્રણાનંદ પદ પ્રાપ્ત કરવું તેજ શ્રેયસ્કર છે

વચનશુદ્ધિ

મોનવૃત્તિ અગીકાર કરી સાવધ (પાપ યુક્ત) વચનનો પરિહાર કરવો તેને શાસ્ત્રકાર મહારાજ વચનશુદ્ધિ કહે છે અતએવ પૂજાને વિષે અવશ્ય મોન વૃત્તિ ભવ્યજીવોએ ધારણ કરવી જોઈએ જે માટે કહ્યું છે કે—

યતુક્તં-પઢિલેહપુઅમોઝણ, વિભારભૂમીપડિક્કમણકાલે ।

મગ્ગે ગચ્છતેણ મુખિણા મોણ વિહેયવ્વં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—પડિલેહણ કરવાના સમયે તથા પૂજાના સમયે તથા બોજન સમયે તથા વિહાર સમયે તેમજ વડીનીતિ તથા લઘુનીતિ કરવાના સમયે તેમજ માર્ગને વિષે ગમન કરતા સતા મુનિયોએ મોનને ધાગણ કરવું જોઈએ.

વિવેચન-ઉપરોક્ત તમામ કર્તવ્યોને વિષે મોનવૃત્તિ ધારણ કરવી તે લાભદાયક છે તેમા પણ વિશેષ કરી પૂજા કરવાના સમયે મોનપણું ધાગણ કરવું તે ભવ્ય જીવોને એકાત રીતે હિતકારક છે. ચાલતા વતમાન કાલને વિષે ધણા ખરા જીવો પૂજાને કરનારા જોવામા આવી શકે છે પરંતુ તેને વિષે પણ મોનવૃત્તિ ધારણ કરી પૂજા કરનારા પ્રાયઃ ધણાજ સ્વસ્થ હશે તેનું કાગણ એ છે કે પૂજા કરવાના સમયે ધણા લોકોને દુહા વિગેરે બોલવાની ટેવ પડેલી હોય છે યદ્યપિ દુહા બોલવામા આવે તે મર્યાદાપૂર્વક બોલાય અને

પોતાના આશાતના નહિ થતા કાઠપણુ બાધકકર્તા ન થાય તો તે દીક છે પરંતુ અવિવેકથી હુહા બોલવામા આવે અને તેથી આશા-તના થવાનો સભવ ગ્રહે તો મૌનવૃત્તિ ધારણ કરવી તેજ લાભદાયક છે. હુહા બોલવાના સમયે મુખ પરમાત્માની ભૂતિ પાસે ગમ્મતુ નહિ કારણકે તેમ ક્રૂતા શ્રામોશ્વાસનો સ્પર્શ પરમાત્માને થાય છે તથા અજ્ઞાનતાથી યુગ્ના છાટા પણ હડે છે માટે પૂજા કરવા સમયે મૌન કરવું તેજ શ્રેયસ્કર છે.

વળી પૂજા કરવાના સમયે પાપમય વચનો પણ બોલવાલાયક નથી કારણકે તેવા વચનોનો હુહાર કાઠતા મહા પાપલાગે નિસ્સિદ્ધિત્રિઙ્ને વિષેજ સાવધ વચનોને ત્યાગ કરવાનું આવી જાય છે માટે આ સમયમા ડાહ્યા માણુમોએ ખરામર વિચાર કરવો લાયક છે ચાલુ જમાનાને વિષે પ્રજા કરવા જન મદિરમા પ્રવેશ કરનાઓનો પદર આની ભાગ વચનશુદ્ધિ સાચવી શકતો નથી તેમા પણ અજ્ઞાનિ માણુસતો બિચારા એમજ સમજે છે કે જૈન મદિરમા પ્રજા કરવા નિમિત્તે પ્રવેશ કર્યા પછી જો આપણે કાઠપણુ બોલીશુ તો આપણે દડાશુ આપણને પાપ લાગશે અવી ગીતે હર બાધને મૌન વૃત્તિ ધારણ કરે છે અથવા તો થોડુજ બોલે છે પરંતુ વિશેષ બોલનારા પૈકી મુધરેલ સમાજ અત્યારે ધણોજ જોવામા આવે છે અને તે ધૂળ ધમાને માટે વચનશુદ્ધિ ત્યાગ કરી સાવધ વચનોનો વગ્માદ વરસાવી વીતરાગ મહારાજની આણુનો ભગ કરી ગારુકાગ મહારાજના વચનોને ઉત્થાપિ કેવલ મલીન અને ચીડણા પાપકર્મ બાધે છે તો તે જૈનોની મોટી ભૂલ છે કારણકે જો સાવધ વચનો બોલવા હોય તથા લઢાઈ ટટો કરવો હોય તથા બીજાને ગાળો દેવી હોય તેમજ નિદા વિકથાદિ કરવા હોય તો પૂજા કર્યા પછી જૈન મદિર

બહાર જઇ ક્યા થઇ શકતા નથી અલબત્ત યઈ શકે છે કારણકે સમાર અદારે પાપસ્થાનથી ભરપૂર ભરેલોજ છે તો તેને વિષે જે કરવું તે જાણી શકે તેમ છે પરંતુ ભવભીરૂ જોનોયે તો પૂજા કરવાના સમયે જરૂગજરૂ મૌનવ્રત્તિ ધારણ કરી વચન શુદ્ધિની વૃદ્ધિ કરી સાવધ વચનોને સમુદ્રપાર કરવા તેજ શોભાયુક્ત છે

કાયશુદ્ધિ

મન તેમજ વચનશુદ્ધિ સ્થિર કર્યા બાદ પરમાત્માની પૂજા કરનારા જીવોને કાયશુદ્ધિ કરવાની ખામ આવશ્યકતા છે અને પૂજના સમયે સાવધ કાર્યના સાધનભૂત હસ્ત તેમજ બ્રહ્મકૃતિ વિગેરેની સગા પણ ન કરવી એટલે જે સંજ્ઞા કરવાથી પાપાચરણનો દોષ પ્રાપ્ત થાય તેવી કાયા વડે કરી સગા પણ ન કરવી કારણકે તેમ કરવાથી માનુષ્ય નિધ્વસ પગિણુમિ કહેવાય છે એક બાજુ પરમાત્માની પૂજા કરે અને બીજી બાજુ કાયા વડે કરી પાપકર્મના માર્ગ બતાવે તેમજ જીવોનો ઘાત થાય તેવી એષ્ટાંગો કરે તો તે માણસ પૂજના લાભને ગુમાવી દઈ એકાત રીતે પાપકર્મનોજ પોતે ભોક્તા થાય છે માટે ઉત્તમ જીવોયે પરમાત્માની પૂજા સમયે કાયાની સર્વ સાવધ કરાણ્યો અવશ્ય ત્યજવા લાયક છે.

હવે કૃતલાયેક મનુષ્યોની એવી ટેવ હોય છે કે સ્નાન કર્યા પછી શુદ્ધ વસ્ત્રોને ધારણ કરી પૂજા કરવાના સમયે શરીરાર્દ્રકને ખણે છે પરંતુ શાસ્ત્રકાર મહારાજ તેમ કરવાનો જીવોને નિષેધ કરે છે કહ્યું છે કે—

યદુક્તં-વત્થેણ બંધીઉણં આસં, અહવા જહા સમાહીય ।

વજ્જેયઘ્વ તુ તયા, વેહંમિ ચિક્કંદૂયણમાદ ॥ ૧ ॥

કાયકંઙ્કયર્ણ વજ્જે, તદ્દા સ્થેલવિગવણમ ।

થુરથુત્તમણ્ણં ચેવ, પુઝેતો જગલ્લપુણો ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—પરમાત્માની પૂજા કરનાર પ્રાણિ વસ્ત્ર વડે કરોને ઓટલે અણપુટ વડે કરી પોતાના મુખકમલને બાધી અથવા તો પોતાને જે પ્રકારે સમાધિ થાય તે પ્રકારે મુખકોણ બાધી લીધા પછી શરીરને વિષે ખાજ આવે તો ખણવાદિકને ત્યાગ કરે તથા જગ બધવ એવા પરમાત્માની પૂજાને કરતો કાયાના ખણવાને ત્યાગ કરી મુખમાથી તેમજ નાસિકામાથી કદ તેમજ શ્લેષ્માદિકના ડાઢવાને પણ દુર કરે ઓટલુંજ નહિ પરંતુ તે સમયે સ્તુતિ સ્તોત્રને બોલવા પણ બધ કરે ત્યારેજ પૂજા કરનાર પૂર્ણ લાભને પામી શકે છે.

હે મહાતુભાવો! પૂજા કરવાના સમયે સ્તુતિ સ્તોત્ર બણવાને માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજ મનાઇ કરે છે આધુનિક સમયમા પૂજના અવસરે જે યુગે માગ્વાની ધમાલ ચાલે છે તેને ડાહ્યા માણુમેાયે શીઘ્રતાથી દુર કરી પોતાના માનવભરને સફલ કરવેા જોઇયે

વસ્ત્રશુદ્ધિ:

હે ઉત્તમ પૂજા કરવાના સમયે વસ્ત્રશુદ્ધિ ધારણ કરવાની પણ પૂરેપૂરી ફગજ છે, જે માટે કહ્યું છે કે,—

યદુક્તં-ન કુર્યાત્ સંહિત વસ્ત્રં, દેવકર્મણિ મૂમિપ ।

ન દગ્ધં ન તુ વૈ છિન્ન, પરસ્ય તુ ન ધારયેત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—હે રાજન્! દેવ પૂજાને વિષે સાધેલુ વસ્ત્ર પહેરવું નહિ તેમજ બળેલુ તથા છેદાયેલ વસ્ત્રને પણ ધાગણુ કરવુ નહિ તથા પરના વસ્ત્રને પણ પહેરવુ નહિ.

પુનરપિ-કટિષ્ઠૃથં તુ યદ્વસ્ત્રં, પુરીષં યેન કારિતમ્ ।

મૂત્રં ચ મૈથુન આપિ, તદ્વસ્ત્રં પરિવર્જયેત ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—વળી પણ પૂજા કરવાને વિષે કટિસ્પૃષ્ટ થયેલું તથા મલમૂત્ર દરેક તથા મૈથુન સેવેલું વિગેરે વસ્ત્રોને ત્યાગ કરવા.

અપિ ચ—લંઢિત સંહિતં છિન્નં રક્તં રૌદ્રં કુષ્ઠર્ણકૈઃ ।

દાનં પુજા તપો હોમસંઘ્યાદિનિષ્ફલં મવેત ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—ખડિત થયેલું તથા સાધેલું તથા હેઠાયેલું તથા લાલ તેમજ રૌદ્ર અને કુવર્ણાદિક વડે કરી ઉચ્છિન્નભાવને પામેલું વિગેરે અનેક પ્રકારના વસ્ત્રના પહેરવાવડે કરી દાન પૂજા તપ હોમ જપ સંઘ્યાદિ વિગેરે અનેક પ્રકારના ધર્મકર્તવ્યો જે તે કરેલા હોય તે સર્વ નિષ્ફલ થાય છે.

વિવેચન—દરેક કર્તવ્યોને વિષે મુખ્યવૃત્તિથી વિવેકને ધારણ કરવો તેજ મનુષ્યોતુ મુખ્ય કર્તવ્ય છે. ચાલતા જમાનામાં વ્યવહાર-માર્ગમાં દુનિયાદારીનો દેખાવ વિવેકમાં ઐટલો તો પ્રવેશ કરી ગયો છે કે જોડેલો વિવેક વ્યવહારમાર્ગમાં જોનો ધારણ કરે છે તેનો અર્થ પણ પૂજા કરતી સમયે ભાગ્યેજ જોવામાં આવી શકશે કેટલાક શ્રીલુ અને સમજી માણસો તો વસ્ત્ર શુદ્ધિ સાચવે છે પરંતુ તેવાઓ પણ ધણાજ છે કે જોને વસ્ત્રશુદ્ધિ થી છે તેવું ગાન પણ ભાગ્યેજ હશે.

વિવેકરહિત જોનો આજકાલ પૂજા સામાયિક પ્રતિક્રમણ અને યૌવવધને વિષે ફાટેલા તુટેલા સાધેલા તેમજ હેઠાયેલા ભેદાયેલા તેમજ જામેલા ઝળેલા તેમજ ખડન થયેલા અને મલીન વસ્ત્રો ધારણ કરી તમામ પ્રકારની ધાર્મિક ક્રિયાને કરતા બાહુલ્યનાથી જોવામાં આવે છે, આ પણ એક મહા અશ્વસોસની વાત છે.

મનુષ્યોને ઐટલો વિચાર કરવાનો છે કે સસારવ્યવહાર-

માર્ગમા કયા પ્રકારના વસ્ત્રો વપરાય છે, લભાદિક પ્રસંગને વિષે તથા શ્રીમતાદિક કર્તવ્યને વિષે તથા રાજદરબારમા ગમનને વિષે તથા સભા સમાજ મિત્રમંડળ અને મેળાને વિષે તથા નાટકાદિકના પ્રેક્ષણ સમયે તથા બહારગામ દરવા જવાને વિષે તેમજ મોજ શોખ નિમિત્તે જૈનો જે ઉત્તમ અને ભારે વસ્ત્રોને પહેરે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ જેવી રીતે વસ્ત્રશુદ્ધિ રાખે છે તે પ્રકારે ધાર્મિક કર્તવ્યોમા શેષમાત્ર રાખતા હોય તેમ જાણવામા આવી શકતું નથી.

કિ બહુના જૈનોની, વ્યવહારમાર્ગને વિષે જેટલી વસ્ત્રશુદ્ધિ જોવામા આવે છે તેટલી ધર્મના કર્તવ્યોમા શેષમાત્ર દેખાતી નથી તો આવા અજ્ઞાન મનુષ્યોએ વિચાર કરવો જોઈએ કે પરમાત્માની પૂજના સમયે વસ્ત્રને વિષે જેટલી ખામી રાખે છે તેટલીજ ખામી ના પુન્યમા આવી પડે છે કારણ કે અખડ અને ઉન્નવલ વસ્ત્ર વડે કરી પરમાત્માની પૂજા કરવાથી અખડ અને ઉન્નવલ શુભ કર્મ અધાય છે અને ખડિત થયેલા તેમજ છેદાયેલા ભેદાયેલા ઉપરોક્ત વસ્ત્ર વડે કરી પૂજા કરવાથી કરેલી ધાર્મિક ક્રિયાઓ સર્વથા નિષ્ફલ થાય છે એટલુંજ નહિ પરંતુ લાભને બદલે કેવલ હાનીજ થાય છે. આવું જાણી ઉત્તમ મહાનુભાવ પૂજા કરવામા લાવિક ભવ્ય બધુઓએ શુદ્ધ સ્વચ્છ અખડ ઉન્નવલ વસ્ત્રને ધારણ કરી પરમાત્માની પૂજા કરી અખડ લાભ મેળવવા ચુકવું નહિ.

વિચાર પણ એટલોજ કરવાનો છે કે વ્યવહારમાર્ગમા વસ્ત્રોને ધારણ કરી ઉપરલા ડોલની દેહયુક્ત ક્રિયા કરી પુદ્ગલને શોભાવી દુનિયાદારીમા આ જરા ઠીક છે આવા વર્ણાક્ષરો પ્રેક્ષક લોકો બોલે છે તેટલુંજ કોને શ્રવણ કરી આનંદ માને છે. શિવાય બીજો કાષ્ઠિય

લાભ મળી શકતો નથી અને પરમાત્માની પૂજા કરતા વસ્તુશુદ્ધિ રાખવાથી મહા લાભ ક્રિપ્ત થાય છે માટે ઉત્તમ જીવોએ પૂજા કરવામા મલીન વસ્ત્રો ત્યાગ કરી અવસ્થુ શુદ્ધ વસ્ત્રોને ધારણ કરી માનવ બવ સફલ કરવો તેજ યોગ્ય છે

પૃથિવીશુદ્ધિ:

વલી પણ પૂજા કરવાના સમયને વિષે ભૂમિશુદ્ધિ કરવી જોઈએ. મલશ્લેષમાદિક અશુચિમય પદાર્થોના સંગરહિત શુદ્ધ પવિત્ર કરવી જોઈએ કારણ કે ભૂમિ અશુદ્ધ અને અપવિત્ર હોય તો પણ લાભ લેશ માત્ર પ્રાપ્ત થતો નથી માટે ઉત્તમ જીવોએ પૂજા કરતી વેળાએ ભૂમિને પણ અશુચિ પદાર્થો વડે કરી રહિત કરવી.

પૂજોપકરણશુદ્ધિ

વલી પણ પૂજા કરનારા ઉત્તમ જીવોએ પૂજના ઉપકરણોની શુદ્ધિને રાખવી ઐયસ્કર છે કારણ કે જો પૂજના ઉપકરણો મલીન હોય તો અદર સ્થાપન કરેલી વસ્તુઓ પણ મલીન બાવને પામે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ આત્માના અધ્યવસાયના પરમાણુઓ પણ મલીન દશામા મગ્ન થવાથી પૂજા કરનારા જીવો જોઈએ તેવા લાભને મેળવી શકતા નથી માટે કલશો તથા લોટા તથા રકાખીયો તથા વાટકીયો શુદ્ધ અને સ્વચ્છ રાખવા જોઈએ તેમજ પૂજના ઉપકરણો પોતાના ધર-કર્તવ્યને વિષે કોઈપણ દિવસ વાપરવા પણ નહિ

સ્થિતિશુદ્ધિ:

પરમાત્માના પ્રાસાદને વિષે પ્રવેશ કર્યા બાદ ચોરાશી આશાત-નાને દુર થકી દુર કરવી જોઈએ તેમજ દસ મહા આશાતનાને ત્યાગ કરવી તથા ચૈત્યવંદન કરવાના સમયે મર્યાદાપૂર્વક બેસવું તેમજ કાર્યો-

ત્સર્ગ કરતી વેળાએ પણ શરીરને વિષમ અવસ્થાએ સ્થાપન નહિ કરતા સ્થિરતાથી સ્થિતિ કરી સ્થિતિશુદ્ધિ ધારણ કરી. આવી રીતે સાત પ્રકારની શુદ્ધિને ધારણ કરી વીતગમ મહારાજની પૂજા કરનારા જીવો સ્વરૂપ કાલને વિષેજ અજરામર પદને પ્રાપ્ત કરવા સમર્થમાન થાયછે.

પુષ્પપૂજાસ્વરૂપમ

હવે સાત પ્રકારની શુદ્ધિને સાચવતા અને કેશરજરાસાદિક સુગંધ પદાર્થવડે કરી પરમાત્માની પૂજા કર્યા પછી ભવ્યજીવો સુગંધિ છટાદાદ પુષ્પના સમુહ વડે પરમાત્માની પૂજા છે અને તેમ કરવાથી શાસ્ત્રકાર મહારાજાએ પુષ્પપૂજા કરનારને મહાન્ લાભ સૂચવેલો છે.

યથોક્તં ચ-સંસારપારગં વીતરાગં મુકિસુખપ્રદમ ।

ચપકાદિકસચસ્કકુસુમૈ પૂજયેદ્ બુધઃ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—સંસારના પારને પામેલા તેમજ મુક્તિના સુખને આપવાવાળા એવા શ્રીમાન્ વીતરાગ મહારાજની ચપકાદિક તેજ દિવસના સુગંધિ તથા પ્રકુલિત પુષ્પો વડે કરીને પડિત પુરુષ પૂજને કરે—તેજ દિવમના પ્રકુલિત વિવિધ પ્રકારના પુષ્પ વડે કરી જૈનો પરમાત્માની પૂજને કરે, પરંતુ અપવિત્ર પુષ્પો વડે કરી તેમજ નિર્ગંધ તથા મલીન પુષ્પો તેમજ જૂઠા પુષ્પ વડે કરી પૂજા કરવાને માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજા નિષેધ કરે છે માટે તેવા પ્રકારના અપવિત્ર પુષ્પો પૂજાદિક કર્તવ્યેને વિષે વાપરવા નહિ. કહ્યું છે કે—

उक्तं च-हस्तात्प्रस्त्रलितं क्षितौ निपतितं लग्नक्वचित्पादयो-

र्यन्मूर्द्धाध्वगतं धृतंकुचसनैर्નાभेरधो यद्गतम् ।

સ્પૃષ્ટં દુષ્ટજનઘનૈર્નૈમિહતં યદ્ દૂષિતં કીટકૈ-

સ્ત્યાજ્યં તત્કુસુમં વલં ફલમથો મર્કૈર્જિનપ્રીતયે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—હાથ થકી સ્પર્શના પામેલ તથા પૃથ્વીને વિષે પડી ગયેલ તથા પગને વિષે લાગેલ તથા મસ્તક થકી ઉંચે ગયેલ તથા અરામ્બ વસ્ત્રમા ધારણ કરેલ તથા નાભિકમલથી નીચે રાખેલ તથા દુષ્ટ લોકોએ સ્પર્શ કરેલ તથા મેવથી હણાઈ ગયેલ તથા કીડાઓથી દૂષિત થયેલ પત્ર પુષ્પ અને શલને ભક્તિવાલા માણુઓએ જિનેશ્વર મહારાજની પ્રીતને માટે ત્યાગ કરવું જોઈએ અર્થાત્ ઉપરોક્ત પ્રમાણે દૂષિત થયેલા પત્રપુષ્પ અને ફલો જિનેશ્વર મહારાજને ચડાવવા નહિ. વળી પણ કશું છે કે—

તથા ચ—ન શુષ્કૈ પૂજયેદ્દેવં, કુસુમૈર્ન મહીગતૈ ।

ન વિશીર્ણદલૈ સ્પૃષ્ટૈર્નાશુમૈર્નાવિકાશિમિ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—શુષ્ક તથા ભૂમિ ઉપર પડેલા તથા શટન પટન થયેલા તથા અશુભ પદાર્થથી સ્પર્શ થયેલા તથા વિકસ્વરપણુને નહિ પામેલા એવા પુષ્પ તથા પત્રો વડે કરી જિનેશ્વર મહારાજની પૂજાને કરવી નહિ. વળી પણ કશું છે કે—

અન્યથા—પૂતિગન્ધાન્યગન્ધાનિ, અમ્લગન્ધાનિવર્જયેત ।

કીટકે શાપવિદ્ધાનિ, શીર્ણપર્યુષિતાનિ ચ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—વળી પણ દુગંધવાલા તેમજ અન્ય ગંધવાલા તથા તથા અમ્લ ગંધવાલા તથા કીડાઓ તેમજ અન્ય જીવજંતુઓ તથા કેશાદિક વડે કરી વિધાયેલા તથા વિશીર્ણભાવને પામેલા તેમજ કમલાઈ ગયેલા ગ્લાનપણુને પામેલા એવા પુષ્પ પત્રોને પણ ઉત્તમ જીવોએ પરમાત્માની પૂજા કરતાં ત્યાગ કરવા. વળી પણ કશું છે કે—

કિં ચ—પુજાંકુર્વર્ણગલ્ગૈર્ધરાયાં પતિતૈઃ પુનઃ ।

ય. કરોત્યર્ચનં પુન્યૈ રુચ્છિષ્ટઃ સો હિ જાયતે ॥

ભાવાર્થ—પૂજને કરનાર માણસ પૂજ કરતો સનેા શરીરને વિષે લાગેલા તેમજ પૃથ્વીને વિષે પડેલા પુષ્પો વડે કરી વીતરાગ મહારાજની પૂજને કરે તો તે માણસને ઉચ્ચિષ્ટ એટલે નીચ કુલને વિષે જન્મને પામે છે માટે ।વચક્ષણ જીવેએ પૂજ કરતા પુષ્પ ચડાવતી વેળાએ ઉપયોગતાથી સાવચેતી રાખવાની ખાસ સાવચેતી રાખવી.

પદ્મપુરાણેઽપિ

કીટકેશાપવિદ્વાનિ, શીર્ણપર્યુષિતાનિ ચ ।

વર્જયેદ્દુર્ણનામેન, વાસિતં યદિ શોમનમ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—કીડાઓ તથા કેશાદિક વડે કરી વિધાયેલ તેમજ વિશીર્ણભાવને પામેલ તથા મ્લાન થઈ ગયેલ પુષ્પોને ત્યાગ કરવા તથા ખરાબ વસ્તુથી વાસિત થયેલ પુષ્પ ને કે સડ હોય તો પણ ભાગ કરવું.

વિવેચન—શાસ્ત્રકાર મહારાજ કથન કરે છે કે ઉપયોગે ધર્મ છે અને તેથી કરી ને ને કર્તવ્યો ઉપયોગપૂર્વક કરવામા આવે છે તેમા બહુજ આનંદ ઉપજે છે એટલુજ નાહ પરંતુ લાભ પણ ધણોજ થાય છે પરમાત્માની પૂજા કરનારા ભગ્ય આધવેને સર્વ કર્તવ્યો કરતા પુષ્પને વિષે વિશેષ પ્રકારે ઉપયોગ રાખવાની આવશ્યકતા છે હાલમા પુષ્પશુદ્ધિના ઉપયોગ ધણોજ અદ્ય જોવામા આવે છે, પરમાત્માની પૂજા કરવામા પુષ્પ ચડાવનાગ બહુજ નજરે પડે છે પરંતુ તેમા વિચારશીલ માણસો ધણોજ કમી હોય છે, ખડ પુછાવો, તો પ્રથમ પુષ્પોને ભવ્ય જીવેએ પોતાના હસ્તથીજ છોડ ઉપગ્રથી ચુટવા નેહ્યે તે પણ એવા તો કોમળપણથી કે પુષ્પના છોડના જીવને તો શુ પરંતુ પુષ્પના જીવને પણ કીલામણા થાય નહિ. તેવી રીતે કરવાથીજ જૈનોનો પ્રથમ

ક્રમયોગ સચવાય છે આધુનીક સમયને વિષે હલકા વર્ણના માણસે
 પામે પુષ્પો મગાવવામા આવે છે અને હલકા માણસોએ લાવેલા
 પુષ્પો લાઇને પૂજા કરવામા આવે છે તે વર્ણજન અનુચિત છે કાગળ-
 કે લાવનાર માણસ હલકા વર્ણનો હોય છે તેથી તેમના શરીરની
 તેમજ વસ્ત્રની શુદ્ધિ તેમજ પુષ્પ લાવવાની છાંયડી તેમજ ટોપલીની
 પણ શુદ્ધિ હોતી નથી તેમજ પુષ્પના છોડ ઉપરથી પુષ્પોને ક્યા પ્રકારે
 ગૂંચણ કરવા તેમા તેમના બાન સાનની સ્વપ્ને પણ ખમગ હોતી નથી.
 વળી તે માણસ અગ્નિ હોવાથી પુષ્પ બરેલ છાંયડી ટોપલા તેમજ
 વસ્ત્રને ઉચ્છિષ્ટ ભૂમિ ઉપર મુકે છે તેથી પુષ્પો અપવિત્ર થાય ને
 પણ તેને ખમર નહિ હોવાથી દગ્ગ જૈન ભાધ્યેને વિચાર કવ-
 લાયક છે પુષ્પોને ગૂંચણ કર્યા પણ તપામ કરવાની પરવા પણ કેને
 હતી જેના તેવા હોય તોપણ આખો મીચીને ચડાડી દેવામા આવે
 છે, પરંતુ એમ નહિ કે આપણે તપાસ કરીને ચડાડીયે પ્રથમ ને
 ચમુ વડે કરીને પુષ્પોને તેમજ પુષ્પોની માલાને તેમજ ડમરાના પત્ર
 તથા કેવડાના પાન વિગેરેની તપાસ કરી જોઇયે જો તેના અદ
 કોઈપણ શુભે હોય તો મહાયતનાથી તે મગલ પામે નહિ તેવી રીતે
 એકાત સ્થાને સ્થાપન કરવા જોઇયે ત્યારમાદ ઉપરોક્ત પ્રમાણે શઠન
 પટન વિધ્વંસભાવ તેમજ દુર્ગંધ તથા મ્લાનીભાવને પામેવાને
 તથા અદર જે જે સ્થળે ખરાબ દેખવામા આવે તેને ચતનાથી ગૂંચણ
 કરી દુગ મુકવા જોઇયે કે જેના ઉપર કોઈપણ માણસોના પગદા વિગેરે
 પડે નહિ હાલમા ધણાજ લોકો રસ્તાને વિષે પુષ્પો પત્રો વિગેરેને
 ફેંકી દે છે તે ધણુ શોચનીય છે કારણકે તેથી જૈનોના નિધ્વસ
 પ્રણામનું અનુમાન કરી શકાય છે માટે તેમ નહિ કરતા ચતનાથી
 કાળજીપૂર્વક કાર્ય કરવામા આવે ત્યારે જ જૈનોની જલોહારી કહેવાય.

વલી ધણા વિવેકરહિત જીવોને પુણ્યો વિધાવીનેજ હાર કરાવવાની ટેવ પડી હોય છે તો તે પણ ખેદકારક છે વિધાવ્યાથી દયાનો ગંધ પ્રથમ તો રહેતો નથી અને બીજી રીતે પુણ્યોને વિધાવ્યા શિવાય ગુણોને હાર કરાવવાથી મનહર અને દેદીપ્યમાન હાર થાય છે અને દોષાપત્તિ સર્વથા દુર થાય છે તેમજ મહા લાભ પણ ઉત્પન્ન થાય છે માટે પુણ્યોને વિધાવવા રહેવા દુષ્ટ ગુણોને વિશે ઉદ્યમવત થવું જોઈએ.

વળી એક બીજો પણ અન્યાય ત્રણે ઠેકાણે ધણા જૈનોને વિશે જોવામા આવે છે તે એ છે કે કાચી કલીયો કે જે વિક્ત્વરભાવને પામેલી નહિ હોવા છતાં તેમને વિધવવામા તથા ગુથાવવામા આવે છે આવું કર્તવ્ય કરવું પણ જૈનોને લાયક નથી જો કે પરિણામે બધું છે અને ભાવના પ્રમાણે લાભ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે તો પણ એટલું તો જરૂર યાદ રાખવું જોઈએ કે કાચી કલીયોના હાર ગુથાવવા વિધાવવા નહિ તેમજ કાચી કલીયોથી પરમાત્માની પજા પણ કરી નહિ વિક્ત્વર પુણ્યો ચડાવવા તથા તેનાજ હારો ગુથાવી પરમાત્માને ચડાવવામા આવે તો ગાંધિષણ પ્રકારનો બાદ આવી શકતો નથી.

તથા ગ્લાની પામેલા તેમજ કરમાઈ ગયેલા પુણ્ય પત્રો પણ ચડાવતા પહેલા વિચાર કરવો અને ચક્ષુથી નિહાલી દૃષ્ટિશ્રદ્ધિ કરી કાચાથી પણ બરાબર તપાસ કરી અસાર ભાગને દુર કરી સાચી પુણ્યાદિકથી પૂજા કરી પૂર્ણ લાભ મેળવવા જૈનોએ તત્પર થવું તેજ લાભદાયક છે.

વળી વાસી પુણ્યો પણ ચડાવવા નહિ. પૈસાના ભોભી રાત્રિયે પુણ્યો લાવી રાખી મુક છે અને પાણિ છાટવાથી થોડા ધણા

જેવાને તેવા રહે છે અને તે પુષ્પો ધણા ખરા જૈનો વિચાર કર્યા શિવાય તેમજ તપામ કર્યા શિવાય ગૃહણ કરી પરમાત્માને ચડાવે છે અને લાભને બદલે તોટા લેવાવાળા થાય છે માટે દરેક જૈન બાધ વેાચે ઉપરોક્ત કથન પ્રમાણે મર્વથા પુષ્પોના દોષોને ત્યાગ કરી પરમાત્માને પુષ્પોને ચડાવી અખડ લાભને ઉત્પન્ન કરવો તેજ સર્વોત્કૃષ્ટ શ્રાવકપણાનું ભૂષણ છે

પુજા કર્યા બાદ પુજાન" ઉપકરણોને વિષે વેદરકારણું
ત્યાગ કરવાની આવશ્યકતા.

શ્રદ્ધીયો એવી તો ખરાગ થઈ ગઈ છે કે લોકોને ધાર્મિક ઉપકરણો સાચવવાનું બાન પ્રાય ઓછુંજ લક્ષ્યબિંદુમાં આવી શકે છે પૂજા કર્યા બાદ ગદામીયો કેશગની વાડકીયો કલશો વિગેરે જ્યાં ત્યાં રખડતા મુકી બેદરકારવાળા જૈનો ધન પ્રત્યે ગમન કરવા દોડ ધામ કરી મુકે છે પરંતુ તે લોકોને ખાસ જણાવવામાં આવે છે કે પૂજા કર્યા બાદ તમામ ઉપકરણો જ્યાંથી એટલે જે સ્થળેથી ગૃહણ કર્યા હોય તેજ સ્થળે પાયા ચતનાપૂર્વક સ્થાપન કરવા પરંતુ રખડતા મુકવા નાહ કારણકે તેમ કર્યાથી દોષ ઉત્પન્ન થાય જે વળી પૂજના પહેરેલા વસ્ત્રો પણ તેજ સ્થળે સાચવીને મુકવા પરંતુ જ્યાં ત્યાં ફેંકી દેવા નહિ.

તથા કામલીયો પહેરી નીચે આવતા ધોતિયુ પહેરતા જે મૂર્ખાઈ ધ્રુવમાં આવે છે તે મૂર્ખતાને સવ થા ત્યાગ કરવી. આજકાલ બહુ લોકો ધોતિયુ પહેરતી વખતે કામલીને કેવલ બ્રહ્મતાજ કરે છે કામલી કાઢો ખાસડા ઉપર ફેંકે છે તેમજ જે સ્થળે ખાસડા પડેલા હોય છે તેજ સ્થળે બદલીને નાખીને ચાલતા થાય છે તથા ઉચ્છિષ્ટને અપવિત્ર

જગ્યાને વિષે નાખી દે છે આવી ક્રિયા પ્રાય કદી કોઈજ ગામને વિષે દેખવામા નહિ આવે

અર્થાત ધણા ભાગે તેા તેમજ જોવામા આવે છે એવી રીતે ઉપરોક્ત પ્રમાણે કામલીયોને બ્રહ્મ કરે છે અને તે બ્રહ્મ થયેલી કામલીયોને પૂજા કરનારા નિરત પહેં છે તેથી સ્નાન કરી પવિત્ર થયેલાં જતાં બ્રહ્મ કામલીયોને પણ અપવિત્ર થઈ પૂજા કરે છે અને તેથી પાપકર્મ બાધે છે તે પાપકર્મના ભાગીદાર બેદગદગિણથી ઉચ્છિદ્ધ જગ્યાના ઉપર ફેંકનારા જૈનોજ થાય છે માટે મહાનુભાવો સમજો અને સર્વથા દોષાપત્તિને ત્યાગ કરી નિર્મલતાથી પરમાત્માની પૂજા કરી મહાગતિના ભોક્તા થાઓ

પૂજા કરનારા જનોના હિતાર્થે શિક્ષા.

૧ પૂજા કરનારાયે પ્રથમ સ્નાન કરવાનું વસ્ત્ર શુદ્ધ રાખવું અને ને સ્નાન શિવાય બીજા કે કંઈપણ કર્તવ્યમા વાપરવું નહિ

૨ સ્નાન કરતી વેળાએ ભૂમિ શુદ્ધિ કરવી અને છવાકુલ ભમિને છોડી સ્વચ્છ ભૂમિ ઉપર ચતનાથી ખેમી પ્રામુક પાણિથી સ્નાન કરવું જોઈયે.

૩ સ્નાન કર્યાબાદ પહેંડેલ ઘોલિયાયે સરીગનું લાઇન કરવું નહિ કેનું બીજું વસ્ત્ર રાખવું જોઈયે

૪ સ્નાન કર્યાબાદ અનુચિ પાણિના તેમજ મેલ વિગેરેના ડાઘો સરીરના ઉપર પડતા દેના નહિ

૫ કામલીયો સ્વચ્છ પહેંડેલી, સાદાગણ ખાતાની પહેંડેલી નહિ જતું પોતાના વરતી નાખવી ડાઘણુ-માધારણ ખાતાની કામલીયો દરેક બાજયોયે પહેંડેલી હોવાથી ઘણીજ ભીની રહે છે તેના અદર કદાચ અવજાતુઆદિકની ઉપનિ થઈ જાય છે તથા લીલી પહેંડેલાથી

કમ્મર વિગેરેને વિષે દાદર થાય છે ને ખણવાથી રૂધિર નીકળે છે તેથી પગમાત્રાની પૂજા કરતાં અટકી પડવું પડે છે માટે સાધારણ ખાતાની કામનીયો નહિ પહેરતા ધરની કામલી રાખવી તથા આડ દિવમે પ્રામુક પાણિથી શુદ્ધ કરવી તેમજ વાયુ છુટેલ હોય તો પણ પ્રામુક પાણિ વડે ડગી સાફ કરી શુદ્ધ કર્યા બાદ તેને વાપરવી તથા તેની કામલીજ રાખવી કારણકે તેને વિષે ફક્ત આડ દશ આનાનોજ ખર્ચ છે અને પોતાના ઘરની હોવાથી પોતેજ પહેગ્વાથી લાખો ડાગ ચાલે છે અને ફક્ત આડ દશ આનાના પૈસામા પોતાનો પગમ પવિત્ર પૂજા ધર્મ સચવાય છે માટે દરેક ઉત્તમ જીવેયે પોતાના ધરની કામલી રાખવી શ્રેયસ્કર છે,

૬ પૂજા કરવાના વસ્ત્રો પણ જીદાજ ગખવા અને તે પણ સાધારણ ખાતાના વાપરવા નહિ ધરના રાખવાથી ગુફતાઈ સારી રહે છે આડ દિવમે પ્રજ્ઞાલન કરી ચકાય છે અને વિશેષ લાભ પ્રાપ્ત થાય છે મટ પૂજા કરવાના વસ્ત્રની જોડ પોતાના ધરનીજ રાખવી લાયક છે

૭ ચાદલા કરતી વખતે તેમજ પૂજા કરતી વખતે સાધારણ ખાતાન કેશર ઉપયોગપુર્વક વાપરવું પરંતુ મરતકા અદન ધસ બે લાલીયા કરવું નહિ કારણકે તેમ કરવાથી મહાપાપ કર્મ લાગે છે અને કેળાં ચોડાજ માકી ગહેવાથી કેટલાક લોકો પૂજા કરતા અટકી પડે છે અને તેથી તે પાપના ભાગીદાર બેદરકારપણે કેશર વાપરનારાઓ થાય છે

૮. કેશર બરાસ ધૂપ રકાબી વાટકી કલશ તથા કામલી તેમજ

પૂજના વસ્ત્રની જોડ પશુ પોતાના ધરના રાખવા શ્રેયસ્કાર છે બહુઓ વિચાર કરે કે સસારમાર્ગમા બાર માસને વિષે કોઈના પાચસો કોઈના હજાર કોઈના હજાર કોઈના બે અને પાચ હજાર કોઈના તેથી વિશેષ પશુ ખર્ચ થાય છે તે તો કેવલ પાપનો પૈસા પાપ માર્ગમાજ જાય છે અને તેથી દુનિયાના દિવાના લોકો દેખતે દીવે કેવળ ભવકૂપમાજ પડે છે અસ્તુ. તોપણ વિચાર કરે તો લાભપ્રદ છે. વ્યવહાર માર્ગના રૂ. પાપમા જાય છે ને જો પૂજના ઉપકરણોની જુજ રડમે ઉપર પ્રમાણે ધરની રાખવામા આવે તો લાભ ધણેજ થાય છે ને સસારના લાખા ખર્ચમા ધાર્મિક કર્તવ્યો કરવા માટે જુજ ખર્ચ હોય છે તે બીલકુલ જથ્થાઈ શકતો નથી એકી વખતે રૂ. ખર્ચવા જોતોને છાતીયે લાગે છે પરંતુ આવી રીતે કેશર ખરાસ કામલી વસ્ત્રો વિગેરેમા જો અદ્ય અદ્ય વાપરવામા આવે તો છાતીયે નહિ લાગતા મહાલાભને આપવાવાળા થાય છે માટે સમજુ જોતો. 'સમ'જો અને એતો તથા અદ્ય પૈસે મહા લાભ બધાય તેવા પૂજના ઉપકરણો ધરના રાખી તમરા જોનપણુને શોભાવા સમર્થમાન થાઓ.

૯ પૂજ કરતી વેળાયે પરમાત્માની આશાતના ન થાય તેરી રીતે મર્યાદાપૂર્વક એસવુ ઉભુ રહેવુ ચૈત્યવદન કરવુ તથા કાઉન્સગ વિગેરે કરવા.

૧૦ દહેરાસરજીને વિષે પ્રવેશ કર્યા બાદ કોઈના સાયે લગાઈ ટટો કરવો નહિ ગાળો દેવી તેમજ ખાવી પશુ નહિ તથા ક્ષમા રાખી કષાયોને ત્યાગ કરવા

૧૧. કોઈપણ સ્ત્રિ નાની મોટી આવેલી હોય તેના સન્મુખ તેમજ શરીર તરફ જોવુ નહિ કારણકે તેમ કરવાથી અપલ ચિત્ત જો

તેમના પ્રત્યે ગમન કરે છે તો મહા અનર્થ થાય છે અને આત્મા એકાતરીતે પાપનો ભોજા થાય છે માટે કોઈપણ સ્ત્રિના સન્મુખ દષ્ટિ નહિ દેતા તમામ સ્ત્રિયોને માતા યેન પુત્રીપણે ગણવી.

૧૨. સ્ત્રિયો પૂજ કરતી હોય તો તેના ટોળામા નહિ ધુસી જતા દુર ઉમા ગહેવુ તથા સ્ત્રિયો પૂજ કરીને ગમન કરે સારખાદ પૂજ કરી કાગળકે સ્ત્રિમહામા પ્રવેશ કરવાથી સ્ત્રિના અગ્રો-પાગોને પુરોષોનો સવદ થવાથી કોઈક કમનશીબ જીવોના પ્રણામ મળીન થઈ જાય છે અને તેથી કરી મહા ચીકણા કર્મ બાધવા માટે તે સમર્થમાન થાય છે માટે ડાહ્યા તેમજ વિવધી બધુઓયે સ્ત્રિયતા કરી શાત વૃત્તિ રાખી સ્ત્રિયોયે પૂજ કર્યા બાદ પૂજ કરવી ત્રેયમ્કર છે.

૧૩. ધૂપ દીપ કરતી વખતે પણ મર્યાદા સહિત સાવચેતી રાખવી અને ચામર વીજતી વેળાયે પણ પરમાત્માને ચામરના વાળ સ્પર્શ ન કરે તેવી રીતે વીજવા

૧૪. સ્નાન કરાવતી વખતે પરમાત્માના કોઈપણ બિબેને ઠપકો લાગે નહિ તથા આશાતના થાય નહિ તેવીરીતે વર્તવુ વાલા-કુચી તથા અગલુછણા ઉપયોગપૂર્વક કરવા

૧૫ શાતચિત રાખી ઉત્કૃષ્ટ પ્રણામ ધારણ કરી દહેરાસગજન। તમામ ઉપકરણોની સાર સભાલ કરી વિધિ તથા વિવેક સહિત ઉત્તમ ભાવના ભાવતા અને પરમાત્માની પૂજને કરી કપાયોને દુર કરી સમાન શુદ્ધ વાસના ધારણ કરી વૈરાગ્યયુક્ત થઈ પરમાત્માના શુણ્યામ કરતા સતા જૈન મદિરમાથી પાછુ ફરવુ તેજ ભવ્યજીવોના બધને દુર કરી પરમપદ આપનાર છે માટે મુક્તિના અભિલાષી

છવોથે પૂજના સ્વરૂપમા કયન કર્યા પ્રમાણે વર્તા વીતરાગ મહારાજની આજ્ઞાના પ્રતિપાલન કરનારા થવુ તેજ શોભાશ્રૂત છે.

કિઅહુના, પરમાત્માની ત્રિકાલ પૂજ કરવાથી ઘણા ભવોના કરેલા પાપકર્મ જે તે વિનાશભાવને પામે છે. કહ્યું છે કે—

યત —જિનસ્ય પુજન હંતિ, પ્રાત પાપ નિશામવમ્ ।

આજન્મવિહિતં મધ્યે, સપ્ત જન્મકૃતં નિશિ, ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—પ્રાત કાલને ત્રિષે જિનેશ્વર મહારાજની પૂજ કરવાથી ગતિને ત્રિષે ઉત્પન્ન થયેલુ પાપ કર્મ નાશ પામે છે તથા મધ્યાહ્ને-પૂજ કરવાથી આ જન્મ પર્યંત કરેલા પાપ કર્મ નાશ પામે છે તથા સાયકાલે પૂજ કરવાથી સાત જન્મને વિષે કરેલા પાપ કર્મ નાશ પામે છે પ્રભાતે વાસકેપ પૂજ : મધ્યાહ્ને કેશવ મનાસ ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય અક્ષત વગેરે વડે પૂજ ૨ તથા સાયકાલે ધૂપપૂજ ૩ આવી ગતે ત્રિસંધ્ય પૂજ કરવાથી મનુષ્યો ઘણા પાપકર્મને હીણુ કરે છે

વિચાર—અહુઓ પરમાત્માની પૂજ ઇલ્લોક પરલોકને વિષે મુખસમૃદ્ધિ ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ તથા તુષ્ટિ પુષ્ટિ આપી આનંદ પ્રમાડનારી છે એટલુજ નહિ પરંતુ તીર્થકંઠ નામ ક્રમ પરમાત્માની પૂજથી પ્રાપ્ત થાય છે માટે શ્રદ્ધા ધારણ કરી મન વચન કાયાને પવિત્ર કરી પ્રગાન યત્ન ધારણ કરી પૂજના ઉપકરણો સંવેચનારાક્રિયા પોતાના ધરના રાખી નિર્મલ વૈગવ્યદશા જાગૃત કરી અતરંગ શત્રુઓના નાશને કરી એકાતરીતે શુભભાવના અગીકાર કરી વિવેક દીપને ચમ્પા પ્રાપ્ત કરી મિથ્યા તિમર પટલને દુર કરી વીતરાગ મહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે ત્રિકાલ પરમાત્માની પૂજ કરી સ્વર્ગ તેમજ અપવર્ગના ભોક્તા થવા સમર્થમાન થાઓ

દષ્ટાન્તો યથા.

ભોજ રાજની સભાને વિષે વસનારા પાચમો પડિતોનો શિરોમણિ ધનપાલ મહાન પડિત હતો. પોતાના બધવ શોભન મુનિએ જૈની દીક્ષા લીધા પછી જૈન મુનિઓના કૃપા વૈર થવાથી ભોજ રાજનો માનીતો હોવાથી માળવા દેશમાં જૈન મુનિના પ્રવેશને પણ બધ કગચો ત્યારબાદ શોભન મુનિને અન્ય સાધુઓએ કથન કરવાથી શોભન મુનિએ જાહેર પોતાના બધવ ધનપાલ પડિતને બોધ કરવાથી મિથ્યાત્વને છોડી તે શુદ્ધ જૈનધર્મનો આગ્રહક થયો અને મન વચન ઝાપાથી જેન ધર્મનું સેવન કરી દેવશુદ્ધર્મનું આરાધન કરવા લાગ્યો. હવે જ્યારથી ધનપાલ પડિતનું મિથ્યાત્વ ગયું, ત્યારથી તે પગમાત્રના પૂજનમાં વિશેષ ટાકમ વ્યતીત કરવાથી અને ભોજ રાજની સભામાં પોતાની હાજરી થોડી આપવાથી ભોજ રાજ્યે પ્રશ્ન કર્યો કે હું પડિત શિરોમણિ તમે માહારી સભામાં આવવાનું કેમ કરી નાખ્યું? એટલે ધનપાલે કહ્યું કે નવીન પ્રભુની સેવા કરવામાં ચિત્ત વ્યગ્ર રહેવાથી વિશેષ વાર મહાગથી સભાને વિષે આવી શકાતું નથી ત્યારે રાજ્યે કહ્યું કે અહો મહારાથી પણ બીજા કોઈ અન્ય પ્રભુ વગી છે કે? ધનપાલ પડિતે કહ્યું કે હા સભાજો-પ્રથમ મિથ્યાત્વના પ્રબળ ઉત્પથી કેટલાયેક પુરનો સ્વામી મતિમૂર્તાથી મેં સેવ્યો અને ગમદેપાદિકને ભજનારાનું મેવન કર્યું, પરંતુ હાલમાં મને સમ્યક્ત્વનો ઉદય થવાથી પન્થ સુખને આપનાર ત્રણ લોકનો નાથ મળવાથી નિર્મલ શુદ્ધિ ધારણ કરી હું તે ત્રિશુવનપતિનીજ એકાગ્રતાથી મેવા કરું છું. કૃત માહારા પ્રભુમેવા વિનાનો કાળ જે દિવસરાત્રિષ્ઠ વ્યર્થ ગયો છે તેજ મહારા મનને પરમ સત્યા કરે છે કે હાહા, સત્ય

દેવની સેવા વિનાના માહારા દિવસો નિષ્ફળ ગયા હવે જે ત્રણ લોકના નાથની પૂજા કરૂ છુ, તેમનો પ્રભાવ હે રાજ તમે સાબળો.

માતા પિતા બાળક ઉપર તુષ્ટમાન થાય છે ત્યારે દર દાગિના અને ખાનગી વસ્તુ આપે છે શેઠ નોકરના ઉપર તુષ્ટમાન થાય ત્યારે ખગાર વધારી નામાઠામાની ખાનગી રિતિ માતિયો ખતાવી બક્ષિમ કરે છે ગુરૂ શિષ્યના ઉપર તુષ્ટમાન થાય, ત્યારે જ્ઞાનના ગૂઢ ગભીર અર્થને ખતાવે છે નાના ગામગાનો સ્વામી તુષ્ટમાન થાય ત્યારે એક ક્ષેત્ર (ખેતર) આપે છે મોટા ગામનો અધિપતિ તુષ્ટમાન થાય ત્યારે એક નાનું ગામ આપે છે દેશનો અધિપતિ તુષ્ટમાન થાય ત્યારે મોટું ગામ આપે છે ત્રણ ખડનો સ્વામી વાસુદેવ તુષ્ટમાન થાય ત્યારે આખો દેશ આપે છે અને ચક્રવર્તિ તુષ્ટમાન થાય ત્યારે અનંત ઋદ્ધિ આપે છે ત્યાગે હુ જેની પૂજા કરૂ છુ તે મહારા સ્વામી તુષ્ટમાન થાય ત્યારે પોતાની તીર્થકરની ઋદ્ધિ આપી અખડ અવિચળ સુક્તિના સુખને આપે છે. તો તેવા સુક્તિના ઉત્તમોત્તમ સુખ મેળવવા માટે હુ પ્રતિદિન માહારા નીન પ્રભુની મેવા કરૂ છુ, તેથીજ હે મહારાજ આપની મહાની અદ્વર વિશેષ હાજરી મહારી થઇ શકતી નથી ધનપાલ પડિતના આવા વચનો સાબળી ભોજ રાજ બહુજ પુશી થયો અને ધનપાલ પડિત પણ વીતરાગક્રિદા દેવગુરૂર્ધનુ આરાધન કરી પરમાત્માનુ પૂજન કરી સમાધિ પામી દેવલોકમા ગયો. આ દૃષ્ટાંતથી ધનપાલ પડિત તમામ ઉત્તમ જીવોને એવુ સુચવે છે કે, પ્રથમ મિથ્યાત્વના ઉદયથી પરમાત્માના પૂજન કર્યા સિવાયના વ્યર્થ ગયેલા દિવસો મહારા મનને પરિતાપ કરાવે છે અને ત્યાર બાદ સમ્યક્ત્વને પામી દેવગુરૂર્ધનુ આરાધન કરવાથી પરમાત્માના

પૂજનમાં ગયેલા દિવસે। મહારા મનને અત્યંત આનંદ આપે છે તો ઉત્તમ જીવે મહારા પેડે પરમાત્માના પૂજનમાં વિશેષ વખત ગાળી કર્મનું નિકલન કરવા શક્તિમાન થાયો ને સદ્ગતિને મેળવે।

દૃષ્ટાન્ત બીજું.

દેવપાળ નામનો એક ગોવાળીયો નિરંતર ગાયોના સમુહને ચારતો હતો. તેણે એકદા પ્રસ્તાવે ગાયોને ચારતા નદીના પડેલા કાઠાને વિષે જિનેશ્વર મહારાજની ભૂતિ દીધી. તેમને પ્રણામપૂર્વક અગીકાર કરી વગડાને વિષે એક ઝુપડી કરી, તેમાં તે પ્રતિમાજી સ્થાપન કર્યા અને મહારે પૂજા કર્યા વિના ભોજન કરવું નહિ. એવો નિયમ અગીકાર કરી નિરંતર તે ભૂતિનું ભાવથી પૂજન કરવા લાગ્યો. એક દિવસ વર્ષાઋતુમાં નદીને વિષે સખત પાણિનું પૂર આવવાથી નદી પાણિ વડે કરી છલાછલ બે કાઠામાં થઈ રહી, તેથી દેવપાળને ભોજન કર્યા વિના સાત ઉપવાસ થયા. આઠમે દિવસે નદીનું પૂર ઉતરવાથી પરમાત્માની પૂજા કરી પછી ભોજન કર્યું. તેમના ઉત્તમ ભાવ તથા સત્ત્વ જોઈને શાસન દેવતા તુષ્ટમાન થયા ને કહ્યું કે વર માગ તેથી દેવપાળે તે પોતે વસતો હતો તે નગરનું રાજ્ય માગ્યું તેથી દેવતાયે આપ્યું રાજ્ય મળ્યું પરંતુ સામંતવર્ગાદિ અહંકારથી દેવપાળની અવગણ કરવા માડ્યા, તેથી દેવતાયે ચિત્રામણના સૈન્યને વિષે ઉતરી સામંતાદિક વર્ગને વશ કર્યો, અને જીદગી પર્વત રાજ્યનું પ્રતિપાલન કરી પરમાત્માનું વિશેષ પૂજન કરી તે દેવલોકમાં ગયો. અનુક્રમે મુક્તિના સુખને પામશે. હલકી જાતના એક ગોવાળીયાયે પરમાત્માની પૂજા કર્યા શિવામ ભોજન કરવું નહિ, આવો નિયમ મૂક્યું કરી યાવત જીવ સુધી પાલ્યો, ત્યારે જૈન વર્ગને તો વિશેષે કરી પરમાત્માના

પૂજનમાં રક્ત રહી આળસ પ્રમાદને ત્યાગ કરો સસાર સ્વસ્થ દેરનાને
માટે તત્પર રહેવું જોઈયે.

દૃષ્ટાન્ત ત્રીજું

એક પર્વતને વિષે એક બીલ બીલડી વસતા હતા. કર્મગોળે
ત્યાં મુનિ મહાગજનુ આગમન થયું તેમણે બન્નેના પામે પરમાત્માના
પૂજનનું કળ કહ્યું હળવાકર્મી હોવાથી જલ્દી તે ઉપદેશ બીલડીને
રૂચ્યો અને બીલડી પૂજન કરવાનો નિયમ લીધો. હવે ત્યાં વનને
વિષે શ્રી આદિનાથ મહાગજનુ દેવળ હતું, તેના અદર જઈ બીલડી
નિઃતર વનવૃક્ષના પુષ્પો અને પત્રો વડે કરી પરમાત્માનું પૂજન
કરવા લાગી તે મને પૂજન કરતી જોઈ બીલ કહે છે કે, આ તો વાણિ-
યાનો દેવ છે, માટે તું પ્રજા ન કર તેમ વાગવાગ નિરોધ કરવા
માર્યો પણ બીલડીયે બીલના વચનને સામભ્યુજ નહિ પરમાત્માના
પૂજનને કરતી કેટલાયેક દિવસે બીલડી મરીને ગાજની પુત્રી થઈ
અનુક્રમે યૌવન અવસ્થા પામી એક દિવસ તે કુમારી મહેલના ઝર-
ખામાં બેઠી હતી, તેવામાં નીચે પોતાના પૂર્વ ભત્રાના આમી બીલડીને
દેખી જાતિસ્મરણ પામી અને બીલડીને બોલાવીને કહ્યું કે, તું મને
ઓળખે છે? બીલે કહ્યું કે, તું ગાજની પુત્રી છો, એહ તને કોણ
ઓળખતું નથી? અર્થાત્ સર્વ જનસમુદાય તને પીઠાણે છે? કુમારીયે
કહ્યું કે, એમ નહિ હું પૂર્વ ભવમાં તાહારી ત્રા હતી, પરમાત્માનું
પૂજન કરનાથી ગાજની પુત્રી થઈ અને તું મને પ્રજા કરવાને નિરોધ
કરતો હતો તે અત્યાગ સુધી આવા બીલના નીચ વેષ અને દુષ્-
માન રહ્યો છે માટે હજી પણ તહારે હિતમ સુખ મેળવવું હોય તો
પરમાત્માની પૂજા કરી સદ્ગતિ મેળવ. આવી ગીતે બીલડીને કહી પર-

માત્રાની પૂજામાં દૈવ કાર્યો અને તે કુમારો ગાંધ્યસુખનો અનુભવ કરી સ્વર્ગે ગઈ અનુક્રમે મોક્ષે જશે. એ પણ એક વાત આશ્ચર્યની છે કે, વગડાને વિષે રહેનાર બીલડીને મુનિનો ઉપદેશ જલ્દી લાધ્યો ને તે મુખી થઈ ત્યારે ચાલતા જમાનામાં કેટલાયેક આળસુ પ્રમાદી જીવોને શહેર નગર ગામને વિષે વાગ વાર પૂજા કરવાનો ઉપદેશ આપે છે છતાં લવલેશ માત્ર બોધ લાગતો નથી ને પૂજામાં અગત્ય પૂજા કરવાનો વસ્તુઓમાં કાંઈને કાંઈ ખોડખાપાસુ કાઢી ઉપદેશ કરનાર અને શાસ્ત્રકાર મહાગજના લખાણને ઉત્થાપિ અજ્ઞાનિ જીવોને પોતાના પેડે સસાંગવૃદ્ધિના કાગળુભૂત બનાવે છે, આવા જીવોને આવા બીલ બીલડીના દંડાતને વાચી મનન કરી પાતાના દંદાગ્રહ હડવાદાદિકને ત્યાગ કરી વીતરાગ મહારાજના વચનનું પ્રતિપાલન કરી પરમાત્માનું પૂજન કરવામાં કટિબદ્ધ થવું જોઈએ

દષ્ટાન્ત ચોથું

કુમુદપુર નગરને વિષે ધનસાર નામનો શ્રેષ્ઠિ વસતો હતો અને તે નિરતર ત્રિકાલ પ્રભુપૂજામાં તત્પર રહી પુન્યકર્મની વૃદ્ધિ કરતો હતો. તેમણે ન્યાય વડે કરી ઉપાર્જન કરેલા પોતાના પૈસાથી જૈન-પ્રાસાદ ઠરાવ્યો અને અદર મનોહર પરમાત્માની મૂર્તિ સ્થાપન કરી. તે પાપકર્મના ઉદયથી તેમના પુત્રોને રચ્યતું નહોતું હવે અભાગ્યના ઉદયથી શ્રેષ્ઠિ નિર્ધન થયો તેથી હીનપુન્ય છોકરા કેહેવા લાગ્યા કે જૈનમંદિર કંગવ્યુ તેથીજ નિર્ધન તું થયો છે, આવી રીતે છોકરાઓએ કહ્યા છતાં પણ લક્ષ્મીના અભાવે શ્રેષ્ઠિ થોડું થોડું પુન્ય કરવા લાગ્યો. એકદા ગુરૂ મહારાજે પુછ્યું કે તને સુખ છે, ત્યારે તેણે કહ્યું કે સંતોષ સુખ છે પણ લોકોને વિષે ધર્મની નિંદા થાય છે કે જૈનમંદિર

કરાવ્યું તેથી નિર્ધન થયો. મને પૈસાની ઇચ્છા નથી પણ ધર્મનો ઉડાહ થતો બધ થાય તેની ઇચ્છા છે આવી રીતે શ્રવણ કરવાથી ગુર મહારાજે મહામત્રાધિરાજ પાર્શ્વનાથ મહારાજનો મત્ર તેને આપ્યો તે મત્રને પોતે બનાવેલ જૈનપ્રસાદને વિષે સ્થાપન કરેલ પગમાત્રાની પ્રતિમાજીના પાસે ઉત્તમ પ્રકારના પૂજન સહિત તેમજ કમલની માળાની પૂજા સહિત સાધ્યો-જાપ કર્યો તેથી ધરણેદ્ર સતુષ્ઠ થયો ને આત્મને વર માગવાનું કહ્યું, ત્યારે શ્રેષ્ઠિયે કહ્યું કે પુષ્પની માળાનું પ્રભુને પૂજન કર્યું ને જોટલું પુન્ય ઉપાર્જન કર્યું તેટલું દ્રવ્ય આપો વરણેદ્રે કહ્યું કે તેટલું પુન્ય ચોસઠ ઇંદ્રો ભેગા થાય તો પણ આપવા શક્તિવત નથી. જે માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજયે કહ્યું છે કે સાગરોપમના આયુષ્યવાળો તથા સર્વ શાસ્ત્રમા પ્રવિષ્ટ તેમજ શરીરે સર્વથા નિરોગી હોય અને સુખને વિષે હજાર હર્ષા હોય પણ પરમાત્માના પૂજનના ફલનું વર્ણન કરવા તે માણસ સમર્થ થતો નથી ત્યારે શ્રેષ્ઠિયે કહ્યું કે એક પુષ્પનું દ્રવ્ય આપો ધરણેદ્રે ના પાડી તે પણ શક્તિ નથી ત્યારે વળી શેઠે કહ્યું કે એક પત્રનું ફળ આપો તે પણ ના પાડી એટલે શ્રેષ્ઠિયે કહ્યું કે આપ આપના સ્થાનકે પધારો તેથી ધરણેદ્રે કહ્યું કે દિવસને વિષે વીજળી ચાય તે અમોઘ છે એટલે જરૂર વરસાદ પડે તેમજ દેવનું દર્શન પણ અમોઘ છે, કદાપિ નિષ્પણ થાયજ નહિ એમ કહી કહ્યું કે તાહારા ધરના ચારે ખુણાને વિષે રત્નથી ભરપૂર ભરેલા કલશોને સ્થાપન કરી જાઉં છું એમ કહી અતઃખ્યાન થયા. ત્યારબાદ પોતાના નાસ્તિક પુત્રને પુષ્પનું ફલ દેખાડી રત્નના કલશો પ્રગટ કરી ધર્મિષ્ઠ બનાવ્યા પોતાનું કુટુંબ પણ ધર્મિષ્ઠ બનાવી સુખી ભોગી થઈ એકબીજાથી પરમાત્માનું પૂજન કરી શ્રેષ્ઠિ સહગતિનો ભોક્તા થયો.

સુર વાયક બલીહારી છે પરમાત્માના પૂજનની કે પરમાત્માના પૂજ-
કને ચોસઠ ઇંદ્રો પણ એક પુષ્પની માળા એક પુષ્પ અને એક પત્રના
ફળને પણ આપવા શક્તિમાન નથી એટલું બધું પુન્યકર્મ થાય છે
ત્યારે પ્રતિષ્ઠિ ભાવ સહિત પરમાત્માનું પૂજન કરનારનો બેડો પાર
થઈ શીઘ્રતાથી મુક્તિ મળે તેમા શુ આશ્ચર્ય છે, બસ કાષ્ઠજ નહિ.
તે માટે હે જૈન બાધન' અગાન દશાને અશ્રદ્ધાને છોડી ઉત્તમોત્તમ
પ્રકાશના પદ્મોને ઉત્તમોત્તમ પુષ્પો વડે કરી પરમાત્માનું પૂજન કરી
ઉત્તમોત્તમ ગતિ મેળવવા ઉજમાળ થા, જૈનશાસ્ત્રને વિષે પરમાત્માની
પૂજના રજના દટાતોનો પાર નથી કેટલા લખવા, તને કેટલો આવશે
માટેજ થોડામા વિશેષ સમજી પરમાત્માનું પૂજન એકાગ્રતાથી કરી
શીઘ્રતાથી મુક્તિ મેળવ.

રાત્રિમોજન સ્વરૂપમ્.

હે ઉત્તમ માનવ શ્રીમાન ચરમ તીર્થંકર મહાવીર મહારાજના મનો-
હર વચન સમુદાય શુ કહે છે તેના ઉપર તું સંપૂર્ણ ધ્યાન આપ કે
જેથી કરીને વીરવચન તહારા અંત કરણને વિષે રમી રહેવા પામે. પરમ
પવિત્ર શ્રીમહાવીર મહારાજ તથા તેમના વચનો તથા તેમનો સિદ્ધાંત
તથા વીરઅનુયાયિ ગણધર પૂર્વધરાદિ અનેક મહાપુરૂષો બલા બદ્રિક
ભાવી ભવ્યજન સમુદાયને તથાપ્રકારે કહે છે, સમજાવે છે ઉપદેશ
આપે છે ફરમાન કરે છે અને પ્રરૂપણા કરે છે કે રાત્રિમોજન કરવામા
મહા પાપ છે અને તેથી કરી ધણા ભવો સુધી ભવાટવીમા ભટ-
કવું પડે છે, તે કારણ માટે સંસારને અંત કરવાની અભિલાષાવાળા
જીવોએ રાત્રિમોજન અવશ્ય ત્યાગ કરવું જોઇયે.

યદુકં સિદ્ધાન્તે.

बहु दोसा भाऊ थोवं, तह भोयण राह भणेभि किंपि दोसस्स ।
भवच्छिन्नुवई हणई, जीवा सर सोसय इकं तं पावं । १ ॥

ભાવાર્થ—શાસ્ત્રકાર મહારાજા કથન કરે છે કે રાત્રિભોજન કરવામાં મહાન્ દોષ છે અને તે દોષના કિચિત્ સ્વરૂપને હું કહું છું આ હડહડતા દુષ્મ કાલને વિષે પ્રાણિયોના આયુષ્ય સ્વરૂપ ગહેલા છે અને આત્માને દુષણો ધણા, દોષો ધણા અને પાપકર્મ પણ ધણાજ લાગે છે, બીજા સર્વની વાર્તા અલગ રહેા પરંતુ ફક્ત એક રાત્રિ-ભોજન કરવાને વિષે પણ વિશેષ દોષો કહેલા છે છન્નુ ભવેાને વિષે જીવનો ધાન કરવાથી જે પાપકર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું પાપકર્મ એક સરોવરના પાણીને શોષણ કરવાથી થાય છે.

तथाच—सरस्सोसई अठोत्तर, भवामि करेई ज पावं ।

तं पावं दव्व इक्के मुक्के हवई जीवस्स ॥ २ ॥

ભાવાર્થ—અડ્યોત્તર ભવેાને વિષે સરોવરોના પાણિનું શોષણ કરવાથી જેટલું પાપકર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું પાપકર્મ એકવાર દાવાનલ મુકવાથી ઉત્પન્ન થાય છે.

पुनरपि—एकोत्तरभवामि दव्वे, जं पावं समुपज्जई पावो ।

कूवाणिज्जे तं पावं, भवसय चुआल होई कुक्कम्मे ॥ ३ ॥

ભાવાર્થ—ઇકોત્તર ભવેાને વિષે દાવાનલ મુકી પાપિષ્ઠ માણસ જે પાપકર્મ ઉપાર્જન કરે છે, તેટલું પાપકર્મ એકવાર કુઆપાર કરવાથી ઉપાર્જન કરે છે અને એકસેાને ચુઆલીશ ભવેાને વિષે કુઆપાર કરીને જેટલું પાપકર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું પાપકર્મ એકવાર કુકુર્મ કરવાથી પાપિષ્ઠ જીવ ઉત્પન્ન કરે છે

અપિ ચ-જં કુકમ્મે પાવં, તં પાવં હોઈ આલમેગં ચ ।

મવસ્ય યગાવન્ને, અર્ણતં ગમણ પરહત્થી ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—એકસો એકાવન ભવેને વિષે કુકર્મ કરવાથી જેટલું પાપ-
કર્મ ઉત્પન્ન થાય છે, તેટલું નિર્દોષિત માણસને એકવાગ કલક ચડા-
વવાથી ઉત્પન્ન થાય છે, અને અનંત વાર પરને કલક ચડાવવાથી જે
પાપકર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તે પાપકર્મ એકવાર પગ્ગ્ગીનું સેવન કરવાથી
ઉત્પન્ન થાય છે.

તથા ચ-સય નવાણુ મવ, પરત્થીગમણેણ હોઈ જં પાવં ।

તં પાવ રચણીય મોયણકરણેણ જીવાણં ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—એકસોને નવાણુ ભવેને વિષે પગ્ગ્ગીના સેવન
કરવાથી જેટલું પાપકર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું પાપકર્મ એકવાર
ગતિભોજન કરવાથી જીવેને ઉત્પન્ન થાય છે.

તચ્ચ-પાણાહુગુણં સાદમં, સાદમતિગુણેણ સાદમં હોઈ ।

સાદમતિગુણં અસર્ણ, રાદમોયણે મુણેયવ્વં ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—રાત્રિને વિષે ફક્ત એક પાણિનાજ પાન કરવાથી
જે પાપકર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તેના કરતા બમણું પાપકર્મ સાદમ
(મુખવાસાદિકના બક્ષણ કરવાથી થાય છે અને મુખવાસાદિકના
પાપકર્મથી ત્રણગણું પાપકર્મ આદિમ (કુલકલાદિકના) બક્ષણ
કરવાથી થાય અને આદીમના પાપકર્મથી ત્રણગણું પાપકર્મ અન્ના-
દિકના બક્ષણ કરવાથી થાય છે.

અન્યચ્ચ-જે ચેવ રાદમોયણે, તે દોસા અંધયારંમિ ।

જં ચેવ અંધકારે, તે દોસા સંકહમુહંમિ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—રાત્રિભોજન કરવાને વિષે જે દોષો કહેલા છે તેજ અધકારમા બેસી ભક્ષણ કરવામાં કહેલા છે અને જે દોષો અધકારમા ભોજન કરવાથી કહેલા છે તે દોષો સાકડા મુખવાળા ભોજનમા-વાસણમા ભોજન કરવાથી લાગે છે

किं च-नयणे न दीर्घं जीवा, रयणीय अंधयारंमि ।

रयणीय विनिष्पन्नं, दीर्घं भुक्तं राईमोयणं ॥ ८ ॥

ભાવાર્થ—રાત્રિભોજન કરવાથી જીવો અશુભરૂપે કરીને અધકારને વિષે દેખતા નથી તથા ભક્ષ-ભોજનને વિષે ધણા જીવેના સતાપ થવાથી મહાન્ પાપકર્મ લાગે છે તેમજ રાત્રિને વિષે પકાવેલું રાષેલું અન્ન જે તે દિવસે ભક્ષ-ભોજન કરવાથી પણ રાત્રિભોજન કરવા જેટલું પાપકર્મ ઉત્પન્ન કરે છે.

વિવેચન—આવી રીતે રાત્રિભોજન કરવામા અનેક પ્રકારે દોષોને તેમજ અનંત પાપકર્મને યાનિ મહારાજ્યે કથન કર્યા છતા પણ તેઓના વચનોના ઉત્થાપકો હાલમા રાત્રિભોજન કરતા બાહુલ્યતાથી જોવામા આવે છે. કેટલાયેક જીવેને તો વળી એવી કુટેવ પડેલી હોય છે કે દિવસને છોડી વિના પ્રયોજને નિરતર રાત્રિનેજ વિષે ભોજન કરવું બહુજ અશુભ અને ખ્યાર લાગે છે, તેવાઓને કદાચ કોઇ શિક્ષા આપે કે રાત્રિભોજન કરવામા વીતરાગ મહારાજની મનાઈ છે ત્યારે તેમને ઉત્તર આપે છે કે તમારી શીખામણુ તમારી પાસે રાખો અમારે તો તે જોઈતી નથી, ક્રુધા લાગે ત્યારે શુ ખાધા વિના તે મરી જવુ કે શુ? આવી રીતે હિતશિક્ષા આપનારનો તિરસ્કાર કરી રાત્રી માચીને નિરતર રાત્રિભોજન કરી માનવજન્મને એજો

શુભાવી અપાર કર્મના બોજથી ભારે થઈ નરકાદિક દુષ્ટ ગતિને વિષે
હિપ્ત થઈ અનેક પ્રકારના અનહદ દુઃખોને ભોગવે છે અને ત્યા
પરમાધામિની તથા અન્યોના તેમજ ક્ષેત્રવેદનાઓને પરાધિનપણે
ભોગવે છે અને ચિંતા સતાપ તેમજ પશ્ચાતાપ કરે છે પરંતુ પછી
છુટી શકતા નથી. માટેજ ઉત્તમ જીવોને ગતિભોજનનો પરિહાર
કરવો શ્રેયસ્કર છે, છતાં પણ નથી કરતા તેથી મહાન્ પાપકર્મ અને
દુઃખનો પર પાને પામે છે

યદુક્તવતઃ ધ્રીહેમચન્દ્રસૂરિપાદા ધ્રીયોગશાસ્ત્રે—

અન્નં પ્રેતપિશાચાદ્યૈઃ સંચરદ્ભિર્નિરંકુશૈઃ ।

ઉચ્છિદ્રં ક્રિયેત યત્ર, તત્ર નાઘાદિનાત્યયે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—રાત્રિને વિષે નગર નિરંકુશપણથી ફરતા એવા
પિશાચાદિકા જે તે અન્નને ઉચ્છિદ્ર કરે છે માટે રાત્રિને વિષે ભોજન
કરવું હાવક નથી,

ઘોરાન્ધકારરુદ્ધાક્ષૈઃ, પતન્તો યત્ર જન્તવઃ ।

નૈવ ભોજ્યે નિરીક્ષ્યન્તે, તત્ર મુંજીત કો નિશિ ? ॥૨॥

ભાવાર્થ—ઘેર ગાઠ અધકારને વિષે ચક્ષુ પણ મીચાઈ જાય
છે અને તેવા સમયે ચક્ષુના મીચાઈ જવાથી ભોજન પણ દેખવામા
આવતું નથી, તેમજ તે ભોજનને વિષે પણ ધણા જંતુઓ પડે છે,
તો એવા ભોજનને રાત્રિને વિષે કેણુ કરે ?

નાપ્રેક્ષ્ય સૂક્ષ્મજન્તૂનિ, નિશ્ચયાત્ પ્રાસુકાન્યપિ ।

અપ્યુદ્યત્કેવલજ્ઞાનૈર્નાદત યન્નિશાસનમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—સૂક્ષ્મ જંતુઓની તપાસ કર્યાં શિવાય અર્થાત્ કેલિપણુ

વસ્તુને વિષે પડેલા સુક્ષ્મ જીવોનો તપાસ કર્યા શિવાય રાત્રિને વિષે પ્રાસુક પદાર્થનું પણ ભક્ષણ કરવું નહિ કારણકે પ્રાસુક વસ્તુને વિષે પણ રાત્રિને વિષે જીવો પડે છે, તેજ કારણ માટે કેવલશાનિ મહા-રાજે રાત્રિભોજન નિષેધ કરેલ છે.

ધર્મવિજેવ મુંજીત, કદાચન દિનાત્યયે ।

बाह्या अपि निशाभोज्य, यद्भोज्यं प्रचक्षते ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—ધર્મને જાણનાર પુરુષ દિવસના અસ્ત થયા પછી કદાપિકાલે ભોજન કરતા નથી તેમજ અન્યદર્શનીયો પણ રાત્રિ-ભોજન ત્યાગ કરવાનું કથન કરે છે.

तद्यथा-त्रयी तेजोमयो भानुरिति वेदविदो विदु ।

तत्करैः पूतमखिलं शुभं कर्म समाचरेत् ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—વેદાતને જાણનારા સૂર્યને ત્રણ તેજોમય કથન કરે છે અર્થાત્ ઋગવેદ સામવેદ અને યજુર્વેદ આ ત્રણ વેદમય સૂર્ય છે તેમ વેદાતીયો માને છે અને કહે છે કે સૂર્યના કિરણો વડે કર્મ પવિત્ર થયેલા સમગ્ર શુભ કર્મોનું આચરણ કરવું જોઈએ તો તેના અદ્ભુત પણ એ ભાવાર્થ આવી જાય છે કે સૂર્યના કિરણો હોય ત્યાં સુધીજ ભોજન કરવું, આ શિવાય વેદાતશાસ્ત્રકાર પણ રાત્રિભોજનનો નિષેધ કરે છે

अन्यच्च-नैवाहुर्तिनं च स्नानं, न श्राद्धं देवतार्चनम् ।

दानं वा विहितं रात्रौ, भोजनं तु विशेषत ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—વળી પણ રાત્રિને વિષે આહુતી તથા સ્નાન તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવતાનું પૂજન તથા દાન વિગેરે કર્તવ્યો કરવા નહિ અને તેમા પણ રાત્રિ ભોજન તો વિશેષ કરીને કરવુંજ નહિ. ત્યાગ કરવું-

તથા ચ-દિવસસ્યાષ્ટમે ભાગે, મંદીભૂતે દિવાકરે ।

નક્તં તદ્વિજાનીયાત્, ન નક્તં નિશિમોજનં ॥૧॥

ભાવાર્થ-દિવસના આઠમા ભાગને વિષે સૂર્ય મદ થયે છે તે બાકી રહેલા કાળને નક્ત-રાત્રિ કહે છે અને તેથી નક્ત વખતે પણ ભોજન કરવું ઉચિત નથી.

પુનરપિ-દેવૈસ્તુભુક્તં પૂર્વાન્હે, મધ્યાન્હે ઋષિમિસ્તયા ।

અપરાન્હે ચ પિતૃભિઃ, સાયાન્હે દૈત્યદાનવૈઃ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ-પૂર્વાન્હે દેવતાઓ ભોજન કરે છે તથા મધ્યાન્હે ઋષિઓ ભોજન કરે છે તથા અપરાન્હે પિતૃઓ ભોજન કરે છે તેમજ સાયકાલે દૈત્ય દાનવો ભોજન કરે છે.

અપિ ચ-સધ્યાયાં ચક્ષરક્ષોભિઃ, સદા ભુક્તં કુલોદ્વહ ।

સર્વવેલાં વ્યતિક્રમ્ય, રાત્રૌ ભુક્તમમોજન ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-હે કુલોદ્વહ-હે યુધિષ્ઠિર ! સધ્યાને વિષે ચક્ષ અને રાક્ષસો સદા ભોજન કરે છે તે માટે સર્વ વેલાને અતિક્રમણ કરી રાત્રિને વિષે ભોજન કરનાર ભોજન કરવાને માટે ખેસે તે કુભોજન કહેવાય છે પણ ભોજન કહેવાતું નથી અર્થાત્ રાત્રિને વિષે ભોજન કરવું તે સર્વથા નિષેધ કરેલું છે. આયુર્વેદેપ્યુક્ત—

હ્રસ્વામિપદ્મસંકોચઞ્ચડરોચિરપાયતઃ ।

અતો નક્તં ન મોક્તવ્યં, સૂક્ષ્મજીવાદનાદપિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-સૂર્યને કષ્ટ પડવાથી અર્થાત્ સૂર્યનો અસ્ત થવાથી હૃદયગત નાલિકમળ સંકેતભાવને પામી જાય છે તથા રાત્રિને વિષે ભોજન કરવા ખેસનારના ભોજનને વિષે પણ સૂક્ષ્મ જીવો પડે છે.

તેથી ધણી જીવે સૂક્ષ્મ જીવે જેના અદર પડે છે તેવા જીવે સંહિત
ભોજન કરવાથી કેવળ જીવમયજ આહાર થાય છે તે કારણ માટે
રાત્રિભોજન કરવું નહિ

અપિ ચ-સસક્તજીવસંઘાત, મુજાના નિશિમોજનમ ।

રાક્ષસેભ્યો વિશિષ્યંતે, મૃદાત્મન કથં ન તે ? ॥૧॥

ભાવાર્થ-કરવાથી સૂક્ષ્મ જીવોથી સંપૂર્ણ વ્યાપ્ત થયેલા ભોજ-
નને રાત્રે ભક્ષણ કરનાર મૂઠ જીવો રાક્ષસ થકી પણ અધિક કેમ
કહેવાય નહિ ? અર્થાત્ કહેવાયજ, કારણકે રાક્ષસો તો સંધ્યાને
વિષે ભોજન કરે છે, તેથી રાત્રિને વિષે ભોજન કરનારા મૂઠ જીવો
રાક્ષસ થકી પણ નીચા કહેવાય તેમા આશ્ચર્ય નથી

તથા-વાસરે ચ રજન્યાં ચ, ય શ્વાદન્નેવ તિષ્ઠતિ ।

શૃંગપુચ્છપરિભ્રષ્ટ સ્પૃષ્ઠં સ પશુરેવ હિ ॥૨॥

ભાવાર્થ-રાત્રિ ને દિવસે જે પ્રાણિ ભોજનથી વિરામ પામતો
નથી તે શૃંગ પુચ્છ વિનાનો નિશ્ચય પશુજ કહેવાય છે, કારણકે પશુ
પણ રાત્રી દિવસ ભક્ષણ કર્યા કરે છે તેથી રાત્રિભોજન કરનાર પણ
પશુજ કહેવાય છે.

પુનરપિ-અન્હો મુલેઽવસાને ચ, યો દ્વે દ્વે ઘટિકે ત્યજત્ ।

નિશામોજનદોષક્ષોઽન્નાત્યસૌ પુન્યમોજનમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-રાત્રિભોજનના દોષને જાણનાર સૂર્યના ઉદય પહેલા
અને સૂર્યના અસ્ત થયા પહેલા બંને ઘડીને ત્યાગ કરે છે અને ત્યાર
બાદ પુન્યને પોષણ કરનાર ભોજનને કરે છે. તાત્પર્ય એ છે કે સૂર્ય
ઉદય થયા પછી એ ઘડીએ અને સૂર્ય અસ્ત થયા પહેલા એ ઘડી

રાત્રિભોજનના પરિહારવાળા જીવેને શાસ્ત્રકાર મહારાજને ભોજન કરવાનું ૨૨માન કરેલ છે.

અપિ ચ-અકૃત્વા નિયમં દોષા, મોજનાદિનમોજ્યપિ ।

ફલં મજેન્ન નિવ્યર્જનં, ન વૃદ્ધિર્માર્ષિતં વિના ॥૫॥

ભાવાર્થ-રાત્રિભોજનનો નિયમ કર્યા વિના જે પ્રાણિ દિવસે ભોજન કરે છે તે લાભને પામી શકતો નથી કારણકે જ્યાં સુધી નિયમમાં આવી શકતો નથી ત્યાં સુધી તેને લાભની પ્રાપ્તિ ભોજનના રાત્રિ થઈ શકતી નથી જેમકે કોઈ માણસે જીભને રાંધીયાં હોય પરંતુ વ્યાજની ખેલ્લી કર્યા વિના જેમ વ્યાજની વૃદ્ધિ થતી નથી તેમજ રાત્રિભોજનનો નિયમ કર્યો હોય તોજ તેને લાભ મળી શકે છે

પુનરપિ-યે વાસરે પરિત્યજ્ય, રજન્યામેવ મુંજતે ।

તે પરિત્યજ્ય માણિક્યં, કાચ્ચમાદદતે જઙ્ઘાઃ ॥૬॥

ભાવાર્થ-દિવસને ત્યાગ કરી રાત્રિને વિષે જે માણસ ભોજન કરે છે, તે મૂંઝવણમાંથી માણિક્યનો ત્યાગ કરી કાચને ગૃહણ કરે છે.

અન્યથ-વાસરે સતિ ચે શ્રેયસ્કામ્યયા નિશિ મુંજતે ।

તે વપંત્યુષરે ક્ષેત્રે, શાલીન્ સત્યપિ પલ્વલે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-દિવસ છતાં પણ જે પ્રાણિ કલ્યાણની અભિલાષા વડે કરી રાત્રિયે ભોજન કરે છે તે પ્રાણિ પાણિ વડે કરી ભરપૂર આશા ભરેલ છતાં ઉપર ખેત્રને વિષે શાલીને વાવે છે.

સચ્ચ-કરોતિ ચિરર્તિ ધન્યો, ય. સદા નિશિમોજનાત્ ।

સોઝ્ઝ પુરુષાયુષસ્ય, સ્યાદવધ્યમુપોષિત. ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-જે ધન્ય માણસ નિરંતર રાત્રિભોજનના પ્રત્યાખ્યાનને કરે છે તે પુરૂષ અર્ધ આયુષ્ય ઉપવાસના ફલને નિશ્ચય પામે છે.

તથા ચ-રજનીમોજનત્યાગે, યે ગુણાઃ પરતોઽપિ તાન્ ।

ન સર્વજ્ઞાહતે કશ્ચિદપરો વક્તુમીશ્વરઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ-રાત્રિભોજનના ત્યાગ કરવામાં જે સમગ્ર ગુણો રહેલા છે, તે ગુણોને સર્વજ્ઞ શિવાય બીજો કોઈપણ કહેવાને સમર્થ નથી

અન્યત્રાઽપિ માર્કંડેયપુરાણે માર્કંડમહર્ષિણા ઉક્તમ્-

યો રાત્રૌ સર્વદાહાર વર્જયન્તિ સુમેધસઃ ।

તેષાં પશ્યોપવાસસ્ય, ફલ માસેન જાયતે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ-જે સારી યુદ્ધિવાળા માણસો રાત્રિને વિષે નિરંતર આહારાદિકને ત્યાગ કરે છે, તેઓને એક માસના અઢરૂ પઢરૂ ઉપવાસનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે

નોદકમપિ પીતબ્ય, રાત્રાવત્ર યુધિષ્ઠિર ।

તપસ્વિના વિશેષેણ, ગૃહીણા ચ વિવેકિના ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ- હે યુધિષ્ઠિર ! રાત્રિને વિષે પાણિ સરખુ પણ પાન કરવું હાયક નથી, તેમાં પણ તપસ્વિને તો વિશેષ થઈ પાણિ પણ ત્યાગ કરવું જોઈએ અને વિવેકી એવા સસારી ગૃહસ્થ માણસોને પણ પાણિનું પાન કરવું રાત્રિને વિષે હાયક નથી તો ભોજન કરી શકાયજ કેમ ?

મૃતે સ્વજનમાત્રેઽપિ, સુતકં જાયતે કિલ ।

અસ્તં ગતે દિવાનાથે, ભોજનં ક્રિયતે કથં ? ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ-પોતાના સ્વજન સંબંધિ કુટુંબ વર્ગના માણસના

મરવાથી સૂતક લાગે છે તો સૂર્ય અસ્ત થયે છતે ભોજન કેવી રીતે કરી શકાય ? અર્થાત્ કરી શકાયજ નાહ.

અસ્ત ગતે વિધાનાયે, આપો રુધિરમુચ્ચતે ।

અન્નં માંસસમં પ્રોક્તં, માર્કંડેય મહર્ષિણા ॥ ૪ ॥

બાવાર્થ—સૂર્યના અસ્ત થયા પછી પાણિને રૂધિર તથા અજને માંસ માર્કંડેયપિ કહે છે તેથી માંસ અને રૂધિર તુલ્ય અન્નપાણિનો ઉત્તમ માણુમેયે ત્યાગ કરવો જોઈયે

વિવેચન—શ્રીમાન્ શાનિ મહારાજ રાત્રિભોજનને વિષે અનેક જીવોનો સહાર અને અનતુ પાપ કહે છે તે સત્યજ છે અને તેથી કરીને ઉત્તમ જીવોને શાનિ મહારાજના વચન ઉપર આસ્તા થાય છે તેથીજ ઉન્નમ જીવો કુળતિથી ભયને પામી દુર્ગતિના મૂળ સખળ કારણરૂપ રાત્રિભોજનને જાણી તેનો પરિહાર કરે છે.

વર્તમાન કાલને વિષે સુધારાની સિદ્ધિ સપાટી ઉપર આલનારા સુદર શકડાઓને વીતરાગ મહારાજના આ ઉપરોક્ત કોષપિણ્ય વચ્ચે રચતા નથી અને સુધારાવાળા તેમજ કુધારાવાળા અને કેટલાક જાણનારા ડાહ્યા ઉમરા તેમજ કેટલા અજ્ઞાન અને મૂઢ મતિમદ રાત્રિ-ભોજન કરતા બાહુલ્યતાથી અત્યારે પ્રત્યક્ષ જોઈ શકવામા આવે છે.

એવું કોઈ નગર પુર શહેર ગામ નહિ હોય કે જ્યાં રાત્રિભોજન કરનારા જૈન નામધારી જૈનો વસતા નહિ હોય ? તેઓ રાત્રિભોજન કરી પોતાના પિંડમા અગ્નિ મુકી માનવજન્મને ઝોળે ગમાવે છે અને રાત્રિભોજનને ત્યાગ કરનારા માનવજન્મને સશ્વ કરી સદ્ગતિના ભોક્તા થાય છે.

યદુક્તં પડમચરિયે-

અળથન્તે દિવસયરે, જો ચયદ્ ચઙ્ગિવહપિ આહારં ।
સો જગજગેન્તસોદે, વસદ્ વિમાણે ચિરં કાલં ॥૧॥

ભાવાર્થ-સૂર્ય અસ્ત થયા પ્રથમ જે જીવ ચારે આહારને પ્રત્યાખ્યાન વડે ત્યાગ કરે છે, તે જીવ જગજગાયમાન છે શેમા તે જેની એહવા ઉત્તમ વિમાનને વિષે ધણા લાખા કાળ સુધી વાસ કરે છે, અર્થાત્ સૂર્ય અસ્ત થયા પહેલાં ભોજન કરનાર જીવ રાત્ર-ભોજનને ત્યાગ કરી ઉત્તમ વૈમાનીક દેવપણું પામી તેના અંદર એકાંત સુખનેા ભોક્તા થઇ ધણા કાળ વસે છે.

તત્તો ચુઓ સમાણો, ઉપ્પન્નો યથ માણુસે લોરઃ ।
બહુનયરલેહકબ્બડરહ્મગયવરસામિડ હોદ્ ॥૨॥

ભાવાર્થ-અને ત્યા થકી ચલીને મનુષ્યલોકને વિષે ઉત્તમ જાતિકુલ સપત્ર થઈ બહુ નગર કર્ણટ રથ અને શ્રેષ્ઠ હસ્તિયોનેા સ્વામી અર્થાત્ મહાન્ રાજા થાય છે

પુણરવિ જિણવરવિહિપ, ધમ્મે કાઠુણ દ્ઢયરં ચિત્તં ।
આરાહિય ત્વનિયમો, કમેણ સિવસાસય લહદ્ ॥૩॥

ભાવાર્થ-વળી ત્યા પણ શ્રીમાન્ જીનેશ્વર મહાગજે કથન કરેલ ધર્મને વિષે પોતાના અત્યંત દૃઢ ચિત્તને ધાગણું કરી તેમજ તપ નિયમાદિકના સમારાધને કરી અનુક્રમે શાશ્વત સિવસુખને પામે છે.

જે પુણ રચણીસુ નરા, ખુંજતિ અસંજયા વયવિહૂણા ।
તે નરયતિરિયવાસે, હિંદન્તિ અળતયં કાલં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ-વળી પણ વ્રત વિનાના જે અવિરતિ મનુષ્યો રાત્રિને

વિષે ભોજન કરે છે, તે મનુષ્યો તિર્યચાદિક ગતિને વિષે અનતજાળ પશ્ચિમભણ કર્યા કરે છે

અણુહવિરૂણ યદુક્ષ્ણં, જઈ કહવિ લહન્તિ માણસ જમ્મ ।
તત્યવિ હોન્તિ અણાહા, જે નિસિમત્તં ન વજ્જન્તિ ॥૫॥

ભાવાર્થ-અને ત્યા પશુ મહાન દાણુ દુખને ભોગી અકામ નિર્જરા વડે કરી કેટલાયેક કર્મને ક્ષીણુ કરી બે કદાપિ મહાકળે પશુ માનવજન્મને પામે છે, તેા ત્યા પશુ રાત્રિભોજનનેા ત્યાગ નહિ કરવાથી અનાથ દીન દુશ્ચિત ગરીબ અને કેવલ દુઃખીજ થાયછે

મહિલા ય જા ન રત્તિ, મુંજઈ આહારસ્થાણપાણવિહિં ।
જિણધમ્મભાવિયમર્હ, સાવિય દેવત્તણં લહઈ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ-જેનધર્મને વિષે વાસીત છે શુદ્ધિ તે જેની એવી સ્ત્રી જે પશુ રાત્રિને વિષે આહાર ખાનપાનને કરતી નથી તેા તે સ્ત્રી પશુ દેવગતિને પામે છે

તત્ય વિમાણમ્મિ ચિર, વિસયસુહં મુંજિડં શુયસમાણી ।
આયાઈ માણસત્તે, ઉત્તમમહિલા સુરુવા ય ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ-અને ત્યા વિમાનને વિષે પશુ ધણુ કાળ સુધી વિષય સુખને આસ્વાદન કરી ઉત્તમ માનવભવને વિષે ઉત્તમ સ્ત્રી થાય છે. તેમજ અતિ રૂપાળી થાય છે.

તીર હવઈ પકામં, કંચળમણિરયણરુપ્પયપવાંલ ।
ધણવજ્જ ચ્ચ બહુવિહં, જીવ ન મુત્તં વિયાલમ્મિ ॥૮॥

ભાવાર્થ-વળી જે સ્ત્રી રાત્રિને વિષે ભોજન કરતી નથી તે સ્ત્રીને કચન મણિરત્ન રીપ્ય પ્રવાલ ધન ધાન્ય બહુજ પ્રકારે પ્રાપ્ત થાયછે.

સેઞ્જાહિ સુહ નિસગા, વિઞ્જિજહ ચામરેહિ વિલયાહિ ।
આમરગ મૂનીયગી, જા નિસિમત્તં વિવજ્જેહ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—વળી જે સ્ત્રી રાત્રિને વિષે ભોજનાદિકને ત્યાગ કરે છે તે સ્ત્રી ઉત્તમ પ્રકારના વસ્ત્રાલકારને ધારણ કરી શય્યાને વિષે સુખે કરી સુની થકી વિવિધ પ્રકારના નિસ્તાર યુક્ત ચામરોથી વિન્નય છે. અર્થાત્ કોઇ મહાન પુરૂષની સ્ત્રીપણાને પામી ઉત્તમ રિક્તિ સિદ્ધિની ભોક્તા થાય છે

ચક્કહરવાસુદેવાળ, હોન્તિ મહિલાઽ લલિયરુવાઓ ।

મુંજંતિ વિસયસોરક્ખં, જાઽ વિવજ્જતિ નિસિમત્તં ॥૧૦॥

ભાવાર્થ—વળી પણ જે સ્ત્રીયો રાત્રિભોજનનો ત્યાગને કરે છે તે સ્ત્રીયો સુદર રૂપ સયુક્ત થઈ અને ચક્રવર્તી તથા વાસુદેવાદિકની સ્ત્રીયો થઈ વિષયસુખને ભોગવનારી થાય છે.

જાઓ પુળ મહિલાઓ, રત્તિ જેમન્તિ ધમ્મરહિયાઓ ।

તાઓ વિહુ દુક્ખાહં, અણુહવન્તિ બહુપ્પયારાહં ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ—વળી પણ ધર્મરહિત જે સ્ત્રીયો રાત્રિને વિષે ભોજન કરે છે, તે સ્ત્રીયો અનેક પ્રકારે બહુવિધ દુખની પરપરાને અનુભવે છે પામે છે.

હીળકુલસમવાઓ, ધણધન્નસુવળરુવરહિયાઓ ।

જાયન્તિ મહિલાઓ જાઓ મુંજંતિ નિસિમત્તં ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—વળી જે સ્ત્રીયો રાત્રિને વિષે ભોજન કરે છે તે મરણ પામીને નીચકુલને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે અને ધન ધાન્ય સુવર્ણ તેમજ રૂપરૂ કરી રહિત થાય છે.

દારિદ્રદૂહવાડ, નિષ્ઠં કરચરણકુટ્ટકેસીઓ ।

હોન્તિ રૂઢ મહિલિયાડ, જાડ મુંજંતિ નિસિમત્તં ॥૧૩॥

ભાવાર્થ—૧ળી ને સ્ત્રિયો રાત્રિને વિષે ભોજન કરે છે તે સ્ત્રિયો દારિદ્ર દુખ વ્યાધિ વડે કરી વ્યાપ્ત થાય છે તથા ડુટી ગયેલ હાથ પગ કેશ વિગેરે યુક્ત તેમજ અનેક પ્રકારના દુખોને ભોગવનારી થાય છે.

જહિવિ હુ કિંચિ નિઓગં, કરેન્તિ અજ્ઞાણધમ્મસદ્ધાપ ।

તહિવિ ય તં અપ્પફલં, હોદય નિસિમોયણરયાણ ॥૧૪॥

ભાવાર્થ—યદપિ અજ્ઞાન ધર્મશ્રદ્ધાથી કાષ્ટપણ સત્કર્તવ્યને કાષ્ટપણ જીવ વડે છે તે પણ રાત્રિભોજનને વિષે રૂક્ત જીવોને તે સ્વસ્થ રૂળ આપનાર થાય છે.

આત્થમિપ દિવસયરે, જો મુંજદ મૂઢભાવદોસેળં ।

સો ચડગહિવિથિણ્ણં, સંસારં મમદ પુનરુત્ત ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ—સૂર્યના અસ્ત થયા પછી ને માણસ મૂઢ ભાવ દોષ વડે કરી ભોજનને કરે છે તે માણસ ચાર ગતિ રૂપ વિસ્તારવાળા સંસાર ચક્રવાલને વિષે વારવાર પરિભ્રમણને કરે છે.

લિંગી વા અલિંગી વા, જો મુંજદ સવ્વહીસુ રસગિદ્ધો ।

સો ન ય સોગગમણં, પાવદ અચરિક્કદોષેણ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—લિંગી વા અલિંગી રસગૃહિ યુક્ત ને માણસ રાત્રિને વિષે ભોજન કરે છે તે રાત્રિભોજન કરવાના દોષથી વ્યાપ્ત થયેલો સ્વર્ગપુખને પામી શકતો નથી.

જે સવ્વરીસુ પુરિસા, મુંજંતિહ સીલસંજમવિદ્ધુણા ।

મહુમજ્જમંસનિરયા, તે જન્તિ મયા મહાનરયં ॥૧૭॥

ભાવાર્થ—શીયલ અને સયમ ગહિત તેમજ મધુ મદ્ય માસને વિષે રક્ત રહેલા જે પુરૂષો રાત્રિને વિષે ભોજન કરે છે તે પુરૂષો મરીને મહાન્ ધોરાતિથો નગરને વિષે ગમન કરે છે—અથ છે

હીજકુલંભવાત્રિ હુ, પુરિસા ઉચ્છિન્નદારવળસયળા ।
પરપેક્ષણાણુકારી, જે મુક્તા રચણિસમયમ્મિ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસો રાત્રિભોજનને કરે છે તે માણસો હીન નીચ કુલને વિષે ઉત્પન્ન થયા છતાં પણ જેના નાશ પામ્યા છે સ્ત્રિ પુત્ર પૈસા કુટુંબ સ્વજન પરિવાર તે જેના એકવા અથ પરતુ દાસત્વપણુ કરવાવાળા થાય છે.

વિવેચન—સાપ્રતકાલને વિષે એકવુ કોઇ મામ નગર શહેર પુર પાટણ નહિ હોય કે જેને વિષે જૈન નામ ધારણુ દરનાર રાત્રિભોજનને કરનાર નહિ હોય અર્થાત્ બાહુલ્યતાથી ધણા માણસો રાત્રિભોજન દરનારા પ્રત્યક્ષ અત્યારે માનુષ પડે છે. હવે જે તે જીવોને રાત્રિભોજન ત્યાગ કરવા માટે કહેવામા આવે તો મરણુ પામવુ તેને સારુ લાગે પણ રાત્રિભોજનને ત્યાગ કરવુ સારુ લાગે નહિ શહેરોને વિષે ધણા ખરા શોખીલા જીવોને વ્યસનજ પડી ગયેલુ કે કાતો ધરને વિષે અને બાહુલ્યતાથી હોટલને વિષે જમ્યા આહ દુધ દુધપાક શીખડ શીરો બાસુદી પુરી કસાર ભજ્યા કચોરી રીગણા બટાકા ફગલી વિગેરેના ભજ્યા અને અને શાકો વિગેરેનુ ભક્ષણુ કરી પૈસાનુ પાણિ કરે છે એટલુજ નહિ પોતાના પુન્યનુ એટલુજ નહિ પોતાના માનવભવનુ એટલુજ નહિ પરતુ ભવોભવની જીદગીનું પાણિ કરી મહાન્ સસાર ઉપાર્જન કરી ચારે ગતિને વિષે હકકાયા કુતરાની પેઠે રજ્યા કરે છે. અરે રાત્રિભોજન કરનાર મતિમંદ મૂઢ જીવોને

રાત્રિભોજન કરી નર્ક તિર્યચોને વિષે પરિભ્રમણ કરવું અત્યંત ખર્ચ લાગે છે અને રાત્રિભોજનને ત્યાગ કરવું બહુજ ખર્ચ લાગે છે આ તેમના કેવલ બહુલકર્મીપણાને સૂચવે છે કેટલાક જીવો પાસે પૈસા કદાચ ઓગ હોય અગર હોટલમાં જઈ ઉપરોક્તાનું ભક્ષણ કરવું પોતે પ્રસન્ન ન કરતા હોય છતાં તેમને પણ એવી ટેવ પડેલી હોય છે કે તે પણ ઘરને વિષે પણ નિરંતર રાત્રિભોજન કરે છે. વળી કેટલાયેકને તો એવી કુટેવ હોય છે કે કાઠપણ કાર્ય પ્રસંગ શિવાય પણ બધી-યુજનેજ રાત્રિયેજ ભોજન કરે છે આવા રાત્રિભોજનના રસીયા જીવોને કુગતિમાં પડના બચાવ કરવા નિમિત્તે વીતરાગ મહારાજે અને શાસ્ત્રકાર મહારાજે ઉપદેશનો વગસાદ વરસાવવામાં કાંઈ કયાંય રાખી નથી છતાં પણ ભારેકર્મી જીવાઓ તેમના ઉપર લક્ષ નહિ આપતા રાત્રિભોજનમાંજ રક્ત રહી એકાંત પાપકર્મના ભોક્તા થઈ કુગતિમાં ગમન કરે છે રાત્રિભોજન ત્યાગ કરવામાં ધણા ગુણો અને સદ્ગતિમાં ગમન કરવાપણુ તેમજ રાત્રિભોજન કરવાથી સસારમાં રજગવાપણુ આ બંને તો પરલોકને વિષે બતાવેલ છે પરંતુ ઇહલોકને વિષે પણ રાત્રિભોજન કરનારા એકાંત દુખના ભોક્તા થાય છે અને શરીરમાં અનેક પ્રકારની ઉપાધિયુક્ત થાય છે તેનું દિગ્દર્શન કરાવવા નિમિત્તે કલિકાલસર્વથ મહાત્મા હેમચંદ્રસૂરી મહારાજ સ્વકૃત યોગશાસ્ત્રને વિષે નીચે પ્રકારે કહે છે—

મેઘાં વિપીલિકા હન્તિ, યુકા કૂર્યાજ્જલોદરમ્ ।

કુરુતે મક્ષિકા વાન્તિ, કુદરોગે ચ કોલિકઃ ॥૧॥

કાંટકો દારુલંકૃતં ચ, ચિત્તનોતિ ગલવ્યથામ્ ।

ઘ્યંજનાન્ત નિપતિતસ્તાલુર્વિઘ્ન્યતિ શુશ્કિકઃ ॥ ૨ ॥

વિલગ્નઞ્ચ ગલે ચાલ., સ્વરભંગાય જાયતે ।

इत्यादयो दृष्टदोषाः, स्वर्षेषां निशिमोजने ॥ ३ ॥

ભાવાર્થ—રાત્રિભોજન કરનારા માણસ રાત્રિને વિષે ભોજન કરવા બેસે છે તેમા ભોજનના કોઈ પણ પદાર્થને વિષે કીડીયો આવી હોય અને તેનુ ભક્ષણ કરવામા આવે તો તે કીડીયો યુદ્ધિનો નાશ કરે છે વળી ભોજનના અદઃ જૂ આા હોય તો જતોદગ્ના રોગને ઉત્પન્ન કરે છે તથા ભોજનને વિષે માખી આવી હોય તો વમન કરાવે છે અને ભોજનને વિષે કુશલીયો આવ્યો હોય તો કુષ્ઠરોગને ઉત્પન્ન કરે છે તથા ભોજનને વિષે કાટા તેમજ લાકડાનો ખડ આવેલો હોય તો ગળાને વિષે પડાને ઉત્પન્ન કરે છે તથા શાકાહિને વિષે પડેલો વિછી ભક્ષભોજન કરનારના તાળવામા દશ મારે છે તથા ભક્ષભોજનને વિષે વાળ આવેલ હોય તે ગળામા ચોટી જવાથી સ્વરભંગને કરે છે એવી રીતે સર્વ પ્રાણિયોને રાત્રિભોજન કરવામા શાસ્ત્રકાર મહારાજયે એ ઉપરોક્ત દોષોને દેખેલા છે ૩

હેમહાનુભાવ ! રાત્રિભોજન કરવાથી ઉપરોક્ત દોષો પ્રત્યક્ષ ધહિભવના અદર શાસ્ત્રકાર મહારાજયે કહેલા છતાં તને કેમ સમજાય પડતી નથી શુ તારી યુદ્ધનો વિનાશ થાય તે તને સાડ લાગે છે શુ જલોદરનો રોગ થાય તે તને વહાલુ લાગે છે શુ વમનાદિક થાય તે તને ખાડ લાગે છે તારા શરીરમા કુષ્ઠ કોઈ રોગ થાય તે તને ખડુજ ગમે છે શુ તારા ગળામા પીડા થાય તેમા તું રાજી છે શુ તારા તાળવામા વીછી ડક મારે તે તને ઠીક લાગે છે શુ તારો સ્વર કદ ખરાબ થઈ જાય બેસી જાય તેમા તું મગ્ન માને છે અરે હે પામર જીવ ! તને તહાડ શરીર વહાલુ નથી તો ખીજી જીવોની

હિપર તને દયા આવેજ શાની, અરેરે તને તારે આત્મા વહાલો નથી
તો તું બીજાના આત્માનું સરક્ષણ કરેજ ક્યારી હે ગમાર તું ત્રિચાર-
કરજે, તું એમ માનતો હોઈશ કે ઈહા તો મોજ મારી ખાઈપી લઈને
પછી પરભવની વાત પરભવ પાસે, પરભવ કાણે દેખેલ છે, એમ જણી
રાત્રિભોજન કરતો હોઈશ પણ ના ના ભાઈ ભવાતરનું તાડ પુન્ય
છે તેથી તેના પ્રતાપથી તું તાતો માતો થઈ રાત્રી ભોજન કરે છે પણ
નિરતર રાત્રિભોજન કરવાના એકત્ર થયેલા પાપોદયથી ન્યારે તારે
પાપનો ઘરો ભરાઈ જશે ત્યારે તેના વિષ કડવા મીઠા ફેરો
આ ભવમાજ તારે ચાખવા પડશે અને મરણ પામીને પણ તું ખ-
રામ ત્રિર્ય્ય અને નર્કાદિક કુગતિમા જઈ અનેક પ્રકારના દુખોને
એકાત ભોક્તા થઈશ. જોને કળિકાળ સર્વજ મહાત્મા હેમચંદ્રસુરિવર્ષ
તું દહે છે તે તપાસ કર.

उलूक काकमार्जारगृध्रशंखरशूकरा ।

अहिवृश्चिकगोघ्राश्च, जायन्ते रात्रिभोजनात् ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—રાત્રિભોજન કરનારા જીવો મરણ પામીને ધૂવડ દા-
ગડા બેલાડા મૃગ શબ્દ એટલે એક જાતનો મૃગલો યા એક જાતનું
માછલું ડુકર સર્પ વિછી અને ઘો ઇત્યાદિક અવતારોને પામે છે.

વિવેચન અરેરે જીવે દ્રિયના લોચુપી જીવો રાત્રિભોજનને શાનિ-
મહાગામ્યે એકાત નિષેધ કર્યા છતાં તથા તેના અદર, અનેક પ્રકારના
દૂષણો છતાં ઇહલોકને વિષે પણ મહાન અનર્થ કરનાર છતાં પરલોક
ને વિષે પણ હિપરેક્ટ દુષ્ટ ભવોને વિષે જન્મ આપતા છતાં તેમજ
સ સાર ચક્રવાલને વિષે દીર્ઘકાળ પરિભ્રમણ કગવનાર છતાં રાત્રિભોજન
શું તને ગમીજ રહેલું છે, શું તેને તું ઇન્દ્રીજ રહેલું છે, શું તેને તું

ત્યાગ નહિજ કરે. શુ વીતરાગના વચ્ચનો તહારા અતંકરણુમા નહિજ
 હસે શુ રાત્રિભોજન કરવાથી તું પાડો નહિજ રે અરેરે તેમ કરી
 તું સસારસમુદ્રને નહિજ તરે, અરેરે નાદાન ચેતન અરેરે મૂર્ખ જીવ
 અરેરે, જ'ઝલી આત્મા સમજ સમજ રાત્રિભોજન કરી તારે કેટલા
 કાળ જીવવાનું હતું રાત્રિભોજન કરવાથી તાગ આત્માને તું સુખ
 થવાનું હતું રાત્રિભોજન કરવાથી તારૂં શરીર શુ પુષ્ટ થવાનું
 હતું, રાત્રિભોજન કરવાથી શુ તારૂં આયુષ્ય અમર થવાનું હતું
 તેનો વિચાર કર, વિચાર કર, અરેરે ભાઈ રાત્રિભોજન ત્યાગ કર,
 ત્યાગ કર ચિતામણિરત્નના સમાન દુઃપ્રાપ્ય માનવભવને એળે મગ-
 માવી દે રાત્રિભોજનના ક્ષણુ માત્ર સુખને માટે અનતી દુખની
 રાશી તહારા મસ્તકના ઉપર ન ધારણુ કર પછી તું પસ્તાઈશ રીમાઈશ
 મરાઈશ કુટાઈશ ખાસડા ખાઈશ પરંતુ તારાથી બાજુ હારી ગયા
 પછી કોઈ પણ તહારૂં હિત થઈ શકવાનું નથી માટે હે મહારા વહાલા
 અધવ હે મહારા પ્રેમી અધવ આજ સુધીમા થયું તે થયું હવે કરેલા
 રાત્રિભોજનનો પશ્ચાતાપ કર આત્માની નિદા કર ગુરૂ મહાગજ પાસે
 તેના દોષોને નિવારણુ કરનારૂં પ્રાયશ્ચિત અગીકાર કર, હવે પછી રા-
 ત્રિ ભોજન કરવાના ચાવત જીવ પ્રત્યાખ્યાન કર, વીતરાગના માર્ગઅ-
 ને વચ્ચનો આદર કર પાપકર્મને ક્ષીણુ કર સદ્ગતિને વગ અને સં-
 સારસમુદ્રને તર તેજ અમારી તને હિતશિક્ષા છે

બ્રહ્માન્ત ૧

કોઈક એક શ્રેષ્ઠિનો પુત્ર રવિશુભ નામનો હતો તે વિષયાદિક
 અને વ્યસનોને વિષે વિશેષ લ'પટપણુ ધારણુ કરી ચૌવન અવસ્થાના
 મદમા ચકચૂર થઈ રાત્રિને વિષે આખી રાત્રિ ખાધા કરી ગામમા ફર્યા

કરતો હતો એટલુંજ નહિ પણ પોતે આખી રાત્રિ ભક્ત્યાભક્ત્યનું
 ભક્ષણ કરી ધર્મિષ્ઠ મહાત્મા જીવેની પાછી તે નિદ્રા કરતો હતો અને
 ઉત્ત્રખલપણે બોલતો હતો કે તે બિચારા પામર જીવેને રસના
 સ્વાદની શી ખબર પડે આવી ગીતે નિરતર રાત્રિભોજન કરવાથી
 શરીરમાં કેટલુંક દિવસે મહા વ્યાધિ ઉત્પન્ન થયો તેની વેદના શરીરમાં
 સખત ડ્રપડી અને પાપક્રમથી ભારે થયેલ હોવાથી આર્તરોદ્રધ્યાન
 શરૂ થયું નરકગતિના નગારા ગડગડવા માડયા નરકગતિની લેશ્મા
 નરકગતિની આનુપૂર્વીના પોટલામાં બાધી ત્યાથી મરીને ત્રીજી નરકમાં
 ઉત્પન્ન થઈ નરમ્ની મહાન વેદનાનો અનુભવ કરવા લાગ્યો એટલુંજ
 નહિ પણ તેને અનત કાળ સસારમાં ભટકવું પડ્યું આવું બહુ
 હે ઉત્તમ જીવે નરકના દુખથી ત્રાસ પામી તમે રાત્રિભોજનને
 જલાળથી આપી સુખી થાઓ.

દૃષ્ટાન્ત ૨.

એક ગામને વિષે આવક ભદ્રક મિથ્યાત્વી ત્રણ મિત્ર હતા
 અન્યદા પ્રસ્તાવે તે ત્રણે જોનગુડ પામે ગયા અને ગુરૂ મહારાજ
 તેમને ઉપદેશ આપ્યો કે રાત્રિભોજનને વિષે મહા પાપ છે પાણિત્ય
 પાન કરવાથી બમણું પાપકર્મ સાધમનનું ભક્ષણ રાત્રિયે કરવામાં છે
 તથા સાધમથી ત્રણગણું પાપકર્મ બાધમ રાત્રિયે ભક્ષણ કરવામાં
 છે ને બાધમથી અશનાદિકનું ભક્ષણ રાત્રિયે કરવાથી ત્રણગણું
 પાપકર્મ છે વળી રાત્રિને વિષે અધારામાં નળરે જીવે જોઈ શકાતા
 નથી તેમજ રાત્રિયે તૈયાગ કરેલું અન્ન દિવસે પણ ભક્ષણ કરવાથી
 રાત્રિભોજન કહેવાય છે વિગેરે પ્રથમ છઠ્ઠી સાતમી ગાથામાં કહ્યા
 પ્રમાણે ઉપદેશ આપી ફરીથી પણ કહ્યું કે જે કુકદામહથી મોહીત

અહ મહ મૂર્ખ મણ્યો રાત્રિભોજનના પરિહારને કરતા નથી તે
એકાક્ષ અને મરકની પેઠે દુ ખોને પામે છે.

દશાર્ણપુર નગરને વિષે આવકની પુત્રી ધનશ્રી નામની હતી તેણે પોતાના સ્વામીને મહા મુશીબતે સમજાવીને રાત્રિભોજનના પચ્ચખાણ કરાવ્યા ત્યાગ્યા તેની પરિક્ષા નિમિત્તે શાસનદેવતાએ રાત્રિને વિષે તેની બહેનનું રૂપ કરી ભક્ત્ય ભોજન પોતે લાવેલ તે જમવાને માટે આગ્રહ બહુજ કરવાથી પોતાની સ્ત્રિયે ના પાડ્યા અને વાર્યા છતાં ભોજન કરવા બેઠો તેથી દેવતાએ ચપેટા વડે કરી મારવાથી તેની બન્ને ચક્ષુ તુરત નીકળી પડી અને આધળો થયો. પોતાના સ્વામીની આવી સ્થિતિ જોઇ તેની સ્ત્રિયે દેવતાને આરાધવા નિમિત્તે કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાન કરવાથી દેવતાએ પ્રસન્ન થઇ તેજ સમયે કાઇયે એક (એકડો) મારેલ હોવાથી તેની ચક્ષુ લઈ ચોટાડી દેવ થી તે જગતમા એકાક્ષ નામે પ્રસિદ્ધ થયો.

વહી મરકનું દ્રષ્ટાત પણા શ્રાદ્ધદિનકૃત્ય બૃહત્ વૃત્તિમા છે એ પ્રમાણે ગુરુમહારાજે રાત્રિભોજન પરિહારનો ઉપદેશ આપવાથી ત્રણ જણુમા જે આવક હતો તેણે તો પોતાના ઉત્તમ કુળનો આચાર હોવાથી રાત્રિભોજનનો નિયમ શીઘ્રતાથી કર્યો અને બીજો ભદ્રક હતો તેણે વિચાર કરી કરીને એક નિયમ અંગીકાર કર્યો પરંતુ મિથ્યાત્વી કાઇપણ પ્રકારે પ્રતિબોધ પામ્યો નહિ ત્યારમાદ આવક અને ભદ્રકના કુટુંબો અનુક્રમે નિયમમા તત્પર થયા કર્મના યોગે આવક પોતાના નિયમમા શિથિલ થયો પ્રભાત કાલે અને સાય કાલે પણ નહિ ભોજનના કરવાના સમયે ભોજન કરવા લાગ્યો. કદાચિત રાત્રિને વિષે પણ ભોજન કરવા લાગ્યો. એક દિવસ આવક અને

ભદ્રક બન્ને જણા પ્રભાતકાલે ભોજન કર્યા સિવાય રાત્રિમાં વ્યથ થવાથી રાત્રિ પડી ગઈ, તેથી હજી વખત છે. આવી રીતે મિત્રાદિક પ્રેરણા કરવા માડી પણ ભદ્રકે ભોજન કર્યું નહિ. અને આવડ તો ખોલવા માડ્યો હજી ક્યા રાત્રિ પડી છે, હજી ક્યા અધાર થયું છે, હાથની દેખા તો દેખાય છે ટાઇમ છે ભોજનનું અસુર થયું નથી એમ કહી રાત્રિયે પણ ભોજન કરવા લાગ્યો, અધ-કારયુક્ત દેકાણે બેસી જમવા લાગ્યો જારી થયું કુપો વિગેરે સાકડા મુખવાળા ભોજનમાંથી ત્રસ જીવોયુક્ત ગળ્યા ને દેખ્યા વિના પાણીનું પાન કરવા લાગ્યો, આવી રીતે નિરતર કરતા એક દિવસ ભોજનને વિષે જી પડવાથી ઉદરમાં ગઈ ને તે આવડને જલોદરનો રોગ થયો મહાઆધિથી પીડા પામી બિલાડો થયો ત્યાપણ જીવહિંસા કરી મરીને પેહેલી નરકે ગયો આવડ છતાં અને રાત્રિભોજનના નિયમને અગીકાર કર્યો જતા નિધ્વસ પણે રાત્રિભોજન કરવાથી નરકને વિષે ઉત્પન્ન થયો અને ભદ્રક હતો તેણે નિયમ પાળવાથી પુન્યકર્મ બાધ્યું ને કાળે કરી શુભ ધ્યાનથી પ્રથમ સૌધર્મ દેવલોકને વિષે ગયો ત્યાર બાદ આવડનો જીવ નરકથી નીકળી દરિદ્ર બ્રાહ્મણને શ્રીપુજનામે પુત્ર થયો અને જે ત્રીજો મિથ્યાદષ્ટિ હતો તે પણ અનુક્રમે તેનો નાનો ભાઈ થયો ભદ્રક જે દેવ થયેલ હતો તેણે બન્નેને બોધ આપી રાત્રિભોજન તથા અભક્ષ્યબક્ષણ કરવાનો નિયમ કરાવી દહતા રા-ખવાને શરમાવ્યું તેથી બન્ને ભાઈઓએ દહતા રાખી નિયમનો નિર્વાહ કરવા માડ્યો. તેમના માતા પિતા મિથ્યાત્વી કદાચહી હોવાથી રાત્રિયે ભોજન કરાવવા બહુજ મેહેનત કરી પરંતુ બન્ને જણા રાત્રિયે નહિ જમતા નિયમમાં દહ રહ્યા આવી રીતે ત્રણ લાંબણ થઈ. હવે ત્રીજી

રાત્રિએ લલ્લકજીવ દેવે રાત્રિભોજનપરિહારના પ્રત્યક્ષ મહિમા વધાર-
વા માટે રાજના પેટમાં મહા પીડા ઉત્પન્ન કરી તે અનેક ઉપાય
કરતા પણ શાત થઈ નહિ ત્યારે દેવે આકાશમાં રહી કહ્યું કે ગત્રિ-
ભોજનના નિયમને અગીકાર કરનાર શ્રીપુજના હાથના સ્પર્શથીજ
રાજની પીડા શાત થઈ જશે આની રીતે દેવવાક્ય શ્રવણ કરી મ-
ત્રિવર્ગાદિ શ્રીપુજને રાજ પાસે લઈ ગયા તેથી શ્રીપુજ ઉંચે સ્વરે
બોલ્યો કે રાત્રિભોજન કરવાનું મેં જે વ્રત લીધું છે તેનો સત્ય પ્ર-
તાપ હેય તો મહારા હાથના ફક્ત સ્પર્શથીજ રાજની પીડા શાત
થઈ જશે આની રીતે કહી હસ્તસ્પર્શ કરવાથી રાજનું શરીર તુરત
પીડા રહિત થયું લોકોમાં જયજયકાર થયો રાજ્યે શ્રીપુજને પાચસો
ગામો બક્ષીસ કર્યા ને શ્રીપુજે પોતાના બધવ સહિત નગરના સ-
મગ્ય જનોને રાત્રિભોજનના નિયમયુક્ત બનાવી જૈનધર્મવાસિત
કર્યા અનુક્રમે બન્ને ભાષ્યો સોધર્મદેવલોકમાં ગયા ને કાલે કરી
ત્રણે જણા સિદ્ધિપદ પામશે

દૃષ્ટાન્ત ૩

અન્ય દર્શનીયોના સાત્રો રામાયણાદિકને વિષે રાત્રિભોજન
કરવામાં મહા પાપકર્મ બતાવ્યું છે. રામ લક્ષ્મણ સીતા ન્યારે વન-
વાસ ગયા અને માર્ગનું ઉલ્લંઘન કરવા માડયા ત્યારે વચ્ચે કુર્મર
નામના નગરના બાહર વડલાના વૃક્ષ નીચે કાષ્ઠક દિવમે વાસ
કર્યો, આ સમયને વિષે તે નગરના મહીધર રાજની પુત્રી વનમાલા
નામની લક્ષ્મણના ઉપર અનુરાગવાળી હતી, તે લક્ષ્મણનો વનવાસ
સામળી કર્મથોગથી તેજ રાત્રિમાં તેજ વડલાના વૃક્ષ નીચે આની ત્યા
ગળાકાસો ખાવા લાગી, તેને લક્ષ્મણે જાણી લીધી તેથી પાશ તોડી

નાખી ને ગળાફાસા ખાવાનું કારણ પુછ્યું એટલે હું લક્ષ્મણ ઉપર રાગવાળી છું પણ તેમને વનવાસ થયો હવે તે મને મળનાર નથી માટે ગળાફાસો ખાઉં છું, તેનો વિયોગ મહારાથો સહન નહિ થાય આવી રીતે સત્ય હકીકત કેહેવાથી લક્ષ્મણે પણ હું લક્ષ્મણ છું એમ કહ્યું અને વનમાલયે પણ શુભ લક્ષણ અને ચેષ્ટા ૧ લક્ષ્મણનેજ માની ત્યાજ પાણિગૃહણ કર્યું ત્યારબાદ લક્ષ્મણે કહ્યું કે હાલમા તું તહારા પિતાને ઘરે રહે વળતી વખતે હું તને તેડી જઈશ. વનમાલાયે માન્યુ નહિ ત્યારે લક્ષ્મણે સ્ત્રિહત્યા બાલહત્યા ગૌહત્યાદિ અનેક સોગન ખાત્રા તો પણ વનમાલાયે ન માન્યુ ત્યારે લક્ષ્મણે કહ્યું કે તું કહે તેના સોગન ખાઉ ત્યારે તે બોલી કે જો હું વળતા તને ન લઈ જાઉં તો રાત્રિભોજન કરવામા જોટલું પાપ છે તેટલું પાપ મને લાગે એમ સોગન ખાઓ, લક્ષ્મણે ઉપર પ્રમાણે સોગન ખાવાથી વનમાલાયે લક્ષ્મણને છોડ્યો ને પોતાના પિતાને ઘરે રહી. લક્ષ્મણે પણ વનવાસને અતે પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે વનમાલાને સાથે લીધી

કેમ વાચક ! જોયું કે અન્યદર્શનીયોના પુરાણોની અદર પણ બાળહત્યા ગૌહત્યા ને સ્ત્રિહત્યાદિકના પાપકર્મ કરતા પણ રાત્રિભોજન કરવામા મહા વિશેષ પાપકર્મ કથન કરેલ છે, છતાં પણ મહા આશ્ચર્યની વાતો છે કે રાત્રિભોજન કરનારા રાત્રિભોજનથી વિરામ પામતા નથી માટે સમજો વિચારો મનન કરો અને રાત્રિભોજનને ત્યાગ કરો આ શિવાય બેન પુસ્તકોને વિષે રાત્રિભોજન સમ્બધિ હસ કેશવ વિગેરેના અનેક દૃષ્ટાંતો વિદ્યમાન છે.

પાણિસ્વરૂપમ્—

સુદા વાચકવગ ! જ્ઞાનયાત્રા શાન અને અશાનિ જીવોની બધીહારી

છે. જ્ઞાન સૂર્યના પેઠે અનેક વસ્તુને પદાર્થને સ્પષ્ટ રીતે દેખાડે છે. તે જ્ઞાનને મેળવનારા મહાત્મા લોકો જ્ઞાનિ કહેવાય છે અને આવા અલૌકિક શ્રુતજ્ઞાન અને અવાધ મનપર્યવાદિ તથા કેવલજ્ઞાનાદિ ભૂત ભવિષ્ય વર્તમાનકાલાદિ તેમજ અનેક અસખ્યાતા અનત ભવાદિકને દેખનારા વીતરાગ મહારાજ મહાજ્ઞાનિ કહેવાય છે. આ મહાત્મા ચોદે રાજલોકના અદર વસનારા જીવોનું તથા તમામ વસ્તુ પદાર્થનું સ્વરૂપ યથાર્થ રીતે જાણે છે દેખે છે અને તે જગતના જીવોનો ઉદ્ધાર કરવા નિમિત્તે પોતાના અમૃત થકી પણ મિષ્ટ એવા વચનો બોધ કરી વરસાવી ભવ્ય પ્રાણિઓને સિચી ભવ્ય જીવોના તરણ તારણપણીનો પ્રાદુર્ભાવ કરી દેખાડે છે. ચોદ રાજલોકમા વસનારા સ્થૂલ અને સૂક્ષ્મ જીવોના સ્વરૂપને જૈનસિદ્ધાંતને વિશે અનેક રીતે કથન કરેલ છે તેમાંથી સાર રૂપે ઉદ્દૃત કરી પગ્માત્માના વચન આધારે પાણિનું સ્વરૂપ ચાલુ જમાનાના જીવોને બોધરૂપે દિગ્દર્શન કરાવવા સાર આ લેખ લખવાની લેખકને આવશ્યકતા પડી છે. કદાચ કોઈ કહેશે કે પૃથ્વીકાયાદિક સર્વનું વર્ણન નહિ કરતા અપ-કાય-પાણીનું વર્ણન કેમ લખ્યું તો ઉત્તરમા જણાવવાનું કે જીવને અજીવને જે માણસો સમજ્યા નથી તેમને પૃથ્વીકાયાદિક સર્વનું સમજીતી-પણું આવતું નથી ને કદાચ આવે તો સંદર્ભ કરતા નથી. વળી ઘણા સૂત્રો સિદ્ધાંતો ગ્રંથોના અદર તમામનું વર્ણન છે. પાણિનું પણ છે, પરંતુ અત્યારે સમગ્ર માણસ વિના કારણે પાણિનો એટલો બધો ગેરબચ્ચ કરે છે કે અસ કાઈ ન પુછે તે જીવોને સમજણ આપી અનત જીવોના અચાવ કરવા નિમિત્તે આ લેખ લખવાની લેખકને જરૂર પડી છે તે આદિતી ઇતિ સુધી વાચી જવાથી વાચકવર્ગને

ખતર પડશે કે વીતરાગ મહારાજે પાણિના એક બિંદુના અંદર
અસખ્યાતા જીવો કહેલા છે ને તેનું રક્ષણ કરવાને માટે દરમાન કર્યું
છે તે બરાબર સત્ય માની પાણિનો ઉપયોગ ઓછો કરી જીવો
બચાવા ભ્રમ્યે જીવ્યો. ચક્રુક્ત સંબોધપ્રકરણે હરિમદ્રસૂરિમિ:-

વગમિમ ઉદગર્ભિદુમ્મિ, જે જીવા જિણવરેહિં પન્નત્તા ।

તે જહ સરિસવમિત્તા, જંબૂદીવે ન માર્હતિ ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—શ્રીમાન્ જિનેશ્વર મહારાજને પાણિના એક બિંદુમા
જેટલા જીવો કથન કરેલા છે તેટલા જીવો જે સરસવના પ્રમાણમા
મોટા હોય તો લાખ યોજનના જંબુદ્વીપને વિષે પણ માર્હ શકતા નથી.

વીતરાગ મહારાજના આવા અમોઘ પરમ હિતાવહ વચનો
હોવા વડે કરી દરેક જૈન બચ્ચાએ ઉપયોગ રાખી પાણિનો વ્યય
ઓછો કરી અપકાયના જીવોનો બચાવ કરી પુન્ય કર્મના ભાગીદાર
થવું તેજ શ્રેયસ્કર છે. શાસ્ત્રકાર મહારાજ શુ કહે છે, જીવ્યો.

ચક્રુક્ત ઉપદેશપ્રાસાદે-

પરિસુદ્ધં જલગહનં, દારુય ધન્નાદ્યાણ ચ તદેવ ।

ગહિયાણય પરિમોગો, વિહીદ્ તસ્સ રક્ષણઠાપ ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—તસજીવોના રક્ષણ માટે ગળીનેજ પાણિને ગ્રહણ
કરવું જોઈએ અને લાકડા તથા ધાન્યાદિક જે તે પણ શુદ્ધ કરી
તપામ કરી અમીકાર કરવા (ઉપયોગમા લેવા) જોઈએ અને જે જે
વસ્તુઓ ગૃહણ કરી હોય તેને પણ વિધિ સાહત ઉપયોગમા લેવી
જોઈએ આવી ગીતે કરવાથીજ તસ જીવોનું રક્ષણ રૂડે પ્રકારે થાય છે.
પરમાત્માના ખાસ વચન છે કે જે જે વસ્તુઓ વાપરવાની ઈચ્છા
થાય તે તે વસ્તુઓ પ્રથમ દૃષ્ટિથી નીહાલી જોઈ તપાસી ઉપયોગમા

લેવી અને પાણિ તેા પ્રાણ્યુતે પશુ ગભ્યા વિના વાપગુ નહિ

પાણ્યુતે ગભ્યા વિના વાપરનારે તામલી તાપસ મહા તપસ્વી
છતા પશુ પૂર્ણ તપના રૂળને અગ્નિતાથી મેળવી શકયો નહિ, જુઓ

યદુક્તં આગમે-તામલીતાપસપરલોકગતિસ્વરૂપમ્-

સદ્ધિવાસસહસ્તા તિસત્રત્ર લુત્તોદયણ ધોણ ।

અણુચિન્નં તામલિના, અન્નાણતવોતિ અપ્પફલો ॥૧॥

તામલિતણે તવેણય, જિણમય સિજ્જહ સત્તજણા ।

અન્નાણહદોસેણં, તામલી ગઓ હસાણમિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—તામલી નામના તાપસે સાઠ હજાર વર્ષ સુધી છઠને
પારણે છઠ એવી રીતે સાઠ હજાર વર્ષ સુધી તપ કર્યો અને છઠને
પારણે પશુ એકવીશવાર પાણિથી ઘોગેલ અન્નતુ પારણ કુર્યુ પશુ
અળગણ પાણિથી તે ઘોવા વડે અગ્નિ તપ કરવાથી અદ્ય ૧૫ તેને
મલ્યુ ૧ હવે ને તામલી તાપસે જે પ્રકારે તપ કર્યો પશુ તે પ્રમાણે
તપ જનમતના આચાર વિચારપણાથી જનધર્મની ગૈલી પ્રમાણે
કરે તે તેવા તપના કરવાથી સાત જીવો મોક્ષે જાય પરંતુ અગ્નિ-
દોષથી ઉપરોક્ત તપ કરવાથી તામલિ તાપસ ઇશન દેવલોકમા
ઇદ્ર થયો ૨

ગાનિ મહારાજ વિવિ અને ગાનપૂર્વક કર્તવ્યો કરવાનું
આપણને ફરમાન કરે છે તે આટલાજ માટે કે ગાનથી અને
સમજણથી કરેલ ધાર્મિક કાર્યો મહા લાભને આપવાવાળા થાય
છે અને અગ્નિથી કરવાથી જોઇયે તેવા લાભ જીવોને મળી શકતા
નથી. કયા તેા ઇશનઈદ્રપણુ અને કયા તેા સાત જીવોને સુક્તિ
મેળવવાપણુ વીતરાગ મહારાજના અપૂર્વ ગાન શિવાય આવું સુદ

જ્ઞાન અજ્ઞાનપણાનું ફળ અન્ય કોણ સમજવી શકે ? બસ કોઈજ નહિ, માટે જ ઉત્તમ જીવોએ પાણિનો ગળ્યા વિના ઉપયોગ કરવો નહિ

કેટલાયેક અણુસમન્વ પાણિમા ટાઢું પાણિ નાખે છે, પણ તેમ કરવું નહિ કાગ્જુકે તેમ કરવાથી કાચા પાણિના જીવો વિનાશ પામે છે આવી જીવો ઘણા ભાગે આપણા જૈનવર્ગમા જોવામા આવે છે માટે ઉત્તમ જીવોએ સાવચેતી રાખવી તથા ખારા પાણિમા મીઠું પાણિ પણ મેળવવું નહિ તેમ કરતા પણ જીવોનો નાશ થાય છે. જનની સ્ત્રીયો સ ખગને પણ અવગણસવળ સેળમેળ કરે છે, એટલે કુત્રાનો સ ખારો નદી તલાવ વાવ કે સરોવરમા ખોળે છે, અગર કુવા વાવનો નદીમા એટલે નદીનો કુવામા નદીનો તલાવ વાવ વિગેરેમા કુત્રાનો નદી તલાવ વાવ વિગેરેમા વાવનો કુવા નદી તલાવ વિગેરેમા તલાવનો નદી કુવા વાવ વિગેરેમા અને ખારાનો મીઠામા ને મીઠાનો ખારામા ઉનાનો ટાઢા પાણિમા ટાઢું પાણિનો ઉના પાણિમા આવી રીતે ઘણીજ ગરબડ કરી નાખે છે તેથી ઘણા જીવોનો સંહાર થાય છે માટે જ ઠેકાણેથી પાણિ લઇને ગળ્યું હોય તેજ ઠેકાણે તેનો સંખારો હોવો જોઈએ આ વાત દરેક મહાનુભાવોને બરાબર લક્ષમા રાખવાની છે ને ઉપર પ્રમાણે કરવાથીજ પોતાના સાચા જૈનપણાની સાખીતી થાય છે. પાણિ ગળીનેજ વાપરવું તેને માટે અન્ય દર્શનીયોના પુરાણો અને સ્મૃતિયો પણ સાક્ષી આપે છે, જુઓ તપાસો. ચચોક્તં પુરાણાદૌ—

ત્રૈલોક્યમલિલે વત્વા, યત્પુન્યં વેદપારગે ।

તત્તઃ કોટિગુણં પુણ્યં, વસ્ત્રપૂતેન ચારિણા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—વેદના પારગામીને સમગ્ર ત્રિલોકી સમર્પણ કરવાથી

જેટલું પુન્ય ઉપાર્જન થાય છે તેના થી કોટીગણું વિશેષ પુન્ય વસ્ત્ર વડે કરી ગળીને પાણિ વાપરવાથી થાય છે મતલબ કે પાણિ ગળીને ઉપયોગમા લેવાથી મહત્ત્વ પુન્ય થાય છે. આમા સાફ લખ્યું છે કે ત્રણ લોકના દાન કરતા પણ કોટિગુણુ પુન્ય પાણિ ગળીને વાપરવા થાય છે તેને કોણુ ડાહ્યો માણસ સુકે અર્થાત્ કોષ્ઠન નહિ.

તથા—ગ્રામાણા સસત્કં દગ્ધે, યત્પાપ જાયતે કિલ ।

તત્પાપં જાયતે રાજન્, નીરસ્યાગલિતે ઘટે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—સાત ગામેને બાળી ભસ્મીભૂત કરવાથી જે પાપ-કર્મ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું પાપકર્મ નહિ ગણેલ (અળગણુ) પાણિનો ધડો વાપરવાથી હે રાજા ઉત્પન્ન થાય છે અર્થાત્ વિષ્ણુ ભગવાનને અર્ચુન રાજ્યે અળગણુ પાણિ વાપરવા સમધી પ્રશ્ન કરવાથી કૃષ્ણ મહાગળ્યે કહ્યું કે સાત ગામેને બાળી ભસ્મીભૂત કરનાર તથા એક ધડો અળગણુ પાણિ વાપરનાર સમાન પાપના ભાગીદાર થાય છે ઉપર લખેલ પાપકર્મનો બોળે મન્તક ઉપર લેવો તેના કરતા પાણિ ગળીને વાપરવું તેજ ઉત્તમ માણસનું પગ્મ કર્તવ્ય છે અથ વિષ્ણુપુરાણે—

સવત્સરેણ યત્પાપ, કૈર્વર્તસ્યેહ જાયતે ।

એકાહે ન તદાપ્નોતિ, અપૂતજલસંગ્રહી ॥૧॥

ભાવાર્થ—માછીમાર નિરતર માછલા મારી એક વર્ષ સુધીમા જેટલું પાપકર્મ ઉપાર્જન કરે છે તેટલું પાપકર્મ અળગણુ પાણિના સંગ્રહ કરનાર ફક્ત એકજ દિવસમા ઉપાર્જન કરે છે મતલબ કે પ્રતિદિન કોટિ ગમે માછલાના સહાર કરવાથી માછીમારને જે પાપ થાય છે તેટલું પાપ અળગણુ પાણિના સંગ્રહ કરનારને ઉપલક્ષ્યથી

વાપરનારને વ્યય કરનારને ૧૩૫ એકજ દિવસમા થાય છે.

આવું અધાર પાપકર્મ બાધીને મરવા કરના પાણિ ગળીને વાપરી
જીવની ઉજવણ કરે તેજ મનુષ્યના જન્મને ધન્યવાદ ધરે છે

તથા-ય કુર્યાત્સર્વકાર્યાણિ, સ્વસ્ત્રપૂતેન ચારિણા ।

સ મુનિ સ મહાસાધુ , સ યોગી સ મહાવ્રતી ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસ નિરતજ પાણિને ગળીને તમામ કાર્યો
કરે છે તેજ મુનિ કહેવાય છે તેજ મહા સાધુ કહેવાય છે તેજ યોગી
કહેવાય છે અને તેજ મહાવ્રતધારી કહેવાય છે પાણિ ગળીને વાપ-
ગાવી જ્યારે આપણને મહાનુભાવની મહાવ્રતી આદિની પદ્ધતી
તેમજ પુન્યકર્મના ઉજવણ ઢગલો મળે છે તો તેને છોડી આપણે
અળગણ પાણિ વાપરીએ તો આપણા સમાન બીજે મૂર્ખ માણસ
કેણુ ગણાય ? અતઃ કોષ્ઠજ નહિ.

અપિ ચ સ્ત્રિયન્તે મિષ્ટતો યેન, પૂતરા. ક્ષારસંમવા . ।

ક્ષારતોયેન મિષ્ટાન્ન, ન કુર્યાત્સંકર તત. ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—મીઠા પાણિના નાખવાથી ખારા પાણિમા ઉત્પન્ન
થયેલા પૂરાઓ મરણ પામે છે અને ખારા પાણિના નાખવાથી મીઠા
પાણિના પૂરાઓ મરણ પામે છે તે કાગળ માટે મીઠું પાણિ તથા
ખારૂં પાણિ એકત્ર કરવું નાહ અર્થાત્ પાણિ પાણિમા ફેર હોવાથી
ખારા પાણિમા ઉત્પન્ન થયેલા જીવો અંદર મીઠું પાણિ મળવાથી
મરણ પામે છે અને મીઠા પાણિમા ખારૂં પાણિ મળવાથી મીઠા પાણિમા
ઉત્પન્ન થયેલા જીવો મરણ પામે છે એમ અરસપરસ ખારાને મીઠા
પાણિના જીવોનો વિધાત થવાથી ડાહ્યા ને ઉત્તમ જીવોએ ખારૂં તથા
મીઠું પાણિ એકત્ર સેળમેળ કરવું નહિ.

અથ સાંખ્યશાસ્ત્રે—વદ્વિશવંગુલાયામં, વિશત્યગુલવિસ્તૃતમ્ ।

દૃઢ ગલનકં કાર્યં, ભૂયો જીવાન્ વિશોઘયેત્ ॥

ભાવાર્થ—સાંખ્યશાસ્ત્રકાગ્ સ્વઅનુયાયીયોને પાણિ ગળીને વાપ-
રવા નીચે મુજબ કરમાન કરે છે કે પાણિ ગળવાનુ ગળાણુ છત્રીશ
આગળ લાખુ અને વીશ આગળ પોડોળુ વિસ્તારવાળુ ૯૬ લુગડાનુ
અર્થાત્ જડા લુગડાનુ ગળાણુ કરવુ અને ફરીથી પણ જીવોને શોધવા,
મતલબ કે જડા લુગડાનુ પાણિ ગળવાનુ ગળાણુ ઉપરોક્ત પ્રમાણુનુ
કરવુ અને પાણિ તેમનાથી એકેવાર ગળ્યા છતા પણ ફરીથી ખીજવાર
ગળી જીવોની શુદ્ધિ-શોધખોળ કરી કારણકે એકવાગ ગળ્યાથી પણ
બરાબર પાણિ ગળી શકાતુ નથી તેમ ઉપરના શ્લોકથી નિઠ્ઠ થય છે.

અથ લિંગપુરાણે તથોત્તરમિમાંસાયામ્—

ત્રિશદગુલમાનં તુ, વિશત્યગુલમાયતમ્ ।

તદ્ વસ્ત્રં દ્વિગુણીકૃત્ય, ગાલયિત્વોદક પિબેત્ ॥ ૧ ॥

તસ્મિન્વસ્ત્રે સ્થિતાન્ જંતૂન્, સ્થાપયેજ્જલમઘ્યતઃ ।

एवं कृत्वापिबेत्तोयं, स याति परमा गतिम् ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—ત્રીશ આગળ માનયુક્ત અને વીશ આગળ વિસ્તાર-
વાળું વસ્ત્ર લઈ તે વસ્ત્રને બમણુ કરી તેનાથી પાણિ ગળીને વાપરવુ ?
અને તે વસ્ત્રને વિષે રહેલા જીવોને જળના અદર સ્થાપન કરવા-
નાખવા આવી રીતનું વર્તન કરી જે માણસ પાણિનુ પાન કરે છે
તે ઉત્તમ ગતિને પામે છે ૨ માટે ઉત્તમ જીવોએ જરૂરાજરૂર પાણિ
ગળ્યા વિના વાપરવું નાહ ઠેકાણુ ઠેકાણુ ગળાણુ રાખવાનુ કહે છે માટે
શાસ્ત્રકારના મહાન્ વચનોને આદરમાન આપી પાણિ ગળવા ઉપર
લખ્યા મુજબ ગળાણુ જરૂર રાખવુ જ જોઇયે.

અયોક્તરમિમાંસાયામ્—

લૂતાસ્યતતુગલિતે, યે બિન્દૌ સન્તિ જંતવઃ ।

સૂક્ષ્મમ્રમરમાનાસ્તે, નૈવમાન્તિ ત્રિવિષ્ટયે ॥

ભાવાર્થ—કરૌલીયાના મુખમાથી ગળી પડેલ લાળના તટુઓના મિંદુને વિષે જોટલા સૂક્ષ્મ જીવો રહેલા છે તે જો ભમગના પ્રમાણમા મોટા હોય તો સ્વર્ગ સૂત્ય ને પાતાળ ત્રિકોટિને વિષે સમાધી શકતા નથી આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે પાણિમા અનેક જીવો રહેલા છે માટે ગળ્યા શિવાય પાણિને વાપરવું નહિ.

જૈનના સિદ્ધાંતોમા પણ કહેવામા આવેલ છે ને ઉપર પ્રમાણે અન્ય દર્શનીયોના અથોમા પણ કહે છે તેથી ગળ્યા વિના પાણિ વાપરનાર મહાઅત્તાને કહેવાય તેમા જરાપણુ શકા કરવી નહિ.

અથ નગરપુરાણે—

કુસુંમકુંકુમાંમોવન્નિચિતં સૂક્ષ્મજતુભિઃ ।

તદ્દૃઢદેનાપિવલ્લેખ, શક્યં શોભયિતું જલમ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—કસુઆ અને કેસરના પાણિના પેટે સૂક્ષ્મ જીવજંતુઓથી પરિપૂર્ણ વ્યાપ્ત રહેલું પાણિ હોય છે તે પાણિ અત્યંત દૃઢ બળા મજબૂત વસ્ત્રથીજ શુદ્ધ કરી શકાય છે—ગળી શકાય છે પણ સામાન્ય ગ્રીણા સૂક્ષ્મ વસ્ત્રથી ગળી શકાતું નથી ઈહા પણ પાણિ ગળવાનું લુગડું બહુ રાખવાનું ખાસ સૂચવવામા આવેલ છે.

આવા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે દૃઢ વસ્ત્રથી પણ પાણિ ગળી શકાતું નથી તો સિદ્ધ થયું કે પાણિ ગળવા વિશેષ બહુ લુગડું રાખવું ને પ્રાણીને પણ ગળ્યા વિના વાપરવું નહિ.

અથ મનુસ્મૃતૌ-નાસૂર્યે હિ વ્રજેન્માર્ગે, નાદૃષ્ટાં ભૂમિમાક્રમેત્ ।
 પરિપૂનામિરદ્ધિશ્ચ, કાર્યે કુર્વીત નિત્યશઃ ॥ ૧ ॥
 દૃષ્ટિપૂતં ન્યસેત્પાદં, વસ્ત્રપૂતં પિબેજ્જલમ્ ।
 સત્યપૂતાં વદેદ્વાર્ણી, મન પૂતં સમાચરેત્ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—સૂર્યના ઉદય વિના માર્ગને વિષે ગમન કરવું નહિ તથા નહિ દેખેલી ભૂમિને વિષે પણ ગમન કરવું નહિ અર્થાત્ જવું નહિ તથા નિરંતર વસ્ત્રવડે કરી ગળેલા પાણિયીજ નિરંતર કાર્ય કરવું અર્થાત્ જે જે કાર્યો કરવા તે વસ્ત્ર વડે કરી પાણિ ગળીનેજ કરવા તથા ભૂમિકેપર ચાલતી વખતે દૃષ્ટિથી ભૂમિને નિહાળીનેજ પગહુ ભરવું તથા વસ્ત્રથી પાણિને ગળીનેજ પાન કરવું તથા સત્ય વચન વડે કરી પવિત્રતાયુક્ત પાણિ-વચનોની શ્રેણિને વધતી ખોલતી અર્થાત્ સત્ય વચનો ખોલવા તેમજ મનને પવિત્ર કરી જે જે કાર્યો કરવા હોય તે કરવા મેલા મનથી કરવા નહિ મનુ પણ પાણિ ગળવાનું કહે છે છતાં કેટલાક વેષ્યુઓ ગમતા નથી તે ખોડું છે.

યદુક્તં ધર્મશાસ્ત્રે—

સૂક્ષ્માણિ જંતૂનિ જલભયાણિ, જલસ્ય વર્ણાકૃતિસંશ્રિતાનિ ।
 તસ્માજ્જલ જીવદયાનિમિત્ત, નિર્ગ્રંથશૂરા પરિવ્રજયન્તિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—ધણા એવા સૂક્ષ્મ જીવો પાણિના વર્ણના આકાર-વાળા પાણિને આશ્રિને રહેલા હોય છે તે કારણ માટે નિઃશ્ચ શરતીર મહાત્મા ધીરવીર પુરુષો જીવદયાના પાળવા નિમિત્તે પાણિને ત્યાગ કરે છે એટલે સ સારી ભવ્ય જીવો ઉત્તમ પ્રકારના આગળ ઉપર વર્ણન કરેલા જાડા વસ્ત્રથી ગળીનેજ પાણિનો ઉપયોગ કરે છે-વાપરે છે અને યોગી પુરુષો સર્વથા સચિત કાયા પાણિનો ત્યાગ

કરી કદપનીય ઉષ્ણોદકને તે પશુ પરમાણુપિત વાપરે છે ઇંહા પશુ ખાસ કાર્ય પ્રસંગેજ ધીની પેડે થોડું પાણિ તે પશુ ગળીનેજ વાપરવાનુ ફરમાન કરવામા આવેલું છે.

**અથાદિત્યપુરાણે-અર્હિસા તુ પરો ધર્મ સર્વેષાં પ્રાણિનાં યતઃ ।
તસ્માત્સર્વપ્રયત્નેન, ચક્ષુપૂતેન કારયેત્ ॥ ૨ ॥**

ભાવાર્થ—જે કારણ માટે કહ્યું છે કે આહસા તેજ સર્વે પ્રાણિયોના ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ છે માટે પ્રયત્ન વડે કરી વસ્ત્રથી પાણિ ગળી સર્વ કાર્ય કરવુ પાણિ ગળીનેજ વાપરવુ તેજ શ્રેયસ્કર ઉત્તમ જીવોને છે.

જેમી રીતે ગળીને પાણિ વાપરવાનુ કહે છે તેવીજ રીતે પાણિ ગળીનેજ સ્નાન કરવાનું કહે છે પણ અળગણુ પાણીથી. સ્નાન કરાવાનુ કહેતા નથી. અત્યારે દુનિયામા શૌચધર્મે ચાલી રહેલ છે પણ તેમા પરમાર્થની કાઠિને ખચ્ચ પડતી નથી દુનિયા માને છે કે અળગણુ પાણિમા કુવા વાવ નદી તળાવ સરોવર ખાઓચીયામા ન્હાયા એટલે પવિત્ર થઇ ગયા પણ તેમ નથી તે તો જીવોનો ધાત અને આત્માને પાપથી ભારે કરનાર છે, જીઓ તપાસો.

उक्तं चैकादशपुराणे-

पीब्यन्ते जतवो येन, जलमध्यव्यवस्थिता ।

स्नानेनाग्नेન किं पार्थ' पुण्यं पाप समाचरेत् ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—પાણિના અદર સ્નાન કરવાથી પાણિને વિશે રહેલા જીવો પીડા પામે છે તો હે પાર્થ' આવા જીવના હિસા અને ધાત કરનારા તેમજ દુ ખ પીડા ઉત્પન્ન કરનારા સ્નાન વડે કરી શુ પુન્ય થાય છે અર્થાત કાઠિન નાહ, પુન્યને બદલે પાપ કર્મને ઉપાર્જન

કરે છે માટે જીવને પીડા કરનારા સ્નાન રૂપી પુન્યની વાછા કરનારા સ્નાન કરવાથી કેવળ પાપ કર્મનેજ આચરે છે. આવું જાણી ડાહ્યા ઉત્તમ જીવોએ ગળ્યા વિનાના પશ્ચિથી સ્નાન કરવાના પ્રત્યાખ્યાન (બાધા) કરવાને માટે તત્પર ગઢી તે પ્રમાણે વર્તન કરવાથીજ પુન્ય ઉપાર્જન કરવાની આશા રાખવી જોઈએ.

સ્કંદપુરાણેऽપ્યુક્તમ્—મૃદોભારસહસ્રેણ, જલકુંભશતેન ચ ।

ન શુધ્યન્તિ કુરાચારા, સ્નાતાસ્તીર્યશતૈરપિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—હજાર ભાર માટીના સમુહ વડે કરીને તથા પાણિના સેકડો ઘડા વડે કરીને સ્નાન કરનાગએ તથા સેકડોતીર્થમા સ્નાન કરનારાએ દુરાચારી માણસો કદાપિ કાળે શુદ્ધ થતા નથી આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે દુરાચારી માણસોની શુદ્ધિ ધણી માટી વડે કરીને, પાણિ વડે કરીને થતા ધણા તીર્થોમા ધણીવાર સ્નાન કરવા વડે કરીને પણ છેજ નાહ.

તથા—ન શરીરમલત્યાગાન્નરોમવતિ નિર્મલઃ ।

માનસે તુ મલે ત્યક્તે, મવત્યંતઃ સ નિર્મલઃ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—શરીરના મેલને ત્યાગ કરવાથી માણસ નિર્મલ થતો નથી પરંતુ માનસીકના મેલને ત્યાગ કરવાથી અતરથી નિર્મલ થાય છે અર્થાત્ પાણિ વડે કરી બાહ્ય શરીર મેલને ત્યાગ કરનાર માણસ શુદ્ધ કહેવાતો નથી પણ આતર મેલ માનસીક ભાવના વડે કરી દુર કરવાથીજ માણસ નિર્મળ કહેવાય છે માટે બાહ્ય મળશુદ્ધિના આડ-બરને છોડી આતરમેલ દુર કરવા પ્રયત્ન કરનાર માણસ ખરી નિર્મળતા ધારણ કરે છે.

પુનઃ—જાયન્તે ચ ત્રિયન્તે ચ, જલેષ્વેવ જલૌકસઃ ।

ન ચ ગચ્છન્તિ તે સ્વર્ગમવિશુદ્ધમત્તોમલાઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—પાણિને વિષે જ્યોત્સના નામના બેઘદ્રિય જીવો ઉત્પન્ન થાય છે ને પાણિને વિષે મરે છે, પરંતુ તેઓની મન ભાવના શુદ્ધ નહિ હોવાથી તેઓ સ્વર્ગને વિષે ગમન કરતા નથી. પાણિમા સ્નાન કરવાથીજ જો શુદ્ધિ થતી હોય તો ઉપર લખેલા જીવો પાણિમાજ ઉત્પન્ન થઇને મરે છે પણ તેમને સ્વર્ગ મળતું નથી, કારણકે તેમની મનોભાવના શુદ્ધ નથી, માટેજ પાણિ કરતા નિર્ભજ અંત કરણ વિશેષ શુદ્ધ ગણાય છે અને શુદ્ધ મનવાળા જીવોજ સ્વર્ગના ભોક્તા થાય છે.

પુનરપિ-નક્તં દિન નિમજ્જન્ત , કૈવર્ત્તાઃ કિમુ પાવના ।

શતશોઽપિ તથાસ્નાતા, ન શુદ્ધા ભાવદૂષિતા ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—માછીમાર લોકો રાત્ર દિવસ પાણિને વિષેજ પડયા રહે છે તેથી તેઓ શુ પવિત્ર થાય છે? અર્થાત્ નહિજ, પવિત્ર થતાજ નથી, તેવીજ રીતે સેંકડોવાર પાણિને વિષે સ્નાન કરનારા ભાવના શુદ્ધિ વિનાના જીવો કદાપિકાલે શુદ્ધ થતાજ નથી. આ ઉપરથી પણ રાત્ર દિવસ પાણિના અદર પડયા રહેનારા જીવોને ખાસ વિચાર કરવાનો છે કે પાણિથી શુદ્ધિ નથી પણ ખાસ ઉત્તમ ભાવનાથીજ શુદ્ધિ છે આતરશુદ્ધિનુ મૂળ કારણ નિર્ભજ મનની ભાવનાજ છે ને છલ્લોક પરલોકને વિષે આત્માનું કલ્યાણ શુદ્ધ ભાવનાથીજ થાય છે ને અથે પરંતુ પાણિથી તો નહિ નહિ ને નહિજ. વળી પણ કહ્યું છે કે.

તથા ચ-મૃસિકોદકસંપર્કાદિ શુદ્ધ્યન્તિ જંતવઃ ।

કુલ્લલઃ સકુદુંબોપિ, તર્હિ સ્વર્ગે ગમિષ્યતિ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ—માઠી તથા પાણિના સંપર્કથી જો પ્રાણિયો શુદ્ધ થતા હોય તો કુંભાર જે તે પોતાના કુટુંબના સહિત સ્વર્ગે જશે, કારણકે કુંભાર તેમજ કુંભારપણના ધધાને કરનાર કુંભારનું કુટું-

અ જે તે નિગત માટી અને પાણિના સ્પર્શથીજ અનેક પ્રકારના બાજનેને તૈયાર કરે છે તેથી તે પણ સહકુટુબ સ્વર્ગે જવો જોઈએ પણ તેમ થતું નથી, કારણકે કુબારને ષટકાયની હિસા કુબારના ધધા-મા હોવાથી સ્વર્ગપ્રાપ્તિની ભજનાજ સમજવી તેમ માટી પાણિથી શુદ્ધિ માનનારા અજ્ઞાનિ જીવોને સ્વર્ગપ્રાપ્તિની ભજના સમજવી કારણકે માટી પાણિ સચિત હોવાથી અનેક પ્રકારે જીવોની હિસા થાય છે.

વલી પણ અનેક પ્રકારના પાપકર્મ કરનારાઓની શુદ્ધિ તીર્થ-સ્નાન કરવાથી થતી નથી. કહ્યું છે કે.

યતો ભાગવતે-કામરાગમદોન્મત્તા , સ્ત્રીणां ये वशवर्त्तिन ।

न ते जलेन शुध्यन्ति, स्नाता तीर्थशतैरपि ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસો કામરાગને વિષે મદોન્મતપણુ ધારણુ કરી જિયેને આધિન રહેલા હોય છે તે માણસો પાણિ વડે કરી તેમજ સેકડા વાર તીર્થના પાણિને વિષે સ્નાન કરતા છતાં પણ શુદ્ધ થતા નથી, અર્થાત વિષયી માણસોને પાણિના સ્પર્શ તેમજ સ્નાના દિક્ષથી શુદ્ધિ થતીજ નથી વળી પણ કહ્યું છે કે.

यतः स्कंदपुराणे-यो लुब्धः पिशुन-क्रूरो,दांभिको विषयात्मकः।

सर्व तीर्थेष्वपि स्नात, पापो मलिन एव सः ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસ લુબ્ધ હોય આડીથો હોય કૂર હોય અને વિષયી હોય તે માણસ સમગ્ર તીર્થને વિષે સ્નાન બદે કરે પણ શુદ્ધ નહિ થતા પાપિષ્ટ અને મલીનજ રહે છે, કારણકે એવા માણસની શુદ્ધિ બાહ્ય એવા પાણિના સ્નાનથી થતી નથી. વળી પણ કહ્યું છે કે—

તથાપિ-ચિત્તમંતરગતં દુષ્ટ, તીર્થસ્નાનાન્ન શુધ્યતિ ।

શતશોડશ જલે ઘૌંતં, સુરામાંડમિવાશુચિઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—જે-રીતે દારૂ ભાજન સે કડોવાર પાણિથી ધોવાથી પણ શુદ્ધ થતું નથી તે-રીતે પ્રાણિઓનું આતરચિત્ત દુષ્ટતાયુક્ત હોવાથી તીર્થને વિષે સ્નાન કરવાથી શુદ્ધ થતું નથી.

પદ્મપુરાણેપિ-અન્તઃકરણશુદ્ધા યે, તાન્વિભૂતિઃ પવિત્રયેત્ ।

કિં પાવના પ્રકીર્ત્યન્તે, રાસમા ભસ્મધૂસરાઃ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસો અતઃકરણથી શુદ્ધતાને પામેલા હોય તેનેજ વિભૂતિ પવિત્ર કરે છે કારણકે ભગ્ન વડે કરી ચિત્ર વિચિત્ર દેહને ધારણ કરનારા ગમેણ શુ પવિત્ર કહેવાય છે ? અર્થાત નહિજ.

પુનરપિ-સસ્નાતઃ સર્વતીર્થેષુ, સ સર્વમલર્વજિત ।

તેનકતુશતૈરિષ્ટં, ચેતો યસ્યેહ નિર્મલમ્ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસનું ચિત્ત ઈહા નિર્ભળ ભાવને પામેલ છે અર્થાત જે માણસ પોતાના ચિત્તનું નિર્ભળપણુ ધારણ કરનાર છે તે માણસે સર્વે તીર્થોને વિષે સ્નાન કરેલ છે તેમ જાણવું તથા તે માણસ સર્વ મલથી મુક્ત થયેલ છે એમ જાણવું તથા તે માણસે સે કડો યજ્ઞોને કરેલ છે એમ જાણવું. આ ઉપરોક્ત લખાણથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે મનશુદ્ધિ કરનાર જીવોને તીર્થોને વિષે સ્નાન કરવાની તેમજ યજ્ઞો કરવાની જરૂર રહેતી નથી.

સ્કંદપુરાણેપિ-ન મૃત્તિકા નૈવ જલં, નાવ્યગ્નિઃ કર્મશોધનમ્ ।

શોધવન્તિ બુધાઃ કર્મ, જ્ઞાનધ્યાનતપોજલૈ ૧૧

ભાવાર્થ—પ્રાણિયોના કર્મોની શુદ્ધિનું કારણ માત્રી નથી તથા પ્રાણિ નથી તથા અગ્નિ નથી પરંતુ પડિત પ્રાણિયો પોતાના કર્મને

જ્ઞાન ધ્યાન તપ રૂપી પાણિ વડે કરીને શુદ્ધ કરે છે બસ આ ઉપરોક્ત વાક્યથી પણ કર્મશોધન કરવાનું મૂળ કારણ જ્ઞાન ધ્યાન ને તપ રૂપી પાણિ છે પણ પાણિ નથી.

તથા ચ-આત્માનદીસયમતોયપૂર્ણા, સત્યાવહા શીલતટાદયોર્મિ ।

તત્રામિષેકં કુરુ પાંડુપુત્ર ' ન ચારિણા શુદ્ધયતિ જ્ઞાનરાત્મા ॥૧૨॥

ભાવાર્થ— જે નદીને વિષે સયમ રૂપી પૂર્ણ પાણિ ભરેલું છે તથા સત્યતા રૂપી જે નદીનો પ્રવાહ વહેતો રહેલો છે વળી જે નદીના શીયલ રૂપી બન્ને કાંઠા રહેલા છે વળી જે નદીના દયા રૂપી પાણિના કલ્લોલા છે એવી આત્મા રૂપી નદીને વિષે હે પાંડુ-રાજના પુત્ર અર્જુન ' તું સ્નાન કર, કારણકે આત્મા રૂપી નદી સયમ પાણિથી ભરપૂર ભરેલી છે સત્યતા રૂપી પ્રવાહને વહે છે શીયલ-અદ્વયર્થ રૂપી તટોને ધારણ કરે છે અને દયા રૂપી પાણિના કલ્લોલા જેમા ઉછળી રહ્યા છે આવી નદીને વિષે સ્નાન કરવાથીજ આત્માની શુદ્ધિ થાય છે, પરંતુ પાણિને વિષે સ્નાન કરવાથી અતરાત્મા શુદ્ધ થતો નથી

કેટલાયેક માણસો આખી જીવગી પાપક્રમ કરે છે ને પછી કહે છે કે આલો ગંગામા સ્નાન કરી આવી પવિત્ર થઈ જઈએ પણ તેમ કરવાથી પવિત્રતા થતી નથી, જુઓ તપાસો.

યદુક્તં ભાગવતે-ચિત્તં રાગાદિભિ. ક્લિષ્ટમલીકવચ્ચૈન મુક્તમ્ ।

જીવહિંસાદિભિ. કાયો, ગંગા તસ્ય પરાઙ્મુક્તી ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે માણસનું ચિત્ત રાગાદિક વડે ક્લિષ્ટ ભાવને પામેલું હોય તથા અસત્ય વચનો વડે કરી મુખ ક્લિષ્ટતાને પામેલું હોય તથા જીવોથી હિંસાદિક કરવા વડે કરી શરીર ક્લિષ્ટપણાને

પામેલ હોય તે માણસથી ગંગા પરાક્રમુખ-વિપરીતમુખવાળી રહે છે, અર્થાત્ જેમના મન વચન કાયા રાગાદિક શત્રુથી તથા અસત્ય પ્રલા-પથી તેમજ ૧૬ સાદિકના કરવાથી કલુષિત બાવને પામેલા હોય તેવા-ઓની ગંગા પણ કદાપિ ધ્વજા નહિ કરતા સદા પરાક્રમુખી રહે છે.

તથા ચ-ચિત્ત શમાદિમિ શુદ્ધં, વદનં સત્યમાષ્ઠનઃ ।

બ્રહ્મચર્યાદિમિ કાયઃ, શુદ્ધો ગંગાવિનાપ્યસૌ. ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—જેનું ચિત્ત શમ શાંતિ આદિકથી શુદ્ધ છે તથા જેનું મુખ સત્ય ભાષણ વડે કરી શુદ્ધ છે તથા શરીર બ્રહ્મચર્યાદિકથી શુદ્ધ છે તે ગંગા વિના પણ શુદ્ધ છે, અર્થાત્ જેના મન વચન કાયા શમા-દિકથી સત્ય ભાષણથી તથા બ્રહ્મચર્યાથી શુદ્ધ છે તેમને ગંગામા સ્નાન કરી શુદ્ધિ કરવાની જરૂરીયાત નથી, ઉપરે ક્ત પવિત્ર ગુણોથી ગંગામા સ્નાન કર્યા સિવાય પણ શુદ્ધતાને પામે છે.

પુનરપિ પરદારપરદ્રવ્યપરદ્રોહપરાક્રમુક્તઃ ।

ગંગાપ્યાહ કદાગત્ય મામયં પાવાયિષ્યતિ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—પરાસ્ત્રનો ત્યાગ કરનાર તથા પરદ્રવ્યની ચોરીનો ત્યાગ કરનાર તથા પરના ઉપર દ્રોહ ઝેર વેર ઇર્ષ્યા મત્સર નહિ કરનાર જે માણસ હોય છે તેવા માણસની ધ્વજા ગંગા નદી કરે છે કે અહો આવો ઉત્તમ પુરૂષ ઇહા આવી સ્નાન કરી મને ક્યારે પાવન કરશે.

આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે પરસ્ત્રીલપટો તથા પારકા દ્રવ્યના ચોરનારા અને પરના ઉપર દ્રેષને કરનારા કદાચ ગંગામા સ્નાન કરી શુદ્ધિ મેળવવા ધ્વજા રાખે તેવાઓની ગંગા શુદ્ધિ કરવાની સાધ

ના પાડે છે. એટલુંજ નહિ પણ તેવાઓ પોતાના પ્રત્યે સ્નાન કરવા આવે તે પણ ગંગાને યોગ્ય લાગતું નથી.

અપિ ચ-ગંગાતોયે ન સર્વેણ, મૃત્તિપદૈશ્ચ નગોપમૈઃ ।

અમૃતૈરાચરન્શૌચં, દુષ્ટભાવો ન શુષ્યતિ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—દુષ્ટ ભાવનાવાળો જીવ સમગ્ર ગંગા નદીના પાણિ વડે કરી તથા પર્વતના સમાન મહાન માટીના પિંડ વડે કરી તેમજ ધી અગર દુધ અથવા ધી તથા દુધ ખન્ને વડે કરીને પણ શાયનુ આચરણ કરે તોપણ શુદ્ધ થતો નથી એ ઉપરોક્ત પ્રમાણથી પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ થાય છે કે દુષ્ટ ભાવના જે માણસની હોય તેની શુદ્ધિ માગીથી પાણિથી દુધથી ધીધીક કોઈપણ પ્રકારે થતી નથી

एकादशपुराणेषुक्तम्-

કુપેષ્વેવાધમ સ્નાનં, નદ્યાં ચૈવ તુમધ્યમ ।

વાપ્યાં ચ વર્જયેત્સ્નાન, તડાગે નૈવ કારયેત્ ॥ ૧ ॥

ગૃહે ચૈવોત્તમં સ્નાનં, વસ્ત્રપૂતેન ચારિણા ।

તસ્માત્ત્વં પાંડવશ્રેષ્ઠ, ગૃહસ્નાનં સમાચર ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—કુવાને વિષે સ્નાન કરવું તે અધમ છે, નદીને વિષે સ્નાન કરવું તે મધ્યમ છે, વાવને વિષે સર્વથા સ્નાન કરવું નહિ ૧ વસ્ત્ર વડે કરી ગળીને પવિત્ર પાણિ વડે કરી ધરને વિષે સ્નાન કરવું તે ઉત્તમ છે તે કારણ માટે હે પાંડવશ્રેષ્ઠ ! તું ધરને વિષે ગળેલા પવિત્ર પાણિથી સ્નાન કર, ૨

સુર વાચક! યાદ કર વિચાર કર કુવા વાવ ની તળાવના ગળ્યા વિનાના અને અપવિત્ર પાણિના સ્નાન માટે અન્ય દર્શનીયોના

શાસ્ત્રમા પશુ કેટલી બધી મનાઇ કરેલી છે તો જૈનદર્શનને વિષે આપણા પરમપૂજ્ય પરમઉપકારી પરમગુરુ ચરમ તીર્થંકર ભગવાન શ્રીમાન્ મહાવીર મહારાજને પોતાના દિવ્ય કેવળજ્ઞાનભાસ્કરવડે કરી પ્રત્યક્ષ એક પાણિના બિંદુના અદર અનેક જીવો કહેલા છે તે શું ખોટું છે ? નહિ નહિ સત્ય અને સાચુ જ છે અને પ્રથમ જે ગાથા એક પાણિના બિંદુ અદર રહેલા જીવોની મુકેલી છે કે પાણિના એક બિંદુના અદર રહેલા જીવો જે સરસવ જેટલા મોટા હોય તો લક્ષ યોજનાના જંબુદ્વીપને વિષે પશુ સમાર્પ શકે નહિ, અર્થાત્ એક પાણિના બિંદુને વિષે અસંખ્યાતા જીવો ભગવાન વીર પરમાત્માએ કહેલા છે તે સત્ય જ છે તેમ આપણે સાબળતા છતાં વાચતા છતાં જાણતા છતાં ભગવાન મહાવીર મહારાજના વચનો ઉત્થાપિ સૂત્ર-સિદ્ધાંતોના આદર્શમય દષ્ટાંતોનો લોપ કરી નહાવામા ધોવામા વાપરવામા ખાવાપીવામા અને હાથ પગ વિગેરે ધોવામા લીંપવા શુભવા વિગેરે કર્તવ્યોમા અત્યારે જે આપણી જૈનકોમને વિષે અજગણ પાણિ વાપરી ખેદરકારી જેવામા આવે છે તે આપણી મોટામા મોટી ભૂલ છે જૈનકુળમા ઉછર્યા છતાં જૈનમાર્ગની શૈલીથી અગ્રાત માણસો ધારે કે અજ્ઞાન દશાથી ગમે તેમ વર્તન કરે, પરંતુ જૈનમાર્ગના રહસ્યને જાણનારા શાસ્ત્રજ્ઞાનનો સ્વાદ ચાખનારા મત નિયમાદિકને જાણનારા પૌષ્ઠ પ્રતિક્રમણ કરનારા દેવદર્શન ગુરુવદન ધર્મધ્યાન ના વ્યસનીયો અને શાળાના અધ્યાપકો ધણાખરા નદી કુવા વાવ તળાવ ખાઓચીયા અને વરસાદના પાણિમા નહાતા ધોતા કુદતા માણુમ પડે છે, એટલું જ નહિ પશુ બહાર જ ગલ જવું હોય ત્યારે અને હાથ પગ ધોવા હોય ત્યારે પશુ પાણિ ગળ્યા વિના જ વાપરે છે આ

કેવો અન્યાય આ કેવો અધર્મ અગેરે એક બાજુ અનેક પ્રકારે મન વચન કત્યાથી ધર્મનું અને જીવહયાનું પૂર્ણ રીતે પ્રતિપાલન કરે અને બીજી બાજુ અગળણ પાણિનું સેવન કરી અનતા જીવેલી હાણી કરે, આ શુ જૈનવર્ગને ઓછું શરમાનાજેવું છે તે માટે દરેક જીવેને ગળ્યા વિનાના પાણિનો એક બિંદુને વાપગુ જોઈએજ નાહ

કલિકાલસર્વગ્ન શ્રીમાન્ હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજીના વચનામૃતનું પાન કરનાર પરમાર્હત મહાત્માશ્રી કુમા પાલ મહારાજ નિન્તર પોતાના ૧૧ હજાર હાથીને ૧૮ લાખ ઘોડાને ૮૦ હજાર ગાયોને અને ૫૦ હજાર ઉંટોને ગળેહુ પાણિ પોતાના માથુમો દ્વારા પાન કરાવતા હતા અહાહાહા કેવું વીતરાગના વચનોનું પ્રતિપાળપણું કેરી ધર્મદંડતા કેવી જીવહયાની પરમ ભાવના! ધન્ય છે કુમારપાલ મહાત્માને કે આવી ઉત્તમોત્તમ જીવહયાના પ્રતાપે અવધ પકાળમા કર્મમલને હીણું કરી મુક્તિ મેળવશે. આ વ્રત જૈન બચ્ચાઓ શું નથી સમજતા, અલમત જાણે છે તથા સમજે છે છતાં પણ જૈનવર્ગ પાણિ ગળ્યા વિના ઉપયોગમા લે છે, તેની કાઈ સમજણ પડતી નથી અગેરે આજસુ જૈનો! કુમારપાલ મહારાજયે જેવી રીતે પાણિ ગળાવી વપગવવાનો ઉપયોગ રાખ્યો તેવો ઉપયોગ તમારે કયા રાખવાનો છે તમારે કયા તેમના જેટલા હાથી ઘોડા ગાયો બેમો ઉંટ હતા, તમો સમજો શાય કરો વિચારો ને ધ્યાનમા લ્યો. નાવા ઘોવામા એક પાણિનું તપેહુ અગર કુડો કે હાડો ધડો રાખી તેમા પાણિ લુગડાના સારા જડા ગળણા વડે કરી ગળો સ્મશાનભૂમિને વિષે ગયા હો તોય પણ મોટા લુગડાના ગળણા રાખો હાથ પગ ઘોવા વાપરવામા પણ પાણિ ગળવાનો ઉપયોગ રાખો. કેટલાયેક અગ્રાણિ આખી રાત્રિ

અળગણ પાણિ પીધા કરે છે તે બધ કરો અને દરેક કામમા લુગ ડાથી ગળેલા પાણિના ઉપયોગ કરવામા આવે ત્યારેજ તેમનું જૈનપણું સાચુ કહેવાય છે. પાણિ ગળવામા ક્ષવલેશ માત્ર મહેનત તેમજ વિલબ થતો નથી છતા આળસ કરો પુન્ય છોડી અનત જીવોના સહાર રૂપ અળગણ પાણિ વાપરી પાપપિડથી પુદ્ગલને બારે કરવુ તે ડાહ્યા માણસનુ તો કામજ નથી થોડી મહેનતે ધણુ જીવોના બચાવ કનિ અથાગ પુ યત્ન બધાતું હોય તેવા લાભને છોડનાર માણસ બહુજ બૂલથાપ ખાઇ પાછળથી પસ્તાવો કરનાર થાય છે. મોટેજ સુરા જીવેએ દરેક કામમા ગળ્યા વિના પાણિ વાપરવુ નહિ. અને નાવામા ધોવામા વાપરવામા હાથ પમ ધોવામા વાસણો માજવામા દરેક ઉત્તમ જીવેએ લુગડાના નાના મોટા ગળણા પાણિ ગળવા માટે ગખવાજ જોઇએ.

બાર માસમા પચીસ પચાસ સો બસો પાચસો રૂપીઆના લુગડા તમેને તમારા બાલ બચ્ચાના માટે મળે છે શુ ત્યારે પાણિ ગળવાના આઠ બાર આનાના લુગડાના ટુકડા તમને નહિ મળે, શુ ત્યારે એટલા પૈસા ખર્ચતાં તમારે હજાર પાચસો રૂ. નો ઘોઢો આવી જશે, અમર તમારા ઘરમા બે પાચ નાના મોટા પાણિના ગળણા સાચવી શકાશે નહિ. શુ તમે બધા દુનિયાદારીના પાપકર્મોમા ને ધર્મના કામોમા ઉજવળ તત્પર રહી આ એક નજવા નાણુક જીજ કામમા પ્રમાદ કરશો આળસ કરસો એટી ઘરો બેદરકાર રહેશો. બસ થયુ કે ભગવાનના વચનોને ધ્યાનમા પશુ નહિ લ્યો અરેરે નિરપરાધિ એવા પાણિના જીવોની દયા પશુ ચિતવશે નહિ હા પરમાત્મા હદ વળી મધ શસ્ત્રનનામકે તમારા જૈનપ્રાધવેના કાણુ અંતઃકરણમાં ઉતરી તે-

મને નિર્મળ બુદ્ધિ આપો કે દરેક પુન્યશાળી જીવો ધરેધરે પાણિ
મળવાના નાના મોટા પત્ર સાત મળણા રાખી જીવદયાના પ્રતિપાળ
યદ્ પુન્યકર્મના લોકતા યદ્ વીતરાગની આશાના પ્રતિપાલકો
બને એવી આ લેખકની આત્મ જાણાસા છે,

જનધર્મના સત્ય સિદ્ધાંતના સત્ય સ્વરૂપને નહિ માનનારા નાહ
જાણનારા નહિ સમજનારા કેટલાયેક અસાનિ મૂઢ જીવો કહે છે અને
બોલે છે કે પાણિ તો આરિસાના જેવું નિર્મળ છે તેમા વળી જીવો
શા અને આ તોફાન શુ, જીવો હોય તો નજરે પ્રત્યક્ષ કેમ દેખાતા
નથી ? આવી રીતે મિથ્યા બોલનારા જીવોને શિક્ષા કરવા માટેજ જાણે
ધર્મેજ સરકારે સુક્ષ્મદર્શક યત્ર પ્રગટ કર્યું હોયની શુ સુક્ષ્મદર્શક
યત્ર પાણિના અદર ધણા જીવો છે તેમ સામિત કરી આપે છે.
વિચાર કરનારાઓએ ખાસ વિચાર કરી જોવો જોઈએ કેપ્ટન સ્કોર્સવિ
સાહેબે એક પાણિના બિંદુ ઉપર સુક્ષ્મદર્શક યત્ર ગોઠવ્યું તો તે
સુક્ષ્મદર્શક યત્રને લઈને તે એક પાણિના બિંદુના અદર ૩૬૪૫૦
જત્રીશ હજાર ચારસો પચાસ જીવો તેમજે ચાલતા દેખ્યા આ
આશ્ચર્યમા પશુ કેઈને શકા પડે તો સિદ્ધ પદાર્થ વિજ્ઞાન નામની
બુદ્ધિ અદ્ભુતતા ગવર્મેન્ટ પ્રેસમા છપાવેલી છે તે દેખી લઈ પોતાની
શકા દુર કરી પાણિમા ધણા સુક્ષ્મ જીવો છે તેમ માની બનતા સુધી
પાણિનો ઉપયોગ પરમાણુ પેત કરવો અને કદાપિ કાલે ગળ્યા વિના
પાણિ કેઈ પશુ ઉપયોગમાં લેવું નહિ.

પ્રિય વાચક! હવે તું દીર્ઘ દૃષ્ટિથી વિચાર કરી જો કે એક પા-
ણિના બિંદુમા સુક્ષ્મદર્શક યત્રથી ૩૬૪૫૦ જીવ ચાલતા દેખ્યા ત્યારે
મહાત્માશ્રીમાનુ જ્ઞામિ મહારાજ પોતાના દિવ્ય કેવળજ્ઞાનમય ચ-

શુધી અસંખ્યાતા જીવો દેખે તેમા શુ આશ્ચર્ય છે આવુ જાણી સ-
મજી વીતરાગ મહારાજના વચનેને માન આપી દરેક ઉત્તમ જીવોએ
જેમ બને તેમ પાણિનો ઓછો ઉપયોગ કરી દરેક બાબતમા પાણિને
ગળ્યા શિવાય વાપરવુ નહિ, આવા પ્રકારની ટેક રાખી સુક્ષ્મ અનતા
જીવોને અભયદાન આપી પુન્યના ભાગીદાર થવુ તેજ ઉચિત છે

उक्तं च शिवपुराणेऽपि--

चतुर्दश्यां तथाष्टम्यां, पचदश्यां च भारत ।

तैलाम्यंगं तथायोगं, योषितञ्च विवर्जयेत् ॥ ૧ ॥

कुहूपूर्णेन्दुसंक्रातिचतुर्दश्यष्टमीषु च ।

नरञ्ચાંડાલયોનિ સ્યાત્, તૈલસ્ત્રીસ્નાનસેવનાત્ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ--ચૌદશને વિષે અષ્ટમીને વિષે તથા પૂર્ણિમાને વિષે હે
ભારત ! તેલથી શરીરે અભ્યંગ ઉદ્ધવર્તન અને સ્ત્રિસંગને ત્યાગ કરવો.
જેમકે ૧ અમાવાસ્યા પૂર્ણિમા સંક્રાંતિ ચૌદશ આઠમ આટલા દિવ-
સોમા તેલ સ્ત્રિ અને સ્નાનનુ સેવન કરનાર માણસ મરીને ચાડાલની
યોનિને વિષે ગમન કરે છે. ૨

અન્યદર્શનીયોના શાસ્ત્રને વિષે પણ આઠમ ચૌદશ અમાવાસ્યા
પૂર્ણિમા સંક્રાંતિ વિગેરે દિવસોમા પણ તેલનુ ચોપડવુ ચોળવુ વિગેરે
તથા સ્ત્રિયાદિકનુ સેવન કરવુ વિગેરેનો નિષેધ કરે છે તો જગત-
માન્ય જગતમુકુટમણિ જીવદયામય જૈનધર્મના સિદ્ધાંતોમા તો વીત-
રાગ મહારાજને નિષેધ કરેલ છે તેમા શુ નવાઈ હોય? અર્થાત્ કા-
ઈજ નહિ. આધુનીક સમયના ધણુખરા અજ્ઞાનિ જૈનો પણ મિથ્યા-
ત્વના અદર ચક્રચૂર બનેલા હોવાથી જૈનધર્મનુ રહસ્ય સમજ્યા વિના
અવળે રસ્તે ચાલી વિપરીત વર્તન કરે છે, તો બિચારો પામર જન-

સહિત । મિથ્યાત્વિવર્ગ કે જેમને તેમના ધર્મગુરુઓ પોતાના પુગણો-
મા સાચો માર્ગ વિદ્યમાન છતાં નહિ બતલાવવાથી તેઓ મિયારા અવળે
રહે તે દોરાઈ પોતાના પુગણોના લખાણથી પણ વિપરીત માર્ગે ચાલી
જવહિ સા કરી સ સારમા પારશ્રમણ કરનારા થાય તેમા શુ આશ્ચર્ય
હતું ? એસ કાંઈ નહિ. દુનિયાનો જનસમાજ જે સમજે તેા તેમા
કાંઈ વિલબ અગર મોટી વાત નથી ફક્ત પક્ષપાત કદાચિહ અને મિથ્યા-
નિમાનના ચરમા દુરે મુકી દે તેા આપોઆપ સ્વાર્થ દેખાઈ આવે છે
અને તેથી પુરુષક્રમા કલ્પા પ્રમાણે વર્તન કરી સ સારના પારને શીઘ્ર-
તાથી પામે છે, પરંતુ સ સારમા ઘણો કાળ રજાવાનું હોવાથી ભારે-
કર્મી જીવેને સન્મતિ મુઝની નથી શીઘ્ર મુજિગામી જીવેને વીતરાગ-
વચન જલદી રૂચી જાય છે, બીજને રૂચતુ નથી તોપણ આ લેખકનો
ઉદ્દેશ પ્રયાસ દુનિયાના જીવેના લાભના માટે છે, એમ જાણી મુગજ-
વો લખ્યા પ્રમાણે વર્તન કરવા ઉજમાલ થશે અને ગલ્યા શિવાય
પાણિનો ઉપયોગ નહિ કરે તેા તેમને ઘણાજ શાયદો અને લાભ થશે.

તત્ત્વજ્ઞાનના ખપી જીવેને તેમજ આત્માનું હિત ધ્વંષિતાર
અને સદ્ગતિમા ગમન કરવાની અભિલાષાવાળા જીવેને તેા સાચુ
શૌચ અને સાચુ તીર્થ ઉત્તમ શાસ્ત્રકારેયે કેને કહેલ છે તે જરા
ચક્ષુ ખોલીને વાચો વિચારો મનન કરો અને તેમ કરી સાચો પક્ષ
પકડી કદાચિહ ત્યાગ કરી સન્માર્ગની લાઇનમા આવો, એટલે પછી
પરબવમા દુર્ગતિનો ભય નહિ રહે, જુઓ તપાસો.

યત — સત્યં શૌચં તપઃ શૌચં, શૌચમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।

સર્વભૂતલયા શૌચં, જલશૌચં તુ પંચમમ્ ॥૧॥

ભાવાર્થ—સત્ય શૈય ૧ તપ શૈય ૨ ઇન્દ્રિયોના નિગ્રહ કરવો તે શૈય ૩ સર્વ પ્રાણિયોના ઉપર દયા રાખવી તે શૈય ૪ અને પાણિ શૈય ૫ પાત્રમુ કહેલું છે. આ ઉપરથી ચોક્કસ સિદ્ધ થાય છે કે પાણિને જ પવિત્રપણું માનવામા આવે છે તે બૂલભરેલું છે. સત્ય હોય નહિ તપ પણ નહિ ઇન્દ્રિયોનું દમન નહિ અને પ્રાણિયોના ઉપર દયા નહિ આવા જીવો પાણિનેજ કેવળ પવિત્ર માની પાણિના જીવડાઓ મારે તે કાર્ષ પવિત્રતા કહેવાતી નથી. ઉપરના પ્રથમના આરને ગ્રહણ કરી પછીજ પન્માણોપેત પાણિ ગળણ્યાથી ગળી ઉપયોગપૂર્વક વાપરે તેજ અરેખર પવિત્ર ગણ્ય છે શિવાય અન્ય નહિ. માટે ઉત્તમ જનોએ આત્મહિત કમ્તાર પવિત્ર ગુણોને ગ્રહણ કરી પવિત્રતા પ્રાપ્ત કરી તેજ આવકાન્ દાયક છે વળી પાણિ કાષ્ઠ તીર્થ કહેવાતું નથી, જુઓ તપામો વાચો વિચારો ને મનન કરો. યદુક્તં સ્કવપુરાણે—

સત્યં તીર્થં ક્ષમા તીર્થં તીર્થમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।

સર્વભૂતદયા તીર્થં, તીર્થં માર્દવમેવચ ॥ ૧ ॥

દાનં તીર્થં દમસ્તીર્થં, સંતોષસ્તીર્થંમુચ્યતે ।

બ્રહ્મચર્યં પરં તીર્થં, તીર્થં ચ પ્રિયવાદિતા ॥ ૨ ॥

જ્ઞાનં તીર્થં ધૃતી તીર્થં, પુન્યં તીર્થમુદાહૃતમ્ ।

તીર્થાનામપિ ચત્તીર્યં, વિશુદ્ધિર્મનસઃ પુરા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—સત્ય તેજ તીર્થ કહેવાય છે ક્ષમા તેજ તીર્થ કહેવાય છે ઇન્દ્રિયોના નિગ્રહ કરી વશ રાખવી તેજ તીર્થ કહેવાય છે સર્વ પ્રાણિયોના ઉપર દયા રાખવી તેજ તીર્થ કહેવાય છે મૃદુતા-કામળપણ તેજ તીર્થ કહેવાય છે દાન તેજ તીર્થ કહેવાય છે દાન-પણું તેજ તીર્થ કહેવાય છે સંતોષ તેજ તીર્થ કહેવાય છે બ્રહ્મચર્યનું

પ્રતિપાલન કરવું તેજ ક્રકષ્ઠ તીર્થ કહેવાય છે । પ્રય વચન બોલવું તેજ તીર્થ કહેવાય છે જ્ઞાન તેજ તીર્થ કહેવાય છે ધૈર્ય તેજ તીર્થ કહેવાય છે પુન્ય તેજ તીર્થ કહેવાય છે તીર્થોનું પણ તીર્થ પ્રથમ મનની શુદ્ધિ તેજ તીર્થ કહેવાય છે

। પ્રય વાચક ! બસ સમાપ્તિ થઈ ગઈ આટલા બધા તીર્થમા પાણિને વિષે સ્નાન કરવાથી શુદ્ધિ થાય તે પાણિ રૂપ તીર્થનું તો નામ માત્ર પણ નથી માટે બોળા અજ્ઞાનિ જીવો તીર્થ તીર્થ કરી પાણિના જીવોનો તીર્થસ્નાનના ખ્હાનાથી ધાન કરે છે તે તેમની મોટી અજ્ઞાન-દષ્ટા છે ખીજના શાસ્ત્રની વાતા માનવી ન માનવી અલગ રહી પરતુ પોતાના શાસ્ત્રની વાતા ઉપર વળુ શ્રદ્ધા નહિ હોવાથી હદ વળી ગઈ. આવા મતિમદ જીવોને બોધ કરી લાઘવ ઉપર લાવવાની કોઈની સત્તા નથી કદાચ કોઈ કહે કે આવો સલા કરો તમારા વિદ્વાનોને બોલાવો ત્યારે ખ્હાના કઢી પૂડમા પુછડા ઘાલે અને ગાળો દેવા માટે આથી સિદ્ધ થાય છે કે અણુસમજી અજ્ઞાનિ આણુસ ગાળો દઈ લડાઈ ટટો કરી પોતાનો કંકડો ખરો કરવા ધારે પણ તેથી તો તેમની મૂર્ખતા દુનિયા પાસે પ્રગટપણે જણાઈ આવે છે કેટલાયેક મૂર્ખ જૈનો કે જે પ્રત્યક્ષ દેવગુરુધર્મના વૈરી છે તે મિથ્યાતીપણાની છાપ ધારણ કરવાથી દહેતસરજી પાસે અગર ઉપાશ્રયે પાણિની પરબો મડાવે છે તેમને ખમર નથી કે તે દહેસસર ઉપાશ્રય પાસે જોઈએ નહિ, પાણિ પડવાથી કાદવ થાય લીલ દુલ થાય અદર સંમૂર્ઠિમ જીવો દેડકા વિગેરે ઉત્પન્ન થાય અને સાધુ-ઓને ચાલવાનો રસ્તો રહે નહિ ધણા ગામના મૂર્ખ જૈન કેટલાયેક પાણિયા સાધુ કરતા પણ પાણિના પરબન વિશેષ લાભકારી માને

છે સાધુને જ્યાં આવવાની હરકત પડે અસખ્યાતા જીવે મરે લીલ
 દુલના અનતા જીવે મરે કીડીયો મકોડા કુચુઆ મચ્છરો મરે દેડકા
 વિગેરેનો નાશ થાય તે પાપ નહિ ગણતા સાધુ ઉપાશ્રયમા રહે તો
 પાપ માની ઉપાશ્રયે ચાલવાના રસ્તામાજ પરજ મડાવે અને સાધુ
 બ્યારે કહે કે આવીરીતે દીક ન કહેવાય ત્યારે આઠણો વૈશ્વવો વિગેરે
 અઠારે વર્ણ પાસે જઈ વાતો કરે કે પાણિની પરજ માડવા દેતા નથી
 એમ કરી જૈનધર્મની લક્ષુતા કરાવે. ગરીબ બિચારા પામર અજ્ઞાનિ
 પ્રાણિયો જૈનધર્મ મા વીતરાગ મહારાજયે પાણિ બહુજ પરમાણો-
 ચેત કારણ જેટલું વાપરવાનું કહ્યું છે તે તેઓને મિથ્યાત્વીયોના
 સહવાસીયોને ક્યાથી ખચર પડે નજ પડે. અગે કેટલાયેક મિથ્યાત્વી
 ઉત્તમ હોય છે તે બરાબર પાણિ ગળી ઉપયોગપૂર્વક વાપરે છે ત્યારે
 આવા જૈનકુળમા ઉત્પન્નભાવને પામેલા અગમણ પાણિમા નહારું
 ધાતુ પરમે વિગેરે મડાવવાને મિથ્યા લોકોના મડગમા મળી પોતે
 પણ વિશેષ મિથ્યાત્વી થાય છે જૈનધર્મનું જ્ઞાન જૂલી દેવગુરુધર્મના
 દ્રોહી થઈ પ્રાતે દુર્ગતિના ભોક્તા થાય છે. કેટલાયેક માણસોને દેવ-
 ગુરુધર્મ ઉપર દ્રેષ થવાથી મિથ્યાત્વનો પ્રચાર અને મિથ્યાત્વનો
 સબધ રોમે રોમ ધુન્ની ગયો હોય છે તેથી તેઓ મિથ્યાત્વને ચાહ-
 નારા હોઈ મિથ્યાત્વમાજ રક્ત રહી ભારેકર્મી થઈ અનતકાળ સ-
 સારમા રજ્યા કરે છે. આવા બિચારા જીવે દુર્ગતિના કારણજૂત
 થાય છે જૈનધર્મી કહો જૈની થતા નથી ને મિથ્યાત્વી કહો મિથ્યાત્વી
 થઈ જતા નથી ક્રૂર મિથ્યાત્વીનો સબધ તેનોજ પ્રચાર તેનોજ
 વિચાર તેનીજ ભાવના તેનીજ કલ્પના અને તેમના વચનો ઉપર
 વિશ્વાસ પણ સ્વદેવગુરુધર્મનો તેમજ પોતાના ધર્મના પુસ્તકો ઉપર

વિશ્વાસ નહિ એવા નામધારી જૈનો ભારેકર્મપણાની છાપ મેળ-
વનારાઓમા ખપે છે.

બાલ દષ્ટિથી બલે લાભ દેખાય પણ તેમા એટલો વિચાર
કરવાનો છે કે આપણા સ્વધર્મને બાદ ન આવે વીતગગના વચનને!
લોપ ન થાય અને દેવગુરુધર્મનું વૈરીપણુ પ્રાપ્ત ન થાય તેવીરીતે વર્ણન
કરવાનુ ખાસ જરૂરી જેવુ છે માટે આ વાત ખાસ ધ્યાનમા રાખવા
જેવી છે અને ખાસ વીતરામ મહારાજના કરેલ ઉપદેશ ઉપર શ્રદ્ધા
રાખી અળગણુ પાણિને જલ્દાજલ્દી આપી ગળાનેજ ઉપયોગમા લેવું
જોઈએ એટલુજ નહિ પણ પોતે પાણી ખીજને પૂર્ણ શ્રદ્ધા કરાવવી જોઈએ.

લોકોમા હાલમા જે પાણિમા નહાયા એટલુ પુન્ય સમજી અનતા
જીવોનો સહાર કરવાની જે પ્રથાઓ પડેલી છે તે કેવળ વ્યર્થ છે
અંતરગ આત્માની શુદ્ધિ વિના કદાપિકાલે બાલ-ઉપરથીજ ફક્ત શુદ્ધિ
જીતી નથી માટે આત્મભલ (પાપકર્મ)ને ધોવા માટે પ્રયત્ન કર-
વામા આવે ત્યારેજ આત્મા શુદ્ધ થાય છે, જુઓ તપાસો.

કુશાન્તો વથા-

વિષ્ણુસ્થળને વિષે પરમ જેનધર્મની ચુસ્ત રાગી ગોમતી
નામની એક સાર્થવાહની સ્ત્રી વસતી હતી. તેને અત્યંત મહાભિ-
આત્વી ગોવીંદ નામનો પુત્ર હતો. તેની માતાએ ઘણા પ્રકારે બોધ કરી
મિથ્યાત્વ છોડાવવા પ્રયત્ન કર્યો પરંતુ કાષ્ઠપણુ શુણુ નાહ અતા વ્યર્થ
ગયો એકદા પ્રસ્તાવે તે ગોવીંદ પોતાના મિથ્યાત્વી તીર્યોને વિષે જવાની
તૈયારીયો કરવા લાગ્યો ત્યારે તેની માતાએ કહ્યું કે હે પુત્ર ! લૌકિક
તીર્થ ગંગા ગોદાવરી ત્રિવેણી સગમ પ્રયાગ જલદર્શન દિ સ્નાન કરવા
વડે કરી આત્માની હિંસાથી અસત્યથી ચોરીથી પરદારાસેવનાદિથી

કરેલા અનેક પાપકર્મની શુદ્ધિ થતી નથી માટે સમજણપૂર્વક પ્રથમ પાપકર્મના ત્યાગપૂર્વક શુદ્ધિ કરવાની છે આવીરીતે કલા છતાં પણ ન માન્યુ ત્યારે તેને બોધ કરવા નિમિત્તે કહ્યું કે હે પુત્ર તું તહારા સમગ્ર તીર્થોને વિષે સ્નાન કરે તે પ્રમાણે આ હે મહારી તુંબડી લખ ન તેને તું સ્નાન કરાવજે જુલોચ નહિ આટલી માહારી આજા જરૂર- જરૂર પાળજે તે તે પ્રમાણે અગીકાર કરી ચાલ્યો અને જ્યાં જ્યાં જવું હતું તે તે તીર્થોને વિષે જઈને માતાયે કહેલું કરીને સ્નાન કરીને મસ્તક મુકવીને તથા બન્ને હાથને વિષે અનેક પ્રકારે મુદ્રાઓ-ઠાપો લખને પેતાના નગરમા આવ્યો અને ઘરે આવ્યો પછી ઘરે આવી વિનયથી માતાના ચગ્ણુકમલને નમસ્કાર કરી દરેક તીર્થોમા તુંબડીને સ્નાન કરાવ્યાના સમાચાર કહ્યા. ત્યારબાદ તે જ્યારે બોજન કરવાને માટે બેઠો ત્યારે તેજ કડવીનું તુંબડીનું શાક કરાવી તેની માતાયે તેને ખાવા આપ્યું તેથી બેવિદે તે શાક જેવું જમવા માડ્યું કે તુરત અહો અહો આ શાક ખાનાલાયક નથી સાક્ષાત્ જરૂર-વિષના સમાન કડવું છે તેમ બોલી ઉઠ્યો તેથી તેની માતાયે કહ્યું કે હે પુત્ર જો તું તુંબડીને તીર્થોમા નહવરાવી છે તે તો પવિત્ર થઈ ગઈ તેમા વળી કડવાશ હોય શાની ? ત્યારે પુત્રે કહ્યું કે હે માતા ! પાશ્વિમાં આ તુંબડીને નહવરાવવાથી કાંઈ અરની કડવાશ જાય ખરીકે ? અર્થાત્ નજ જાય ત્યારે તેની માતા બોલી કે હે પુત્ર ! તીર્થોને વિષે સ્નાન કરાવવાથી પણ આ તુંબડીની આતર કડવાશ જ્યારે ન ગઈ ત્યારે તું વિચાર કર કે હિંસા અસત્ય ચોરી જરી (પરસ્ત્રીલ પટપાણ) રાગ દ્વેષ મોહ મત્સર નિદા વિક્રયા જેવે વેર જલ વિશ્વાસઘાત પ્રપચ માયા કપટ પરને કલંકપ્રદાનાદિ થઈ ઉત્પન્ન થયેલ પાપકર્મ વડે કરી કરી મલીન

અથેલ આત્માની શુદ્ધિ દરેક ઠેકાણે ઉપરથી પાણિના અદર નહાવાથી કેવી રીતે થઈ શકે ? અર્થાત્ નજ થાય. આવા પ્રકારના માતાના પરમ શુદ્ધ ધર્મયુક્ત વચનો સામળી ગોવીંદ બોધ પામ્યો ને મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરી માતાયે પ્રેરેલો શુદ્ધ સુર પાસે જઈ મિથ્યાત્વને આલેખી નિદી ગઈ શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ પ્રતિપાલન કરી પરમતીર્થ શ્રીમાન્ યતુજય મહાતીર્થ જઈ તપકર્મ કરી કર્મને માળી કેવળ-જ્ઞાન ઉપાર્જન કરી નિર્વાણસુખનો ભોક્તા થયો. સુર વાચક' દેખી લે સત્ત્વ તીર્થનો ચમત્કાર, પ્રથમ ગોવિંદ મિથ્યાત્વી હતો ત્યારે કેવી ભાવના ? અને તેની માતાયે તુંબડાની કડવાશ તીર્થોના સ્નાનથી જતી નથી તે સિદ્ધ કરી બતાવ્યું ત્યારે કેવી ભાવના ? બસ જ્ઞાનદશાવિના અધાર હોય છે અજ્ઞાનિ માણસો અનેક પાણિના સ્થળોને તીર્થો માની અનતા જીવેનો સહાર કરી પુન્ય માને ત્યારે તેજ માણસને જ્ઞાન થવાથી તે અસત્ય તીર્થોને વિષે સ્નાનાદિક છોડી સત્ય એવા યતુજયાદિક પરમ મહાતીર્થોની ઉપાસના કરી મેક્ષપ્રાપ્તિ પામે છે. ધન્ય છે આવા વિચારશીલ સુર જીવેને. માટે હે મહાનુભાવો તમે પણ જાણી યુજ સમજ અને ૫ શિરપ મહાજીવેના સહારભૂત તીર્થોને વિષે જઈ આતરશુદ્ધિ કરી પાપનું પ્રક્ષાલન કરી ગોત્રીદત્તી પેડે મેક્ષસુખ મેળવો તેજ લેખકની આતઃ ઈચ્છા છે

અથ મૂલક સ્વરૂપમ.

કેટલાયેક માણસો અજ્ઞાન દરાથી કંદમૂળાદિકનું ભક્ષણ કરે છે અને કંદમૂળાદિક અભક્ષ અનતકાયાદિક પદાર્થોનું ભક્ષણ કરવાથી જીવો મહામલીન કર્મ બાધે છે અને તેના કડવા મહા રોગ રોગ પરલોકના દુર્ગતિને વિષ જઈ ભોગવવા પડે છે. જૈન

શાસ્ત્રોમા તેા પગલે પગલે અને તકાય અભક્ષ્ય પદાર્થોને વર્જવાનું કહેલ છે એટલુજ નહિ પણ અન્ય દર્શનીયોના શાસ્ત્રોમા પણ નિષેધ કરેલ છે જુઓ વાચો.

उक्तं शिवपुराणे—

मुलकेन समं चान्नं, यस्तु भुक्ते नराधमः ।

तस्य शुद्धिर्न विद्येत, चान्द्रायणशतैरपि ॥૧॥

ભાવાર્થ—જે નરાધમ માણસ મૂળાના સાથે અન્નનું ભક્ષણ કરે છે તે માણસની શુદ્ધિ પોતાનાજ સ્મૃતિ પુરાણમા લખેલ આદ્રા-યણા નામના તપને સોવાર કરવાથી પણ શુદ્ધિ થતી નથી આશી સિદ્ધ થાય છે સેકડો આદ્રાયણ તપના પુન્ય કરતા મૂળાના ભક્ષણમાં મહા પાપકર્મ છે માટે મૂળા લાગવા બેઠયે.

यस्मिन्गृहे सदानार्थ, मूलकः पच्यते जनैः ।

स्मशानतुल्यं तद्वેશ્મ, पितृभि પરિવર્જિતમ્ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—જેના ઘરને વિષે દાન કરવા નિમિત્તે લોકો મૂલાને પચાવે છે રાત્રે છે, તેના ઘરને સ્મશાન સમાન કહેલ છે અને પિતૃથો પણ તે ઘરને ત્યાગ કરેછે એ ઉપરોક્ત પુરાણોના લખાણથી સિદ્ધ થાય છે કે પિતૃથો મૂળાના દાન આપવાથી કદાપિકાલે તુષ્ટિ મળતી નથી પણ મશાણુતુલ્ય તે ઘર બાણી તેના ત્યાગ કરે છે માટે મૂળાનું ભક્ષણ અવશ્ય વર્જવાલાયક છે.

पितॄणां देवतानां च, यः प्रयच्छति मूलकम् ।

स याति नरकं घोरं, यवदाभूतसंभवम् ॥૩॥

ભાવાર્થ—જે માણસ પિતૃથોને મૂળા આપે છે તે માણસ બન્યા સુધી પૃથ્વી વિધમાન હોય ત્યા સુધી ધોર નરકને વિષે ગમન

કરે છે એ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે દેવતાઓને તથા પિતૃયોને
મૂળા આપવા નહિ અને પોતાને પણ ખાવા નહિ છતાં પોતે ખાય
છે અને દેવતાઓને તથા પિતૃયોને દાન આપે છે તો જરૂરજરૂર
તે ધૈર્ય નરકમાં ગમન કરે છે.

ગોવિન્દકીર્તનેऽપ્યુક્તમ્—

અજ્ઞાનેન કૃત દેવ' મયા મૂલકમક્ષણમ્ ।

તત્પાપ યાતુ ગોવિન્દ, ગોવિન્દ તવ કીર્તનાત્ ॥૨॥

ભાવાર્થ—હે દેવ અજ્ઞાનતા વડે કરી મેં મૂળાનુ ભક્ષણ કરેલ
છે તો હે ગોવીંદ તમારૂં કીર્તન કરવાથી તે મહારૂં પાપ નષ્ટ થાઓ
આના અદર સાફ સાફ કહે છે કે અજ્ઞાનતાથી પ્રથમ મૂળાનુ ભ-
ક્ષણ કરનાર જીવને પાછળથી બોધ થવાથી પ્રથમ મૂળાના ભક્ષણ
કરવાથી કરેલા પાપની માફી માગે છે માટેજ મૂળાના ભક્ષણને ત્યાગ
કરવું જોઈયે

રસોન ગુંજનં ચૈવ, પલાંઠં પિંડમૂલકમ્ ।

મત્સ્યમાસસુરાઞ્ચૈવ, મૂલકસ્તુ વિશેષતઃ ॥૩॥

ભાવાર્થ—લસણ ગાજર દુગળી માખણ અમર પિત્તને આપ
વાનો પિંડ તથા મૂળા મા' લા માસ દારૂ વિગેરેને ત્યાગ કરવાનું
કહે છે. આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે આગળ ઉપર અજ્ઞાન
જીવે માછલા વિગેરેના માસાદિકનો આહાર કરનારા હોવાથી તેના નિષે-
ધને માટે પુરાણાદિને વિષે કહેલ છે અને મૂળાને તો વિશેષે કશી
વર્જવાનું કહેલ છે

પુત્રમાંસં વરં મુક્તં, ન તુ મૂલકમક્ષણમ્ ।

મક્ષણાન્નરક યાતિ, વર્જનાત્સ્વર્ગમાપ્નુયાત્ ॥૩॥

ભાવાર્થ—પુત્રના માસનું ભક્ષણ કરવું સારું પણ મુળાનું ભક્ષણ કરવું સારું નાહ. મૂળાના ભક્ષણ કરવાથી નરકમાં જાય છે તે ત્યાગ કરવાથી રાગને વિષે ગમન કરે છે આ ઉપરથી પણ અધિક પાપકર્મ મૂળાના ભક્ષણ કરવામાં થાય છે એમ સમજી સુત જીવેયે મૂળાના ભક્ષણને અવશ્ય જલાજલી આપવી જોઈએ આ શ્લોકો પ્રભાસપુરાણમાં પણ છે.

ગોવિન્દકીર્તનેઽપિ—

યસ્તુ વૃંતાકર્કાલિંગમૂલકાનાં ચ મક્ષક ।

અન્નકાલે સ મૂઢાત્મા, નરકંગો યુધિષ્ઠિરઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ—જે માણસ રીંગણા તથા કલિંગડા તથા મૂળાઓના ભક્ષણને કરે છે તે મૂઢ આત્માનો ધણી અતકાક્ષે મરતી વખતે નરકને વિષે ગમન કરે છે આયકી પણ સિદ્ધ થાય છે કે મૂળા વિગેરેનું ભક્ષણ એકાદ રીતે પ્રાણિયેને દુર્ગતિના અદર લઈ જનાર કે.

પદ્મપુરાણેઽપ્યુક્તમ્—

મયમાંસાશનં રાત્રૌ મોજનં કંદમક્ષણમ્ ।

યે કુર્ષ્વતિ વૃથા તેષાં, તીર્થયાત્રા જપસ્તપ ॥૧॥

વૃથા ચૈકાદશી પ્રોક્તા, વૃથા જાગરણં હરે ।

વૃથા ચ પાંષ્કરીયાત્રા વૃથા ચાંદ્રાયણં તપઃ ॥૨॥

ભાવાર્થ—જે માણસો મધપાન કરે છે તથા માસના ભક્ષણને કરે છે તથા રાત્રિભોજન કરે છે તથા કંદમૂળના ભક્ષણને કરે છે, તે માણસોની તીર્થયાત્રા વૃથા છે, તેના તપ જપ પણ ફેામટ છે, તેની એકાદશી પણ વૃથા છે, તેમનું હારજગરણ કુર્વું પણ વૃથા છે

તથા તેમની પૌષ્કરી માત્રા તથા ચાદ્રાયણ તપ પણુ વૃથા છે આ ઉપ-
રથી સિદ્ધ થાય છે કે ઉપરના કર્મોમા મહા પાપકર્મ થાય છે
માટે છેડી દેવા. શિવપુરાણેડવિ—

મુક્ત હાલાહલં તેન, કૃતં ચામક્ષમક્ષણમ્ ।
ઘંતાકમક્ષણં ચાપિ, નરો યાતિ ચ રૌરવં ॥૧॥

ભાવાર્થ—જે માણસ મૂળાના બક્ષણુને કરે છે તેમણે હલા
હલ વિષનું બક્ષણુ કર્યું જાણો તેમજ અબક્ષ પદાર્થનું બક્ષણુ કર્યું
તેમજ રી ગણાનું બક્ષણુ કર્યું છે ને આવી રીતે અબક્ષ પદાર્થનો બક્ષણુ
કરવાવાળો માણસ નિશ્ચય રૌરવ એવા નરકને વિષે ગમન કરે છે.

નિલિક્ષેત્ર વપેદ્યસ્તુ, મૂલકં ચોપદંશતિ ।
નનસ્ય નરકોત્તારો, યાવદિદ્રાશ્ચતુર્દશ ॥૧॥
इति गोविन्दकीर्तने

ભાવાર્થ—જે માણસ ગળીના ક્ષેત્રને વારે છે એટલે ગળીને
સત્રને વિષે ઉત્પન્ન કરવા રોપે છે તથા જે માણસ મૂળાનું બક્ષણુ કરે
છે તે માણસ નરકને વિષે ગમન કરે છે અને ચૌદ્વદ્રો થાય ત્યાંથી
નરકમાંથી તે માણસ નીકળી શકતો નથી આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે
કે મૂળાના બક્ષણુ વિગેરે કરવામા અનેક પ્રકારનું પાપ થાય છે માટે
મૂલ અગ્નિને જીવેને મૂલતા અગ્નિના છેડી મૂળા આદિક અનત-
કાયાદિકના બક્ષણુનો ત્યાગ કરી દેવો હિતાવહ છે.

વલી કેટલાયેક માણસો અગ્નિન દશાથી મધના બક્ષણુ કરે છે
તેા તેમા પણુ વીતરાગ મહારાજે મહાન દોષો કહેલા છે વળી એક
મહા આશ્ચર્યની વાર્તા છે કે એક માણસ બીજાનું ઉચ્છિદ્ર એક પાણી

કે ભોજન પણ કરતો નથી અને જેના અંદર હજારો લક્ષો માખીયો જીવડાઓ ઈડાઓ મરી ગયા હોય તેના મધના ભક્ષણ કરતો સુગને પણ કરતો નથી આ એક મહા જીલમની વાત છે અને તેને માટેજ એવા મતિમદ જીવોને ધર્મબોધ કરવા નિમિત્તે જૈન શાસ્ત્રોયે વિષે તેમજ અન્યદર્શનીયોના શાસ્ત્રને વિષે લખ્યા છતાં જણાવ્યા છતાં મધના ત્યાગ કરવાનું ફરમાન કર્યાં છતાં પણ જૈનવર્ગ અને અન્ય વર્ગ મધનું ભક્ષણ કરે છે તે યુક્ત નથી. હાથુ વિવેચન કરવા કરતાં ટુંકાણુમા જણાવવું દુસ્ત ધારી અત્રે આ લેખમા કાઠકિ તેનું વિવેચન કરવામા આત્રે છે, જીઓ તપાસો. યદુક્તં પુરાણાદૌ—

યો દદાતિ મધુ શ્રાદ્ધે, મોહિતો ધર્મલિપ્તયા ।

સ યાતિ નરકં ઘોરં, શ્વાદૈકૈ સહ લંપટૈઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ—જે માણસ મોહ પામીને ધર્મને માટે શ્રાદ્ધને વિષે મધના દાનને ખીજીને આપે છે તે માણસ મધના ખાનારા લ પટ માણસોના સાથે મરીને ધોર નરકને વિષે ગમન કરે છે. આ ઉપરના લખાણથી સિદ્ધ થાય છે કે મધના ખાનારા અને મધનું દાન આપનારા સર્વે ધોર નરકમા જાય છે માટે અવશ્ય મધને ત્યાગવું જોઈયે

સપ્ત ગ્રામે ચ્ચ યત્યાર્પં, અગ્નિના મસ્મસાત્કૃતે ।

તદેતજ્જાયતે પાપ, મધુર્બિદ્વૈકમક્ષણાત્ ॥૨॥

ભાવાર્થ—અગ્નિ લગાવી સાત ગામને બાળી ભસ્મીભૂત કરવાથી જેટલું પાપ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું પાપ મધના એક મિંદુના ભક્ષણ કરવાથી થાય છે. કહો હવે શું બાકી રહ્યું કયા સાત ગામનું બાળીને ભસ્મીભૂત કરવાપણાનું પાપ અને કયા મધના એક મિંદુના ભક્ષણ

કરવાનુ પાપ ? બસ વાચક વગ તુંજ વિચારી લે કે આખો નીચીને મધના ખાનારને દાન આપી ખવરાવનારાના પાપની હદ મીમાં કાઢી રહી, જોઈ લે આખો આપ નાગપુરાણેપિ.

મધે માંસે મધુનિ ચ નચનીતે બહિર્નીતે ।

ઉત્પદ્યંતે વીલિયન્તે, સુસૂક્ષ્મા જંતુરાશયઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ— મધને વિષે માંસને વિષે મધને વિષે અને દહીને વણેવી અદરથી માખણુ બાહર કાઢ્યા પછી તેના અદર અત્યંત સૂક્ષ્મ એવા જીવોના રાશિ-સમુહ તે અદર ઉપર થાય છે અને મરે છે આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે મધ માખણુ મધ (દાર) માંસ ત્રિગેરે અવશ્ય વર્જવાલાયક છે, કારણકે તેમાં અસ પ્યાતા જીવોની ઉત્પત્તિ તથા વિનાશ થાય છે.

इतिहासपुराणेऽप्युक्तम्—

मध मांसं च येनित्य, वर्जयन्तीह मानवा ।

जन्मप्रभृति मत्स्यांश्च, सर्वं ते मुनयः स्मृता ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—જે મનુષ્યો નિરંતર મધમાંસના ભક્ષણુને તથા માછલાના ભક્ષણુને જીવતા ત્યાગ કરે છે તે મુનિયો ગણી શકાય છે આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે મધ માંસ માછલાના ભક્ષણુને ત્યાગ કરનારાને મુનિયોની ઉપમા આપી છે. હવે જીવવધ કરી ઉપર પ્રમાણે મધ માંસ મધ માખણુ માછલા ખાનારા મા ખવરાવનારા કાઢી મુનિયો કહેવાતા નથી પણ તેને ત્યાગ કરનારાજ મુનિયો કહેવાય છે.

मिताक्षरायामप्युक्तम्—

भक्षयन्माक्षिकं क्षुद्रजन्तुलक्षयोज्ज्वलम् ।

स्तोकजन्तुनिहन्तृभ्यः, सौन्दिकेभ्योऽतिरिच्यते ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—ક્ષુદ્ર એવા લાખો જીવોના મરણ થકી ઉત્પન્ન થયેલા મધનું જે માણસ ભક્ષણ કરે છે તે માણસ થોડા જીવોની હત્યા કરનારા ચડાલ થકી પણ વિશેષ કહેવાય છે બસ ઇહા પણ અવધિ આતી ગહી. ચંડાલ દિવસમા એક અગર બે ચાર જીવો મારે છે અને તેના માસના ભક્ષણને કરે કરાવે છે પણ મધના અદર તો લાખો જીવો મરણ પામેલ હોવાથી અન્યદર્શનીયોના પુસ્તકો પણ મધભક્ષણની સાફ મનાઈ કરે છે છતાં મતિમંદ જીવો મધનું ભક્ષણ કરે છે મધનું દાન કરે છે મધ શિવાદિકને ચડાવે છે આ કેટલું અધો અધોર પાપકર્મ છે તે વિચારી લેવું જોઈએ

પુનરપિ-મધુનોઽપિ માધુર્યમ્બોધૈરહહોચ્યતે ।

આસાદૈતે યદાસ્વાદાશ્ચિરં નરકવેદનાઃ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—અહહ ઇતિ ખેદે અબોધ મૂઢ મૂર્ખ માણસો પણ અનેક જીવોના ધાતબૂત છતાં પણ મધને વિષે મધુરતા છે તેમ જાણે છે, જે મધના આસ્વાદન કરવાથી લાખા કાળ સુધી નરકની વેદના ઉત્પન્ન થાય છે, અર્થાત્ મધના ભક્ષણ કરવાવાળાને નરકમા જઈ અનેક પ્રકારની વેદના સહન કરવી પડે છે તે જુલી જઈ કેવળ મૂર્ખ માણસો મધમા માધુર્ય છે એવું જોયો ખોલે છે જાણે છે કહે છે તેઓને અજ્ઞાનિ જાણવા.

વળી તેજ પ્રમાણે માખણના ભક્ષણ કરવામા પણ અનેક પ્રકારે દોષોત્પત્તિ કહેલી છે અને તેમા પણ અનેક જીવોની ઉત્પત્તિ વિનાશ કથન કરેલ હોવાથી ઉત્તમ જીવોને માખણનું ભક્ષણ કરવું ઉચિત નથી. તેજ મિતાક્ષર ગ્રંથને વિષે કહેલું છે, જુઓ-

અન્તર્મુદ્ધર્તાત્પરતઃ સુસૂક્ષ્માજન્તુરાશયઃ ।

યત્ર મૂર્ચ્છન્તિ તન્નાય, નવનીતં વિવેકિમિઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—જે માખણને વિષે અતર મુદ્ધર્તા—એ ધડી બાદ મૂલ્ય એવા ધણા ઇવે ઉત્પન્ન થાય છે ને મરે છે તેવા માખણને વિવેકી ઇવેએ ખાવું નહિ આથી સાફ જણાય છે કે માખણ અનેક ઇવેના ધાત ૩૫ હોવાથી ભક્ષણ કરવું ઉચિત નથી. વળી પણ નાગપટલ નામના વ્રથને વિષે પણ એજ પ્રકારે કહેલ છે. જૈનશાસ્ત્રકાર મહા-રામજી પણ કહે છે

યતઃ-મજ્જે મહુમિ મંસમિ, નવ્વણીંમિ ચ્ચઉત્થપ ।

ઉત્પજ્જતિ અસંખા, તવ્વન્ના તત્થ જંતુણો ॥

ભાવાર્થ—મધને વિષે મધને વિષે માસને વિષે અને ચાલુ માખણને વિષે આ ચારેને વિષે તદ્વર્ણા અસખ્યાતા ઇવે ઉત્પન્ન થાય છે અર્થાત્ જોવે વર્ણ હોય તેજ વર્ણવાળા ઇવે એ ઉપરોક્ત પદાર્થને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે માટે વિચારશીલ મુઠ્ઠા ઇવેએ જરૂરજરૂર માસ મદિરા મધ માખણ ત્યાગ કરી માનવજન્મ સફળ કરવે જોઈએ

વળી પણ ધણા અનતકાય અને અભક્ષ પદાર્થોના ભક્ષણ કરવા માટે સાક મનાઈ કરે છે અને આ અભક્ષ અનતકાય પદાર્થ મા કદમૂળાદિકે તેમજ વત્પાક રિગણા આદિ અનેક પદાર્થો કહ્યા છે તે ખાસ વાંવા લાયક છે ને જો ન ત્યાગ કરે તો તેઓને મહાન પાપ-કર્મના ઉપાર્જન કરનારા તેમજ દીર્ઘકાળ નરકને વિષે તીવ્ર વેદના ભોગવનાગ કહ્યા છે માટે ઉત્તમ ઇવેએ ખાસ તેવા પદાર્થોને જલાજલી આપવી એજ ઉચિત છે એ વિગેરે વિવેચન પ્રથમ થઇ ગયેલ છે માટે ધ્યાનપૂર્વક વાંચી અંગીકાર કરી પુન્યના ભાગીદાર

થઈ નરકવેદના ભોગવરી ન પડે તેવા વિચારો રાત્ર દિવસ હૃદયમ
રાખી વર્તન કરવાથી સુખી થવાય છે.

શ્રીમાન્ જૈનશાસ્ત્રકાર મહારાજઓએ બાનીશ અભક્ષ બત્રીસ
અનતકાય પદાર્થો જે ભક્ષણ કરવા લાયક નથી તેનું વર્ણન સ્વ-
સિદ્ધાંતોના અંદર બહોળા વિવેચનથી કરેલું છે તેમા ઘણાં જીવોનો
ઉત્પન્ન ભાવ અને નાશાદિક લખેલ છે એટલુંજ નહિ, પણ ભક્ષણ
જગનાગ તિરિય નરકાદિક દુઃખદાયી ગાંતમા રહે છે ને વર્જવાવાળા
ઉત્તમ દેવગતિ તેમજ મોક્ષગતિ મેળવવાવાળા થાય છે માટેજ
અમક્ષ અનતકાયાદિકનો ત્યાગ કરવો શ્રેષ્ઠ છે. અભક્ષ અનતકાયાદિકના
વિશેષ વિવેચન જાણુવાની ઇચ્છાવાળા સુચ પુન્યશાળી જીવોએ અભક્ષ
અનતકાય આ નામની ચોપડી છપાયેલ છે તે મેળવી વાંચી લેવી
જેથી આપોઆપ સમજણ પડી જશે. તે યુક્ત છપાયેલ હોવાથી
મહા વિશેષ વિવેચન કરેલું નથી માટે ખપી જીવોને અમક્ષ અનત-
કાય નામની યુક્ત વાચવા બલામણુ કરી મહા આટલાથીજ વિરમીએ
છીએ અસ્તુ

નિદાસ્ત્વરૂપમ્—

પ્રિય મહાશય ! દુનિયાના અંદર ઉત્પન્ન થયેલા જીવો જીવિતજીને
ધારણુ કરનારા છે તો જેમ માણસો માણસોમા ફેરફાર હોય છે તેમજ
દરેક તે માણસોના સ્વભાવોના અંદર પણ ફેરફાર હોય છે અને
જે માણસને જે વસ્તુ પ્રિય હોય છે તેને વિષે તેની અતિ આદ-
ગૃહિ હોય છે તે પણ વાસ્તવિકજ છે. ઉત્તમ માણુમને ઉત્તમતાપ્રિય હોય છે

અને ધર્મિષ્ઠ માણસને ધર્મ પ્રિય હોય છે જ્ઞાનિને જ્ઞાન અને ધ્યાનીને ધ્યાન પ્રિય હોય છે રાગીને રાગ અને નિરાગીને વૈરાગ્ય પ્રિય હોય છે દ્રેષીને દ્રેષ અને કલેષીને કલેશ પ્રિય હોય છે સાગને શ્રેષ્ઠ અને નકારને કનિષ્ઠ પ્રિય હોય છે કિંમહુના. ખાનપાનની પહેગવા ઓઠવાની હસવા રમવાની જોવા રોવાની હરવા ફરવાની લેવા દેવાની બોલવા ચાલવાની અને કરવા કરાવવાની જેની જેવી ટેવ જેમની પડેથી હોય છે તેની તેવી પ્રકૃતિ તેમના સહચાર ભાવને પામી જઈ પછી લોક-પ્રસન્ન યા લોકવિરુદ્ધ ધર્મસન્નુય યા ધર્મવિરુદ્ધ ગમે તેવું કર્તવ્ય હોય પરંતુ તથાપ્રકારનું વ્યસન પડી જવાથી તે વ્યસન આત્માથી મેવન કરી શકાય નહિ તો વ્યસનીના આત્મા મહાન્ પેદને પામે છે જેમ કાગડ નામનું પક્ષી દિવસમાં ત્રણ વાર સવાર બપોલ ને સાંજે હર્યા વિના રહેતું નથી તથા જેમ કુકડો સવાર બપોલ ને સાંજે ત્રણ વાર શબ્દ કર્યા શિવાય રહેતો નથી તથા જેમ શકર-હુકર ઉત્તમ રસવતી ભક્ષણ કરવા મળ્યા છતાં પણ વિષ્ટાનું ભક્ષણ કર્યા શિવાય રહેતું નથી તથા જેમ કાગડો સપર્શ સરોવર છતાં મવીન ખાઓ-ચીયામા પ્રીતિ ધારણ કર્યા વિના રહેતો નથી, તેમજ વ્યસની માણસ પણ પોતાના વ્યસનનું સેવન કર્યા શિવાય રહેતો નથી તે દરેક દુષ્ટ વ્યસનોને વિષે દુષ્ટમા દુષ્ટ પરતી નિદાઈપી જે મહાન્ વ્યસન છે તે નિદાઈપી વ્યસનને સેવન કરનારા સ્ત્રિ યા પુરૂષ ત્યાગી યા સસારી ગમે તે વ્યક્તિ હોય તોપણ તે વ્યસનને નિદનીક માણસ કદાપિ કાલે ત્યાગ કરી શકતો નથી આથી કરીને શ્રીમાન્ શાસ્ત્રકાર મહારાજએ પરતી નિદા કરનાર માણસોને અધઃમા અધઃમ અને મહા નીચમા નીચ કહેલા છે તેમજ તેઓ બીષ્ય જોખના બાધનારા થાય છે.

યત - ન સનોઽન્યગુણાન્ હિંમ્યાન્નાસત સ્વસ્ય વર્ણયેત્ ।

તથા કુર્વન્ પ્રજાયેત, નીચૈર્ગોત્રોચિત પુમાન્ ॥૧॥

ભાવાર્થ—ખીજ માણસના વિદ્યમાન ગુણોને હણે નહિ તથા પોતાના અદર ગુણોની પ્રાપ્તિ નહિ છતાં સ્વગુણોનું વર્ણન કરે નહિ એમ છતાં પણ જો ગુણોના ગુણોને હણે અને પોતામાં અવગુણ છતાં ગુણો પ્રગટ કરે તો તેમ કરવાથી તે માણસ નીચગોત્રને લાયક થાય છે અર્થાત્ નીચગોત્રને બાધે છે વળી પણ કહ્યું છે કે-

સ્વશ્લાઘા પરિનિદા ચ, મત્સરો મહનાં ગુણૈઃ ।

અસંવદ્ધપ્રલાપિ ચ, આત્માનં પાતયત્યધઃ ॥૨॥

ભાવાર્થ—પોતાની પ્રશંસા કરનાર તથા ખગ્ની નિતા કરનાર તથા ગુણી માણસોના ગુણો પ્રત્યે દ્રેષ મત્સર ઇર્ષ્યા ધાગણુ કરનાર તથા અસંબદ્ધ વચનોનો પ્રલાપ કરનાર માણસ પોતાના આત્માને અધીગતિના અદર નાખે છે.

સાપ્રતકાલને વિષે પોતાના યશોમાન કરવા અને પરનું નિકદન કરવું આ ચેટક બાહુલ્યનાથી સે કડે નવાણુ ટકા માણસોમાં જોવામાં આવે છે અને જેની નિદા ઉપર જે માણસો ઉતર્યા તેનું જડમૂળ કાઢવામાં પરમેશ્વરનો કે ભવવૃદ્ધિનો તેમજ દુનિયાનો લવલેશ માત્ર ડગ રાખતા નથી મહાન્ આશ્ચર્યની વાત છે કે પરના કિચિત્ માત્ર દોષને દેખીને અને પોતાના મહાન્ દોષોને દેખતા છતાં અધે થાય છે તે વિચાર કરવાયોગ્ય છે.

યદુક્તં-રાઈર્સારસઘમિત્તાણિ, પરચ્છિદ્ધાણિ પાસસિ ।

અપ્યળો ચિલ્લમિત્તાણિ, પાસંતોવિ જ પાસસિ ॥૧॥

ભાવાર્થ—નિદા કરનાર દુજન માણસને ઉપદેશકાગ્રંથ ઉપદેશ કરે છે કે અરે મૂઠ નિંદનીય માણસ ! તું રાઈ અને સરસવમાત્ર પરના છિદ્રોને જુએ છે પરંતુ તહારા પોતાના બીલામાત્રના પ્રમાણવાળા મહાન છિદ્રોને-દોષોને દેખતા છતાં પણ તું દેખતો નથી, તે મહા ખેદની વાર્તા છે.

દરેક માણસેા પરના ઉપર દષ્ટિ નાખે છે પરંતુ પોતાના ઉપર નાખતા નથી તથા પરના અવગુણો જુવે છે પરંતુ પોતાના અવગુણને જોતા નથી તેનું કારણ એ છે કે દુનિયાના માણસોમા એવો એક અવગુણ રહેલો છે કે પોતાના દોષોને જોઈ શકેજ નહિ અને તેથી ફરીનેજ પરના દુષણોને નિહાળ્યા કરે છે તેટલા માટેજ શાસ્ત્રકારોએ પરની નિદા કરનારને ચડાલ કહેલ છે.

યત-કાક* પક્ષિષુ ચાંડાલ, સ્મૃત પશુષુ ગર્દભ ।

નરાણાં કોપિ ચાંડાલ, સ્મૃત સર્વેષુ નિંદક ॥૧॥

ભાવાર્થ—પક્ષિયોને વિષે કાગડાને ચડાલ કહેલ છે તથા પશુ-ઓના અદર ગધેડાને ચાડાલ કહેલ છે તથા માણસોને વિષે કોપીને ચાડાલ કહેલ છે તથા સર્વને વધે નિદા કરનારને ચાડાલ કહેલો છે વળી પણ—

ચાંડાલ* પક્ષિણ કાકઃ, પશુનાં ચૈવ કુક્કુર ।

કોપો મુનીનાં ચાંડાલ, સર્વચાંડાલનિંદકઃ ॥૨॥

ભાવાર્થ—પક્ષિયોના વિષે કાગડાને ચાડાલ કહેલ છે તથા પશુ-ઓને વિષે કુતરાને ચાડાલ કહેલ છે તથા મુનિયોને વિષે કોપ કરનારને ચાડાલ કહેલ છે તથા સર્વને વિષે નિદા કરનારને ચાડાલ કહેલ છે.

આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે ચાડાલમાં ચાડાલ માણસ નિદનીક માણસ કહેવાય છે અને તેથી કરીને એટલે એવા નિદનીક ચાડાલો આ પૃથ્વી ઉપર ચાલવાથી પૃથ્વી પણ અપવિત્ર ભાવને પામે છે, તેથી પૃથ્વીને શુદ્ધ કર્યા શિવાય ઉત્તમ માણસોને ચાલવું પણ લાયક નથી. દૃષ્ટ તરીકે એક ચાડાલણીને કોષ્ટકે પ્રશ્ન કરવાથી તેણે તેમને ઉત્તર આપી નિદનીક માણસની દુષ્ટતા પ્રગટ કરી.

યતઃ—કપાલકૃતહસ્તા ચ મદિરામાંસમક્ષિણિ ।

માર્તંગિનિ દુરાચારે ! કથં સિંચસિ મેદિનીમ્ ॥૧॥

ભાવાર્થ—એક ચાડાલણી પૃથ્વીના ઉપર પાણી છાટી છાટીને પગ મુકી મુકીને રસ્તામાં ગમન કરતી દેખી કોષ્ટ એક માણસે તેને પ્રશ્ન કર્યો કે ખોપરીને હાથને વિષે ધારણ કરનારી તથા માસ મદિરાના ભક્ષણને કરનારી હો દુરાચારિ ચાડાળણી! તું પાણી વડે કરી પૃથ્વીને શુ કામે સીચે છે? એવો પ્રશ્ન સાંભળી તેણીએ ઉત્તર આપ્યો —

ગોચરં ગ્રામ્યસીમાં ચ, કન્યાક્રયો પરનિદકઃ ।

તેષાં મધ્યાત્ ગતો ત્રાસીત્, તેન સિંચામિ મેદિનીમ્ ॥૨॥

ભાવાર્થ—ઈંદ્રિયોના રસમાં અત્યંત આસક્ત રહેલ તથા મૈથુનમાં મર્યાદારહિત તથા કન્યાવિક્રય કરનાર તેમજ પરની નિંદા કરનાર તેઓનામાંથી કોઈપણ માણસ આ ભૂમિ ઉપર ચાલતે ગયેલ હોય છે તેથી કરીને હું પૃથ્વીને સિંચુ છું

માત ગીના આવાં વાક્ય શ્રવણ કરી પ્રશ્ન પુછનારે પુછ્યું કે હસ્તને વિષે ખોપરીને ધારણ કરે છે તથા માસ મદિરાના ભક્ષણને કરે છે, વળી જાતે ચાડાળણીને દુરાચારિ છું તો તહારા કરતા પણ ઉપરના ચારે શું અધમ કહેવાય છે? ત્યારે ચાડાળણીએ ઉત્તર આપ્યો કે

હા મહારા કરતા પણ તે કન્યાવિક્રય કરનાર અને પગની નિંદા કરનાર મહાન અધમાધમ કહેવાય છે

એ ઉપરોક્ત વચનો ઘડી પણ સિદ્ધ થાય છે કે પગની નિંદાના સમાન બીજી એક પણ પાપ નથી છતાં હુકમને જેમ વિદ્યા વદ્ધબ હોય છે તેમજ નિંદા કરનારને પસી નિંદા અત્યંત પ્રિય હોય છે અને તેથી કરીને ઇહલોકને વિષે અપવાદ, તિરસ્કાર અને ધિક્કારને પાત્ર થાય છે તેમજ પરલોકને વિષે સસારની વૃદ્ધિવાળા થાય છે

યદુક્તં સિદ્ધાંતે—

દ્વિદ્વો સુઓ વ દોસો, પરસ્સ ન કયાઈ સો કહેયઠ્ઠો ।
જિણધમ્મા હિ રયેણ, પુરિસેણં મહિલિયાપ વા ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ —જૈનધર્મને વિષે રક્ત પુરુષે અગર સ્ત્રીયે પરોઁ કાષ્ટપણુ દોષ દેખેલ હોય તેમજ અનણુ કરેલ હોય તો પણ કદાપિ કાલે તે કાષ્ટને કહેવો નહિ.

રામેણ વ દોમેણ વ, જો દોસં જણવયસ્સ માસેઈ ।
સો હિંદઈ સંસારે, દુક્ખસહસ્સાઈ અણુદુંતો ॥૨॥

બાવાર્થ —રાગ વડે કરીને તેમજ દ્વેષ વડે કરીને જે માણસ પરના દોષોને બોલે છે તે માણસ હળસે દુ ખોને સહન કરતો સસારને વિષે પરિભ્રમણુ કર્યા કરે છે.

ચાનિ મહારાજાએ નિંદા કરનારને ઇહભવ પગબવને વિષે અનેક પ્રકારના દુ ખો અને સસારવૃદ્ધિ કથન કર્યા છતાં પણ આધુનિક સમયના પરનિંદાના રસીયા છવે પોતાની કુટિલાઈને નહિ મુકતા નિંદા કરવામાજ રાખ્યા માખ્યા રહે છે તે તેમના બારેકર્મીપણુ-

નીજ નિશાની છે અને એવા ભારેકર્મી જીવે. પરની નિંદા કરી
આનંદ માની પાપની વૃદ્ધિ કરે છે.

યતઃ-લોગો કુડિલસહાચો, પરદોસગ્ગહણ નિયયતત્તિલો ।

અજ્જવજ્જનમચ્છરિઓ, દુગ્ગહહિયઓ પવુદ્ધોય ॥૧॥

ભાવાર્થ—સાપ્રતકાલને વિષે લોકો કુટિલ સ્વભાવવાળા તથા
નિરંતર પગના દોષોને ગૃહણ કરવામાં તત્પર અને દક્ષપણુ ધારણ
કરવાવાળા તેમજ સરથ સજ્જન ઉત્તમ જીવોના ઉપગ્રેષ્ઠ ધર્મી-
મત્સરને ધારણ કરવાવાળા તથા દુષ્ટ કરીને ગૃહણ થઈ શકે તેવા
હૃદયવાળા અને અત્યંત દુષ્ટ હોય છે.

ભવાતરને વિષે મહાન્ પાપક્રમના કરવાથી માણુએ આ ભવમાં
પગની નિંદા કરવામાં રક્ત થાય છે અને પૂર્વભવના અભ્યાસથી આ
ભવમાં પણ વારંવાર નિંદા કરી અનંત સસાર ઉપાર્જન કરે છે.
અનેક કેકારના દુષ્ટોને સહન કરવા શ્રેષ્ઠ માને છે પરંતુ પરની નિં-
દાને ત્યાગ કરી તેઓ સારી માનતા નથી. જેમ વ્યસનો નિરંતર
એવન કરવાથી વૃદ્ધિ પામે છે તેમજ નિંદા પણ દિનપ્રતિદિન કર-
વાથી વિશેષ વૃદ્ધિ પામે છે અને તે એટલી હદે ચડી જાય છે કે
સરથ થાત સજ્જન ઉત્તમ ક્રમ પ્રતાપી તેજસ્વી ધર્મિષ્ઠ વિમેરે
માણુએની નિંદા કરતા શીમે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ દેવગુરુધર્મની
પણ કમ્મર બાંધીને નિંદા કરવામાં પાછા હકતા નથી અને તેમ કરી
મહા પાતકી થાય છે

ચાલતા વર્તમાનકાલને વિષે જોતોના અંદર નિંદાએ એવો તે
સજ્જન પીલો મારેલો છે કે બીજા અન્યમાર્ગચિના અંદર એવું
આગેજ જોવામાં આવશે. અન્યદર્શનીયો પોતાના દેવગુરુધર્મ ગમે

તે પ્રકારના હશે તો પશુ તેમના ગુણુશ્રામ વર્ણન પ્રથમ કરશે અને પોતાના દેવગુરુધર્મ ઉત્તમોત્તમ છતાં જોનો મુક્ત કંઈ નિંદા નિંદાને નિંદાજ કર્યા કરશે તેનું કારણ કોઈ શોધશે તો એક ખીજા ઉપર ઝેર વેર ઠપ્પાં અદેખાઈ અને ક્રોધ શિવાય ખીજું કાંઈપણ જાણવામાં આવશે નહિ.

મુસલમાનો પાંચ બેગા થશે તો મસીદ કબરની પૂજના કરશે તથા ફકીરને નમશે બહુમાન કરશે કુરાન બણુશે બણુવાશે અને કલમો પઢશે પઢાવશે તથા એક રાંટલાના પાંચ ટુકડા કરી સગખી રીતે વહે ચી ખાઈ પોતાના જાતબાઈએને મદદ કરશે દુ.ખીનો ઉદ્ધાર કરી ગરીબોનું પાલન કરી નોકરીરહિતોને નોકરી અપાવી સપ સપીને એકઠા કરીને રહેશે પરંતુ જો પાંચ જોનો બગા થાય તો જૈનમંદિર ઉપર તહારા મહારાનાજ પ્રપચો પોતાની મોઠાંધને લાદને દેવદ્રવ્યનો બગાડો નકામો વ્યર્થ ખર્ચ કર્યા કરશે અને વિશેષ રૂ. હશે તો પશુ જાણુ પોતાના બાપનાજ હોય નહિ તેમ માની જીર્ણોદ્ધાર યા નવીન દેહેરાસરજીના અદર પૈસો નહિ આપતા ટીપ કરવા આવનારને પાંચ પચીસ ચોપડાવી હાકી કાઢશે તથા ઉપાશ્રય તેમજ જ્ઞાનદ્રવ્ય સાધારણુદ્રવ્ય વિગેરેનો બગાડો એક ખીજા ચડસાચડસીથી કરશે ગુરૂના તો પગ ને મસ્તક બન્ને કાપીજ નાખશે કિંબહુના દેવગુરૂના તો કટા દ્રેષીજ થઈ તેમની નિંદા વિકથા કરવા બેસી જશે બણુવા ગણુવાની ને ભક્તિ મુક્તિની વાર્તા અલગ રહી પણ એકજ નિંદાની વાર્તા લખ ને બેસશે અને તેમા દેવગુરૂ તથા વિશેષ કરીને ઉત્તમ વ્રતધારી સરસ્વ ધર્મિષ્ઠ અને મહાપવિત્ર શ્રાવક શ્રાવિકાઓનું નિકેદન કરતાં જો પાંચુ વાળી જીવે તો તેમને જમ પગમાધામી જીવે તથા પોતાને એક

પૈસાનો લાભ થતો હોય તો સામાને એક હજારના ખાડામા ઉતારનારા અને અન્યને કુમુદિ આપી ખીજનો બગાડો કરશે. વળી જો શેર બાર પોતા પાસે હશે તો એકલાજ પ્રપંચ કરીને ખર્ષ ખીજને બુખ્યા મારશે ને કદાચ નહિ ખાધ શક્યા તો પોતે નહિ ખાના ને ખાવા નહિ દેતા ઢોળી નાખશે, વળી પોતાના જાતિભાઈ-થેના મસ્તક કાપી સુખીને મદલે દુખી કરશે નોકરી વિચેરેને રસ્તે નહિ ચડાવતા રખડતા રજળતા કરશે પરંતુ કોઈનું બહુ ચિતવણું તે તેમનાથી જતી શકે તેવી આશા સ્વપ્નમા પણ સમજવી નહિ. સાપ્તકાળના દ્વેષી મત્સરી નિંદનીક એને ધખ્યાંલુ જીવેાયે નિંદાની તો કેવળ દુકાનોજ માડેવો છે અને તેમા સત્યાસત્યનો વિચાર કર્યા વગર અને માણસ માણસના ગુણોના જાણપણા વિના ચક્ષુ મી-ચીને શેગેયે ચોટે બજગમા જાળીયે માળાયે નદીયે નહેરે બાગમઝી-ચામા વિચેરે અનેક સ્થળોને વિષે અને વિશેષે કરીને દેહેરે ઉપાશ્રયે ધર્મના સ્થળોને વિષે પૂજા ને દર્શન કરવા જતા આવતા ને જક્ષ્મ તથા સામાયક પ્રતિક્રમણ પૌષધ કરતા કરીને અને કરેલ સમયે નિંદા નિંદા અને નિંદા, બસ નિંદાનાજ નગારા ગગડાવીને ધર્મદેખી-પણાની છાપ મેળવી નીચગતિમા રજળાવનાર નીચ કર્મના બાધનાસ પોતાના આત્માને સારા માની દુનિયામા લાલ ફક્કડભાઈ થઈ ફરનારા નિંદનીક જીવો આભવ પરભવ અને બવોભવથી ઠગાય છે. વળી નિંદા કરનાર માત્ર મહા પાપના ભાગીદાર થાય છે તો તેમા દેવગુરુ અને ધમ તેમજ ધર્મિષ્ઠ સરળ જીવોની નિંદા કરવાથી બહુલસ સાચી અને દુર્લભબોધિ થાય તેમા શુ આશ્ચર્ય છે? પરંતી નિંદા કરનારા માણસોને કષાયાદિકની પ્રાપ્તિ વિશેષે કરીને થાય છે અને તેમા પણ

વિશેષે કનિ અસત્ય બોલવાપણુ હોવાથી વિશેષ પ્રકારે સસારમા રજીનાના થાય છે કારણકે દેવગુરના નિ દેકોની ગતિ શાસ્ત્રકા મહારાજને નીચી કથન કરેલ છે ચદુક્ત સિદ્ધાંતે—

ઓ જિણગુર પઢિકુદ્ધો, પુરિસો મહિલા ષ હોદ જિયલોપ ।
સો હિંદઈ સંસારં, દુક્ખસહસ્માદ પાવેન્તો ॥૧॥

ભાવાર્થ—આ સસારને વિષે પુરુષ અને સ્ત્રી આ બન્ને અર્થાત્ જે પુરુષ તેમજ સ્ત્રી જે જીવ શ્રીજિનેશ્વર મહારાજના ઉપર તથા ગુરમહારાજના ઉપર વૈર વિરોધ ધારણ કરો ઇધ્વાંતુ મત્સી ચઢ દેખને ધાગણુ કરે છે તે જીવ હજારો દુ ખોના અનુભવને કરતો પામતો સસારના અદર રજીયા કરે છે

તથા—તિલ્લકસાયાણ રૂઠં, પુરિસાણં સાહુનિદાપરાણં ।

ઈન્દ્રિયવસાણુગાણં, નિયમેણં દોગર્દગમણં ॥૨॥

ભાવાર્થ—જે જીવો તીવ્ર ક્રપાયને ધારણ કરનાર ઇહલોકને વિષે હોય તેમજ જે પુરુષો વિશેષથી સ્ત્રીઓ પણ સાધુઓની નિંદા કરવામા તત્પર હોય તેમજ ઇન્દ્રિયોને વશવર્તિ હોય તે જીવો નિશ્ચય મરીને દુર્જિતિમા જાય છે આવી રીતે કંઠણાના સમુદ્ર શાસ્ત્રકાર મહારાજને નિંદા કરનારને દુર્જિતિની પ્રાપ્તિ અને સસારપરિભ્રમણુ કથન કર્યા છતા પણ સાપ્રતકાલના જીવો નિંદાને છોડતા નથી તે તેમના બહુલ-કર્મ શિવાય બીજી કાઈપણુ બાણી શકાતું નથી. જેમ પરના અજને આક્રંદ પર્વત ભક્ષણુ કરતા મૂઠં માણસ પાછુ વાળી નહિ જોે ।થી ને અજ બર્થા શિવાય વમન વિશુચિકાદિ રોગાદેકની પ્રાપ્તિ અને મરણુ-હ્યાનો ભાગીદાર થાય છે તથા જેમ પરની લક્ષ્મીને હરણુ કરવાથી તલ્હાર કેટલાજ રાજા આદિક દેહાતદ કની શિક્ષા કરશે એવો વિચાર

નહિ કગ્તા સુખની ઇચ્છામાં છેદન બેદન તાડન તર્જન સુખ તરસ અને કેદખાનાના રૌરવ દુ ખો તેમજ શસ્ત્રી આદિ દેહાતદડની શિક્ષા અને પરલોકના અદર નરકાદિ તેમજ ભવોભવ રખડપટ્ટીની છાપ મેળવે છે તેમજ પગની નિંદા કરનારા ઇહલોકના અદર નિંદા કરનારા તાતા માતા થઈ ઇહલોકમાં તિરસ્કાર ધિક્કાર ફિટકાર મેળવે છે ને પરલોકના અદર કુગતિ અને સસારટલિપણાને પામે છે તે માટે દેવગુરુધર્મ ધર્મિષ્ઠ માણસ તેમજ અન્ય જીવની નિંદા કરતી લાયક નથી કાગળ કે નિંદા એ એક દુષ્ટમા દુષ્ટ વ્યસન છે અને તે જેમ જેમ વૃદ્ધિ પમે છે તેમ તેમ અનર્થ કરનાર થાય છે સામાન્ય માણસની વાર્તા દુર રહી પણ ધર્મિષ્ઠ માણસ હોય તે પણ જો નિંદા દેવગુરુદિકની કરે તો કિલ્લીપીલાવને પામે છે. યદુક્તં મગવતીસુત્રે—

નાણસ્ત કેવલીજં, ધમ્મ યરિઅસ્ત સવ્વ સાહુણ ।

आई अवन्नवाह, किंविस्सिअं भावणं कुणह ॥१॥

ભાવાર્થ—જાના તથા કેવળજાનિ મહારાજના તથા ધર્માચાર્યના તથા સર્વ સાધુઓ આદિ ઉત્તમ જીવોના અવણુવાદ બોલનાર માણસ કિલ્લીપી ભાવને પામે છે, અર્થાત્ મરીને કિલ્લીપી (દેવતાના ઢેડ) થાય છે.

આ ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે જ્યારે ધર્મિષ્ઠ માણસોની દષ્ટા પણ નિંદા કરવાથી ચાલી થાય છે તો બીજા માણસો જેઓ ધર્મ પુન્ય સત્ય રહિત હોય તેઓ દુષ્ટ ગતિના બોક્તા થાય તેમાં શુ આશ્ચર્ય હતુ ? છતાં પણ મહા મહીનકર્મી જીવે હોશે હોશે પ્રીતે પ્રીતે અને ચાલી ચાલીને દેવગુરુધર્મોદિકની નિંદાને કરે છે તેની કયા પ્રકારની દષ્ટા થશે, તે શાસ્ત્રકાર કહે છે.

ચતઃ—વૈષર્નિકા ચ દારિદ્રી, વર્ષનર્નિકા ચ પાતકી ।

ધર્મનિકા મવેત્કુષ્ટી, સાધુનિકા કુલક્ષયમ ॥૧॥

ભાવાર્થ — દેવની નિંદા કરનાર દારિદ્રભાવવાળો થાય છે તથા દર્શનની નિંદા કરનાર મહાન્ પાતકી થાય છે તથા ધર્મની નિંદા કરનાર કુષ્ટી-કોઢીયો થાય છે તથા સાધુની નિંદા કરનાર પોતાના કુળનો ક્ષય કરનાર થાય છે, અર્થાત્ સાધુની નિંદા કુળના ક્ષયને કરે છે

એ ઉપરોક્ત પ્રમાણે શાસ્ત્રકાર મહારાજયે પોકાર પડીને કથન કર્યા છતાં સાપ્રતકાલના ત્યાગીયોમાના અને સસારીમાના ધણાખરા-એને પરની નિંદા કરવાનુંજ ચેટક વળગેલું છે ખરૂં પુઠાવો તો આવા જીવો બિચારા પરની નિંદા કરી દુનિયાના જીવોને ભરમારી તેમને ડગતા નથી પરંતુ પોતાના આત્માને માનવજન્મ જૈનકુલ ધર્મ-પ્રાપ્તિ બોધિથીજ અને મુક્તિ થતી સાક્ષાત્ હોય છે

અરે કુટિલ સ્વભાવવાળા અને દેહેરે ઉપાશ્રયે જઈ ટીલા ટપકા કરનારા અને ચવળા કટાસણા ફેરવનારા ધર્મદોષીયો અરે મૂઠ માણુમો જ્યારે ગુણી માણુમોની નિંદા કરી તેમના મસ્તક કાપવાને માટે કાતરો જરીયો બરછીયો તમોયે તમારા હૃદયમા રાખી છે ત્યારે ધર્મસ્થળ પ્રત્યેજ ધાર્મિક ક્રિયા કરવાનો આડબર શુ કામ ધારણુ છો ? તેથી તો વિશેષ મલીન ચીકણુ અને નિકાચિત કર્મ બાધશો કારણુકે અન્ય જગ્યાયે કરેલ કર્મ ધર્મસ્થળોને વિષે દુર ચરો પરંતુ ધર્મસ્થળોને વિષે કરેલા તમારા પ્રચંડ પાપકર્મ કોઈપણ ભવોને વિષે જવાના નથી. વળી દુનિયાના જીવો ગાડા મૂખા અને અધા છે છતાં પણ એટલું તો તેઓ સમજે છે કે અમુક સ્ત્રી પુરુષો ધર્મના ઉપકરણો લઈ ધર્મસ્થળોને વિષે ધર્મકરણિ કરવાને બહાને નિંદા

કરી કર્મ કરે છે, પરંતુ બોલવા કહેવા જમ તો તે પણ માર ખાય માટે વિના બોલ્યાજ રહે છે પાછળ પાછળ બેસે છે પરંતુ ડરના માર્યાં મુખે કોઈ કહેતું નથી કદાચ કોઈ કહે તો વૈરી થાય છે. બસવુંને લોટ ફાકવો બે એક સાથે બની શકે નહિ કાતો બસાય અને કાતો લોટ રકાય તેમજ કાતો ધર્મકરણિ કરાય કાતો નિંદા કરાય પણ દેહરા ઉપાશ્રયે સામાયક પ્રતિક્રમણુ 'પૌષધનુ' નામ ને નિંદાનુ' કામ હાથમા માળાનુ નામ ને નિંદાનુ કામ આ કામ સાર કહેવાય નહિ સર્વશુષ્કી વીતરાગ છે તે શિવાય સાધુ સાધવી શ્રાવક શ્રાવિકા સર્વથા પ્રકારે કોઈ કોઈ અશૈ સર્વે ન્યૂનતાને ધારણ કરનારજ છે. એવુ જાણતા છતાં પણ જ્યારે પરની નિંદા કરનારા દુષ્ટ જીવો પરની નિંદા કરે છે ત્યારે પોતાના મલીન કર્મ કરનારા દુષ્ટ આત્માની નિંદા કેમ કરતા નથી ? તેઓ જ્યારે પરના છિદ્રો ઉઘાડે છે ત્યારે પોતાનાજ છિદ્રો કેમ પ્રગટ કરતા નથી ? તેઓ જ્યારે પરના ઉપર દ્રેષ કરે છે ત્યારે પોતાના આત્મા ઉપર કેમ દ્રેષ કરતા નથી ? જ્યારે કરમકૂટ કરે છે ત્યારે પોતાના કપાળને કેમ કુટતા નથી ? જેથી તેમ કરવાથી ચીકણા કર્મ બધાતા ને સંસારવૃદ્ધિ થતી અટકી શકે તો ખરી

અહાહાહા શુ મૂર્ખતા અધતા વૈરતા જડતા કુટિલતા અને પરદ્રેષતા કે એક આ પાપણી લુલી (જુહી) ના લખકારામા દેવ ગુરૂ ધર્મ અને ધર્મીષ્ઠિ માણુસનુ' ખેદી નાખી પોતાના આત્માને આનંદિત કરવો, શુ નિર્લજ્જતા ? મૂઢ માણુસો હોશી હોરો કુવામા કોટે પથરો બાધિ પડે છે તથા હોશી હોરો પોતાના ધરમા લાય લગાડે છે પણ તેના માઠા વિપાક પછી તેમની કેવી દશા શરૂ છે તેમા જેમ તેમનું બાન રહેતુ નથી તેમજ અમાની માણુસો ચાવી ચાવીને પરની તથા

દેવ ગુરુ ધર્મની નિંદા કરે છે પરંતુ તેના વિપાક શુ ઉત્પન્ન થશે ને તે ભોગવતી વખતે આ આત્માની કેવી દશા થશે એવી વિચારણા નહિ કરનાર મૂઢ નિંદનીકેને ધિક્કાર ધિક્કાર ને ધિક્કાર છે દેવ ગુરુ ધર્મની નિંદા કરનારની કેવી દશા થાય છે તે શાસ્ત્રકાર કહે છે.

યદુક્તં—ન बोधिबीज नो मुक्तिर्न स्वर्गः सत्कुल नहि ।

शुक्लद्रव्यस्य नो लब्धिर्देवनिंदा परस्य तु ॥૧॥

ભાવાર્થ—દેવની નિંદા કરનાર માણસને બોધિમીઝની પ્રાપ્તિ થતી નથી તથા મુક્તિ પણ મળતી નથી તથા સ્વર્ગ પણ પ્રાપ્ત થાય નહિ તથા સારા કુસને વિષે જન્મ પણ પ્રાપ્ત થતો નથી તથા શુદ્ધ દ્રવ્ય પણ મળતુ નથી.

मुक्तत्वं काहलत्वं च, लूनाकुष्ठादिदोषजा ।

मुखरोगा सप्तषष्टिर्जायते जिननिंदया ॥૨॥

ભાવાર્થ—જિનેશ્વર મહારાજની નિંદા કરનાર માણસે મુગા-પણાને તથા ગાડાપણાને પામે છે તથા તેમને લૂતા દોષ અને કુષ્ટ દોષાદિક થઈ ઉત્પન્ન થયેલા સડસઠ મુખના રોગો ઉત્પન્ન થાય છે નિંબકુળા, ઉપલક્ષણ થઈ અનેક પ્રકારના દુ ખોને રોગોની પ્રાપ્તિ થાય છે.

अयशोऽकालमरणदु ख वक्त्रविगंधता ।

नृतातंतुमुखादोषा, भवति गुरुनिंदया ॥૩॥

ભાવાર્થ—ગુરુમહારાજની નિંદા કરવાથી અર્થાત્ ગુરુમહારાજની નિંદા કરનાર માણસને કદાપિકાશ્વે યશની પ્રાપ્તિ થતી નથી પરંતુ અપયશજ મહે છે તથા અકાલમરણનુ દુ ખ પ્રાપ્ત થાય છે તથા મુખને વિષે દુર્ગંધપણુ પ્રાપ્ત થાય છે તથા લૂતા તદુ આદિ અનેક દોષો પ્રાપ્ત થાય છે.

સસારી નરકે તિર્યગ મવે સ્યાત્ સ પુનઃ પુનઃ ।

ધર્મણા નિર્લકો નૈવ, લમતે માનુષ્ય મવ ॥૭૥

ભાવાર્થ—ધર્મની નિંદા કરવાથી અર્થાત્ ધર્મની નિંદા કરનાર માણસ મરીને નરકે જાય છે પાછો નરકમાંથી તિર્યચગતિમાં જાય છે અને તિર્યચગતિમાંથી મરને નરકે જાય છે આની રીતે વારંવાર તિર્યચ અને નરકના ભવોને કરે છે પરંતુ કદાપિકાલે માનવભવને પામતો નથી

ત્રયાણામપિ યસ્તેષાં, નિર્લકો ઘોર પાતકી ।

તસ્ય સંસર્ગમાત્રેણ, મલિની સ્યુ. પરેऽપિ હિ ॥૭૭॥

ભાવાર્થ—એવી રીતે દેવગુરુ અને ધર્મ આ ત્રણેની નિંદા કરનાર જે હોય છે તે મહાધોર પાપિષ્ઠ કહેવાય છે, એવા મહાન પાતકીના સંસર્ગમાત્રથી પણ બીજાઓ પણ મલીન થાય છે.

વીતરાગ મહારાજયે દેવગુરુધર્મની નિંદા કરનારાને મહાનુકૂળ નિ-
કૂળ પાપિષ્ઠ કહેલા છતાં અને તેમની સગતિ સોખત સંસર્ગ કરનારાઓને
મહાન મલીન કલા છતાં જે નિંદકો અને તેમની સોખત કરનારાઓ
દેવ ગુરુ ધર્મ ધર્મિષ્ઠ ને ઉત્તમ જીવોની તેમજ પુત્રની નિંદાને ત્યાગ
કરતા નથી તેઓ પોતાના પુન્યને યથા માનવભવને ઓધિબીજને
સદ્ગતિને અને મુક્તિને જલાજલી આપે છે અને દીધ સસારી-બહુલ-
સસારી થાય છે

અરેરે દુનિયાના દિવાના લોક નિંદા છોડો નિંદા છોડો, જે તમેને
પરતી નિંદા કરવાથી કાઈ લાભની પ્રાપ્તિ થતી હત તો તો પરતી
નિંદા કરેલી ધારો કે તમેને પ્રમાણુ થઈ હોત પરંતુ લાભ થતો નથી
પેટ ભરાતું નથી ક્ષુધા તૃપ્તિ દુર થતી નથી પણ કેવલ પરને દુઃખ

અને તમારી ચાહને તથા જીવંતે તેમજ કાન અને યુખને સર્વથા પ્રકારે પરિશ્રમ પડે છે વળી બનેભવ અનેક પ્રકારના દુષ્ટોની પ્રાપ્તિની છાપ પડે છે તો તેનાથી તમોનેજ ચેરલાભ છે. વળી કોઈના દુર્ગુણો દેખી જો તેમને સુધારવાની પોતાની સત્તાજ હોય તો સુધારો કરવો અને જ્યારે પોતાની સત્તાજ ન હોય તો પરની નિંદા કરી ફાગટ પોતાના આત્માને પાપક્રમથી બારે કરવો લાયક નથી કારણકે પરનિંદાને મહાપાપભૂત કહેલ છે.

યત્—પરનિંદા મહાપાપ ગદંતિ મુનયઃ સ્વહુ ।

इहलोकं पराभूति परत्र नरको यया ॥१॥

ભાવાર્થ—પરની નિંદા કરવી તેને મુનિમહારાજશ્રી નિશ્ચય મહાપાપભૂત કથન કરે છે, અર્થાત્ પરની નિંદા કરનાર મહાન પાપી કહેવાય છે નિંદાના કરવાથી ઇહલોકના અદર પરભવની પ્રાપ્તિ થાય તેમજ પરલોકના અદર નરકગતિ મળે છે તેજ કાગણુ માટે ઉત્તમ જવાબે પરની નિંદા છોડી આત્મનિંદા કરવી તેજ ઇહલોક પગલોકના અદર હિતાવહ છે.

यतः—आत्मनिंदासमं पुण्यं न भूतं न भविष्यति ।

परनिंदासम पापं न भूतं न भविष्यति ॥२॥

ભાવાર્થ —આત્મનિંદાના સમાન ભૂત ભવિષ્ય વર્તમાનકાળને વિષે બીજી એક પણ પુન્ય નથી તેમજ પરની નિંદા સમાન ભૂત ભવિષ્ય વર્તમાનકાળને વિષે બીજી એક પણ પાપ નથી.

માટે હે વિચારશીલ માનવ! દેવગુરુધર્મ તથા ધર્મિષ્ઠ સંજ્ઞન ઉત્તમ સરલ તેમજ તેમજ પોતાના કર્મબંધનથી સખત બધાયેલ ખરજીવાની નિંદાને છોડી કપાયોને ફાડી કર્મોને તોડી કેવલ આત્મ-

નિદાનેજ કરી સરસ્તા શીતલતા સ્વચ્છતા નિરાગતા નિર્દોષતા ધારણ
કરી મુક્તિ ગમણીને આલિંગન કરવા વહેલો વહેલો ઉન્નમાલ ઘર્ષ તહારા
માનવજન્મને સરલ કરજે વળી પણ પણ શાસ્ત્રને વિષે કહ્યું છે કે-

પુણ્યમાલાપ્રકરણેऽપ્યુક્તમ—

સુદૃઢિ ગુણે ધરંતો, પાવદ લહુઅત્તણં અકિંસિ ચ ।

પરદોસ કહાનિરઓ, ઉક્કરિસપરો અ સગુણેસુ ॥૧॥

ભાવાર્થ—શ્રેષ્ઠ ગુણોને ધારણ કરનાર છતાં પારકાના દોષોને
કથન કરવામાં રક્ત હોય તેમજ પોતાના ગુણોનું ઉત્કૃષ્ટપણુ બતાવનાર
હોય તે દુનિયમાં લઘુતા અને અપયશને પામે છે.

આચરદ જહ અકજ્જં, અન્નો કિં તુજ્જ તત્થ ચિંતાય ।

અપ્પાણ ચિંત્ર ચિંતસુ, અજ્જવિ વસગં મવદુહાજં ॥૨॥

ભાવાર્થ—ગોતાના કર્મજન્ય દોષોથી કોઈ માણસ અકાર્યનું
આચરણ કરતો હોય તો તેની તકારે ચિંતા કરવાનું શું પ્રયોજન છે ?
તું પોતેજ અઘાપિ પર્યંત અનેક પ્રકારના ભવરૂપી દુખને વશવર્તિ
રહેલ છે માટે તહારા પોતાનાજ આત્માની ચિંતા કર કે હે આત્મા
તું જન્મ જરા અને મરણના તીવ્ર અને ગાઢ દુખોથી ક્યારે છુટીય
તેનો વિચાર કર

પરદોસં જંપંતો, ન લહદ અત્થં જસ ન પાવેદ ।

સુઅણપિ કુણદ સસું બંધદ કમ્મં મહાધોરં ॥૩॥

ભાવાર્થ—રે શુભ પારકાના દોષોને કથન કરતો તું પૈસાને પામ-
તો નથી તેમજ યશને પણ પામતો નથી પણ ઉલટો સ્વજન સમઘી-
યોને પણ તું શત્રુતા ધારણ કરાવવાવાળો થાય છે અને મહા ધોર રોસ્વ
કર્મબંધનને કરે છે માટે પારકાની નિંદા કરવાથી તું પાછો ફર.

સમયંમિ નિગુણેસુવિ, મણિયા મજ્જત્થમાવણા ચેવ ।
પરદોસગહણં પુણ, મણિયં અન્નેહિં વિ વિરુદ્ધ ॥૪૥॥

ભાવાર્થ—શ્રીમાન્ વીતરાગ મહાગમ્યે જ્ઞેનશાસ્ત્રને વિષે નિગુણી માણસોને વિશે પણ મધ્યસ્થ ભાવના ગમવાનું દરમાન કથન કરેલ છે એટલે પરદોષ પરિનિદા પ્રાણીએ પણ નહિ કરતાં જીવોનું કર્મોદિનપણું ચિતવવાનું કહેલ છે અને પારકાના દોષોને ગ્રહણ કરવાનું અન્ય દર્શનીયોએ પણ નિષેધેલું છે, માટે સર્વથા પરિનિદા ત્યાગ કરવી.

લોઓ પરસ્સ દોસે, હત્યાહત્થિ ગુણે ય ગિન્હંતો ।
અપ્પાણમપ્પણો ચિય કુણ્ણ સદોસં ચ સગુણં ચ ॥૫॥

ભાવાર્થ—દુનિયાનો જીવ તે પારકાના દોષો અને પારકાના ગુણને ગ્રહણ કરતો પોતે પોતાના આત્માનેજ સાક્ષાત્ દોષયુક્ત અને ગુણયુક્ત બનાવે છે એવું જાણી ઉત્તમ જીવોએ પરદોષ ત્યાગ કરી પગુણને ગ્રહણ કરવાનીજ વૃત્તિ રાખવી

મૂરિગુણા વિરલચ્ચિયં, ઇક્ક ગુણોવિ હુ જણો ન સન્નવત્થ ।
નિહોસાણ વિ મહ, પસસિમો થોવદોસે વિ ॥૬॥

ભાવાર્થ—જેના અદૃઢ ધણા ગુણો હોય એવા તે જીવો દુનિયામાં બહુજ થોડા હોય છે પરંતુ એક ઉત્તમગુણવાળો લોક પણ સર્વ જગ્યાએ હોતો નથી, કારણકે ઉત્તમ એવો એક ગુણ ધાગણ કરનાર લોક પણ કોઈકેજ જગ્યાએ મળી આવે છે અને સ્વરૂપ દોષોને ધારણ કરનારા હોય તેવા જીવોની પણ અમે પ્રથમ કરીએ છીએ કારણકે તેવા સ્વરૂપ દોષોવાળા જીવો અતુકમે પોતાની શુદ્ધિ અને પોતાના દોષોને સુધારી કર્મક્ષીણ કરવાવાળા થશે

સુસવાયકવગ । શાસ્ત્રકાર મહારાજયે જે કહેલું છે કે જે માણસોનો જેવો સ્વભાવ પડ્યો હોય તેવો જ રહે બદલાય નહિ માણસોને વિનાસ્વાર્થે ઝેર વેર ઇર્ષ્યા અદેખાઈ દ્રેષ અને નિંદા કરવાનો સ્વભાવ પડેલ તેથી તેમાજ તે આત્માની મોટાઈ માને છે દુનિયાના અવનવા બનાવે દેખી અનેક પ્રકારના અટપટા વિચારો લાવી વિનાશકારણે અને બિનસ્વાર્થે પરની નિંદાઓ કરવામા તથા પરના અવગુણુ જોલવામા અને પરના ઉપર ઝેરવેર કરી કલકે ચડાવવામા જેવો સ્વાદ પડેલો અત્યારે જોવામા આવે છે તેવો સ્વાદ મનોહર ખાનપાનમાં અને ઉત્તમ ગાનતાનમા પડતો નથી. વળી વિશેષે કરી અધર્મિ માણસો ધર્મિષ્ઠ ઉપર બહુજ અદેખાઈ કરતા પ્રત્યક્ષ જોવામા આવે છે આ તેમનુ ભારેકર્મિપણુજ સચવે છે. હાલની સ્થિતિ જૈનવર્ગની એવી તો ભયકર દશામા આવી પડેલી છે કે ધણીખરા ત્યાગીયોને સંસારીયો પુરૂષો તેમજ સ્ત્રીયો સ્વઉત્કર્ષને પરની નિંદા આ બે વસ્તુનોજ ઇન્જરો લઇ જીવે સુધી તેમજ કરતા નજરે જોવામાં આવે છે. દહેરે ઉપાશ્રયે જૈનશાળે પૌષધશાળે ધર્મશાળે દાનશાળે શેરીયે ચૌટે મેડીયે માળે નાતજતમા ગામેગામ ને નગરે નગર પરની નિંદાનોજ ધમધોકાર વ્યાપાર ચલાવી રહેલા છે, ગુણીના ગુણુ ગાવા દુર રહ્યા પશુ ગુણીના ઉપર કલક ચડાવવાનાજ કારસ્તાનોના કારખાના કોતરી રાખેલા દેખવામા આવે છે વિશેષમા જે બાબતમા પરની નિંદા કરનારા પરની નિંદા કરે છે તે બાબતમા પોતામા ગુણો હોય તો તો ધૂળ નાખી કે ભાઈ પોતે ગુણી છે પરંતુ પોતાનામાજ મોટા દુર્ગુણુ વિદ્યમાન જતા તેનો ઢાકપિછોડા કરી પરનીજ નિંદા કરવી તે મૂળમત્રને અંગીકાર કરી બિચારા પામર જીવે માનવ-

જન્મને ઝોળે ગુમાવી ભવવૃદ્ધિ કરી રઝળનારા થાય છે. પામર બિચારા પરની નિંદા કરનારાઓને શાસનરક્ષક પરમાત્માના અધિષ્ઠાયક ઉપાસક દેવો સન્મતિ આપી પરનિંદાની પડેલી કુટેવથી તેમનો બચાવ કરે તેજ ક્ષેપકની આતરધ્વજા છે

પરની નિંદા કરવાથી કાઈ હાબ થતો નથી, કેવળ હાનીજ થાય છે અને પોતાના આત્માનીજ નિંદા કરવાથી માન મોટાઈ ગુણુ વિનય વિવેક વિદ્યા વૈભવ વિભુતિ વિશ્વાસ અને સરલાઈ સાદાઈ સમ્યાઈ આર્જવ માર્દવ ધૈર્ય વિર્ય ઉદાર્યાદિ અનેક ગુણુગણુસપ્ત થાય છે. માટેજ ઉત્તમ જીવેને પરની નિંદાનો પરિહાર કરી આત્મનિંદાનોજ કેસ ઉભો કરી તેનેજ ચુ થવાથી ચોળવાથી પરના પાસે રળુ કરવાથી મહાન્ લાભ લેવો યુક્ત છે. જુઓ દષ્ટાત—

ચિત્રકારપુત્રી દષ્ટાન્ત

કોઈક નગરને વિષે રાજ્યે પોતાની સભાને ચિત્રરહિત જાણી ચિતારાઓને બોલાવી સભા ચિતરવા માટે સમાન-સરખા બૂમિ-ભાગો આપ્યા તેથી સર્વ પોતપોતાનો ભાગ ચિતરવા માડ્યા હવે તે ચિતારા પૈકી એક ચિત્રકાર વૃદ્ધ છે તેને માટે તેની પુત્રી ભક્ષ્યભોજન લાવે છે. એક દિવસ તે ચિત્રકારની પુત્રી ભક્ષ્યભોજન લઈને રાજમાર્ગમા આવતી હતી તે સમયે વેગથી ઘોડા ઉપર બેસીને ગમન કરનારા રાજના ઘોડાના કષ્ઠથી મુશીખતે છુટીને પોતાના પિતાના પાસે આવી, તેને દેખી તેને પિતા લધુનીતિ-પીશાખ કરવા ગયો, તેટલામા રાજ કેટલી ને કેવી સભા ચિત્રાયેલી છે તે જોવાને માટે આવ્યો ને ચિત્રો જોતા બીતને વિષે ચિત્રેલ મોરના પિછાને ગૃહજી કરવા હાથ પસારવાથી રાજને નખને વિષે વાઝ્યું તેથી તે ચિત્રકારની પુત્રી હસીને બોલી

કે મૂર્ખ માયાનો ચોથો પાયો સંપૂર્ણ થયો ત્યારે રાજ્યે કહ્યું કે તે કેમ ? એટલે ચિત્રકારની પુત્રી બોલી એક રાજમાર્ગના અંદર ઘેડાને દોડાવનાર, કારણકે રાજમાર્ગમાં ઘેડો દોડાવવાથી બાળ વૃદ્ધ આન સ્ત્રિયોનો નાશ થઈ જાય છે માટે રાજમાર્ગમાં ઘેડો દોડાવનાર મહા મૂર્ખ કહેવાય છે, માટે પહેલો પાયો થયો, મૂર્ખરૂપી ખાટલાનો બીજો પાયો મહારો પિતા, કારણકે જ્યારે ભોજન લઇને આવું છું ત્યારે સદાયે કાયમિતા માટે બહાર જાય છે માટે તે બીજો પાયો, ત્રીજો ચિત્રામણ છે કે સત્ય છે એટલું પણ જાણવાની જેની બુદ્ધિ નથી તે ભિતમાં ચિત્રલ મોરનું પીછું લેવા હાથ લાગવાનારો ત્રીજો, ને ચોથો પાયો રાજ કે જેને જ્ઞાન નથી કે યુવાન અવસ્થાવાળા ચિત્રકારોને અને મહારો પિતા જે વૃદ્ધ છે તેને સરખો ભાગ ચિતરવા આપેલ છે વય જોઇનેજ દાર્પ સોપાય છે, પણ તે નહિ જોવાથી રાજ પણ મૂર્ખ માયાના ચોથા પાયારૂપ છે આવી રીતે મૂર્ખરૂપી માયાના ચાર પાયા પૂર્ણ થયા. આવી રીતે શ્રવણ કરી આનંદ પામી ચિત્રકાર પાસે આગળથી કરી તેની પુત્રીનું રાજ્યે પાણીગૃહણ કર્યું અને સારો મેહેલ આપી તેમાં તેને રાખી. તેથી રાજની રાણી થયેલી તે ચિત્રકારની પુત્રીયે ધણા દિવસે પોતાને ત્યાં રાજનો વારો આવે તેથી દાસીને શીખવી રાખ્યું કે અમુક સમયે તારે મને વાર્તા કહેવાનું કહેવું રાજ તેના મેહેલમાં આવીને રહ્યો અને રાજને નિદ્રા આવવાના સમયે દાસીયે વાર્તા કહેવાનું કહેવાથી રાણી થયેલી ચિત્રકારની પુત્રી બોલી કે એક માણસને એક પુત્રી હતી, તેને કર્મચોગે પરણાવવાને માટે માતા પિતા ને બાધયોયે જુદા જુદા વરના સાથે સંબંધ અન્યથા જોડવાથી ત્રણ વગ તે કયાને પરણવા સમકાલે આવ્યા. ભવિતવ્યતાના ચોગે રાત્રિમાં સર્પ કરડવાથી

તે કન્યા મરણ પામી એક જણ તેના સાથે બળ્યો, એક નિરતર ઉપવાસ કરવા લાગ્યો અને એક દેવને આરાધી અમૃત ઝાટી સજીવન કરી કન્યાને જીવતી થયેલી દેખી

ત્રણે જણા પાછા કન્યાને પરણવા માટે વિવાહ કરવા લાગ્યા ત્યારે દાસીએ કહ્યું કે હે સ્વામિનિ ! તુ કહે કે તે કન્યાને પરણવા લાયક ત્રણમાથી કયો પુરુષ યોગ્ય કહેવાય રાણીએ કહ્યું કે હાલમા તો મને નિદ્રા આવે છે, માટે કાલે કહીશ એમ કહી રાણી શયન કરી ગઈ ખીજે દિવસે વાર્તા પૂર્ણ સાબળવાના લોભિ રાજ્યે તે રાણીનો જ વારો કાયમ રાખ્યો હવે રાજા પાછો રાત્રીએ આવ્યો ને જૂઠી નિદ્રા કરી મુતો એટલે દાસીએ કહ્યું કે, કાલની વાર્તા અપૂર્ણ છે, માટે તમે પૂર્ણ કરો ને કહો કે તે કન્યાનું પાણિઅહણ કોણે કર્યું એટલે રાણી બોલી કે હે દાસી ! તુ સાબળ જે પુરુષ કન્યાના માથે બળ્યો હતો તેને અમૃત ઝાટી સજીવન કર્યો ને તે કન્યાના સાથે સજીવન થયો, માટે તે કન્યાનો ભાઈ કહેવાય તેથી તેને તે કન્યા પરણવા લાયક નથી વળી જેણે દેવને આરાધી અમૃત લઈ તે ઝાટીને કન્યાને સજીવન કરી હતી, તે કન્યાનો પિતા કહેવાય માટે તે કન્યા તેને પણ પરણવા લાયક નથી. પણ ત્રીજો પુરુષ જે ઉપવાસ કરતો હતો, તે પરણવા લાયક હોવાથી કન્યાએ તેનું પાણિઅહણ કર્યું ફરીથી દાસીએ વાર્તા કહેવાનું કહેવાથી રાણી બોલી કે, કોઈએક ગામમા કોઈ ઈષ્ટિએ એક હાથનું મંદિર બનાવી તેમા ચાર હાથના દેવની મૂર્તિને સ્થાપન કરી તે સાબળી દાસી બોલી ગણી સાહેબ તે કેમ બને ? કારણ કે એક હાથના મંદિરમા ચાર હાથના દેવનો સમાવેશ ન થાય માટે તમે કહો કે તેમનો પરમાર્થ

થુ છે ત્યારે રાણી બોલી કે આજે તો નિદ્રા આવે છે, કાલે કહીશ એમ કહી સુઈ ગઈ વળી પણ વાર્તા સાંભળવાના રસનો પ્રેમી રાજા ત્રીજે દિવસે પણ તેને જ ઘેર આવ્યો ને પ્રથમના માફક કપટ નિદ્રા કરી સુતો એટલે દામી બોલી કે બાઈ સાહેબ ! કાલની વાર્તા પૂર્ણ કરો તે સાંભળવા માફ મન ધણુજ આતુરતાવાળુ છે એટલે રાણી બોલી કે એક હાથનુ મંદિર ઉચુ હતુ, તેમા ચાર હાથવાળા દેવ હતા એટલે કે મર્તિ જે દેવની હતી તેને ચાર હાથ હતા, પણ તે દેવની મર્તિ કાઈ ચાર હાથ લાખી નહોતી આ માલગી દામીયે ખુશી થઈ ફરીથી વાર્તા કહેવાનુ કહેવાથી રાણી બોલી કે, કાઈ એક વનમા લાખ અશોકવૃક્ષનુ મોટુ ઝાડ હતુ તેને અનેક શાખાઓ હતી જતા પણ તેની છાયા પૃથ્વી ઉપર પડતી નહોતી તે માલગી દામી બોલી કે એમ કેમ બને ! એટલા મોટા વૃક્ષની છાયા જરૂર ભૂમિ ઉપર પડવી જ જોઈયે માટે હે સ્વામિનિ ! તુ મહારા મનનો સંસય દુર કર રાણીયે કહ્યું કે આજે તો મને નિદ્રા આવે છે, માટે કાલે કહીશ વળી પણ રાજા વાર્તાના ગમથી આકર્ષાઈ રાત્રે તેજ રાણીના મહેલમા આવ્યો ને પ્રથમના માફક જૂડી નિદ્રા કરી સુતો એટલે દામીયે કહ્યું કે, હે સ્વામિનિ ! કાલની વાર્તા પૂર્ણ કરો એટલે રાણી બોલી કે તે વૃક્ષ ફૂવા ઉપર હતુ, અને ફૂવામા તે વૃક્ષની છાયા પડવાથી ભૂમિ ઉપર તેની છાયા પડી શકતી નહોતી આવી રીતે નવીન નવીન વાર્તા કહી રાણીયે રાજાને ખોતાને ત્યાં જ માસસુધી રોકી રાખ્યો હવે અન્ય રાણીયોના મહેલમા રાજા નહિ જવાથી તમામ રાણીયો ચિત્રકારની પુત્રી તે નવીન રાણી ઉપર ઝેર વેર ધખ્યાં કરવા લાગી, અને તેના છિદ્રો જોવા લાગી હવે રાજાની નવી

રાણી આ જે ચિત્રકારની પુત્રી હતી તે બહુ જ ગુણીયલ હોવાથી મહેલના એક બાળુના ઝોરડામાં પ્રવેશ કરી અદરથી સાકળ દઈ રાજ્યે આપેલા વસ્ત્રાલયાર આજૂષણાદિક ઉતારી પોતાના પ્રથમના જૂના ફાટેલા તુટેલા વસ્ત્રોને ધારણ કરી નિરતર આ પ્રકારે પોતાના આત્માની નિંદા કરતી કે રે જીવ ! તું અભિમાન કરીશ નહિ કે હું રાજની રાણી થઈ છું એ રાણીપણ તો તને પૂર્વના પુન્યોદયથી જ પ્રાપ્ત થયું છે અન્યથા તારા આવાજ વસ્ત્રો પહેરવાના હતા ખાવા પીવામાં પણ સામાન્ય ખાનપાન જ હતું પગે ચાલીને જવા આવવાનું થતું તમામ કામકાજ તારેજ કરવા પડતા હતા તું એક રાકડી સામાન્ય દાસી જેવી હતી, તે અભારે તું રાજની રાણી થઈને બેઠી છે માટે પૂર્વની અવસ્થા સભારીને તું હાલમાં મદ કરીશ નહિ અભિમાનમાં છક બનીશ નહિ વળી અન્ય રાણીયોને છોડી રાજ તાહારા પાસે આવે છે તો તું ગર્વ કરીશ નહિ, રાજ છ માસથી મારાજ મેહેલમાં આવે છે, વળી પણ તારી શોક્ય બેહેનો જે અપર રાણીયો છે તેના ઉપર તું ઈર્ષ્યા મત્સર કરીશ નહિ કારણ કે, આ રાજની રાણીનું સુખ ચાર દિવસનું છે રાજ તાહારા ઉપર કારણાદિકને લખને કોપાય-માન થશે તો ક્ષણમાત્રમાં તને એક રાક દાસી કરતા પણ ખરાબ દશામાં લાવી મુકશે માટે હે ચેતન ! સસારના અદરની બાજી ક્ષણ ધ્રુવ નષ્ટ હોવાથી તું અભિમાન કરીશ નહિ ને ઝેર વેર ઇર્ષ્યા, મત્સર પણ કરીશ નહિ આવી અનેક રીતે નિરતર તે પોતાના આત્માને શિક્ષા આપતી હતી

હવે એક દિવસ કોઈ કાર્ય પ્રસંગે ત્યાં અન્ય રાણીની દાસી

આવી ચડી તેણે ઉપરની ચેષ્ટા બારણાના છિદ્રદ્વારા દેખીને પોતાની રાણીને કહ્યું અને તેણે સમગ્ર રાણીયોને કહ્યું તેથી તમામ રાણી-ઓએ એકત્ર થઈ ઝેરવેર કરી રાગને બોલાવીને કહ્યું કે, આ તારી આણેલી નવી રાણી તો તને વશ કરવા રોજે ઓરડામાં પેસી સાકળ દઇ કામણુ કરે છે, અને તેના કામણુ કરવાથીજ તું છ છ માસથી તેને આધિન થઈ ગયો છે, અને અમારા કાષ્ઠના સામું જોતો નથી તો ભલે પણ તું વિચાર કરજો તે તારી કામણુગારી તને કાઈ આધુપાધુ કરી દેશે તો તું તારા જીવનો જઈશ અમે તો પ્રત્યક્ષ નજરે જોયેલુ છે તેથી તાહારા હિતના ખાતર તને કહીએ છીએ હવે સમગ્ર રાણીયોના ઉપરોક્ત વચનોને શ્રવણુ કરી ગુમ રીતે રાગએ તપાસ કરવાથી તે રાણીને પોતાના આત્માનીજ નિદા કરતી રાગએ દેખી જેથી રાગ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, અહો અહો! સનજન ને દુર્જનનું લક્ષણુ જુઓ ઉત્તમ ને નીચની કરણી જુઓ પુન્યશાલી ને પાપિ જીવોનું કર્તવ્ય જુઓ આ બિચારી ચિત્રકારની પુત્રી નવી રાણી, હું તેમને છ છ માસથી આધિન થયો છું છતાં વસ્તુપાત્ર, મેહેન, વસ્ત્રો, આભૂષણુ, વાહન, ખાનપાન વિગેરેનો અહંકાર કરતી નથી તેમજ તેમની મેહેન રાણીયો છે, તેમના ઉપર ઝેરવેર મત્સર ઇર્ષ્યા કાષ્ઠપણુ નહિ કરતાં સરલતા ધારણુ કરી કેવળ આ મનિદાજ કરે છે ત્યારે મારી બીજી તમામ રાણીયો રાગની રાણીના સમગ્ર વૈભવોને પાત્ર બનવાથી અભિમાનમાં ચકચૂર થઈ ઝેરવેર ધારણુ કરી તે બિચારી નવી રાણી ઉપર મત્સર ઇર્ષ્યા વિગેરે ધારણુ કરે છે તે રાણીયો દુર્જન સ્વભાવવાળી છે માટે જેનો જે સ્વભાવ પડ્યો તે જાયજ

નહિ વાસ્તે ગુણી માણસોના ગુણની કિંમત કરવી જોઇએ એમ જાણી ચિત્રકારની પુત્રિ જે ગુણી રાણી હતી, તેને સર્વ રાણીયોની અગ્રેસર પટરાણી બનાવી હવે તે રાણી પણ જૈનધર્મનું આરાધન કરી વિશેષ પ્રકારે આત્મનિદા કરી સ્વર્ગલોકના અદર ગર્હ, અને ઇહલોક પરલોકના અદર સુખી થઇ

એ ઉપરોક્ત દ્રષ્ટાંત વાંચી, મનન કરી, સમજી, હૃદયમાં ધારણ કરી, જે ભવ્ય બાધવો પરના અવર્ણવાદ, પરના ઉપર મદ, મત્સર ઇર્ષ્યા અદેખાઇ કરવા છોડી દઇ પોતાના આત્માની નિદા કરશે તે ચિત્રકારની પુત્રીની પેઠે ઇહલોક પરલોકના અદર યશ માનના ભાગીદાર થઇ, સદ્ગતિના ભોક્તા થશે ઇત્યલમ્

છાંત શ્રી તપગન્ધાધિરાજ મુકુટમણિ શ્રી જૈનશાસનના અલકા રજૂત ધ્યાન ધુરધર ધીરવીર શ્રીમાન્ ૧૦૦૮ શ્રી શુદ્ધિવિજયજી (શુદેરાવજી) મહારાજના શિષ્ય સમુદાય ચૂડામણિ ગણિવર્ય શ્રીમાન્ ૧૦૦૮ મુક્તિવિજયજી (રૂળચંદ્રજી) મહારાજના શિષ્યવર્ય ક્ષમા-સાગર શ્રીમાન્ ૧૦૦૮ ગુલાબવિજયજી મહારાજશ્રીના શિષ્ય મુનિશ્રી મણિવિજયજીએ આ ભવ્ય જીવોને યોગ્ય હિતોપદેશ નામનો ગ્રન્થ શ્રીમલ્લવણપુર (લુણાવાડા) મધ્યે શ્રી ચિતામણિ પાર્શ્વનાથ મહારાજની પરમ કૃપાથી સવત્ ૧૯૭૮ ના કાર્તિક શુદ્ધ પૂર્ણિમાને દિવસે સમાપ્ત કર્યો તે ચિત્રકાળ સુધી ભવ્ય જીવોને મહા લાભદાયક થાઓ.

આજેજ ગાહક માઓ ' ધર્મ-જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરો !

જેન સમાજમાં બેઠાળો ફેલાવા પામેલું, જેન ધર્મના સર્વમાન્ય
તત્ત્વોનું સુદર રીતે પ્રતિપાદન કરતું, ધર્મ-વીર ગર્જના
કરતું આ એકજ મામાહિક છે કે જે નિયમિત રીતે
દર શુક્રવારે પ્રકટ થાય છે

-શ્રી વીર-સાસન.-

પ્રકાશક — શ્રી વીરસમાજ-અમદાવાદ.

(વાર્ષિક લવાજમ - રૂ. પાન- વી પી પો સાથે મ્યાનીક રૂ. ૫)

આ ધર્મ-પ્રચાર કરતા, ધર્મ-જ્ઞાન આપતા પત્રના પ્રત્યેક
ધર્મપ્રેમી અંધુએ ગાહક થવજ જોઈએ, અને ગાહક
થવા પોતાના ઇષ્ટ-મિત્રને લલામણ કરવી જોઈએ

દરવર્ષે ઉત્તમ દળદાર પુસ્તક અને ખાસ અંક ગ્રાહકોને
ભેદ મળે છે

(ગ્રાહકો વધારી શકે એવા ધર્મપ્રેમી એજન્ડોની તાકીદે જરૂર)

ગ્રાહક થવા આજેજ લખો —

શ્રી વીર-સમાજ.

ઠેકાણું — લાલપટેલની પાળ-અમદાવાદ

